

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK

ØKONOMISK UTSYN OVER ÅRET 1982

ECONOMIC SURVEY 1982

STATISTISK SENTRALBYRÅ
CENTRAL BUREAU OF STATISTICS OF NORWAY

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK B 341

ØKONOMISK UTSYN
OVER ÅRET 1982

ECONOMIC SURVEY
1982

STATISTISK SENTRALBYRÅ
OSLO – KONGSVINGER 1983

ISBN 82 - 537 - 1879 - 9
ISSN 0078 - 1924

Forord

Økonomisk utsyn over året 1982 er lagt opp etter samme retningslinjer som året før.

Sluttordet vil som vanlig bli oversatt til engelsk og sendt til de utenlandske abonnentene på Økonomisk utsyn.

Statistisk Sentralbyrå har besluttet å endre publiseringsformen for sine økonomiske analyser. Dette er siste gang Økonomisk utsyn kommer ut i den form publikasjonen har hatt til nå. Fra neste år vil en kort oversikt over året 1983, tilsvarende Sluttord i denne publikasjonen, bli publisert i et nummer av Konjunkturtendensene. Mer utførlige analyser vil bli gitt i et Økonomisk utsyn med noen års mellomrom, og hvor vekten vil bli lagt på å trekke opp de langsiktige utviklingslinjer i økonomien.

Statistisk Sentralbyrå, Oslo, 2. februar 1983

Arne Øien

Erik Botheim

Preface

Economic Survey 1982 follows the same outline as for the previous year.

An English Summary will as usual be sent separately to all foreign subscribers to Economic Survey.

The present issue of Economic Survey is the last one to appear in the traditional series. Beginning next year the Central Bureau of Statistics intends to present in late January or early February, a summary analysis of the Norwegian economy in the preceding year, in a special issue of the monthly publication Economic Trends. This special issue will also contain the first, preliminary national accounts data for the past year.

Economic Survey will be retained as a publication to appear at a few years intervals. In its new shape this series will be devoted to a description of long-term trends of the economy.

Central Bureau of Statistics, Oslo, 2 February 1983

Arne Øien

Erik Botheim

Innhold.

	Side
Produksjon og sysselsetting	5
Arbeidsmarkedet	5
Jordbruk	12
Skogbruk	16
Fiske og fangst	18
Oljeutvinning, annen bergverksdrift, industri og kraftforsyning	21
Byggevirksomheten	32
Sjøfart	36
Annen samferdsel	42
Pris- og lønnsutvikling	50
Prisutviklingen	50
Lønnsutviklingen	59
Offentlige finanser og kredittmarked	63
Offentlige finanser	63
Kredittmarkedet	78
Inntektsnytting	97
Privat konsum	97
Investeringer	101
Utenriksøkonomi	108
Utenriksregnskapet	108
Vareomsetningen med utlandet	110
Kostnadsutvikling og markedsandeler for konkurranseutsatt industri	123
Det internasjonale konjunkturbildet	129
Sluttord	137
Økonomisk-politisk kalender	153
Tabeller	*1

Utkomne publikasjoner.

1. Publikasjoner sendt ut fra Statistisk Sentralbyrå siden 1. januar 1981 *13
2. Standarder for norsk statistikk (SNS) . *17

Standardtegn

- . Tall kan ikke forekomme
- .. Oppgave mangler
- Null
- * Foreløpig tall
- Brudd i den loddrette serie
- | Brudd i den vannrette serie

Contents.

	Page
Production and employment	5
Labour market	5
Agriculture	12
Forestry	16
Fishing, sealing and whaling	18
Oil extraction, other mining, quarrying, manufacturing and electricity production	21
Construction	32
Shipping	36
Other transport and communication ...	42
Prices and wages	50
Prices	50
Wages	59
Finances and credit market	63
Public finance	63
Credit market	78
Income disposal	97
Private consumption	97
Capital formation	101
External economy	108
Balance of payments	108
External trade	110
Relative costs and market shares for exposed manufacturing industries ...	123
The international economy	129
Concluding remarks	137
Calendar of economic events	153
Tables	*1

Publications.

1. Publications issued by the Central Bureau of Statistics since 1 January 1981 *13
2. Standards for Norwegian Statistics (SNS) *17

Explanation of Symbols

- . Category not applicable
- .. Data not available
- Nil
- * Provisional or preliminary figure
- Break in the homogeneity of a vertical series
- | Break in the homogeneity of a horizontal series

Produksjon og sysselsetting

Arbeidsmarkedet

Avslapningen på arbeidsmarkedet som startet sommeren 1980 fortsatte både i 1981 og 1982. På forsommeren 1982 ble forholdene ytterligere forverret. Vi fikk en sterk økning i de sesongkorrigerte tall over registrerte ledige samtidig som de sesongkorrigerte tall over ledige plasser gikk ned. Dette har gitt arbeidsledighetstall som er de høyeste som er målt etter krigen. Norge har likevel en lav arbeidsledighet og et relativt stramt arbeidsmarked sammenliknet med de fleste andre industriland. Således viste Statistisk Sentralbyrås kvartalsvise arbeidskraftundersøkelser at det fra 3. kvartal 1981 til 3. kvartal 1982 var en økning i tallet på sysselsatte personer (0,8 prosent). Konjunkturedgangen har hatt størst konsekvenser for mannlig arbeidskraft. Fra 3. kvartal 1981 til 3. kvartal 1982 var det en nedgang i sysselsettingen og økning i arbeidsløsheten blant menn. For kvinner var det fremdeles økning i sysselsettingen, mens arbeidsløsheten var uendret. Dette har sammenheng med at det i første rekke er næringer som tradisjonelt sysselsetter mange menn som er rammet av konjunktursvikt.

Tallet på registrerte arbeidsledige ved utgangen av oktober 1982 og forhåndsmeldinger om driftsinnskrenkninger i oktober lå betydelig høyere enn i de nærmeste foregående månedene. Konjunkturbarometerundersøkelsen for bergverksdrift og industri for 3. kvartal 1982 tyder på fortsatt konjunktursvikt også i 4. kvartal 1982.

Sysselsettingen

Statistisk Sentralbyrås kvartalsvise arbeidskraftundersøkelser (AKU) viser at det var en svak økning i tallet på sysselsatte¹ personer fra 1981 til 1982, fra 1 933 000 til 1 949 000 (gjennomsnitt for de 3 første kvartalene 1981 og 1982) personer (0,8 prosent). Dette var en noe lavere vekst enn det som har vært vanlig

¹ «Sysselsatte» består av «sysselsatte i inntektsgivende arbeid», dvs. personer som utførte arbeid av minst en times varighet i undersøkelsesuken og «sysselsatte midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid» på grunn av ferie, sykdom o.l. For familiearbeidere uten fast avtalt lønn har en satt en nedre grense på 10 arbeidstimer.

de siste årene. Tallet på sysselsatte kvinner fortsatte å øke også i 1982 — fra 798 000 i 1981 til 813 000 i 1982 (2,0 prosent), mens tallet på sysselsatte menn var praktisk talt uendret fra ett år tidligere og var i 1982 1 136 000. Tallet på utførte timeverk pr. uke gikk ned med 0,5 prosent blant menn og økte med 1,6 prosent blant kvinner. Til sammen gav dette en økning i timeverkstallene på 0,2 prosent de 3 første kvartaler i 1982 sammenliknet med samme periode i 1981. Sysselsettingsveksten var altså noe sterkere enn veksten i timeverkstallene. Stagnasjonen i tallet på sysselsatte menn og økningen i tallet på sysselsatte kvinner må ses i sammenheng med næringsutviklingen. Det er tendenser til tilbakegang og stagnasjon i en del av de næringene som vanligvis sysselsetter mange menn, og fortsatt vekst i en del av de næringene som vanligvis sysselsetter mange kvinner. Sysselsettingsutviklingen i de enkelte næringer vil bli behandlet noe seinere i dette avsnittet. Ved vurdering av tallene fra AKU må en imidlertid ta hensyn til at de er et resultat av utvalgsundersøkelser og har betydelige feilmarginer.

Økningen i tallet på sysselsatte førte ikke til økning i den andel av befolkningen i aldersgruppen 16—74 år som var sysselsatt (sysselsettingsprosenten). I 1982 var 66,1 prosent av befolkningen i alderen 16—74 år sysselsatt (gjennomsnitt for de tre første kvartalene), det samme som ett år tidligere. Den jamne økningen i kvinners sysselsettingsprosent som vi har hatt de siste årene, fortsatte også i 1982. I 1982 utgjorde de sysselsatte kvinnene 55,2 prosent av den kvinnelige befolkningen i alderen 16—74 år mot 54,6 prosent ett år tidligere. For mennene var det en nedgang i sysselsettingsprosenten fra 77,9 prosent i 1981 til 76,9 prosent i 1982. Utviklingen i sysselsettingsprosenten for de ulike aldersgruppene har vært noe varierende. Spesielt ugunstig var utviklingen for aldersgruppen 16—19 år hvor andelen sysselsatte sank fra 39,9 prosent i 1981 til 37,2 prosent i 1982.

Andelen av de sysselsatte i inntektsgivende arbeid som arbeider under 30 timer pr. uke, har økt svakt både i 1981 og 1982 etter å ha ligget relativt konstant rundt 21 prosent fra 1978 til 1980. I 1982 var denne andelen steget til 23,4 prosent (gjennomsnitt for de 3 første kvartalene). Kvinnenes andel av gruppen med

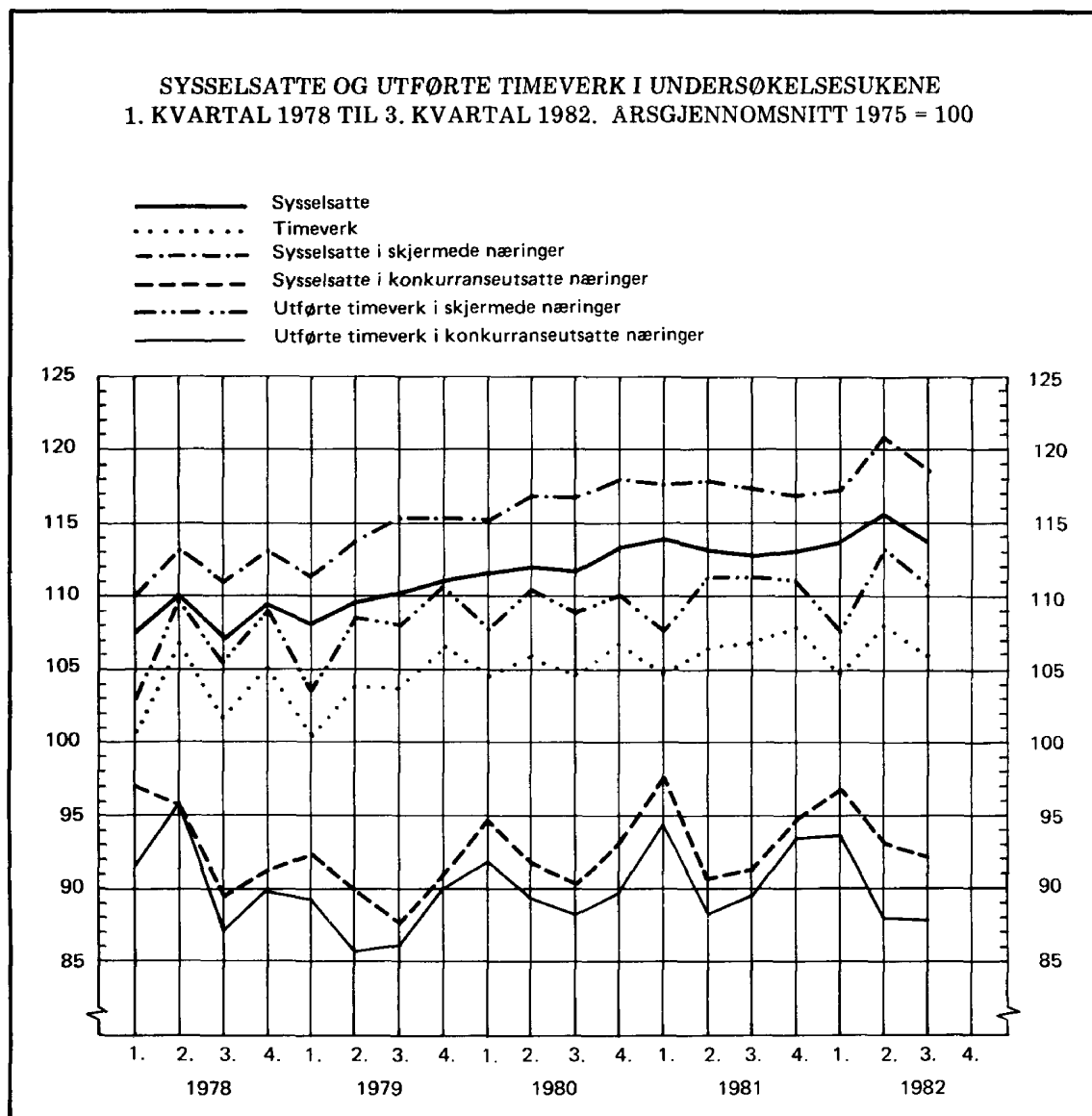

Fig. 1.

arbeidstid under 30 timer pr. uke har holdt seg konstant rundt 80 prosent i hele tidsperioden fra 1978 til 1982. I 1982 hadde om lag 45 prosent av de sysselsatte kvinner en arbeidstid på under 30 timer pr. uke, det samme som ett år tidligere. Den høye andelen kvinnelig arbeidskraft i denne gruppen kommer også til uttrykk i den gjennomsnittlige arbeidstid pr. uke som var 29 timer for kvinner og 41 timer for menn.

Sysselsettingsutviklingen i de enkelte yrkesgrupper følger stort sett mønsteret fra tidligere år med økning i sysselsettingen innen teknisk, vitenskapelig, humanistisk og kunstnerisk arbeid, administrasjons- og forvalt-

ningsarbeid og med tendenser til stagnasjon og tilbakegang i sysselsettingen innen jordbruks-, skogbruks- og fiskearbeid, transport- og kommunikasjonsarbeid og industriarbeid.

Tallet på sysselsatte økte fra 1981 til 1982 både i de konkurranseutsatte og skjermede næringene, mens tallet på utførte timeverk pr. uke bare økte i de skjermede næringene. I de konkurranseutsatte næringene økte sysselsettingen fra 308 000 i 1981 til 311 000 i 1982 (gjennomsnitt for de 3 første kvartalene), eller 1 prosent mens tallet på utførte timeverk gikk ned med 1 prosent. I samme tidsperiode økte sysselsettingen i de skjermede næringene fra 1 618 000 i 1981 til 1 636 000 i

Tabell 1. Sysselsatte etter næring. 1 000

Nr.	Næring	1978	1979	1980	1981		1982	
					3. kv. 24/8— 30/8	Gj.sn. 3 første kv.	3. kv. 23/8— 29/8	Gj.sn. 3 første kv.
1—9	I alt, medregnet uoppgitt	1 854	1 872	1 913	1 923	1 933	1 938	1 949
1	Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	161	160	161	171	166	152	159
2—4	Bergverksdrift, industri, kraft- og vannforsyning	424	412	421	413	428	419	423
	Av dette							
	3 Industri	395	384	388	383	392	381	387
5	Bygge- og anleggsvirksomhet . . .	163	151	146	156	149	160	154
6	Varehandel, hotell- og restaurant- virksomhet	317	316	327	332	333	338	338
7	Transport, lagring, post og tele- kommunikasjoner	170	171	171	187	180	186	187
8	Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikringsvirksomhet, eien- domsdrift og forretningsmessig tjenesteyting	97	108	110	97	103	104	105
9	Offentlig, sosial og privat tjeneste- yting	519	547	574	564	569	576	581
	Av dette							
	91 Offentlig administrasjon, for- svar, politi og rettsvesen . . .	91	92	99	100	95	99	101
	93 Undervisning, helse- og andre sosialtjenester	341	369	383	374	387	392	393

1982 (1,1 prosent) og timeverkstallene med 0,4 prosent.

Sysselsettingsutviklingen innen de enkelte næringene fulgte i hovedsak mønsteret fra tidligere år med vekst i varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet, transport, lagring, post og telekommunikasjoner samt offentlig, sosial og privat tjenesteyting og tendenser til stagnasjon og tilbakegang innen jordbruk, skogbruk, fiske og fangst og industri. Tallet på sysselsatte i varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet økte med 5 000 fra 1981 til

1982 (1,5 prosent), mens timeverkstallene økte med 2,6 prosent (gjennomsnitt for de 3 første kvartalene). Innen transport, lagring, post og telekommunikasjoner og offentlig, sosial og privat tjenesteyting, som hadde en tilbakegang i sysselsettingen i 1981, var det en økning i sysselsettingen på henholdsvis 7 000 (3,9 prosent) og 12 000 (2,1 prosent) mens timeverkstallene økte med henholdsvis 2,4 prosent og 3,2 prosent. I jordbruk, skogbruk, fiske og fangst gikk tallet på sysselsatte ned med 7 000 (4,2 prosent) i gjennomsnitt for

Tabell 2. Tallet på sysselsatte i bergverksdrift, industri og bygge- og anleggsvirksomhet

	1981				1982		
	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal*	1. kvartal*	2. kvartal*	3. kvartal*
Bergverksdrift	13 208	13 726	13 903	13 673	13 989	14 130	14 513
Industri	364 163	364 531	360 973	359 024	353 948	353 379	348 687
Bygge- og anleggsvirksomhet .	134 432	137 322	141 859	138 175	134 075	139 709	140 514

de 3 første kvartalene i 1982, mens timeverkstallene gikk ned med hele 7,7 prosent. Både tallene fra AKU og de kvartalsvise spesialundersøkelser blant et utvalg bedrifter tyder på at det har vært en nedgang i industri-sysselsettingen, men AKU viser en mindre nedgang enn de regionale undersøkelsene. Mest sannsynlig er det nok at det i 1982 har vært en noe sterkere nedgang enn det AKU viser.

En årsak til den forskjellige utviklingen i sysselsettingstallene er at undersøkelsene er basert på et utvalg av henholdsvis befolkningen og bedrifter. I AKU vil endringstallene være mer usikre enn nivå-tallene, mens det omvendte vil være tilfelle i de regionale undersøkelsene av sysselsettingen, i hvert fall når det gjelder endringer over kortere periode.

Arbeidsløshet

Utviklingen i arbeidsløsheten kan beskrives ved endringer i tallet på registrerte arbeidsløse ved arbeidskontorene og ved endringer i tallet på arbeidssøkere uten arbeidsinntekt beregnet ved arbeidskraftundersøkelsene. En viktig forskjell på disse to målene er at arbeidssøkere uten arbeidsinntekt også omfatter arbeidsløse som søker arbeid utenom arbeidskontorene, og derfor gir høyere ledighetstall enn registrerte arbeidsløse. Andre mindre forskjeller i definisjoner og målemetoder gjør at tallet på registrerte arbeidsløse og arbeidssøkere uten arbeidsinntekt heller ikke alltid viser nøyaktig samme utvikling i arbeidslø-

heten. Siden AKU er en utvalgsundersøkelse er tallene for arbeidssøkere uten arbeidsinntekt beheftet med en viss usikkerhet.

Tallet på arbeidssøkere uten arbeidsinntekt var i gjennomsnitt for de tre første kvartalene i 1982 48 000 personer eller 2,4 prosent av arbeidsstyrken. Dette er om lag 7 000 flere arbeidssøkere uten arbeidsinntekt enn i de tre første kvartalene i 1981 og 14 000 flere enn i de samme kvartalene for perioden 1976—1980. Tallet på registrerte arbeidsløse viser en enda sterkere vekst i arbeidsløsheten. Et gjennomsnitt på 37 600 registrerte arbeidsløse i de tre første kvartalene i 1982, er 9 700 flere enn i 1981 og 17 500 flere enn i perioden 1976—1980.

I oktober 1982 var tallet på de registrerte arbeidsløse 45 200. Det er hele 19 000 flere enn i oktober 1981. Dette er i tråd med tendensen gjennom 1982 mot en stadig sterkere vekst i tallet på de registrerte arbeidsløse.

Som for tidligere år, var det også i 1982 relativt størst arbeidsløshet for aldersgruppen 16—19 år. I gjennomsnitt for de tre første kvartalene i 1982 var tallet på arbeidssøkere uten arbeidsinntekt rundt 15 prosent av arbeidsstyrken, eller om lag 6 prosent av alle personer i denne aldersgruppen. Det var også 16—19-åringene som hadde den relativt største økningen i tallet på arbeidssøkere fra 1981 til 1982, mens statistikken over registrerte arbeidsløse viste sterkest økning for aldersgruppen 20—49 år.

Arbeidskraftundersøkelsene viser at det var mennene som hadde økning i arbeidsløsheten

Tabell 3. Registrerte arbeidsløse ved arbeidskontorene (kvartalsgjennomsnitt) og arbeidssøkere uten arbeidsinntekt (kvartalstall i 1 000) 1976—1982

	Registrerte arbeidsløse		Arbeidssøkere uten arbeidsinntekt		
	I alt	I industri, bygge- og anleggsarbeid	I alt	Menn	Kvinner
Gjennomsnitt 1976—1980			1 000 personer		
1. kvartal	25 092	11 193	31	16	15
2. kvartal	17 387	7 296	34	16	18
3. kvartal	17 707	5 537	37	15	22
4. kvartal	21 765	8 209	30	14	16
1981 1. kvartal	31 830	13 501	37	18	19
2. kvartal	24 700	10 029	39	17	22
3. kvartal	27 100	8 157	47	16	31
4. kvartal	30 066	10 566	35	17	18
1982 1. kvartal	39 031	16 333	38	22	16
2. kvartal	33 500	13 666	49	25	24
3. kvartal	40 289	13 762	56	25	31

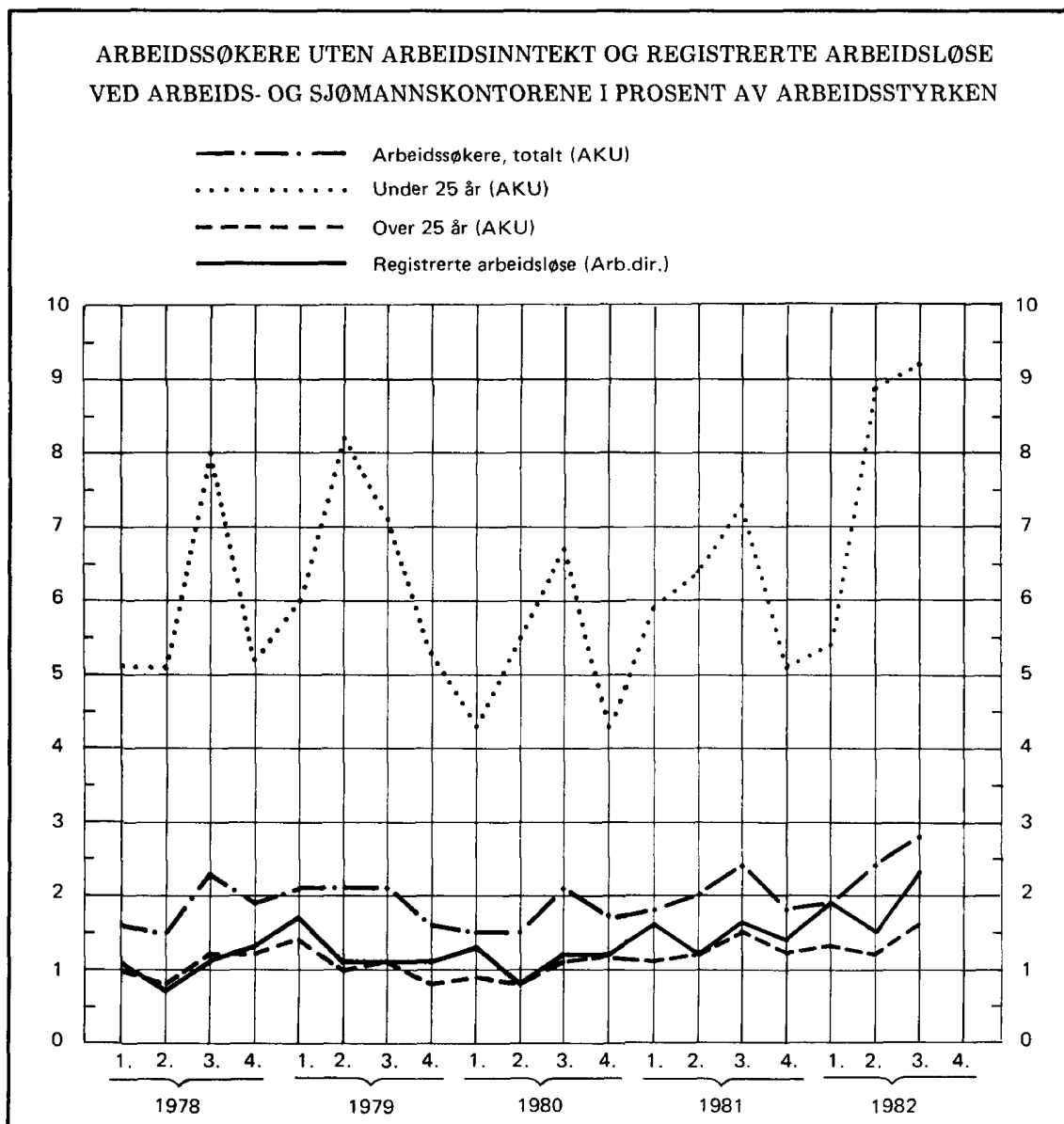

Fig. 2.

fra 1981 til 1982. Arbeidsløshetsprosenten (arbeidssøkere uten arbeidsinntekt i prosent av arbeidsstyrken) for menn økte fra 1,5 prosent i de tre første kvartalene i 1981 til 2,1 i tilsvarende periode i 1982. Selv om tallene tyder på at kvinnene ikke hadde noen økning i arbeidsløsheten fra 1981 til 1982, har de fremdeles en høyere arbeidsløshetsprosent enn mennene (2,8 prosent mot 2,1 prosent for menn).

Forskjellen i utviklingen av arbeidsløsheten for kvinner og menn henger sammen med at problemene i økonomien har slått sterkest ut i yrker/næringer som tradisjonelt er dominert av menn. Dette har ført til at relativt flere

enn kvinner har blitt arbeidsløse som følge av innskrenkninger, og at flere førstegangssøkende menn enn kvinner er blitt arbeidsløse som følge av lavere etterspørsel etter arbeidskraft.

Arbeidskraftundersøkelsene gir ikke mulighet til å fordele arbeidssøkere uten arbeidsinntekt på fylke, men tallet på registrerte arbeidsløse viser at alle fylkene har hatt en økning i arbeidsløsheten fra oktober 1981 til oktober 1982. Den høyeste ledigheten i forhold til folketallet hadde Finnmark og Nord-Trøndelag. Disse fylkene hadde også den sterkeste økningen i arbeidsledigheten.

Selv om tallet på arbeidssøkere uten ar-

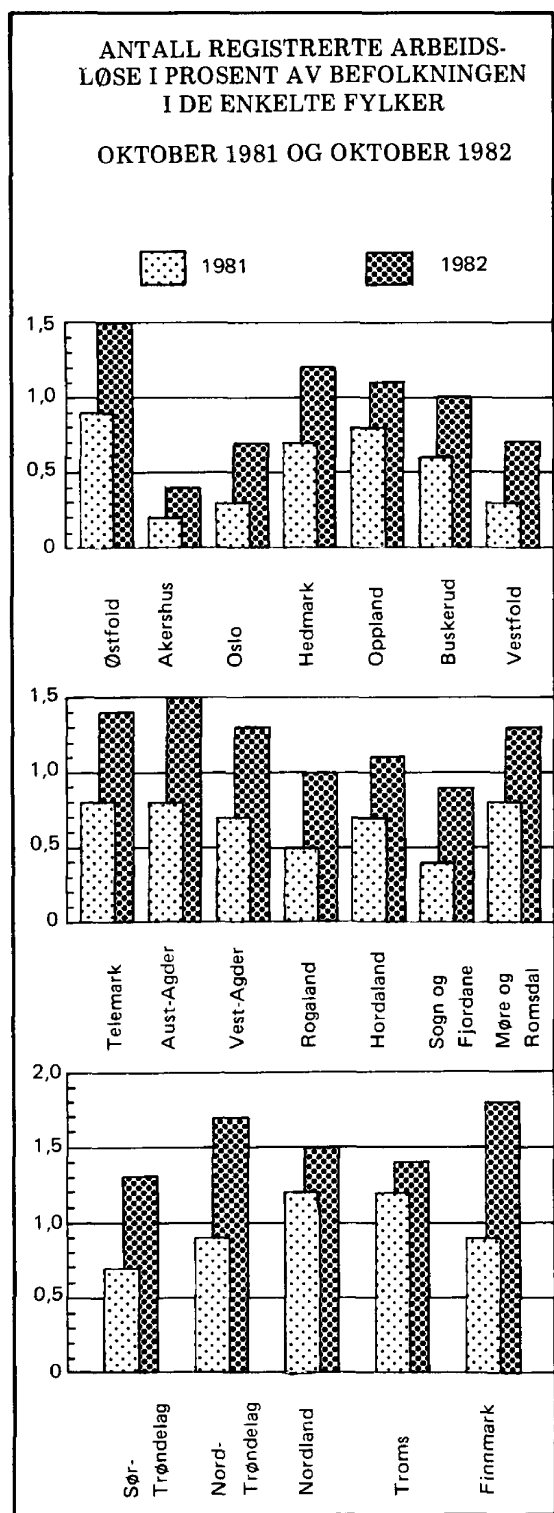

Fig. 3.

beidssinntekt i 1982 var det høyeste som er målt ved arbeidskraftundersøkelsene (disse startet i 1972), var arbeidsløsheten i Norge fremdeles godt under gjennomsnittet for OECD-landene. (Tabell over dette finnes i avsnittet om det internasjonale konjunktur-bildet.)

Det har vært pekt på at det er grunn til å frykte at det ved siden av den åpne arbeidsløsheten, også er en ikke ubetydelig skjult arbeidsløshet. Arbeidskraftundersøkelsene gir ved siden av tall for arbeidssøkere uten arbeidssinntekt også tall for personer som sier at de ønsker arbeid, men ikke har søkt. Vi kaller denne gruppen for mulige arbeidssøkere. Tallet på mulige arbeidssøkere gikk nedover med periodevis store sprang i slutten av 1970-årene (tabell 4). Hele denne nedgangen gjaldt kvinner og gjenspeiles i den sysselsettingsøkningen det var for kvinner i samme periode. I siste halvdel av 1980 stanset nedgangen i tallet på mulige arbeidssøkere, og gjennom 1981 holdt tallet seg på om lag samme nivå som i 1980. I 1982 har det igjen vært en tendens til nedgang i tallet på mulige arbeidssøkere.

De mulige arbeidssøkerne er en meget uensartet gruppe med hensyn til graden av tilknytning til arbeidsmarkedet. En undergruppe, de som oppgav mangel på passende arbeid som grunn for ikke å søke, omfattet rundt 40 000 personer (10 000 menn og 30 000 kvinner), de tre første kvartalene i 1982. Dette er om lag det samme som i 1981.

Arbeidsmarkedstiltak

I de tre første kvartalene i 1982 omfattet arbeidsmarkedstiltakene i gjennomsnitt 15 527 personer. Dette er om lag 900 (6 prosent) færre enn i 1981. Nedgangen var størst for personer i attføringstiltak (13 prosent), mens det for personer i opplæringstiltak var en viss oppgang. Tallene ved utgangen av oktober 1982 viser imidlertid at det var 2 000 flere ved arbeidsmarkedstiltak enn i oktober 1981. Bevilningene til midlertidige arbeidsmarkedstiltak over stats- og trygdebudsjettet utgjorde 1 324 mill. kroner i 1982. Dette var en økning på 14 prosent i forhold til 1981.

Driftsinnskrenkninger¹

Forhåndsmeldinger om nye driftsinnskrenkninger viste en sterk stigning fra 1981 til 1982. Veksten økte utover året og i 3. kvartal

¹ Se note 1 til tabell 6.

Tabell 4. *Mulige arbeidssøkere etter kjønn og årsak til ikke å søke arbeid.*
Årsgjennomsnitt 1976—1981. Kvartalstall 1981 og 1982. 1 000

	I alt	Menn	Kvinner	Mangler passende arbeid
1976 Årsgjennomsnitt	160	26	135	71
1977 Årsgjennomsnitt	146	24	122	64
1978 Årsgjennomsnitt	143	27	116	60
1979 Årsgjennomsnitt	117	30	87	48
1980 Årsgjennomsnitt	112	26	86	41
1981 Årsgjennomsnitt	114	27	87	42
1. kvartal	116	31	85	45
2. kvartal	123	34	90	41
3. kvartal	101	18	83	38
4. kvartal	114	24	90	45
1982 1. kvartal	104	21	83	40
2. kvartal	111	28	83	39
3. kvartal	104	24	80	42

Tabell 5. *Personer sysselsatt ved arbeidsmarkedstiltak under Arbeidsdirektoratets virkeområde.*
Kvartalsgjennomsnitt 1980, 1981 og 1982

	I alt	Av dette			Ungdom under 20 år i alt
		Sysselset-tingstiltak i offentlig virksomhet	Opplærings-tiltak	Attførings-tiltak	
1980 1. kvartal	17 397	4 363	3 684	7 229	3 732
2. kvartal	14 158	3 152	2 035	7 848	2 704
3. kvartal	11 687	1 086	1 615	7 674	1 960
4. kvartal	18 155	3 266	3 892	8 239	4 259
1981 1. kvartal	20 093	4 236	4 343	8 390	4 278
2. kvartal	15 752	3 202	2 602	8 748	2 834
3. kvartal	13 448	1 263	1 849	8 760	2 418
4. kvartal	18 729	3 645	3 568	8 390	5 135
1982 1. kvartal	19 130	3 674	4 420	7 810	4 758
2. kvartal	14 812	2 813	2 674	7 483	3 119
3. kvartal	12 640	1 088	2 278	7 288	2 550

1982 var det mellom to og tre ganger så mange personer omfattet av meldinger om nye driftsinnskrenkninger som i 3. kvartal 1981. Sterkest var økningen i forhåndsmeldinger om permitteringer, men også forhånds-

meldinger om oppsigelser økte sterkt i 3. kvartal 1982.

Tallene for oktober måned 1982 viste at veksten i forhåndsmeldinger om driftsinnskrenkninger fortsatte.

Tabell 6. Tallet på personer omfattet av nye driftsinnskrenkninger meldt til Arbeidsdirektoratet. Mottatte forhåndsmeldinger¹

	I alt	Oppsigelser	Permitteringer	Innskrenkning av arbeidstiden
1977 I alt	33 911	3 422	24 772	5 717
1978 I alt	37 538	6 088	26 593	4 857
1979 I alt	19 180	4 331	12 444	2 405
1980 I alt	19 355	2 874	13 159	3 343
1981 I alt	23 610	3 319	15 576	4 715
1. kvartal	6 500	926	4 496	1 078
2. kvartal	5 848	728	4 165	955
3. kvartal	4 100	481	2 609	1 010
4. kvartal	7 162	1 184	4 306	1 672
1982 1. kvartal	6 058	819	4 237	1 002
2. kvartal	15 302 ²	718	13 801 ²	783
3. kvartal	11 121	1 116	9 014	991

¹ Arbeidsgiver har bare plikt til å melde driftsinnskrenkninger som vil omfatte minst 10 personer i løpet av en kalendermåned. Den reduserte arbeidstiden må være under 30 timer pr. uke og vare i minst 4 uker. Disse kravene til omfanget av driftsinnskrenkninger gjenspeiles i at det er svært få registrerte driftsinnskrenkninger fra andre næringer enn industrien. ² I dette kvartalet var antall permitterte på grunn av arbeidskonflikter spesielt høyt (7100).

Jordbruk

Areal og vekstvilkår

Det var 113 400 bruk med minst 5 dekar jordbruksareal i drift pr. 20. juni 1982. De siste 2 årene har det vært en nedgang i brukstallet på om lag 2 800 enheter pr. år. Det er bruk med mindre enn 100 dekar jordbruksareal det blir færre av, mens tallet på større bruk viser en svak økning.

Samlet jordbruksareal i drift på bruk med minst 5 dekar jordbruksareal var 9,41 mill. dekar i 1982. Dette er om lag det samme som i 1980 og 1981. Kornarealet er beregnet til 3,29 mill. dekar. Av dette var 1,70 mill. dekar bygg og 1,34 mill. dekar havre. Byggarealet har minket med om lag 180 000 dekar de siste 2 årene, mens arealet av havre har økt. I 1982 var hvetearealet 167 000 dekar. Arealet av hvete varierer relativt mye fra år til år og var i 1982 noe større enn de 2 foregående årene. I tillegg til kornarealet var det 77 000 dekar oljevekster til modning. Arealet av poteter var 211 000 dekar, og arealet av grønnfôr og silovekster 343 000 dekar. Samlet areal av åker og hage var 4,13 mill. dekar. Arealet av eng til slått og beite er for 1982 beregnet til 5,28 mill. dekar.

Tidlig vår gav planteveksten en god start i Sør-Norge. Gode vekstforhold i juni gav utsikter om et godt avlingsår. I juli falt det svært lite nedbør, været var varmt og det utviklet seg til en langvarig tørkeperiode som reduserte planteveksten betydelig mange steder i Sør-Norge, særlig i indre strøk på Østlandet. Været utover høsten var bra, og det ble mindre problemer enn vanlig med å få avlingene i hus.

I Trøndelag og i Nord-Norge kom våren opptil 3 uker seinere enn normalt. Været utover sommeren var preget av lav temperatur og store nedbørmengder. Planteveksten utviklet seg seint, og det var en tid fare for meget små avlinger i Nord-Norge. I juli satte varmere vær fart i planteveksten. Sammen med en mild høst førte det til at en del av det tapte ble tatt igjen.

Det ble en rimelig god første slått av gras i hele Sør-Norge. Den langvarige tørken i juli førte imidlertid til at veksten stoppet opp på eng og beiter. Særlig i indre strøk og nordlige dalfører fikk tørken stor virkning. Sett under ett regnes det med 80—85 prosent av normalårs avling av gras på Østlandet i år. På Vestlandet ble det gode grasavlinger i ytre bygder, mens avlingene ble mindre i indre strøk på

grunn av tørke. I Trøndelag ble det noe over normalårs avling av gras. Grasavlingen i Nord-Norge ble betydelig mindre enn normal, dels på grunn av overvintringsskader på enga, dels på grunn av den kalde og fuktige sommeren.

På Østlandet fikk kornåkrene en god start med tidlig vår og gode vekstforhold på forsommeren. Dette reddet mye av åkrene fra betydelig avlingssvikt på grunn av den langvarige tørkeperioden i juli. Det varme været førte til tidlig skuronn med korn av god kvalitet. I Trøndelag ble det i overkant av normalårs avlinger av korn. Det var lite uhøstet korn i Trøndelag i 1982.

Beregninger fra Statens Kornforretning tyder på at totalavlingen av korn for hele landet ble rekordstor. Gjennomsnittsavlingen pr. dekar vil trolig ligge i overkant av et normalår.

På Østlandet ble det små potetavlinger der det ikke er vanningsanlegg. I resten av Sør-Norge og i Trøndelag ble det gode potetavlin-

ger, mens Nord-Norge fikk betydelig under normalårs avlinger.

Det ble et godt avlingsår for frukt på Østlandet, mens Vestlandet fikk langt under normalårs avlinger. Kvaliteten på årets frukt var god. Bæringene ble i overkant av et normalår. Avlingene av grønnsaker varierte mye. Arealer med vanningsanlegg har gitt gode avlinger i 1982. Sett under ett ble avlingene om lag som i et normalår.

På grunnlag av Jorddirektørens melding om årsveksten i 1982 er samlet avling i 1982 beregnet til 2 640 mill. fôrenheter. Avlingen for 1981 ble beregnet til 2 633 mill. fôrenheter.

Husdyr og husdyrproduksjon

Antall storfe pr. 20. juni 1982 er beregnet til 1 009 000. Kutallet har økt med om lag 5 000 pr. år etter 1980 og er nå 385 000. Antall sau og geit er beregnet til henholdsvis 2 227 000 og 98 000. Både saue- og geitetallet har vist en klar økning de siste 2 årene. Tallet på svin er pr. 20. juni beregnet til 686 000.

Til meieriene ble det levert 1 426 mill. liter mjølk de 3 første kvartal i 1982, en økning på 39 mill. liter eller 2,8 prosent i forhold til samme periode året før. Salget av konsummjølk viste en nedgang på 0,3 prosent, mens produksjonen av smør og ost økte med 3 prosent i forhold til tilsvarende periode i 1981.

Foreløpige oppgaver fra den offentlige kjøttkontrollen viser at det ble kontrollert 139 000 tonn husdyrslakt i månedene januar—september 1982, en økning på 9 000 tonn i forhold til samme periode året før. Det ble levert 1,14 mill. skinn fra pelsdyrgårdene i sesongen 1981—82, mot 1,27 mill. skinn i sesongen 1980—81.

Driftsmidler

Beregnet som tonn grunnstoff (N, P og K) var salget av handelsgjødsel 196 000 tonn i 1980—81. I sesongen 1981—82 var salget 205 000 tonn. Forbruket av kraftfôr (leiemalt ikke medregnet) var 1 035 000 tonn i perioden januar—september 1982, en nedgang på 3,6 prosent i forhold til samme periode året før.

Priser og lønninger

Jordbruksavtalen 1980—82 utløp 30. juni 1982. Mellom staten ved Forbruker- og administrasjonsdepartementet og Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag ble det ført forhandlinger om en ny avtale gjeldende fra 1. juli 1982. Partene ble enige om en inntektsramme på 1 500 mill. kroner for avtaleåret 1982—83. Med de inntekstillegg dette

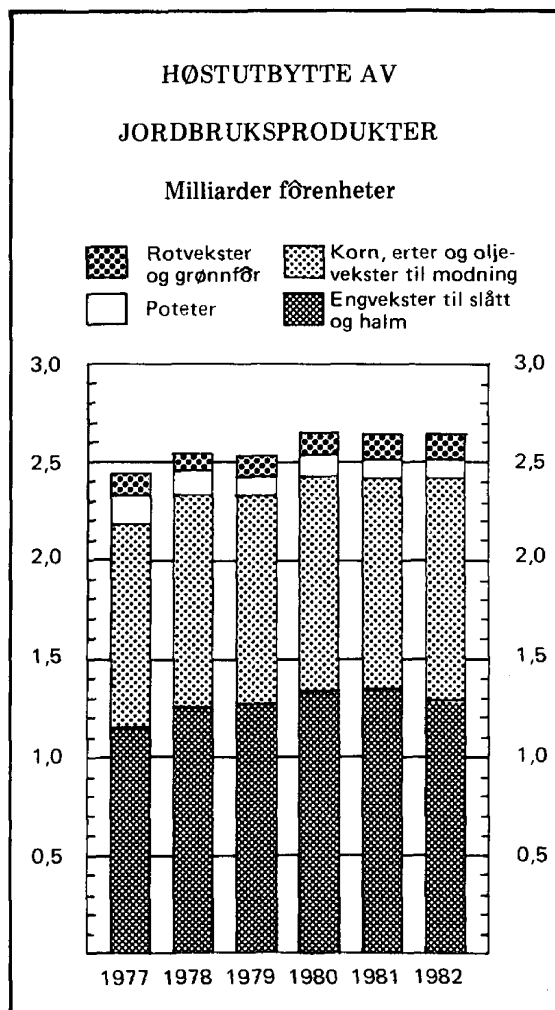

Fig. 4.

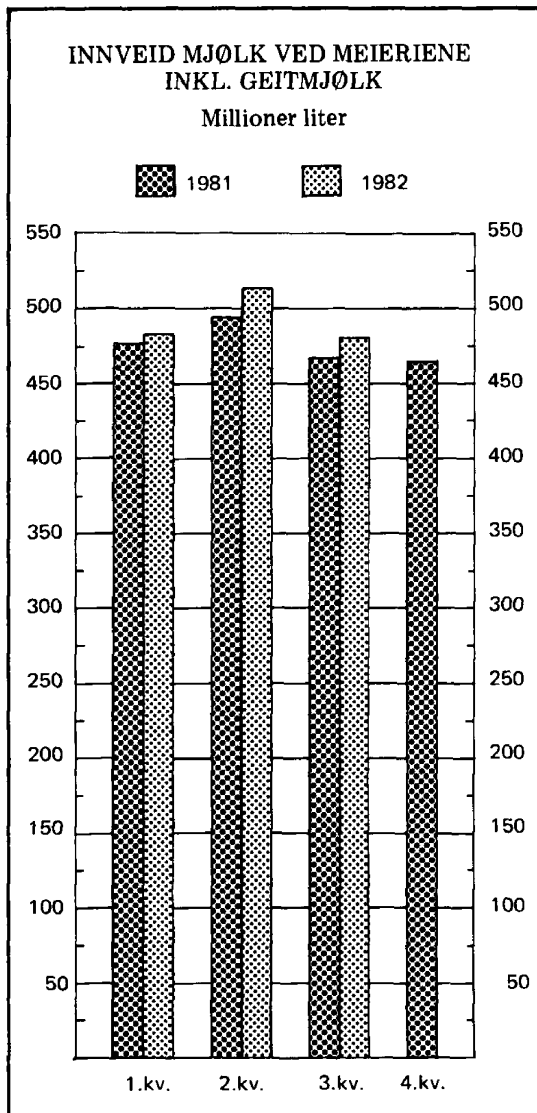

Fig. 5.

gir, er partene enige om at jordbrukere og industriarbeidere er jamstilt i inntekt og levkår i 1982. Virkningen på inntekt og levkår av forskjeller i beskatningen er imidlertid holdt utenfor. Skattespørsmålet skal tas opp til samlet vurdering ved forhandlingene i 1983.

Det lyktes ikke for organisasjonene i jordbruket å bli enige om et felles forslag til fordeling av inntektsrammen på priser og tiltak. I henhold til hovedavtalens bestemmelser var dermed det formelle grunnlag for forhandlingene falt bort. På denne bakgrunn la regjeringen fram for Stortinget et forslag til fordeling. Dette forslaget ble vedtatt av Stortinget uten endringer.

Hovedproblemet i jordbruket i dag er produksjonstilpasningen. Dette gjelder særlig kjøttproduksjonen, men også mjølkeproduksjonen. Innenfor den generelle rammen er det derfor lagt opp til nødvendige tiltak for produksjonstilpasning.

58 prosent av avtalens inntektsramme tas ut som økte markedspriser. Fordelingen på markedspriser og overføringer fra staten er beregnet ut fra brutto inntektsramme medregnet kompensasjon for økt kraftfôravgift, fratrukket redusert bevilgningsbehov til norsk korn som følge av økt kraftfôravgift. Av et beløp på i alt 1 580,7 mill. kroner, tas 917,7 mill. kroner som økte markedspriser, mens 663,0 mill. kroner er bevilgninger over statsbudsjettet.

Grunnprisen til produsent for hvete og rug ble økt med 30 kroner pr. 100 kg og henholdsvis 20 og 12 kroner pr. 100 kg for bygg og havre. Videre ble det innført et regionalt sone tillegg for korn på 10 kroner pr. 100 kg. Om lag $\frac{1}{3}$ av kornkvantumet ventes å få det nye tillegget. Normalprisen for poteter ble økt med i gjennomsnitt 10 øre pr. kg. En ny markedsordning for poteter innebærer at det skal gis et grunntilskudd på 40 øre pr. kg, samt et kvalitetstillegg på inntil 12 øre pr. kg. Nettovirkingen av dette blir at engrosprisen for poteter går ned med 33 øre pr. kg når en forutsetter at det gjennomsnittlige kvalitetstillegget vil utgjøre 3 øre pr. kg. Til heving av normalprisene for grønnsaker og frukt er det avsatt 80 mill. kroner.

Prisen som meieriene får for helmjølk vil øke med 52 øre pr. liter. I alt vil prisøkningen på meieriprodukter tilsvare om lag 23 øre pr. liter innveid kumjøl. Av dette vil om lag 9 øre gå til produsent. Prisøkningen på geitmjølkeprodukter utgjør 27 øre pr. liter innveid geitmjøl. Av dette vil produsenten få om lag 13 øre pr. liter. Det kvantumsavgrensede pristilskuddet for kumjøl er økt med 20 øre pr. liter for leveranser inntil 20 000 liter og med 10 øre pr. liter for leveranser fra 20 000—30 000 liter. Tilskuddet for geitmjøl er økt med 40 øre pr. liter for leveranser inntil 10 000 liter og med 20 øre pr. liter for leveranser fra 10 000—15 000 liter pr. år. Det kvantumsavgrensede tilskuddet skal samlet ikke overstige 30 900 kroner pr. bruk.

Engrosprisen er økt med kr 1,20 pr. kg for storfekjøtt og lam og med kr 1,35 pr. kg for gris. Grunntilskuddet til storfe-, gris- og geitkjøtt er økt med 71,8 mill. kroner. Produksjonstillegg til fordeling pr. vinterfôret sau er redusert med 39,5 mill. kroner. Reduksjonen er erstattet av en økning i grunntilskudd til sauekjøtt på i alt 36,4 mill. kroner.

Gjennomsnittlig økning i engrosprisen for

egg er kr 1,00 pr. kg. Engrosprisen for broilerslakt økes med kr 1,70 pr. kg, mens engrosprisen for høns holdes uendret.

Produksjonstillegg til fordeling pr. dyr (kraftförrabatt) er økt med 32,6 mill. kroner og utgjør i alt 1 454,7 mill. kroner. Produksjonstillegg for grovfôr økes med 60,0 mill. kroner til 628,3 mill. kroner, mens produksjonstillegg for salgsproduksjon av plante produkter reduseres med 20,0 mill. kroner til 116,0 mill. kroner.

Til avløserordningen i jordbruket er bevilningene økt med 30,0 mill. kroner. Bevilningene til Landbrukets Utbyggingsfond holdes uendret fra 1982 til 1983.

De siste 2 årene har det vært store overskuddsproblemer for husdyrprodukter. Ved årets forhandlinger ble staten og organisasjonene enige om retningslinjer for framtidig finansiering av avsetningstiltak i jordbruket. Ordinære midler til avsetningstiltak skal begrenses til det beløp som er nødvendig ved en produksjon som svarer til produksjonsmålløsningen. De økonomiske konsekvensene av produksjon utover produksjonsmålets rammer må dekkes av næringen selv.

Jordbrukets prisindeks (pris til produsent, 1975 = 100) steg fra 174 i september 1981 til 176 i september 1982, dvs. 1,1 prosent. I

Tabell 7. Jordbrukets prisindeks
1975 = 100

	Jordbruksprodukter			Produksjonsmidler
	I alt	Plante- produkter	Husdyr- produkter	
1976	116	114	117	112
1977	128	125	129	125
1978	136	128	139	135
1979	142	139	143	141
1980	151	147	152	160
1981	164	169	162	181
1981				
1. kvartal ¹	152	161	149	172
2. »	156	176	149	179
3. »	172	168	174	185
4. »	176	171	179	186
1982				
1. kvartal ¹	170	181	166	189
2. »	172	195	163	188
3. »	176	181	174	191

¹ Uveid gjennomsnitt av månedsindeks.

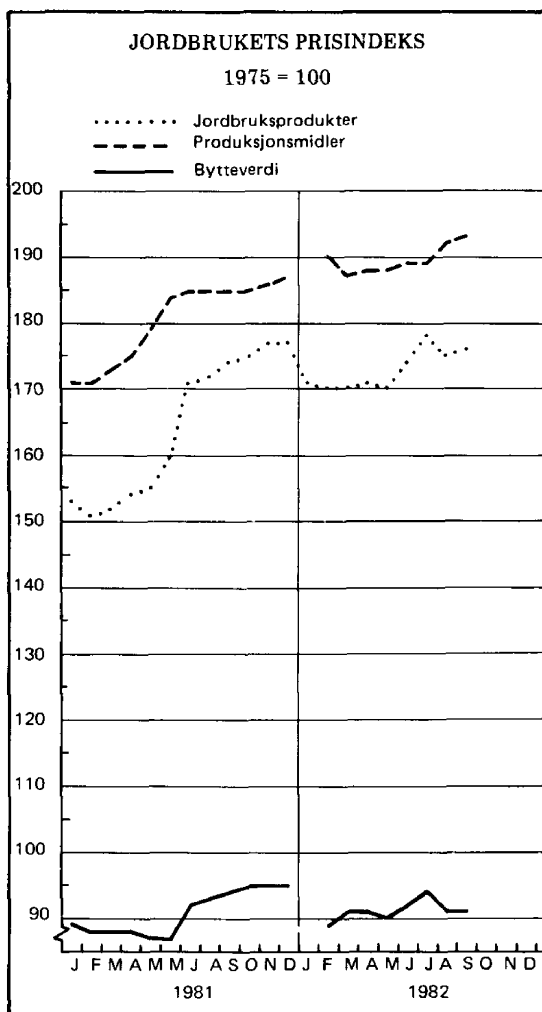

Fig. 6.

samme periode steg prisindeksen for produksjonsmidler og produksjonstjenester fra 185 til 193, eller med 4,3 prosent. Utviklingen går ellers fram av tabell 7.

Det var tidvis ikke markedsdekning av norske poteter høsten 1982. Prisen har ligget på, eller over øvre prisgrense. Det har vært åpnet for prisbetinget fri import. Prisene på de fleste grønnsakslag har ligget nær normalprisene. På grunn av avlingssvikt ble prisgrensene på pærer og epler forhøyet. Høyere priser har imidlertid medført tregt salg.

For avtaleåret 1981—82 ble det oppnådd priser som lå henholdsvis 48 øre og 16 øre under jordbruksavtalens gjennomsnittspris for

okse og gris. Gjennomsnittspris ble oppnådd for lam og egg. Oppstillingen nedenfor viser de avtalte gjennomsnittspriser de siste år.

Gjennomsnittspris etter jordbruksavtalen		Kr pr. kg			
		Okse	Lam	Gris	Egg
		kl. 1	kl. 1	kl. 1	kl. A
1/5 1977—30/6 1977		18,65	21,30	14,45	10,35
1/7 1977—30/6 1978		20,05	22,70	15,23	11,14
1/7 1978—30/6 1979		21,65	24,30	16,20	11,90
1/7 1979—30/6 1980		22,02	24,30	16,67	11,90
1/7 1980—30/6 1981		24,65	27,30	18,30	12,30
1/7 1981—30/6 1982		26,90	29,30	20,40	13,90

Ved pelsskinnauksjonene i sesongen 1981—82 ble gjennomsnittsprisen for blårevskinn 450 kroner mot 436 kroner i 1980—81. Gjennomsnittsprisene for sølvrev og platinarev falt noe fra 1980—81 til 1981—82. Gjennomsnittlig salgspris for minkskinn i 1981—82 var 148 kroner, mot 156 kroner sesongen før.

Arbeidslønnen for månedsbetalte menn i jordbruket steg ifølge Statistisk Sentralbyrås statistikk med 10,8 prosent fra september 1980 til september 1981. Ny tariffavtale for jordbruksarbeidere ble inngått med virkning fra 1. mai 1982 til 30. april 1984. Ved forhandlingene ble det enighet om et generelt tillegg på kr 2,50 pr. time fra 1. mai, og en ny økning på kr 1,50 pr. time gjeldende fra 1. oktober 1982. Timelønnsatsen for voksne jordbruksarbeidere med 2 års praksis var fra 1. oktober 1982 kr 36,50. For kjøring av traktor og selv-

gående skurtresker gis et ekstra tillegg på kr 1,75 pr. time.

Norges Landbruksøkonomiske Institutt bearbeider driftsregnskap for vel 1 000 bruk fordelt over hele landet. Hovedresultatene går fram av tabell 8. Nettoinntekten av jordbruk, skogbruk og binæringer regnet under ett var 146 000 kroner pr. familie i 1981, en økning fra året før på 12 600 kroner eller 9,4 prosent. Den gjennomsnittlige nettoinntekt pr. årsverk var 90 400 kroner i 1981 mot 81 900 kroner i 1980, en økning på 10,4 prosent.

Skogbruk

Driftsforhold og avvirkning

Det var stort sett gode driftsforhold hele sesongen 1981—82. På Østlandet ble imidlertid driften innstilt i kortere perioder på grunn av sterk kulde.

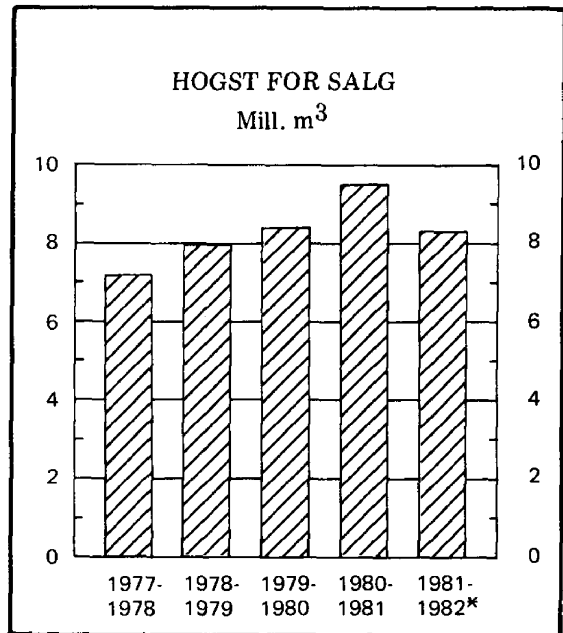

Fig. 7.

Tabell 8. Regnskapsresultater i jordbruket pr. bruk

	Areal ¹	Produksjonsinntekter	Kostnader	Driftsoversk.	
				I alt	Av dette familjens arbeidsfor-tjeneste
	Daa	1 000 kr	1 000 kr	1 000 kr	1 000 kr
1976	156	213,1	134,2	79,2	65,4
1977	158	252,8	158,2	94,6	76,9
1978	158	286,4	177,8	108,6	84,3
1979	158	297,6	195,1	102,5	74,9
1980	159	339,4	221,9	117,5	84,5
1981	159	373,7	245,4	128,3	86,8
1981					
50,1-100 daa	79	263,0	169,9	93,1	65,9
100,1-200 »	144	373,1	243,8	129,3	87,4
200,1-300 »	245	496,2	326,4	169,8	113,0
300,1-500 »	376	580,2	386,4	193,8	124,6

¹ Innmarksareal.

Tabell 9. Hogst av bar- og lauvtrevirke til salg og industriell produksjon

Driftsår	I alt	Tømmer og kubb	Ved	Verdi
				Mill. kr
Mill. m ³				
1977-78	7,2	7,1	0,1	1 299
1978-79	8,0	7,8	0,2	1 408
1979-80	8,4	8,2	0,2	1 600
1980-81	9,5	9,2	0,3	2 095
1981-82*	8,3	8,0	0,3	1 880

Tabell 10. Antall personer som arbeider med hogst og framkjøring

	1978-79	1979-80	1980-81	1981-82 ¹
Pr. 15. desember	7 827	8 250	8 890	8 123
» 15. mars	10 155	10 999	11 575	10 512

¹ For 1981-82 gjelder tallene pr. 1. desember og 1. april.

Avvirkning til salg og industriell produksjon antas å ha vært om lag 8,3 mill. m³ i driftsåret 1981-82. Av dette var rundt 0,4 mill. m³ tørt eller billeskadd grantømmer.

I driftsåret 1980-81 ble det avvirket 9,5 mill. m³ tømmer til salg og industriell produksjon.

Tømmermarked

I første halvdel av 1982 fungerte tømmermarkedet brukbart. For treforedlingsindustrien førte det imidlertid til lageroppbygging av tømmer.

I siste halvdel av året ble det vanskelige avsetningsforhold i treforedlingsindustrien. Industrien ønsket derfor å bygge ned lagrene og å kjøre med lavere kapasitetsutnyttelse. For trelast har markedet fungert ganske normalt. En regner med at sagbrukene vil kjøpe det kvantum av sagtømmer som blir tilbudt.

Utenrikshandel

I de 3 første kvartalene av 1982 ble det innført 0,59 mill. m³ rundvirke av nordiske treslag. Av dette var 0,48 mill. m³ massevirke. I samme periode i 1981 var innførselen av nordiske treslag 0,78 mill. m³, hvorav 0,62 mill. m³ var massevirke. Det ble i de 3 første kvartalene av 1982 også innført 0,26 mill. m³ treavfall og 0,19 mill. m³ celluloseflis, mot henholdsvis 0,10 mill. m³ og 0,27 mill. m³ i 1981.

Utførselen av rundvirke i de 3 første kvartalene av 1982 var 0,40 mill. m³. Av dette var 0,24 mill. m³ massevirke. Tilsvarende tall for 1981 var henholdsvis 0,45 mill. m³ og 0,28 mill. m³. Det ble i de 3 første kvartalene av 1982 også utført til sammen 0,13 mill. m³ treavfall og celluloseflis. Tilsvarende tall for 1981 var 0,25 mill. m³.

Syssetting

Opgavene i tabell 10 over hoggere og kjørere i arbeid er gitt av Landbruksdepartementet.

2 — Økonomisk utsyn.

Skogkultur

En regner med at det ble satt ut 65-70 mill. planter i 1982. Dette er omtrent det samme som året før. I 1982 ble det ikke gitt statsbidrag til skogplanting for de sentrale skogstrøk på Østlandet.

Billedrept virke i 1982 var om lag 48 000 m³ — en gledelig nedgang fra 1981 da tilsvarende tall var 329 100 m³.

Tømmerpriser

I tabell 11 er det gitt tømmerpriser for driftsårene 1981-82 og 1982-83. For sagtømmer viser de en gjennomsnittlig nedgang på vel 8 kroner pr. m³. Et anbefalt forslag fra forhandlingspartene om ny prisavtale gir en prisnedgang for massevirke av barte på 28 kroner pr. m³.

De angitte prisene for skurtømmer gjelder tømmer av 5 m lengde og 20 cm toppdiameter. Denne dimensjonen er noe større enn gjen-

Tabell 11. Tømmerpriser. Kr pr. m³ f. m.

Sortiment	Driftsår	
	1981-82	1982-83
<i>Skurtømmer¹</i>		
Prima gran	258,—	250,—
Prima furu	309,—	309,—
Sekunda gran	234,—	222,—
Sekunda furu	246,—	238,—
<i>Massevirke²</i>		
Ubarket gran	195,—	167,—
Ubarket furu	187,50	159,50
Ubarket bjørk	165,—	165,—

¹ Skurtømmerprisene for 1982-83 gjelder fram til 1. mai 1983.

² Prisene på massevirke av barte for 1982-83 gjelder fram til 1. august 1983. For bjørk ble prisen ved særskilt avtale i mai 1982 prolongert ut året.

Tabell 12. Utdrag av lønnsattsene for skogsarbeid

	Avtaleår				
	1978—79	1979—80	1980—81	1981—82	1982—83
Hogst av ubarket tømmer ^{1, 2} pr. m ³ kr	14,02	14,02	15,48	16,48	17,79
tillegg pr. tre ¹ »	1,84	1,84	2,04	2,18	2,36
Snarekjøring med jordbruks- traktor ³ pr. m ³ kr	24,98	24,98	28,61	30,71	33,47
Lagsakkord stammedrift Høydeklasse 1,00—1,19					
Gran, grunnsats pr. m ³ kr	15,43	15,43	17,05	18,19	19,65
» , tillegg pr. tre »	2,22	2,22	2,45	2,61	2,82
Timelønt arbeid					
Arbeider over 18 år kr	26,00	26,00	30,00	33,00	35,00
Fagarbeider »	30,00	30,00	34,00	37,00	39,00
Maskinfører »	32,00	32,00	36,00	39,00	41,00
Mann og hest »	43,00	43,00	48,50	53,00	55,70
Traktor med utstyr og fører ⁴ »	84,00	84,00	92,00	99,00	110,00

¹ Hogst, aptering og kapping. Gran høydeklasse 1,00—1,19. ² Målt utenpå bark. ³ Snarekjøring uten forutgående lunning av tømmer kappet i fallende lengder. Beregnet etter 3,5 trær pr. m³, kjøreaavstand 400—500 m og sortering av 2 til 4 sortimenter og opprulling. ⁴ I avtaleårene 1978—79 og 1979—80 gjelder satsene traktor med 61—80 hk. For 1980—81 og 1981—82 gjelder satsene traktor med samlet nyanskaffelsesverdi på 150 000—200 000 kroner og for 1982—83 med nyanskaffelsesverdi på 175 000—250 000 kroner.

nomsnittet for det skurtømmer som leveres. Gjennomsnittsprisen pr. m³ vil derfor vanligvis ligge noe lavere.

Lønnsavtaler

Overenskomsten av 17. september 1982 mellom Skogbrukets Arbeidsgiverforening og Direktoratet for statens skoger på den ene siden og Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Skog- og Landarbeiderforbund på den andre gjelder fram til 1. mai 1984. Utdrag av lønnsattsene for første avtaleår er gitt i tabell 12.

Fiske og fangst

Fiskermanntallet

I 1982 startet omleggingen til nytt fiskermanntall, som skal gjelde fra 1. januar 1983. Forskrifter fastsatt ved kongelig resolusjon av 20. august 1982 innebærer en skjerpning av de krav kommunale fiskeremndene skal sette for oppføring i manntallet. Omleggingen kommer blant annet som et resultat av den endring som har skjedd innen fiskernes sosiale tilskuddsordninger. De viktigste er minstelott, ferieordningen og arbeidsløsetrygd, hvor sta-

ten i 1981 bidrog med et tilskudd på 106 mill. kroner.

For å nyte godt av tilskuddsordningene må en fisker stå i manntallet. Nye krav er en minsteinntekt av fiske i forhold til folketrygdens grunnbeløp og et minimum antall uker i fullt fiske. Mange fiskere har blant annet reagert på at fiskere med alderspensjon eller annen pensjon ikke kan tas opp i det nye manntallet.

For 1981 var 35 311 personer registrert i Fiskermanntallet, av disse hadde 25 289 fiske som hovednæring. De endrede kravene vil trolig resultere i en reduksjon i størrelsesorden 12 000 i tallet på registrerte fiskere.

Fiskeridirektoratet vil føre et sentralregister for manntallet på maskinlesbart medium. Dette kan danne grunnlag for produksjon av bedre statistikk over økonomiske kår innen fiskerieringen.

Fiskebåter

Merkeregisteret føres også sentralt i Fiskeridirektoratet. Alle båter som brukes i yrkesfiske skal inn i dette registeret. Spesielt for åpne båter blir det antatt at en del står i registeret uten at de blir brukt i yrkesfiske. I 1981 stod 26 684 båter i Merkerregisteret, og av disse var 18 149 åpne båter. Av de 8 535 dekte (overbygde) båtene var 6 981 over 25

Tabell 13. Samlet fangst av fisk og skalldyr.
1977—1982

	Mengde tonn rund vekt	Verdi mill. kr
1977	3 402 467	3 073
1978	2 586 637	2 908
1979	2 650 227	3 132
1980	2 400 172	3 501
1981	2 538 593	3 995
1982 ¹	2 437 000	..

¹ Prognose for hele året gitt medio november.

brutto reg. tonn. 662 av de dekte fartøyene var stålåter, mens 5 855 var av tre. De siste årene har tallet på dekte fartøyer steget, spesielt de mindre fartøyene. Denne tendensen holdt seg også i 1982, da Statens Fiskarbank gav tilsagn om lån til ca. 50 fartøyer under 12 m (40 fot) og ca. 20 over 12 m. Ingen trålere eller ringnotbåter ble bygd i 1982.

Det samlede utbyttet av fisket

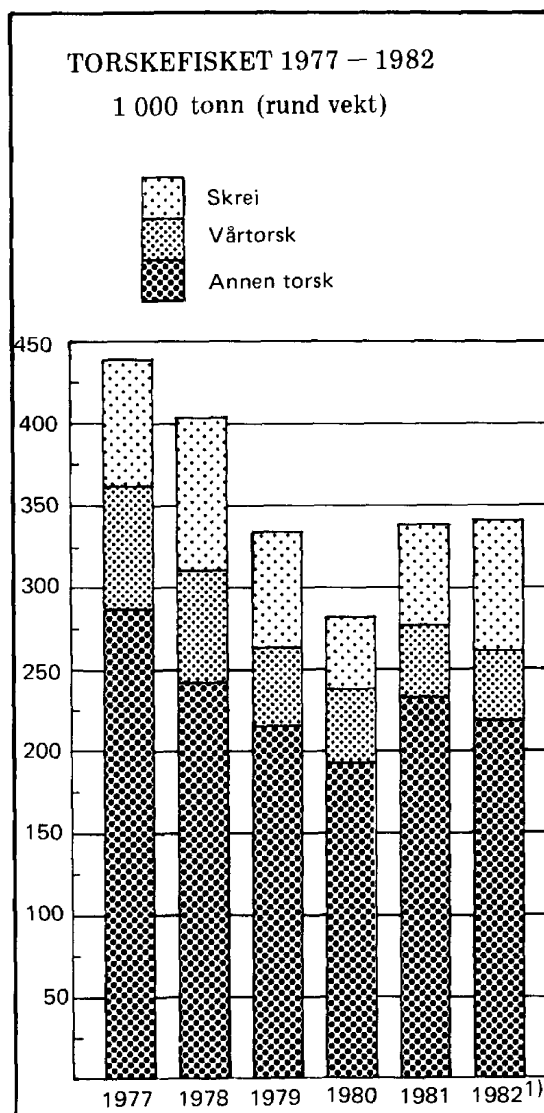
Utbyttet av norsk fiske i 1982 ventes å komme opp i 2 437 000 tonn rund vekt som er 100 000 tonn mindre enn i 1981. Ut fra foreløpige priser er det gjort anslag for førstehåndsverdien av fisket. Anslagene viser en verdiøkning for torskefisket fra 2 360 til 2 600 mill. kroner og en økning i rekefisket fra 370 til 460 mill. kroner. Verdiutbyttet fra sildefisket ventes å synke med 60 mill. kroner til om lag 1 000 mill. kroner, og samlet førstehåndsverdi antas å komme opp i 4 300 mill. kroner i 1982.

Torsk og torskeartet fisk

Torsken er Norges desidert viktigste fiske-slag. Denne fisken gir nær $\frac{1}{3}$ av den samlede fangstverdi. Mengdeutbyttet i 1982 blir omtrent som året før, 340 000 tonn rund vekt. Skreien utgjør en vesentlig andel av dette og kommer antakelig opp i 79 000 tonn mot 62 000 tonn i 1981.

Fisket etter sei er blitt viktig for norske fiskerier. Oppfisket kvantum vil ligge nær fjorårets, dvs. 220 000 tonn. For de andre torskefiskene blir det heller ingen store endringer i kvantum, men førstehåndsprisene ventes å bli høyere enn i 1981.

Det aller vesentligste av fangsten fra torskefisket går til konsum og gir således relativt høye førstehåndspriser.

1) Prognose for hele året gitt medio november.

Fig. 8.

Sildefisket

Loddekvantumet i 1982 kommer antakelig til å ligge nær 1 150 000 tonn, som er 15 prosent under fjorårets. Med det presset vi har hatt på mjøl- og oljeprisene, vil førstehåndsverdien bli over 100 mill. kroner lavere enn i 1981. Av kolmule, øyepål og tobis ventes utbyttet å bli 370 000 tonn til sammen. Det ventes en moderat økning i verdien. En del kolmule går til produksjon av fiskefarse, resten til mjøl- og oljeproduksjon. Øyepål, tobis og lodde går for det meste til mjøl og olje. Noe lodde brukes til minkfôr og fôr til oppdrettsfisk, og 15—20 000 tonn går til produksjon av lodderogn.

Makrell gikk i 1982 vesentlig til konsum, og vil antakelig gi økt utbytte både i kvantum

Tabell 14. Torskefisket. 1978—1982. Mengde og verdi

	1978		1979		1980		1981		1982 ¹	
	1 000 tonn	Mill. kr	1 000 tonn	Mill. kr	1 000 tonn	Mill. kr	1 000 tonn	Mill. kr	1 000 tonn	Mill. kr
I alt	639	1 585	635	1 716	599	1 896	690	2 363	673	..
Torsk	404	1 100	335	1 005	281	990	339	1 327	340	..
Sea	140	231	160	290	177	416	222	559	220	..
Hyse	43	107	74	203	68	203	66	207	52	..
Brosme	21	50	31	84	37	133	31	123	29	..
Lange	27	88	30	120	27	123	23	114	26	..
Arnet ²	4	10	5	15	9	32	9	33	6	..

¹ Prognose for hele året gitt medio november.

² Omfatter blålange, lyr, lysing og hvitting.

Tabell 15. Sildefisket. 1978—1982. Mengde og verdi

	1978		1979		1980		1981		1982 ¹	
	1 000 tonn	Mill. kr	1 000 tonn	Mill. kr	1 000 tonn	Mill. kr	1 000 tonn	Mill. kr	1 000 tonn	Mill. kr
I alt	1 864	934	1 923	945	1 703	1 010	1 749	1 060	1 655	..
Lodde	1 281	529	1 232	531	1 118	579	1 347	700	1 150	..
Makrell	93	110	125	136	77	126	62	130	70	..
Øyepål—tobis	250	107	245	107	278	133	140	82	203	..
Kolmule	118	33	221	62	135	52	167	67	170	..
Sild—brisling	122	155	99	108	95	120	32	81	62	..

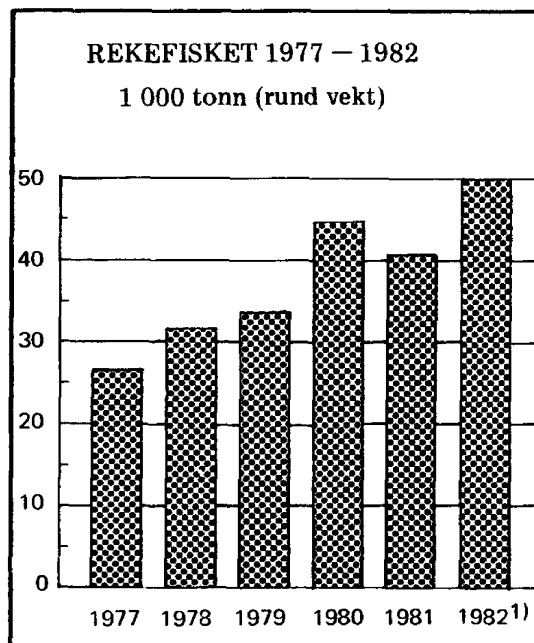
¹ Prognose for hele året gitt medio november.

og verdi i forhold til 1981. Salg og eksport av makrell har gått bra i 1982.

Fisket etter reke og laks

Rekefisket har fått stadig større økonomisk betydning. I 1982 ventes en fangst på i alt 50 000 tonn, som med en gjennomsnittlig førstehåndspris på kr 9,20 pr. kg gir 460 mill. kroner. Til sammenlikning var verdiutbyttet på 370 mill. kroner i 1981.

Drivgarnfisket etter laks gav 590 tonn i 1982. Selv om sesongen var preget av mye dårlig vær, særlig langs de nordlige deler av kysten, er dette resultatet dårlig. Da konsesjonsordningen startet i 1979, ble utbyttet over 1 000 tonn. Seinere har utbyttet sunket hvert år. 9 prosent av de 702 fiskerne som fikk konsesjon i 1982, benyttet den ikke.

1) Prognose for hele året gitt medio november.

Fig. 9.

Sel og hval

I 1982 ble det fanget 1 957 vågehval som gav en førstehåndsverdi på 35,5 mill. kroner. Norge har reservert seg mot et vedtak i Den internasjonale hvalfangstkommissjon om stans i hvalfangsten fra 1986. Reservasjonen åpner mulighet for å drøfte den framtidige forvaltning med andre land. En avdeling under Hvalfangstkommissjonen, Den vitenskapelige komité, anbefalte enstemmig at vågehvalbestanden i og rundt norske farvann kunne beskattes med 1 690 dyr i 1983.

Under selfangsten i 1982 ble det fanget noe over 68 000 dyr fordelt på 2 arter, grønlands-sel og klappmyss, til en førstehåndsverdi på 12,5 mill. kroner. 70—80 prosent av disse dyrene var unger mindre enn 1 år gamle. EF har fattet vedtak om å forby import av skinn fra selunger. Som et resultat av internasjonal motstand mot norsk selfangst, har markedet for selskinn blitt betraktelig dårligere i 1982. Resultatet kan bli en omlegging til mer jakt på voksen sel og mindre slakt av ungdyr. Det synes klart at fiskerieringen vil presse fram krav om å begrense veksten i selbestandene av hensyn til fiskeriene.

Produksjon og eksport

Eksportverdien av fisk og fiskeprodukter i 1982 ser ut til å bli nær 100 mill. kroner lavere enn i 1981, da total eksport var 5 630 mill. kroner. Årsaken er den negative utvikling i eksporten av tørrfisk og mjøl/olje. De siste års økning i tørrfiskeksporten brakte i 1981 dette produktet fram som det viktigste, med en eksportverdi på 955 mill. kroner. Denne stimulansen gjorde at produksjonen ble opprettholdt i 1982. Nigeria som tar om lag 70 prosent av tørrfisken, har store økonomiske problemer. Resultatet er en eksportsvikt på

Tabell 16. Eksport av noen viktige fiskeprodukter. Mengde og verdi. Jan.—sept. 1982

	Eksport i alt	
	Mengde 1 000 tonn	Verdi mill. kr
Fersk og kjølt fisk ¹ . . .	57	369
Fryst fisk	69	327
Fryste fiskefileter	52	651
Tørrfisk	12	439
Klippfisk	35	604
Fiskemjøl	160	429

¹ Inklusive fileter.

215 mill. kroner for årets 3 første kvartaler, sammenliknet med samme periode i 1981.

Produksjonen av mjøl kommer antakelig opp i 280 000 tonn og olje i 170 000 tonn i 1982. Eksporten av disse produktene viser en svikt på 235 mill. kroner i forhold til 1981. Noen årsaker er stor soyaproduksjon, konkurranse fra Peru og Chile og 2 prosent toll til EF-land som tar over 90 prosent av oljen. Sverige og Finland er blitt de viktigste mottakere av fiskemjøl. Selv om devalueringer i disse to landene i 1982 skaper visse problemer, ser det ikke kritisk ut for denne eksporten. Gjennomsnittlig eksportpris på olje har steget noe i 1982, mens prisen på mjøl har sunket med 20 øre i forhold til 1981, til kr 2,69 pr. kg.

Eksportverdien av klippfisk vil stige med vel 70 mill. kroner i 1982 i forhold til året før. Brasil er den største mottakeren. Portugal, som er nest viktigst, hadde en devaluering i sommer som stoppet eksporten, men den ble gjenopptatt i september.

Andre varer som bidrar til at eksporten totalt blir nær opp mot fjorårets resultat, er en økning på ca. 200 mill. kroner for fersk og fryst fisk og fileter, og frosne reker som vil øke med godt over 100 mill. kroner i 1982.

Støttetiltak for 1982

Fiskeriaavtalen for 1982 hadde opprinnelig en ramme for støttetiltak på 962,5 mill. kroner. Av dette beløpet var 100 mill. kroner avsatt for å dekke en garantert minstepris på fiskemjøl og -olje. Denne garantien vil kreve ytterligere 70 mill. kroner i form av lån, slik at 1982-avtalen i alt vil koste ca. 1 030 mill. kroner. Av det samlede tilskudd ble 235 mill. kroner avsatt til pristilskudd o.l. i torske-sektoren og 265 mill. kroner (inkl. lån) til pristilskudd mv. i sildesektoren. De resterende ca. 470 mill. kroner gikk til ulike kostnads-reducerende og sosiale tiltak, strukturtiltak mv.

Oljeutvinning, annen bergverksdrift, industri og kraftforsyning

I oljeutvinning, annen bergverksdrift, industri og kraftforsyning var produksjonen om lag 1 prosent lavere i 1982 enn året før. Etter et fall sommeren 1980 viste produksjonen gjennomgående økning fram til ut på sommeren 1981. I løpet av sommermånedene viste totalproduksjonen ny nedgang, men den tok seg

Tabell 17. *Produksjonsindeks for oljeutvinning, annen bergverksdrift, industri og kraftforsyning. Gjennomsnittlig vekstrate pr. år*

Næring, næringsområde, næringshovedgruppe	1974— 1981	Jan.— okt. 1981— 1982
2, 3, 4 ¹ Oljeutvinning, annen bergverksdrift, industri og kraftforsyning	4,8	— 1,0
2 Oljeutvinning og annen bergverksdrift	38,5	0,4
21 Bryting av kull	— 7,7	11,0
22 Utvinning av råolje og naturgass	60,3	0,4
23 Bryting og utvinning av malm	1,1	— 7,8
29 Bergverksdrift ellers	2,2	7,2
3 Industri	— 0,5	— 2,0
31 Produksjon av næringsmidler, drikkevarer og tobakksvarer	0,7	0,4
311–312 Produksjon av næringsmidler	0,8	— 0,5
313 Produksjon av drikkevarer	1,4	2,4
314 Produksjon av tobakksvarer	0,1	0,2
32 Produksjon av tekstilvarer, bekledningsvarer, lær og lærvarer	— 3,2	— 11,5
321 Produksjon av tekstilvarer	— 0,9	— 16,2
322–323 Produksjon av klær, lær- og skinnvarer, unntatt skotøy	— 5,2	— 4,3
324 Produksjon av skotøy	— 9,6	— 11,6
33 Produksjon av trevarer	— 0,9	— 3,0
331 Produksjon av trevarer, unntatt møbler og innredninger	— 1,0	— 2,7
332 Produksjon av møbler og innredninger av tre	— 0,6	— 3,7
34 Treforedling, grafisk produksjon og forlagsvirksomhet	— 0,2	— 1,7
341 Treforedling	— 0,1	— 4,0
342 Grafisk produksjon og forlagsvirksomhet	— 0,4	0,4
35 Produksjon av kjemiske produkter, mineralolje-, kull-, gummi- og plastprodukter	0,4	— 0,7
351 Produksjon av kjemiske råvarer	3,4	— 1,5
352 Produksjon av kjemisk-tekniske produkter	0,2	0,4
353–354 Raffinering av jordolje, produksjon av jordolje- og kullprodukter	— 1,8	— 0,5
355–356 Produksjon av gummi og plastvarer	— 3,1	— 0,3
36 Produksjon av mineralske produkter	— 2,1	— 2,3
361–362 Produksjon av keramiske produkter, glass og glassvarer	— 2,6	— 0,2
369 Produksjon av mineralske produkter ellers	— 2,0	— 2,9
37 Produksjon av metaller	— 1,6	— 6,9
371 Produksjon av jern, stål og ferrolegeringer	— 2,4	— 7,1
372 Produksjon av ikke-jernholdige metaller	0,4	— 6,5
38 Produksjon av verkstedprodukter	0,0	— 0,7
381 Produksjon av metallvarer	— 0,2	— 2,3
382 Produksjon av maskiner	3,6	0,2
383 Produksjon av elektriske apparater og materiell	— 1,0	2,0
384 Produksjon av transportmidler	— 2,3	— 2,5
39 Industriproduksjon ellers	— 5,9	1,8
4 ¹ Kraftforsyning	2,9	0,0
Etter konkurransetype ¹		
Skjermet industri	0,1	0,4
Utekonkurrerende industri og bergverksdrift	0,3	— 3,7
Hjemmekonkurrerende industri	— 0,8	— 2,0
Bruttoproduksjon etter anvendelse		
Eksport	6,3	— 2,1
Konsum	1,4	— 0,4
Investering	2,1	— 2,0
Vareinnsats i bygg og anlegg	1,2	— 0,7
Vareinnsats ellers (medregnet lagerendringer)	1,0	— 1,3

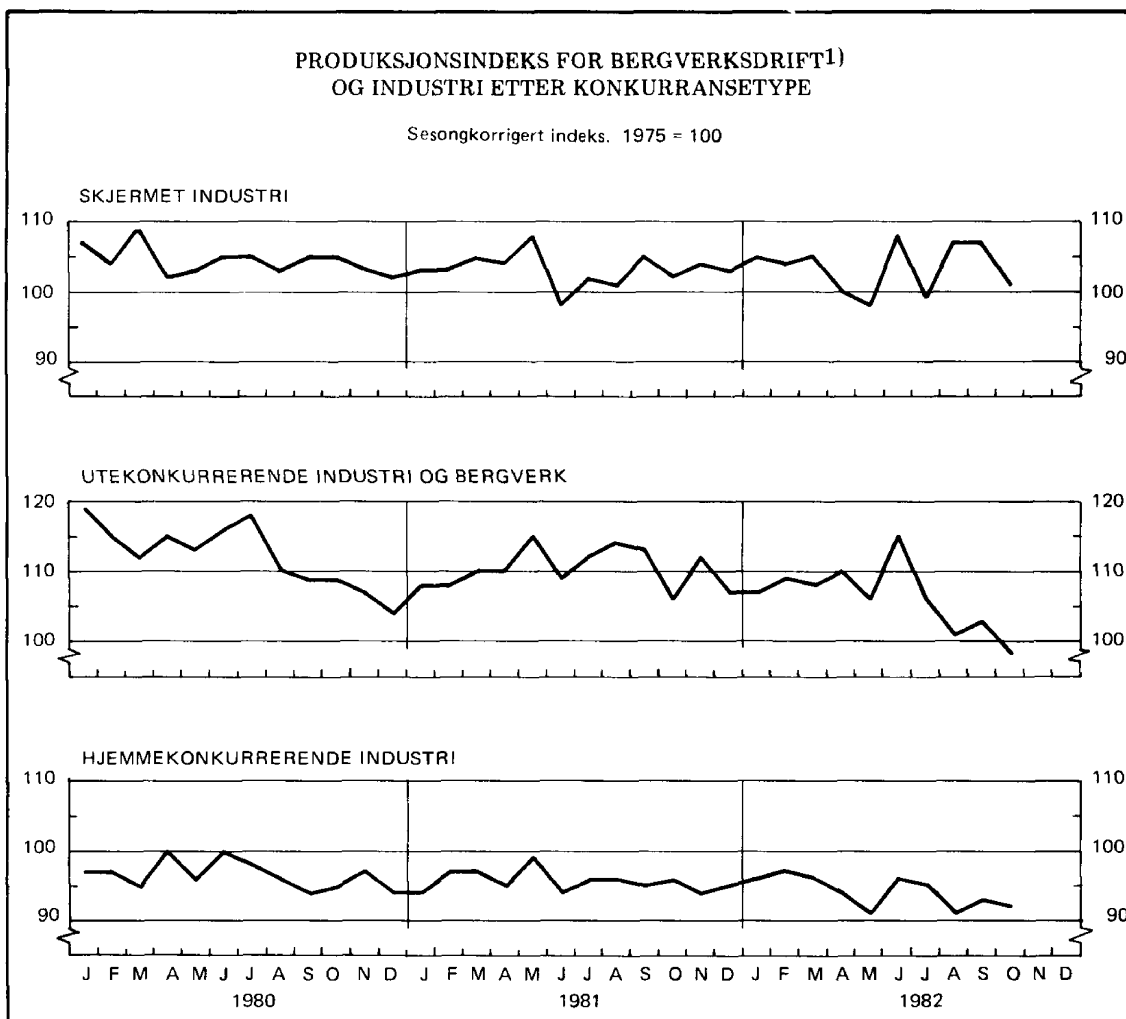
¹ Utvinning av råolje og naturgass og kraftforsyning er holdt utenfor.

noe opp utover høsten og fram mot sommeren 1982. Seinere viste produksjonen en klar tendens til nedgang. I årene 1974—1981 var den gjennomsnittlige årlige vekstrate 4,8 prosent for samlet produksjon i oljeutvinning, annen bergverksdrift, industri og kraftforsyning.

Produksjonen i oljeutvinning og annen bergverksdrift, som domineres helt av utviklingen innen utvinning av råolje og naturgass, gikk etter foreløpige beregninger opp med knapt 1 prosent fra 1981 til 1982. Produksjonen på Ekofiskfeltet nådde en topp våren 1980, og har seinere holdt seg under dette nivået. Opptrapping av produksjonen på Statfjord A fra november 1981 og igangsettingen av produk-

sjonen på Statfjord B og Valhall A fra seinhøstes 1982 førte til at produksjonen i 1982 kom opp på nivået fra 1980. Utvinning av råolje og naturgass omtales nærmere i avsnittet om virksomheten på kontinentalsokkelen. Produksjonen i tradisjonell bergverksdrift var i 1982 3 prosent lavere enn året før. Nedgangen har i særlig grad sammenheng med lavere produksjon av pellets. Fra 1974 til 1981 var den gjennomsnittlige årlige vekstrate 1,3 prosent.

Industriproduksjonen endret seg, etter sesongkorrigerede beregninger å dømme, forholdsvis lite gjennom 1981, bortsett fra enkelte tilfeldige svingninger på forsommeren.

1) Utvinning av råolje og naturgass er holdt utenfor.

Fig. 10.

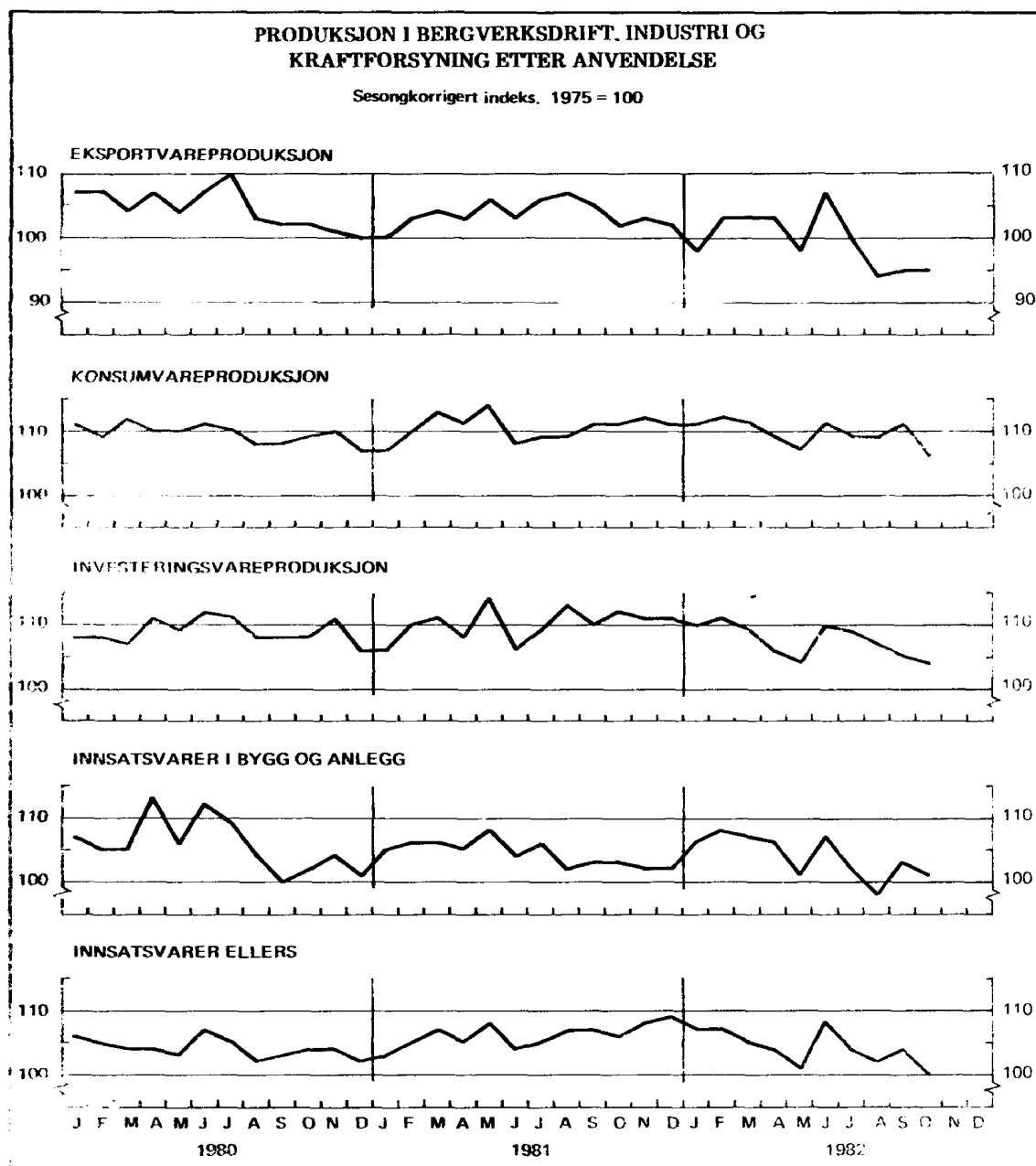

Fig. 11.

I 1982 viste industriproduksjonen stagnasjon og nedgang. For året sett under ett var produksjonen om lag 2 prosent lavere enn i 1981. I årene 1974—1981 var den gjennomsnittlige årlige vekstrate for industriproduksjon \pm 0,5 prosent. Svikten i etterspørselen fra både eksport- og hjemmemarkedet, som ble merkbar i 1981, forsterket seg gjennom 1982. De svake

internasjonale konjunktorene var den viktigste årsak til den negative utviklingen for norsk industri i 1982. Men også innenlandsk etterspørsel utenom investering i olje- og gassutvinning gav få vekstimpulser for industriproduksjonen i 1982.

Kapasitetsutnyttningen i store deler av industrien viste nedgang også fra 1981 til 1982.

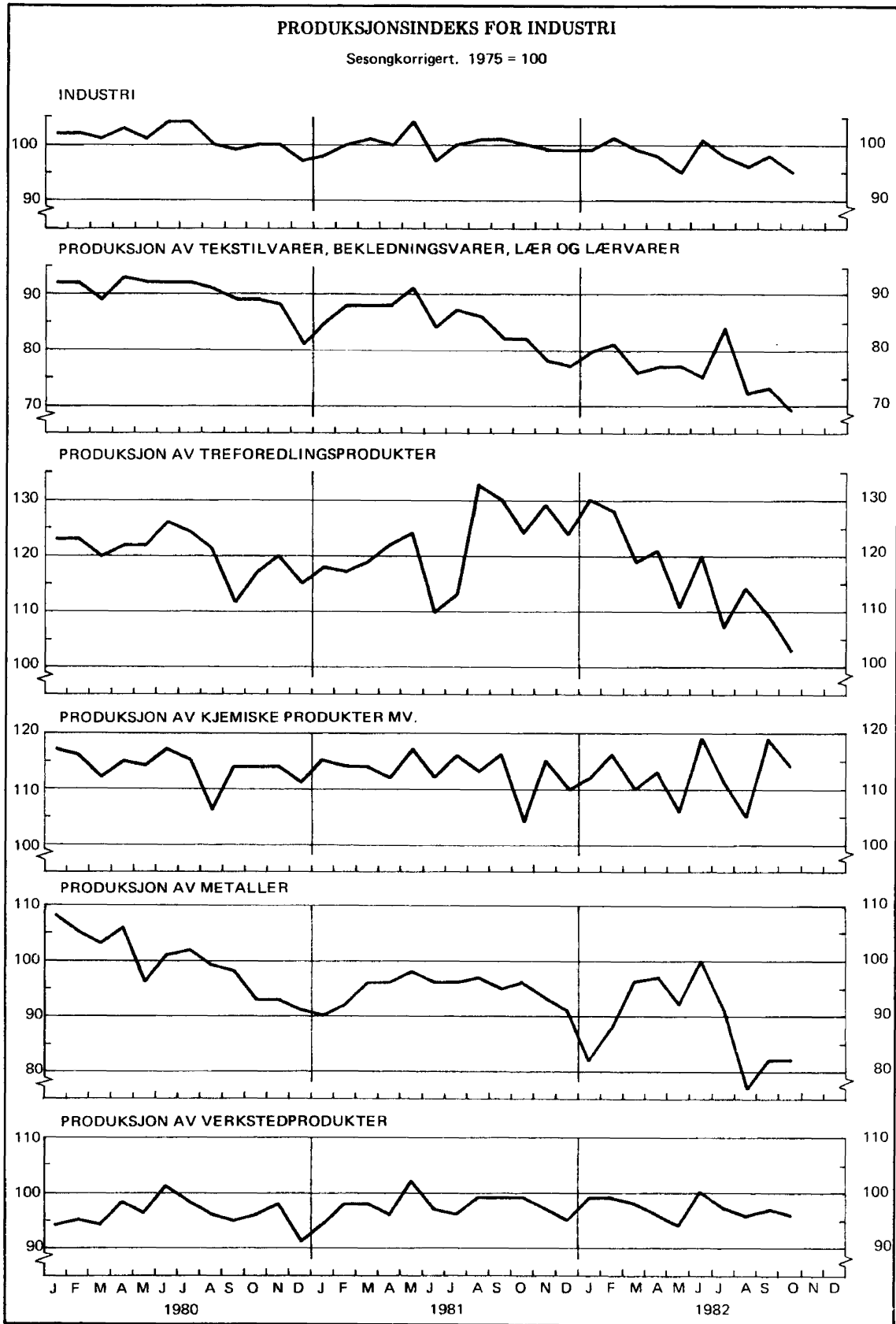

Fig. 12.

Tabell 18. Produksjon av visse varer i bergverksdrift og industri

Vare	Mengde- enhet	1981	Januar—oktober		
			1981	1982	Endring i prosent
Sildolje	Tonn	164 850	162 706	159 048	— 2,2
Silde- og fiskemjøl	»	299 548	295 407	260 495	— 11,8
Margarin	»	70 039	57 226	56 543	— 1,2
Sildehermetikk	»	15 464	13 116	10 307	— 21,4
Koke- og spisesjokolade	»	22 755	18 599	19 670	5,8
Øl kl. I	1 000 liter	9 013	7 619	7 695	1,0
Øl kl. II	»	146 438	121 319	125 711	3,6
Øl kl. III	»	24 650	17 120	18 183	6,2
Svovelkis, urøstet	Tonn	412 578	344 492	358 717	4,1
Sement	»	1 781 771	1 512 905	1 412 550	— 6,6
Jernmalm	»	4 063 556	3 390 426	3 051 798	— 10,0
Titanmalm	»	657 625	562 799	485 207	— 13,8
Koppermalm, konsentrat	»	113 303	94 382	90 306	— 4,3
Sinkmalm	»	56 347	45 790	50 381	10,0
Blymalm	»	5 589	4 522	5 143	13,7
Kull	»	312 754	250 107	276 707	10,6
Koks	»	340 817	284 004	281 283	— 1,0
Råolje	»	23 577 355	19 489 102	19 853 921	1,9
Naturgass	1 000 Sm ³	26 130 805	21 198 509	20 604 734	— 2,8
Nitrogen	Tonn	544 793	452 493	427 168	— 5,6
Tremasse, tørr beregnet	»	911 326	751 941	727 134	— 3,3
Cellulose og halvkjemisk masse, tørr be- regnet ¹	»	706 606	577 351	431 134	— 25,3
Sponplater	»	223 606	189 760	190 123	0,2
Trefiberplater	»	115 585	95 621	89 314	— 6,6
Papir og papp	»	1 372 713	1 135 671	1 096 178	— 3,4
Råjern	»	570 004	460 840	414 315	— 10,1
Ferrosilisium, beregnet 75 %	»	273 606	238 555	222 419	— 6,8
Andre ferrolegeringer	»	447 917	369 503	355 760	— 3,7
Råstål	»	847 170	684 665	637 646	— 6,9
Nikkel, primær	»	37 095	31 425	21 258	— 32,4
Kopper, primær uraffinert	»	31 952	25 877	19 819	— 23,4
Kopper, primær raffinert	»	26 077	21 582	14 558	— 32,5
Aluminium, primær	»	632 783	529 235	529 072	0,0
Sink, primær	»	80 279	65 616	64 290	— 2,0

¹ Unntatt videreførdet importert cellulose.

Økende avsetningsvansker og svak ordretilgang, spesielt fra utlandet, førte til nedgang i kapasitetsutnyttning og sysselsetting. Dette gjorde seg særlig gjeldende i andre halvår 1982. I noen store bedrifter ble produksjonen stanset i en eller flere måneder i løpet av høsten 1982.

Industriens lagre av egne produkter steg forholdsvis sterkt gjennom 1980, etter at et bunnpunkt ble passert i 4. kvartal 1979. I 1981 stabiliserte lagrene seg, men fra 1. kvartal 1982 viste de igjen stigning. Økningen var sterkest for eksportvarelagrene som i 3. kvar-

tal 1982 nådde opp mot det samme høye nivå som i 1977 og første halvår 1978. Økningen i 1982 hadde i stor grad sammenheng med svikten i den tradisjonelle vareeksporten, særlig fra andre halvår.

I kraftforsyning passerte produksjonen et markert bunnpunkt høsten 1980. Deretter viste produksjonen til dels sterk stigning fram til årsskiftet 1981/82. Fra årsskiftet og fram til seinsommeren 1982 sank kraftproduksjonen. For året sett under ett var produksjonen uendret i forhold til 1981. I tidsrommet fra 1974 til 1981 var den årlige vekst-

rate 2,9 prosent. Kraftproduksjonen er nærmere omtalt i avsnittet om energiforsyning og -forbruk.

Produksjonen i utekonkurrerende industri viste stigning fra årsskiftet 1980/81 og til ut på høsten 1981. Produksjonen stabiliserte seg på et noe lavere nivå resten av året og inn i 1982. Etter tilfeldige utslag på forsommeren viste produksjonen klar nedgang i sommer- og høstmånedene. For 1982 sett under ett var produksjonen i utekonkurrerende industri om lag 4 prosent lavere enn i 1981.

I hjemmekonkurrerende industri viste produksjonen nærmest stagnasjon i 1981 og fram til våren 1982. I sommer- og høstmånedene viste produksjonen en underliggende tendens til nedgang. Fra 1981 til 1982 gikk produksjonen ned med 2 prosent.

Produksjonen i skjermet industri gikk noe ned i løpet av første halvår 1981. Fra sommeren og til ut på vinteren 1981/82 viste produksjonen svak oppgang. Seinere viste produksjonen forholdsvis sterke svingninger fra måned til måned, men med en underliggende tendens til oppgang. I forhold til året før steg produksjonen i skjermet industri med knapt 1 prosent i 1982.

Etter sesongkorrigererte beregninger (hvor olje- og gassutvinning ikke er med) passerte eksportvareproduksjonen i industrien et bunnpunkt rundt årsskiftet 1980/81. Produksjonen viste oppgang fram til høsten 1981. Vinteren 1981/82 og våren 1982 stagnerte produksjonen, for så å gå sterkt ned fra sommeren av. Blant de gruppene som vesentlig produserer for eksport, viste de fleste til dels sterk nedgang fra 1981 til 1982. Av disse kan nevnes produksjon av tremasse, cellulose, basisplast og kunstfibre, kunstgjødsel, papir og papp, malmer og metaller. For 1982 sett under ett var samlet produksjon av eksportvarer vel 2 prosent lavere enn i 1981.

Produksjonen av konsumvarer fra industrien økte gjennom vinter- og vårmånedene 1981. Produksjonen falt til et lavere nivå i løpet av sommeren 1981 og viste seinere stagnasjon og til dels nedgang. Flere viktige industrigrupper, som vesentlig produserer for konsum, viste likevel oppgang fra 1981 til 1982. Av disse gruppene kan nevnes produksjon av drikkevarer, slakting og annen produksjon av kjøttvarer og produksjon av bakervarer. Andre konsumvaregrupper viste imidlertid til dels sterk nedgang. Blant disse var nedgangen størst for gruppene tekstilvarer, klær og skotøy. Samlet viste konsumvareproduksjonen ubetydelig endring fra 1981 til 1982.

Investeringsvareproduksjonen lå på et forholdsvis høyt nivå i 1981. Produksjonen holdt seg godt oppe også i vintermånedene 1981/82,

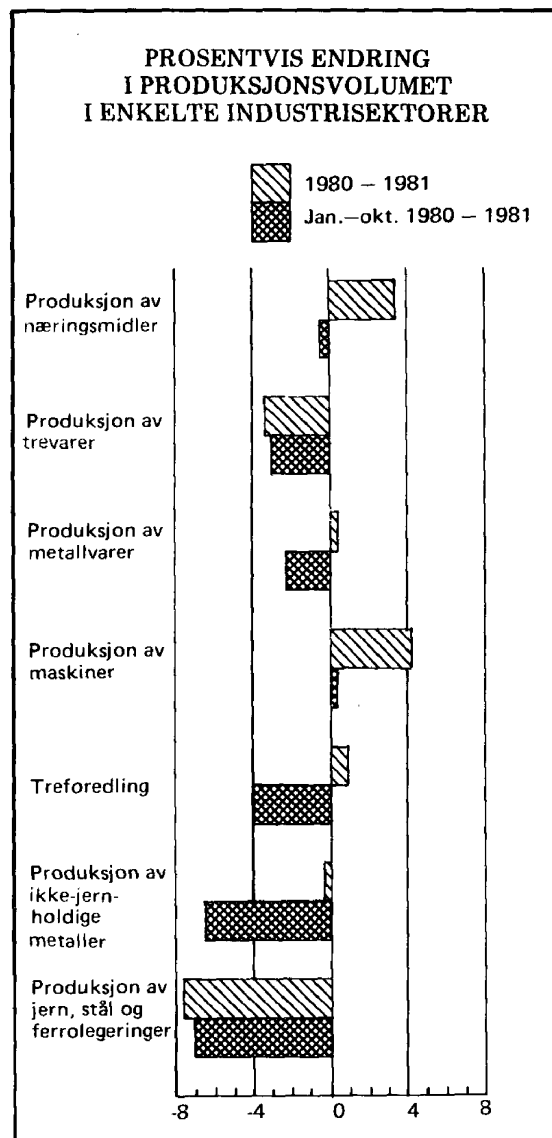

Fig. 13.

men i løpet av vårmånedene sank produksjonen sterkt. På forsommeren steg produksjonen til nesten samme høye nivå som ved årsskiftet, men bare for igjen å vise klar nedgang utover sommeren og høsten. Etter foreløpige beregninger å dømme var produksjonen av investeringsvarer 2 prosent lavere i 1982 enn året før.

Produksjonen av innsatsvarer til bygge- og anleggsvirksomhet endret seg lite i første halvår 1981. Fra sommeren og ut året sank produksjonen noe. På nyåret 1982 økte produksjonen, men i løpet av vår- og sommermånedene avtegnet det seg en klar tendens til nedgang. For 1982 sett under ett var produksjonen om lag 1 prosent lavere enn i 1981.

Produksjonen av andre innsatsvarer (medregnet lagerendringer) viste gjennomgående stigning i løpet av 1981. Rundt årsskiftet 1981/82 passerte produksjonen et toppunkt, og viste seinere fallende tendens. For året sett under ett gikk produksjonen ned med vel 1 prosent i forhold til 1981.

Blant de enkelte industrigrupper viste produksjon av tekstilvarer, klær og skotøy størst nedgang fra 1981 til 1982. Etter nedgang i produksjonsvolumet i flere år og stagnasjon i 1979 og 1980, viste produksjonen markert nedgang fra sommeren 1981 og gjennom 1982. Produksjonsnedgangen var sterkest for tekstilvarer. Samlet produksjon av tekstilvarer, bekledningsvarer, lær og lærvarer viste om lag 12 prosent nedgang fra 1981 til 1982.

Etter at produksjonen av metaller passerte et bunnpunkt vinteren 1980/81 steg produksjonen fram til våren 1981. I sommer- og høstmånedene viste produksjonen nærmest stagnasjon for så å gå sterkt ned vinteren 1981/82. I 1982 viste produksjonen markert vekst gjennom første halvår, men fra sommeren falt produksjonen sterkt til ut på høsten. For året sett under ett var produksjonen om lag 7 prosent lavere enn i 1981. Markedsforholdene, som var dårlige i 1981, forverret seg gjennom 1982. Den vedvarende lavkonjunkturen og strukturelle endringer i blant annet stålmarkedet, var de viktigste årsakene til produksjonsnedgangen. Prisutviklingen på de fleste metaller var dårlig i 1982. Produksjonskapasiteten innen metallindustrien ble dårligere utnyttet enn året før.

Produksjonen av trevarer viste nedgang gjennom hele 1981. Mot slutten av vinteren 1981/82 tok produksjonen seg noe opp, men bare for igjen å vise nedgang. Svingningene fra måned til måned var imidlertid større enn året før. For 1982 sett under ett var det en produksjonsnedgang på om lag 3 prosent i forhold til 1981. Eksportmarkedet var dårlig i hele 1981 og det forverret seg ytterligere i 1982. Innenlandsmarkedet ble betydelig svekket etter de svenske og finske devalueringene høsten 1982. Statlige støttetiltak (bl.a. timestøtte) ble imidlertid satt inn for å dempe de negative virkningene av devalueringene. På grunn av at tømmerprisene ble fastsatt seint, var tilgangen på norsk skurtømmer dårlig mot slutten av året.

Fra høsten 1980 og fram til vinteren 1981/82 viste treforedlingsproduksjonen stigning. Stigningstakten avtok imidlertid mot slutten av 1981. Fra våren 1982 falt produksjonen sterkt. Nedgangen var mindre markert i sommermånedene. Kapasitetsutnyttningen for papir gikk ned i løpet av 1982, og i de siste månedene av året ble produksjonen helt innstilt

i enkelte bedrifter (blant andre Tofte og Saugbrugsforeningen). Markedsforholdene for treforedlingsindustrien forverret seg i 1982. Situasjonen var imidlertid noe nyansert, idet vår konkurransesituasjon overfor Nord-Amerika ble vesentlig styrket på grunn av kursoppgang på dollar. Virkningen av de svenske og finske devalueringene bidrog imidlertid til å svekke markedsforholdene i alvorlig grad. Myndighetene satte derfor inn spesielle støttetiltak for næringen i løpet av høsten 1982. Blant annet ble elektrisitetsavgiften fjernet ut året. Samlet produksjon av treforedlingsprodukter var om lag 4 prosent lavere i 1982 enn i 1981.

Etter en markert nedgang gjennom hele 1981 steg produksjonen av mineralske produkter i vintermånedene 1981/82. Fra et toppunkt ble passert på seinvinteren, gikk produksjonen ned i vår- og sommermånedene. Utover høsten stagnerte produksjonen på et forholdsvis lavt nivå. Samlet produksjon for 1982 var vel 2 prosent lavere enn året før.

Produksjonen av kjemiske produkter mv. holdt seg på et høyt og stabilt nivå i det meste av 1979, 1980 og 1981. Seinhøstes 1981 og fram til sommeren 1982 viste produksjonen nærmest stagnasjon eller nedgang. I sommermånedene viste produksjonen sterke svingninger uten noen klar underliggende tendens til oppgang eller nedgang. Markedsforholdene for plastråstoffer forverret seg sterkt høsten 1980. De ble ytterligere forverret gjennom 1981, og i 1982 førte overkapasitet på PVC til pressede priser. Produksjonen av kunstgjødsel for det innenlandske markedet er lite påvirket av konjunkturene. Internasjonalt er forbruket — og da spesielt av urea — betydelig redusert. For 1982 sett under ett gikk produksjonen av kjemiske produkter mv. ned med om lag 1 prosent.

Samlet produksjon av verkstedprodukter endret seg lite i løpet av 1981. Fra våren 1982 viste produksjonen nedgang, men etter en svak stigning i sommermånedene, viste produksjonen nærmest stagnasjon utover høsten. For året sett under ett gikk produksjonen av verkstedprodukter ned med om lag 1 prosent i forhold til 1981.

Produksjonen av transportmidler har holdt seg på et lavt nivå etter at et bunnpunkt ble passert mot slutten av 1979. I 1980 og 1981 viste produksjonen svake tendenser til oppgang. Utviklingen i 1982 viste ny nedgang for transportmiddelproduksjonen. Mot slutten av året nådde produksjonen ned til det samme lave nivået som da bunnpunktet ble passert i 1979. Det var fortsatt svikt i nybygging av skip som bidrog mest til denne utviklingen. Nedbyggingen av skipsverftene har til en viss grad blitt kompensert av økt engasjement i

oljevirkosomhet, bygging av plattformer og deler til plattformer. Akergruppen, for eksempel, besluttet i 1982 å avvikle sin skipsbyggingsvirkosomhet for å gå helt over til oljetilknyttet virkosomhet. De viktigste oppdrag for verkstedindustrien i 1982 var videre arbeider på Statfjord C, fullføringen av Statfjord B og Valhall A. Viktig var også arbeider på Frigg og Ekofisk, store ordrer til Statpipe, Gullfaks A og Heimdal som gikk til norske verft sommeren og høsten 1982. I tillegg kom arbeid med mobile borerigger.

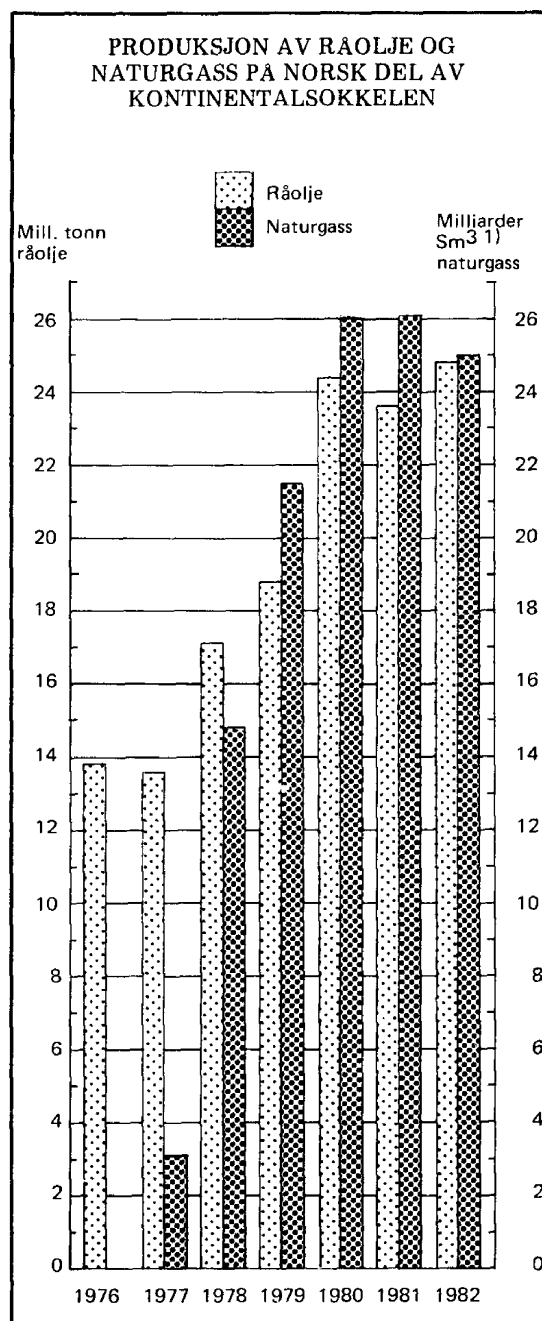
Produksjonen av maskiner, som blant annet omfatter bygging av oljerigger mv., økte sterkt gjennom 1979, 1980 og 1981. I 1982 stoppet økningen i maskinproduksjonen opp, men produksjonen holdt seg likevel på om lag samme nivå som året før. Produksjon av elektriske apparater og materiell viste gjennomgående oppgang fra vinteren 1980/81 og fram til våren 1982. Produksjonsvolumet lå i 1982 vel 2 prosent høyere enn året før, men det var langt sterkere svingninger fra måned til måned gjennom året enn i de nærmest foregående år. Metallvareproduksjonen passerte et foreløpig toppunkt våren 1981. I sommer- og høstmånedene falt produksjonen sterkt, etterfulgt av stigning vinteren 1981/82. Produksjonen nådde imidlertid ikke opp på samme høye nivå som året før, og etter klar nedgang fra våren 1982 viste produksjon av metallvarer om lag 2 prosent nedgang fra 1981 til 1982.

Produksjonen av næringsmidler, drikkevarer og tobakk viser ofte store svingninger fra måned til måned. I 1982 var svingningene uvanlig sterke. Produksjonen var lav i sommermånedene 1981, men viste klar oppgang fram til vinteren 1981/82. Etter et fall i vårmånedene 1982 viste produksjonen en underliggende tendens til stigning. Samlet var produksjonen knapt 1 prosent høyere i 1982 enn i 1981.

Virksomheten på kontinentalsokkelen

Aktiviteten på den norske kontinentalsokkelen var høy i 1982. Fram til desember ble det igangsatt boring i til sammen 47 hull mot 40 hull i samme tidsrom året før. Det ble boret 9 hull nord for 62°N. På Tromsøflaket ble det gjort funn også i 1982, men de var ikke av samme størrelsesorden som Askeladdenfunnet fra året før. Sør for 62°N har det vært stor boreaktivitet på Oseberg, Sleipner og Troll, dessuten ble det boret 9 hull på de tilbakelverte blokkene som ble utdelt på nytt i 6. konsesjonsrunde. I disse blokkene ble det gjort flere interessante funn.

Utbyggingen av Statfjordfeltet fortsatte i 1982, og dette er det hittil største utbygging-

1) 1 000 Sm³ naturgass tilsvarer 1 tonn oljeequivalenter.

Fig. 14.

prosjektet på norsk kontinentalsokkel. Statfjord B-plattformen kom i produksjon i november 1982, mens Statfjord C ventes å være produksjonsklar høsten 1985. Utbyggingen av det store Gullfaksfeltet like sør for Statfjord kom i gang i 1982. Andre felt som er under

Tabell 19. *Produksjon, import, eksport og forbruk av elektrisk kraft*

	1979	1980	1981 ¹	Januar—september ¹		
				1981	1982	Endring
	GWh	GWh	GWh	GWh	GWh	Pst.
Produksjon	89 123	84 099	93 067	65 865	67 034	1,8
+ Import	842	1 787	1 925	1 441	529	— 63,3
÷ Eksport	5 493	2 251	7 143	4 915	4 533	— 7,8
= Brutto forbruk	84 472	83 635	87 852	62 391	63 030	1,0
÷ Pumpekraftforbruk	398	498	516	476	368	— 22,7
÷ Totalt tap i linjenettet ²	8 520	8 032	9 587	6 644	6 876	3,5
= Netto forbruk i alt	75 554	75 105	77 749	55 270	55 786	0,9
Fastkraft i alt	74 051	73 875	75 351	53 593	54 312	1,3
Treforedling	3 170	3 257	3 175	2 297	2 395	4,3
Kraftintensiv industri	28 825	28 825	27 137	20 400 ⁴	19 315	— 5,3
Annet fastkraftforbruk ³	42 055	41 793	45 040	30 896 ⁴	32 602	5,5
Tilfeldig kraft til elektrokjeler ...	1 503	1 230	2 398	1 678	1 474	— 12,2

¹ Foreløpige tall. ² Inklusive eget forbruk i kraftstasjonene og statistiske differanser. ³ Omfatter industri ikke spesifisert, bergverk, anleggskraft, tjenesteyting, husholdninger og jordbruk. ⁴ Residualt bestemt.

Tabell 20. *Elektrisitetsproduksjon etter fylke*

	1978	1979	Produksjon av elektrisk kraft				
			1980	1981 ¹	Januar—oktober ¹		
					1981	1982	Endring
	GWh	GWh	GWh	GWh	GWh	GWh	Pst.
Østfold	3 583	3 876	4 043	3 664	3 072	3 179	4
Akershus	656	705	751	673	563	584	4
Oslo	19	18	18	10	8	18	125
Hedmark	1 223	1 402	1 492	1 542	1 266	1 374	9
Oppland	3 939	4 875	4 467	4 290	3 434	3 317	— 3
Buskerud	8 330	9 242	8 259	8 395	6 562	5 855	— 11
Vestfold	25	21	15	13	10	13	27
Telemark	11 495	11 887	10 590	11 838	9 137	8 242	— 10
Aust-Agder	3 226	3 028	2 798	3 139	2 322	2 695	16
Vest-Agder	6 805	7 526	7 190	8 705	6 820	6 967	2
Rogaland	4 146	4 863	4 165	5 573	4 439	5 732	29
Hordaland	8 843	9 560	9 749	13 205	10 986	9 908	— 10
Sogn og Fjordane	7 678	8 645	8 808	9 914	8 052	7 658	— 5
Møre og Romsdal	4 537	5 112	4 605	5 339	4 463	3 883	— 13
Sør-Trøndelag	2 779	2 895	2 468	2 791	2 206	2 367	7
Nord-Trøndelag	2 060	2 236	1 937	2 017	1 608	1 668	4
Nordland	9 068	10 526	10 142	9 038	6 898	8 566	24
Troms	1 886	1 948	1 918	2 089	1 577	1 942	23
Finnmark	669	730	654	800	647	751	16
Svalbard	31	29	31	33	26	33	27
I alt	80 997	89 123	84 099	93 067	74 096	74 750	1

¹ Foreløpige tall.

utbygging er Nord-Øst Frigg, Odin og Heimdal. Byggingen av rørtransportsystemet Statpipe er kommet i gang i 1982. Gassen fra Statfjord og Gullfaks skal gå gjennom dette systemet til Kårstø for separering. Tørrgassen vil, sammen med gassen fra Heimdal, bli sendt via Ekofisk til Emden i Vest-Tyskland. Våt-gassen vil bli fraksjonert til etan, propan, butan og naturbensen ved Kårstø-terminalen. Det vises ellers til avsnittet om investeringer senere i publikasjonen for nærmere omtale av investeringer i oljevirkksomheten.

Valhallfeltet kom i produksjon i november, og med dette foregikk det produksjon fra fem områder i 1982: Ekofisk, Frigg, Statfjord, Murchison og Valhall. På Ekofisk produseres det både råolje og naturgass. Råoljen transporteres i rør til Teesside i England, der den

blir separert i stabilisert råolje og våtgass. Petrokjemianleggene på Rafnes mottok i 1982 65 prosent av denne våtgassen. Naturgassen fra Ekofiskområdet sendes i rør til Emden. All gassen selges til kjøpere på kontinentet. Oljen fra Valhall transporteres i rør til Ekofisk og videre til Teesside. På Frigg produseres naturgass og mindre mengder kondensat. Gassen føres i rør til St. Fergus i Skottland og brukes i sin helhet i Storbritannia. På Statfjord og Murchison produseres det foreløpig bare råolje. Gassen på Statfjord blir inntil det nye rørtransportsystemet er ferdig, injisert på feltet. Oljen transporteres med skip. Oljen fra Murchison sendes i rør til Sullom Voe på Shetland.

Produksjonen av råolje var om lag 24,8 mill. tonn i 1982 mot 23,6 mill. tonn året før. Produksjonen av gass var om lag 25 milliarder Sm³ i 1982 mot 26,1 milliarder i 1981. Olje-produksjonen gikk ned på Ekofiskfeltet i 1982 i forhold til året før, mens den økte på Statfjord og Murchison. Av den samlede råolje-produksjonen utgjorde produksjonen på Ekofisk 60 prosent i 1982 mot 70 prosent i 1981. Statfjordfeltets andel økte fra 27 prosent i 1981 til 37 prosent i 1982. Om lag 17 prosent av råoljen fra norsk kontinentalsokkel ble levert til Norge. 80 prosent av denne oljen kom fra Statfjordfeltet. Den samlede produksjonen av naturgass fordelte seg med 57 prosent på Ekofisk og 43 prosent på Frigg.

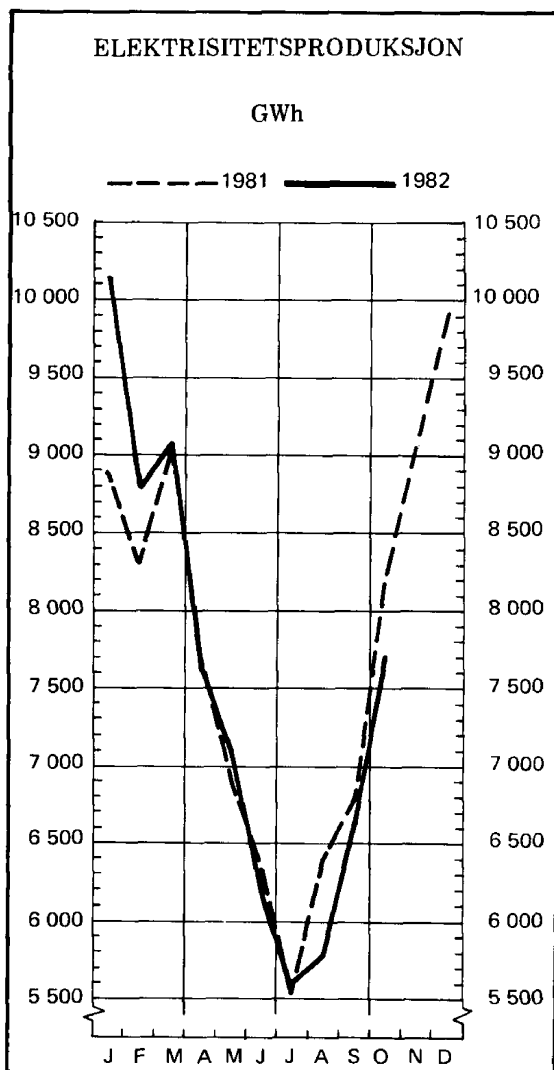

Fig. 15.

Tabell 21. Reguleringsmagasinenes energibeholdning. GWh

	Sør-østre elområde	Landet ellers	I alt
1980			
31. mars	6 421	12 965	19 386
30. juni	16 609	22 746	39 355
30. september	19 046	27 427	46 473
31. desember	15 206	22 726	37 932
1981			
31. mars	7 640	13 331	20 971
30. juni	20 120	27 287	47 407
30. september	23 335	33 609	56 944
31. desember	16 838	25 186	42 024
1982			
31. mars	6 297	12 745	19 042
30. juni	15 688	19 562	35 250
30. september	22 477	34 826	57 303

Tabell 22. Innenlandsk salg av petroleumsprodukter. 1 000 m³

	1979	1980	1981	Januar—oktober		Endring i prosent
				1981	1982 ¹	
Bilbensin og autodiesel	2 768	2 772	2 776	2 315	2 339	1,0
Fyringsparafin, fyringsolje nr. 1 og 2	2 377	2 071	1 805	1 342	1 198	— 10,7
Marine gassolje og marine diesel	1 325	1 175	1 135	964	990	2,7
Tung fyringsolje	1 729	1 528	1 218	1 018	903	— 11,3
Andre petroleumsprodukter ²	1 266	1 221	1 100	935	877	— 6,2
Innenlandsk salg i alt	9 464	8 766	8 034	6 574	6 306	— 4,1
Bunkers ³	402	307	275	221	208	— 5,9

¹ Foreløpige tall. ² Omfatter flytende propan og butan (LPG), nafta, flybensin, ekstraksjonsbensin, white spirit, jetdrivstoff, traktorbensin, spesialdestillater, smøremidler, veiolje og asfalt. Direkte import av våtgasskomponenter fra Teesside er ikke med. ³ Leveranser av petroleumsprodukter fra norske havner til skip i utenriksfart uansett skipenes nasjonalitet.

Den nedgangen i råoljeprisen som begynte i siste halvår 1981, fortsatte i første halvår 1982. I juni økte prisene med 6—7 prosent, og prisen målt i dollar holdt seg på omtrent samme nivå ut året. Dollarkursen økte med om lag 20 prosent fra juni til oktober, slik at prisen målt i norske kroner lå på et høyere nivå i siste halvdel av 1982 enn i første. Råoljeprisen i november er den høyeste som er målt i norske kroner. I gjennomsnitt for året lå prisene målt i norske kroner på samme nivå i 1982 som i 1981.

Energiforsyning og -forbruk

Elektrisitetsproduksjonen i 1982 var om lag 92 500 GWh, en nedgang på snaut 1 prosent fra året før. Denne høye produksjonen må ses i sammenheng med den gode magasinfyllingen i siste kvartal 1981 og i tredje kvartal 1982. Eksporten av elektrisk kraft har vært forholdsvis stor også i 1982. Fram til og med oktober var det et eksportoverskudd på 4 503 GWh, mens det for samme periode i 1981 var et eksportoverskudd på 4 120 GWh.

I de tre første kvartalene av 1982 gikk nettoforbruket av fastkraft opp med 1,3 prosent fra samme periode året før. Elektrisitetsforbruket i kraftintensiv industri gikk ned med 5,3 prosent, mens forbruket i treforedling gikk opp med 4,3 prosent. Annet fastkraftforbruk gikk opp med 5,5 prosent.

Salget av petroleumsprodukter innenlands viste en nedgang på 4,1 prosent i de ti første månedene i 1982 i forhold til samme periode i 1981. Salget av bilbensin og autodiesel økte med 1,0 prosent, mens salget av fyringsparafin

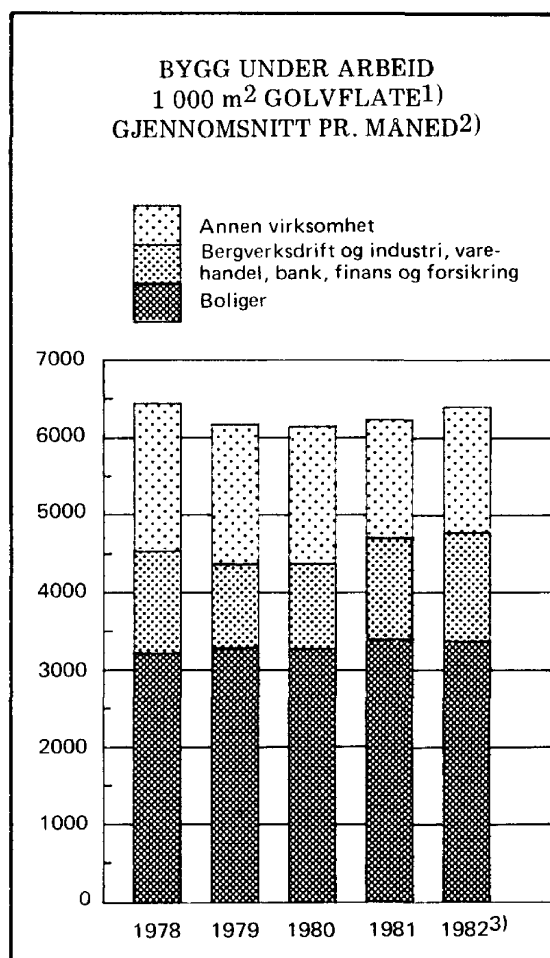
og fyringsolje nr. 1 og 2 samlet viste en nedgang på 10,7 prosent. Salget av tung fyringsolje gikk ned med 11,3 prosent. Leveransene til skip i utenriksfart viste en nedgang på 5,9 prosent i denne perioden.

Byggevirksomheten

I årets ti første måneder ble det satt i gang arbeid med et samlet byggeareal som var 1,2 prosent større, og fullført et samlet byggeareal som var 17,1 prosent større, enn i samme periode 1981. Det totale byggeareal under arbeid pr. 31. oktober 1982 var 4,4 prosent mindre enn ved utgangen av oktober året før. Det ble satt i gang arbeid med 29 361 boliger (leiligheter og hybler). Dette er 3,0 prosent mindre enn i 1981. Arealet gikk ned med 3,7 prosent. På sesongkorrigert basis viste igangsettingen svært høyt nivå i årets fire første måneder. Gjennomsnittet lå da på om lag 3 500 boliger pr. måned. Dette må blant annet ses i sammenheng med at 5 prosent av Husbankens tilsagnsramme for 1982 ble utløst allerede i 1981, noe som bidrog til en større igangsetting enn en ellers ville ha fått disse månedene.

For hele 1982 er tallet på igangsatte boliger anslått til om lag 35 000, som er 3,3 prosent lavere enn året før.

For andre bygg enn boliger og bygg for jordbruk, skogbruk og fiske økte igangsatt areal for perioden januar—oktober 1982 med 9,3 prosent i forhold til samme periode i 1981.

- 1) Ekskl. bygg for jordbruk, skogbruk og fiske.
2) Tallene er basert på oppgavene til den månedlige byggearealstatistikken.
3) Januar-oktober.

Fig. 16.

Tabell 23. Bygg satt i gang. Areal i 1 000 m² og antall boliger

	1979	1980	1981	Januar—oktober		
				1981*	1982*	Prosentvis endring
Boliger	3 696	3 508	3 559	3 023	2 912	— 3,7
Bergverksdrift og industri	465	519	582	480	516	7,5
Varehandel, bank, finans og forsikring	455	540	526	477	485	1,7
Undervisning og forskning	278	245	161	122	164	34,4
Helse- og veterinærvesen	164	133	156	130	85	— 34,6
Annen virksomhet ¹	805	775	787	592	719	21,5
I alt ¹	5 863	5 720	5 771	4 824	4 881	1,2
Leiligheter, antall	38 802	34 963	35 404	29 785	28 786	— 3,4
Hybler, antall	1 061	936	664	498	575	15,5
Boliger i alt, antall	39 863	35 899	36 068	30 283	29 361	— 3,0

¹ Omfatter ikke tall for jordbruk, skogbruk og fiske.

3 — Økonomisk utsyn.

Det var kraftig økning for undervisnings- og forskningsbygg og bygg for annen virksomhet, mens bygg for bergverksdrift og industri og varehandel, bank, finans og forsikring viste en svak økning. Bygg for helse- og veterinærvesen derimot gikk kraftig ned.

I tiden januar—oktober 1982 ble det fullført 28 971 boliger (leiligheter og hybler) med en samlet boligflate på 2 802 000 m². Dette er 7,3 prosent flere boliger og 6,1 prosent større boligflate enn i samme tidsrom i 1981. For hele året 1982 er tallet på fullførte boliger anslått til om lag 37 000, som er 6,6 prosent mer enn i 1981.

I 1982 var Kommunalbankens innvilgningsramme for kontantlån til tomtetekniske arbeider og grunnerverv satt til 245 mill. kroner, mot 240 mill. kroner i 1981. Bankens låneramme til grunnlagsinvesteringer var i 1982 satt til 100 mill. kroner, mot 126 mill. kroner i 1981.

Husbankens totale innvilgningsramme til lån i 1982 var ifølge Nasjonalbudsjettet for 1983 i alt 5 317 mill. kroner (ekskl. 252 mill. kroner forhåndsdisponert i 1981 og inkl. 211 mill. kroner overført fra 1983-rammen, mot 4 902 mill. kroner i 1981. Innvilgningsrammen til lån for nye boliger ble 4 191 mill. kroner, og med et antatt gjennomsnittslån på 221 000 kroner regnet en med at det gjennom Husbanken skulle være mulig å gi lån til om lag 19 000 nye boliger. I tillegg skulle Husbanken i 1982 kunne vise 6 500 boliger til finansiering i forretnings- og sparebanker «på spesielle vilkår» — PSV-lån. Rammen for lån til daginstitusjoner og miljøtiltak ble satt til 120 mill. kroner, utbedringslån til 477 mill. kro-

ner og lån til erverv av eldre boliger 76 mill. kroner. Rammen for etableringslån — tidligere egenkapitallån — ble i 1982 økt fra 400 til 454 mill. kroner.

Landbruksbankens totale låneramme til boligformål i 1982 var i alt 367 mill. kroner, mot 350 mill. kroner i 1981. Lånerammen til nye boliger ble satt til 322 mill. kroner. Med et antatt gjennomsnittslån på 179 000 kroner

skulle det for Landbruksbanken være mulig å finansiere om lag 1 800 nye boliger. I tillegg skulle Landbruksbanken i 1982 kunne vise 1 500 boliger til finansiering i forretnings- og sparebanker «på spesielle vilkår» — PSV-lån. Rammen for lån til reparasjoner mv. ble satt til 45 mill. kroner.

Det ble iverksatt enkelte justeringer av kredittopplegget for 1982. Husbanken fikk ad-

Tabell 24. Bygg under arbeid¹. Areal i 1 000 m² og antall boliger

	1979	1980	1981	Under arbeid pr. 31. oktober		
				1981*	1982*	Prosentvis endring
Boliger	3 434	3 306	3 458	3 678	3 540	— 3,8
Bergverksdrift og industri	516	503	611	631	623	— 1,3
Varehandel, bank, finans og forsikring	417	545	617	792	687	— 13,3
Undervisning og forskning	360	309	229	230	225	— 2,2
Helse- og veterinærvesen	458	399	389	426	306	— 28,2
Annen virksomhet ²	1 016	919	1 038	930	1 009	8,5
I alt ²	6 201	5 981	6 342	6 687	6 390	— 4,4
Leiligheter, antall	35 831	33 217	34 484	36 336	34 573	— 4,9
Hybler, antall	851	974	730	871	657	— 24,6
Boliger i alt, antall	36 682	34 191	35 214	37 207	35 230	— 5,3

¹ Ved utgangen av perioden. * Omfatter ikke bygg for jordbruk, skogbruk og fiske.

Tabell 25. Fullførte bygg. Areal i 1 000 m² og antall boliger

	1979	1980	1981	Januar—oktober		
				1981*	1982*	Prosentvis endring
Boliger	3 402	3 610	3 374	2 642	2 802	6,1
Bergverksdrift og industri	563	520	470	386	531	37,6
Varehandel, bank, finans og forsikring	530	410	451	311	549	76,5
Undervisning og forskning	264	295	234	192	166	— 13,5
Helse- og veterinærvesen	236	183	168	101	164	62,4
Annen virksomhet ¹	679	866	665	508	636	25,2
I alt ¹	5 674	5 884	5 362	4 140	4 848	17,1
Leiligheter, antall	36 165	37 276	33 884	26 366	28 213	7,0
Hybler, antall	995	816	788	625	758	21,3
Boliger i alt, antall	37 160	38 092	34 672	26 991	28 971	7,3

¹ Omfatter ikke bygg for jordbruk, skogbruk og fiske.

gang til å disponere 5 prosent av sin innvilgningsramme til nye boliger for 1983 allerede i 4. kvartal 1982. Videre ble Industribanken, Håndverks- og småindustrifondet og kommunalbanken gitt anledning til å disponere noe av sine innvilgningsrammer for 1983 høsten 1982. Dette var en oppfølging av sysselsettingstiltakene i St.prp. nr. 4 for 1982—83, og det bidrog samtidig til å stimulere inngangsettingen av nye boliger. Det veiledende utlånstallet for forretnings- og sparebankene ble økt fra 10 000 til 11 000 mill. kroner. Dette skulle blant annet bidra til å lette toppfinansieringen av boliger og som en tilpasning til at Husbanken kan innvilge mer lån i 1982 enn tidligere forutsatt.

Byggekostnader

I perioden fra oktober 1981 til oktober 1982 økte Statistisk Sentralbyrås byggekostnadsindeks for enebolig av tre med 8,4 prosent. Økningen i tilsvarende periode ett år tidligere var 7,8 prosent. Materialkostnadene for enebolig av tre økte med 7,0 prosent fra oktober 1981 til oktober 1982, mens økningen året før var 7,6 prosent. Indekstallene for rekkehus av tre og boligblokk viste noe sterkere stigning. Indekstallet for boligblokk økte således med 9,3 prosent fra oktober 1981 til oktober 1982 og materialindeksen for boligblokk økte med 9,0 prosent i samme periode. Det ser derfor ut til at byggekostnadene vil øke noe

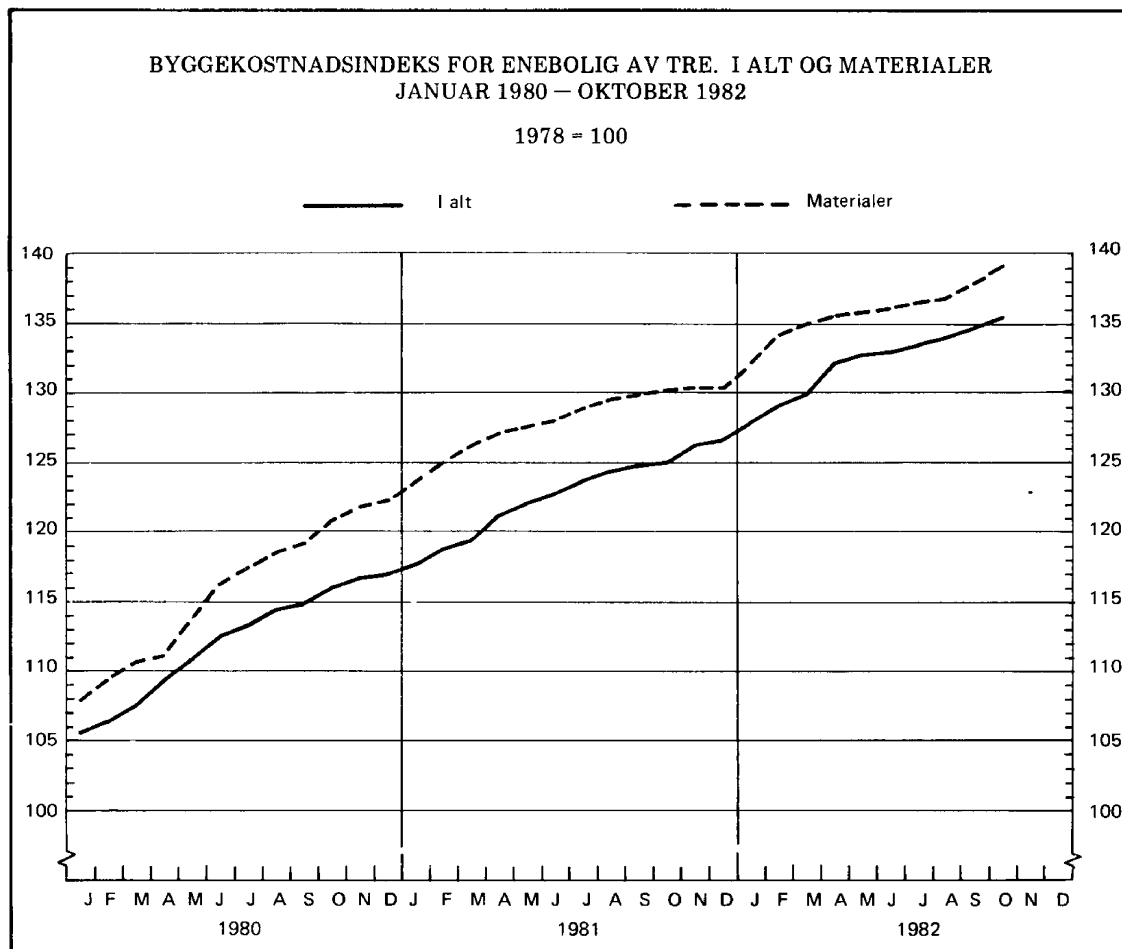

Fig. 17.

mer i 1982 enn i 1981. Økningen i 1982 vil imidlertid bli langt mindre enn i 1980.

Prisen på alle typer byggevarer har steget mer i 1982 enn i 1981. Spesielt har prisen på elektrisk installasjonsmateriell steget sterkt (17 prosent fra oktober 1981 til oktober 1982). Prisen på trematerialer har imidlertid steget mindre i 1982 enn i 1981. Som eksempel kan nevnes at materialindeksen for tømring og snekring i enebolig av tre steg med 5,6 prosent fra oktober 1981 til oktober 1982, mens tilsvarende tall året før var 7,6 prosent.

Sjøfart

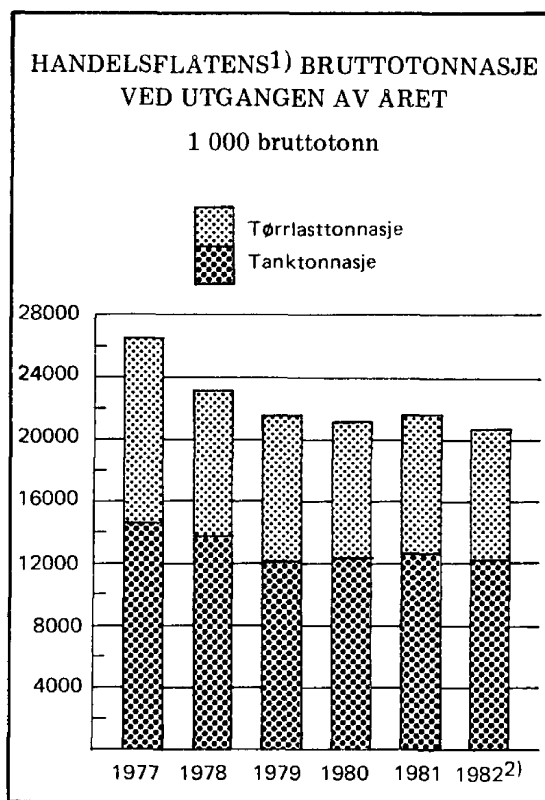
Norges handelsflåte

Den norske handelsflåten ble redusert fra en foreløpig topp på 27,0 mill. bruttotonn i 1976 til 21,1 mill. bruttotonn ved utgangen av 1980. Flåten økte igjen med 0,6 mill. bruttotonn i 1981, men de 3 første kvartalene i 1982 har det vært ny reduksjon med 1,0 mill. bruttotonn. Norges handelsflåte bestod pr. 1. oktober 1982 av 1 668 skip på i alt 20,7 mill. bruttotonn. Forsyningsskip for oljevirksomhet er da regnet med, men ikke boreskip, bore-rigger o.l. Heller ikke handelsskip under 100 bruttotonn, fiske- og fangstbåter og spesialskip som taubåter, bergingsbåter, isbrytere o.l. er tatt med i disse tallene. Norge hadde i 1976 6,9 prosent av verdensflåten målt i bruttotonn, mens andelen var sunket til 5,2 prosent i 1981.

Bruttotilgangen til den norske handelsflåten har siden 1978 vært relativt liten sammenliknet med tidligere år. I 1980 var tilgangen på bare 0,6 mill. bruttotonn og i 1981 på 1,6 mill. bruttotonn. De tre første kvartaler i 1982 har bruttotilgangen vært på 0,9 mill. bruttotonn. Drøyt 0,2 millioner av denne var nybygde skip fra norske verft, mens 0,6 millioner var nye skip bygd i utlandet.

Salget av eldre skip til utlandet har vært stort gjennom 1970-årene. Toppåret var 1978 med 4,8 mill. bruttotonn. Salget var betydelig lavere i 1980 og 1981 da det utgjorde henholdsvis 0,9 og 1,0 mill. bruttotonn. I 1982 har salget igjen økt, og utgjorde 1,9 mill. bruttotonn i årets ni første måneder.

Til tross for den sterke flåtereduksjonen det siste femåret, har det bare vært mindre endringer i flåtens sammensetning etter skipenes art og størrelse. For skip mellom 5 000 og 10 000 bruttotonn har det imidlertid vært en klar tendens til nedgang siden 1976. Gasstankskipene er en liten gruppe, men har økt sin

1) Handelsskip på 100 bruttotonn og over, ikke medregnet fiske- og fangstbåter og spesialskip som taubåter, bergingsbåter, isbrytere o.l.

2) For 1982 pr. 1. oktober.

Fig. 18.

andel av flåten fra 1,4 prosent i 1976 til 3,2 prosent i 1982.

Ved utgangen av 1981 var 26 prosent av flåtens bruttotonnasje yngre enn 5 år. Andelen skip i denne aldersgruppen har gått sterkt tilbake de siste årene, fra 52 prosent i 1976. Dette skyldes liten tilgang av ny tonnasje. Samlet kontraktbestand for norsk regning var pr. 1. oktober 1981 2,8 mill. bruttotonn, men bare 1,7 mill. bruttotonn 1. oktober 1982. Dette er atskillig lavere enn hva som var vanlig i 1970-årene fram til 1977, og er ikke tilstrekkelig til å gi en foryngelse av flåten de første årene.

Norske skip i opplag

Opplagstallene var svært høye i årene 1975—1978. Bedringen i fraktmarkedene førte til at opplagstonnasjen ble kraftig redusert rundt årsskiftet 1978—79. I årene 1979—1981 lå det ikke tørrlasttonnasje av betydning i opplag. På grunn av de svekkede fraktmarkedene økte imidlertid opplagene igjen utover i 1982. Ved

Tabell 26. *Tilgang og avgang i handelsflåten. 1 000 bruttotonn¹*

Ar	Tilgang i alt	Nybygd i Norge	Nybygd i utlandet	Annen tilgang ²	Avgang i alt	Forlist, kondemnerert mv.	Solgt til utlandet	Annen tilgang og avgang. Netto	Nettoøkning i alt	Av dette tanktonnasje
1977	2 260	258	1 917	85	2 513	6	2 507	— 7	— 260	— 8
1978	1 102	127	956	20	4 795	5	4 790	15	—3679	— 839
1979	1 193	239	615	339	2 824	12	2 812	35	—1596	—1185
1980	586	105	373	108	950	3	947	— 6	— 370	— 199
1981	1 578	285	979	314	1 041	7	1 034	27	564	346
Jan. —sept.										
1981	1 143	233	664	246	733	6	727	..	410	314
1982	924	221	603	100	1 945	1	1 944	..	—1021	409

¹ Handelsskip på 100 br.tonn og over. Ikke medregnet fiske- og fangstbåter, hvalkokerier og spesialskip som taubåter, bergingsbåter, isbrytere, kabelskip o. l. ² Omfatter vesentlig eldre skip kjøpt fra utlandet.

Tabell 27. *Handelsflåten¹ etter skipenes art. 1979—1982*

Skipenes art	^{31/12} 1979		^{31/12} 1980		^{31/12} 1981		^{30/9} 1982	
	Skip	1000 brt.	Skip	1000 brt.	Skip	1000 brt.	Skip	1000 brt.
I alt	1 730	21 513	1 697	21 143	1 682	21 707	1 668	20 687
Tankskip	230	12 664	228	12 473	237	12 783	241	12 203
Gasstankskip	50	687	48	679	50	714	49	669
Kombinasjonsskip ..	36	2 330	35	2 325	40	2 466	40	2 339
Bulkskip	120	3 664	111	3 492	111	3 655	108	3 559
Kjøle- og fryseskip ..	24	67	25	69	26	63	25	56
Passasjerskip og ferjer	433	540	428	553	434	568	440	593
Forsyningsskip for oljevirkosomhet	96	71	92	72	96	77	113	91
Andre tørrlastskip ..	741	1 490	730	1 480	688	1 381	652	1 177

¹ Se note 1, tabell 26.

Tabell 28. *Handelsflåten¹ etter skipenes størrelse. 1979—1982*

	^{31/12} 1979		^{31/12} 1980		^{31/12} 1981		^{30/9} 1982	
	Skip	1000 brt.	Skip	1000 brt.	Skip	1000 brt.	Skip	1000 brt.
I alt	1 730	21 513	1 697	21 143	1 682	21 707	1 668	20 687
100— 499 brt. ...	1 005	284	983	278	972	275	975	274
500— 4 999 brt. ...	261	502	265	504	259	469	252	433
5 000— 9 999 brt. ...	75	585	72	552	62	466	57	424
10 000—19 999 brt. ...	126	1 915	122	1 854	120	1 843	113	1 763
20 000—49 999 brt. ...	114	3 448	107	3 211	120	3 700	134	4 073
50 000—99 999 brt. ...	79	5 358	78	5 312	79	5 426	75	5 164
100 000 brt. og over .	70	9 421	70	9 432	70	9 528	62	8 556

¹ Se note 1, tabell 26.

Tabell 29. *Bruttotonnasjen etter alder ved utgangen av året. Prosent*

	1977	1978	1979	1980	1981
I alt	100	100	100	100	100
0—4 år	51	48	44	32	26
5—9 »	34	40	43	51	51
10—14 »	11	9	10	14	21
15—19 »	3	2	2	2	1
20—29 »	1	1	1	1	1
30 år og over	0	0	0	0	0

utgangen av september lå 8,1 prosent av tørrlasttonnasjen i opplag. Tanktonnasjen hadde en opplagsprosent på mellom 5 og 10 i 1979 og 1980. I første halvår 1981 økte opplaget av tankskip igjen sterkt, og var på gjennomsnittlig 16,5 prosent for dette året. Opplaget av tankskip fortsatte å øke utover i 1982. I hele perioden mai—september lå rundt 36 prosent av tanktonnasjen i opplag. Både for tankflåten og tørrlastflåten er opplagsprosenten særlig høy for de største skipene.

Fraktmarked og lønnsomhetsforhold

Etter flere år med stagnasjon i fraktinntektene økte opptjente bruttofrakter for skip i

norsk utenriksfart sterkt i 1979 og 1980 (målt i løpende priser). Fra 1980 til 1981 økte fraktinntektene med 16,0 prosent og kom opp i 34,7 milliarder kroner. Økningen i 1979 var særlig stor for tankskip, mens fraktinntektene for tørrlastskip har vokst sterkest de siste årene. Leide utenlandske skip har fått større betydning i norsk utenriksfart i seinere år, og stod i 1981 for 26,7 prosent av opptjente bruttofrakter. Driftsresultatet før avskrivninger for norskeide skip økte med hele 44,8 prosent i 1979 og med 23,2 prosent i 1980. I 1981 var økningen på bare 1,9 prosent. Skipenes lønnsomhet målt ved driftsresultatet før avskrivninger i prosent av bruttofraktene (resultatgraden) ble bedret i 1979 og 1980. Resultatgraden sank imidlertid fra 25,9 prosent i 1980 til 23,0 prosent i 1981. Lønnsomheten ble sterkest svekket for tankskipene, der resultatgraden gikk ned fra 28,3 prosent i 1980 til 22,0 prosent i 1981. For forsyningsskip for oljevirkosomhet har resultatgraden økt i alle år siden 1977, og var i 1981 på 39,3 prosent. Leide utenlandske skip synes å ha vært drevet med noe varierende lønnsomhet og hadde i 1981 en resultatgrad på 8,7 prosent (kapitalkostnader er her innregnet i den leien som betales for skipet).

Utviklingen i skipenes inntjeningssevne og lønnsomhet må ses på bakgrunn blant annet av forholdene på fraktmarkedene. Høsten 1978 stanset økningen i verdens tankflåte, og i 1979 kom det en markert oppgang i ratene, særlig

Tabell 30. *Norsk kontraktbestand etter byggeland. Sannsynlig leveringsår for kontraktbestanden pr. 1. oktober 1982. 1 000 bruttotonn*

Byggeland	Kontraktbestand i alt pr. 1. oktober					Sannsynlig leveringsår for kontraktbestanden 1982			
	1978	1979	1980	1981	1982	4. kv. 1982	1983	1984	1985 og seinere
I alt	2 043	1 696	2 627	2 802	1 699	477	812	317	93
Norge	¹ 358	292	534	400	255	80	160	15	—
Utland i alt	1 685	1 404	2 093	2 402	1 444	397	652	302	93
Finland	389	89	122	211	129	31	60	34	4
Sverige	316	63	—	169	162	34	106	22	—
Polen	269	305	340	224	182	74	108	—	—
Vest-Tyskland	8	106	149	233	98	48	50	—	—
Japan	587	473	848	437	146	7	104	35	—
Sør-Korea	—	174	214	573	345	139	64	62	80
Andre land	116	194	420	555	382	64	160	149	9

Kilde: Handelsdepartementet.

¹ Kontraktbestanden pr. 1. juli.

Tabell 31. *Norwegian Shipping News' turfraktindekser*

	Tørrlastskip. Juli 1965— juni 1966 =100	Tankskip, Worldscale				
		150 000 dvt. og over for råolje	60 000— 149 999 dvt. for råolje	30 000— 59 999 dvt. for råolje og raffinerte produkter	Under 30 000 dvt.	
					For råolje	For raffinerte produkter
Årsgjennomsnitt						
1977	133	25	47	85	122	128
1978	140	29	64	108	152	162
1979	179	47	118	217	332	338
1980	213	37	85	146	232	237
1981	196	28	56	89	145	149
1982 ¹	160	26	50	79	129	126
1982						
Januar	166	22	51	79	140	134
Februar	166	20	45	78	129	125
Mars	169	20	46	74	129	134
April	177	22	47	73	123	135
Mai	173	25	50	82	135	137
Juni	159	23	50	78	130	130
Juli	147	24	52	74	127	123
August	145	32	48	73	117	120
September	150	46	49	76	134	125
Oktober	152	28	53	88	122	122
November	153	28	53	88	134	99
Desember

¹ Januar—november.

for små og mellomstore tankskip. Både i 1979 og 1980 var lønnsomheten tilstrekkelig til å dekke både drifts- og kapitalkostnadene for disse skipstypene.

Verdens oljetransporter har blitt redusert de siste årene, uten at det har vært en tilsvarende reduksjon i verdens tankflåte. Fraktraten falt derfor kraftig igjen utover i 1981 og har holdt seg på et svært lavt nivå også i 1982. Opplagstallene for tankskip i 1981 og 1982 viser at det er overkapasitet i verdens tankflåte. For store tankskip har ratene vært utilfredsstillende helt siden 1974.

I 1978 stanset også veksten i verdens tørrlastflåte, samtidig som verdenshandelen med viktige tørrlastvarer som kull og korn økte. Dette førte til en bedring i fraktene for tørrlastskip. Ratene holdt seg høye i 1979 og 1980, men falt igjen sterkt i 1981. Ratenivået har vært lavt også utover i 1982, og opplagstallene for tørrlastflåten har økt.

For ulike typer spesialskip har fraktmerkene i 1982 variert noe, men har gjennomgående vært svake. Markedet for gasstankskip

falt sterkt i 1981 og har vært svært dårlig også i 1982. For kjemikalieskip, bilskip og cruiseskip har forholdene i 1982 vært noe bedre, og offshoremarkedet gir fortsatt god fortjeneste for forsyningsskip og andre hjelpefartøyer.

Denne beskrivelsen av fraktmarkedet gjelder først og fremst for skip som seiler i løsfart. Den norske utenriksflåten tjener imidlertid en stor del av fraktinntektene ved tidsfrakter. I løpet av 1979 og 1980 ble det for en del skip inngått langsiktige fraktavtaler til forholdsvis gunstige rater.

Når flåtens inntjening økte i 1981 til tross for de dårlige fraktrater og høye opplagstall, må dette også ses på bakgrunn av en fordelaktig utvikling i valutakursene. En vesentlig del av inntektene og store deler av utgiftene er oppgjort i dollar for utenriks skipsfart. Gjennomsnittlig dollarkurs steg fra kr 4,95 i 1980 til kr 5,75 i 1981. En må regne med at dette har hatt positive virkninger også for skipsfartens lønnsomhet (regnet i norske kroner).

Tabell 32. Norske skip i opplag

	Pst. av tonnasje i alt	Pst. av tanktonnasje	Pst. av tørrlasttonnasje
Årsgjennomsnitt			
1976	23,5	36,3	7,3
1977	19,5	28,0	8,1
1978	21,9	28,6	11,8
1979	7,8	12,4	0,2
1980	4,3	6,9	0,0
1981	10,5	16,5	0,3
Ved utgangen av måneden			
1982			
Januar	13,0	20,4	0,9
Februar	16,2	25,1	1,7
Mars	20,3	30,1	3,4
April	22,6	34,4	3,7
Mai	23,2	35,4	3,7
Juni	23,5	35,9	3,7
Juli	23,9	35,8	4,4
August	24,8	36,3	6,0
September	25,6	36,2	8,1
Oktober	26,7	37,9	8,6
November	23,8	33,5	8,2
Desember

I 1982 var det en ny sterk økning i opplags-tonnasjen og svært lave fraktrater for de skipene som gikk i løsfart. Selv om det også i 1982 var en stigning i dollarkursen, kan en neppe regne med at flåtens fraktinntekter fortsatte å øke i 1982. En må også anta at lønnsomheten har vært svakere i 1982 enn i 1981.

Norske rederier har de seinere år også investert i boreskip og mobile plattformer. I 1980 og 1981 var markedene for disse meget gode. Første halvår 1982 falt imidlertid ratene sterkt, og lå høsten 1982 på et nivå som var utilstrekkelig til å dekke kapitalkostnadene på nye fartøyer. Pr. 1. september 1982 fantes det 29 norskregistrerte mobile plattformer og borefartøyer.

Skipsfartspolitikk

Situasjonen på fraktmarkedet i 1979 og 1980 førte til en viss bedring av de vanskelige økonomiske forhold som rederinæringen hadde vært i fra 1974. I 1981 og 1982 har nedgangen i fraktratene og de høye opplagstallene igjen forverret rederienes økonomi.

Sterk nedgang de siste årene i skipenes markedsverdi har dessuten ført til en alvorlig svekkelse av rederienes egenkapitalsituasjon. Stillingen varierer imidlertid fra rederi til rederi etter hvilke typer fartøyer de hovedsakelig nytter.

Norsk garantiinstitutt for skip og borefartøyer A/S ble opprettet i slutten av 1975 etter samarbeid mellom myndigheter, rederier og finansinstitusjoner. Målsettingen var å unngå at rederier i en vanskelig formues- og likviditetsstilling måtte selge moderne skip eller borefartøyer til utlandet i en periode med lave priser. Instituttet hadde en garantiramme på 4 milliarder kroner. Pr. 30. september 1982 utgjorde statens realiserte tap/utbetalinger under garantier stillet av instituttet ca. 1 730 mill. kroner. Gjenstående garantiansvar var da 263,1 mill. kroner.

Som et ytterligere tiltak for å unngå salg av skip til utlandet, vedtok Stortinget i januar 1979 at 300 mill. kroner av rammebeløpet for Garantiinstituttet for skip og borefartøyer skulle nyttes til rein statlig garantiordning for inntil 30 prosent av kjøpesummen for brukte skip som kjøpes av solide norske redere. Statens garantiansvar under denne ordningen beløp seg til 117,8 mill. kroner pr. 30. september 1982.

Gode markedsforhold for borefartøyer i 1980 og 1981 medførte at Garantiinstituttet i løpet av 1981 kunne avvikle alle sine riggingasjementer. Myndighetene tar nå sikte på å oppløse Instituttet så snart alle løpende engasjementer er avviklet.

Skipsfartsnæringen har lenge pekt på behovet for endringer i bemanningsforskriftene for skip. Man mener at den teknologiske og organisatoriske utviklingen har redusert bemanningsbehovet, og ønsker at bemanningskravene baseres på den minimumsbemanning skipene må ha for å seile sikkert fra havn til havn. Mulighetene for redusert bemanning antas å ville bedre skipsfartens konkurransevne og kunne stimulere til økt bruk av moderne teknologi. Sjøfartsmyndighetene la høsten 1982 fram et høringsforslag for nye bemanningsregler med sikte på iverksettelse fra 1983.

Retningslinjene for norske rederiers adgang til registrering av skip i utlandet ble liberalisert i mai 1981 etter behandlingen av Stortingsmelding 52: 1980/81 Om skipsfartsnæringen. Seinere har myndighetene også forsøkt å legge opp til en mer fleksibel praktisering av reglene uten at dette har slått ut i noen nevneverdig økning i søknadsmassen om adgang til utregistrering. Fortsatt innvilges ikke søknader som i hovedsak er begrunnet med det høye norske kostnadsnivået.

Tabell 33. Skip i norsk utenriksfart.¹ Fraktinntekter, driftsutgifter og driftsresultat etter skipstype. 1977—1981

	Fraktinntekter					Driftsutgifter	Driftsresultat	Resultatgrad før avskrivninger ²
	I alt	Turfrakter	Linjefrakter	Tidsfrakter fra utenlandske befraktere	Tidsfrakter fra norske befraktere/innenr.-fart mv.			
<i>Norske skip</i>								
<i>Alle skipstyper¹</i>								
1977	16 057	5 691	4 192	4 552	1 622	13 446	2 611	16,3
1978	15 765	5 780	4 556	3 826	1 603	12 549	3 216	20,4
1979	18 742	8 052	5 048	3 825	1 817	14 085	4 657	24,9
1980	22 426	9 242	6 150	4 649	2 385	16 691	5 735	25,6
1981	25 428	10 075	6 977	5 104	3 272	19 587	5 841	23,0
<i>Tankskip³</i>								
1977	4 554	2 079	—	2 220	255	3 583	971	21,3
1978	4 731	2 614	—	1 863	254	3 594	1 137	24,0
1979	7 026	4 732	—	1 762	532	4 905	2 121	30,2
1980	7 748	4 962	—	2 086	700	5 555	2 193	28,3
1981	8 460	5 179	—	2 192	1 089	6 595	1 865	22,0
<i>Tørrlastskip³</i>								
1977	10 742	3 427	4 058	2 085	1 172	9 245	1 497	13,9
1978	10 176	2 919	4 421	1 762	1 074	8 262	1 914	18,8
1979	10 899	3 023	4 902	1 933	1 041	8 552	2 347	21,5
1980	13 744	4 090	5 897	2 324	1 433	10 454	3 290	23,9
1981	15 650	4 576	6 669	2 632	1 773	12 036	3 614	23,1
<i>Forsyningsskip under 500 bruttotonn</i>								
1977	344	0	—	226	118	249	95	27,6
1978	407	25	—	187	195	287	120	29,5
1979	329	22	—	122	185	230	99	30,1
1980	396	6	—	158	232	246	150	37,9
1981	629	56	—	229	344	382	247	39,3
<i>Leide utenlandske skip¹</i>								
1977	3 350	1 669	1 127	538	16	3 383	— 32	— 1,0
1978	4 414	2 568	1 207	634	5	4 055	359	8,1
1979	5 752	3 678	1 367	707	—	5 472	280	4,9
1980	7 494	4 604	1 742	1 148	—	6 826	668	8,9
1981	9 278	5 889	2 149	1 240	—	8 470	808	8,7

¹ Skip på 250 bruttotonn og over.² Resultatgrad = $\frac{\text{Driftsresultat før avskrivninger} \cdot 100}{\text{Fraktinntekter}}$ ³ Skip på 500 bruttotonn og over.

I flere år har det skjedd en utvikling i retning av økt proteksjonisme som nasjonal flaggpreferanse, tosidige lastefordelingsordninger mv. på de internasjonale skipsfartsmarkeder. De sterkeste kravene om nasjonal beskyttelse har i første omgang kommet fra utviklingsland, som har følt behov for å bygge

opp en egen handelsflåte. Utviklingen i proteksjonistiske tiltak har kommet lengst i linjefarten, men også for bulklåten er det reist krav om lastedelingsordninger. Norske myndigheter har fortsatt sitt aktive arbeid for å sikre norsk skipsfart adgang til de internasjonale markeder.

Annen samferdsel

Bilparken

Ved utgangen av 1981 var det i Norge registrert i alt 2 123 000 sivile motorkjøretøyer og tilhengere. Tallet på personbiler (stasjonsvogner medregnet) økte med 3,7 prosent i løpet av 1981 og var ved utgangen av året 1 279 000. Bestanden av tilhengere har vokst kraftig det siste tiåret, og økningen i 1981 var på 9,1 prosent. Varetilhengere for personbiler står for det meste av denne oppgangen.

I 1981 var tallet på førstegangsregistrerte biler 12 prosent høyere enn i 1980. Bare i toppårene 1976 og 1977 har det blitt solgt flere biler her i landet. Økningen i bilsalget har fortsatt også i 1982. I månedene januar—september 1982 ble det førstegangsregistrert 107 600 biler mot 95 200 i samme periode i 1981. Dette var en økning på 13,0 prosent. For nye varebiler var det en vekst på hele 25 prosent fra 1981 til 1982.

Det har vært store forskyvninger i bilsalget etter bilenes produksjonsland de siste årene. De japanske bilenes andel av personbilmarkedet økte fra 24 prosent i 1979 til 39 prosent i 1980. Seinere har markedsandelen for japanske biler sunket noe, til 34 prosent i 1981 og 36 prosent for de ni første månedene i 1982. Vest-tyske personbiler tapte markedsandeler til japanske biler i 1980 og hadde for det året en markedsandel på 35 prosent. I 1981 økte andelen igjen til 41 prosent, og for januar—september 1982 var den 43 prosent. For øvrig

merker en seg at det nesten ikke selges britiske personbiler lenger her i landet. I januar—september 1982 ble det bare solgt 12 britiske personbiler. I 1970 hadde Storbritannia en markedsandel på hele 25 prosent, med nær 18 000 solgte biler.

Den forholdsvis sterke økningen i personbilsalget de siste årene har skjedd samtidig som personbilbruken delvis har stagnert siden 1978 (se avsnittet om veitransport). Mens bilsalget tidligere har vist følsomhet overfor endringer i det private konsum, har salgsøkningen siden 1978 foregått på tross av at det bare har vært en svak økning i samlet privat konsum i disse årene. I noen grad kan dette kanskje forklares ved at prisene på biler de siste årene har steget langt svakere enn den samlede konsumprisindeksen. Dessuten viser salgsstatistikken for nye biler en viss overgang til mindre og billigere modeller. Noe av økningen kan også skyldes flere firmaregistrerte biler og at husholdninger nå mer enn før skaffer seg en bil ekstra.

Veinettet

1. januar 1982 fantes det i alt 82 482 km offentlige veier i Norge. Lengden av de offentlige veier øker bare langsomt, men det skjer en stadig standardheving på veinettet. I januar 1982 hadde 58,6 prosent av veiene fast dekke. Nær 33 prosent av riksveiene hadde ved inngangen til 1982 et største tillatt akseltrykk på over 8 tonn. Andelen var 23

Tabell 34. Sivile motorkjøretøyer og tilhengere ved utgangen av året¹

	1977	1978	1979	1980	1981	Prosentvis endring i 1981
Kjøretøyer i alt	1 759 330	1 847 507	1 939 340	2 025 944	2 123 622	4,8
MOTORKJØRETØYER						
I ALT	1 515 825	1 570 153	1 630 123	1 686 677	1 753 508	4,0
Biler i alt	1 259 793	1 303 498	1 352 894	1 398 079	1 450 493	3,7
Personbiler	1 106 605	1 146 894	1 189 754	1 233 615	1 278 817	3,7
Busser	10 038	10 779	11 443	11 919	12 936	8,5
Godsbiler	143 150	145 825	151 697	152 545	158 740	4,1
Traktorer o.a.	118 202	126 800	134 448	142 026	150 440	6,0
Motorsykler ²	23 423	24 789	26 935	28 987	31 549	8,8
Mopeder	114 407	115 066	115 846	117 585	121 026	3,0
TILHENGERE I ALT . . .	243 505	277 354	309 217	339 267	370 114	9,1

¹ Omfatter bare kjøretøyer med påmonterte skilt pr. 31. desember. ² Medregnet beltemotorsykler.

Tabell 35. Førstegangsregistreringer av biler i Norge

Bilenes art og opprinnelsesland	Hele året			Januar—september		
	1979	1980	1981	Antall		Prosent- vis endring
				1981	1982	
NYE BILER I ALT	105 012	110 685	123 849	93 524	105 281	12,6
Personbiler ¹ i alt	88 866	95 550	104 670	79 550	88 673	11,5
Sverige	9 232	7 382	7 355	5 189	5 806	11,9
Frankrike	10 162	8 237	8 122	6 571	5 461	÷ 16,9
Italia	4 039	2 472	1 784	1 398	1 561	11,7
Nederland	1 705	1 458	1 901	1 462	1 292	÷ 11,6
Sovjetunionen	2 856	2 270	3 704	2 800	3 057	9,2
Storbritannia	1 679	571	116	108	12	÷ 88,9
Vest-Tyskland	35 625	33 376	43 212	31 473	38 256	21,6
USA	771	789	632	516	275	÷ 46,7
Japan	21 517	37 371	36 008	28 365	32 287	13,8
Andre land	1 280	1 624	221	1 668	66	÷ 96,0
Varebiler	10 463	9 728	13 098	9 422	11 811	25,4
Lastebiler ²	4 505	4 294	4 506	3 396	3 449	1,6
Busser	1 178	1 113	1 575	1 156	1 348	16,6
BRUKTE BILER I ALT	2 045	1 968	2 284	1 680	2 328	38,6
Personbiler ¹	1 836	1 837	2 069	1 519	2 029	33,6
Varebiler, lastebiler ² og busser	209	131	215	161	299	85,7

Kilde: Opplysningsrådet for biltrafikken.

¹ Medregnet stasjonsbiler. ² Medregnet kombinerte biler, trekk- og tankbiler.

prosent et år tidligere. I de siste årene har det også vært lagt større vekt på å bygge ut et separat veinett for gang- og sykkeltrafikk. Lengden av gang- og sykkelveier langs riksveinettet har økt med 93 prosent siden 1978 og var pr. 1. januar 1982 860 km.

Veitransport

Etter en rekke år med jamn og sterk økning nådde persontransporten med personbil en foreløpig topp med 29 260 millioner personkilometer i 1978. Det utgjorde 75 prosent av samlet persontransportarbeid dette året. Ifølge Statistisk Sentralbyrås personbilundersøkelse i 1980 var gjennomsnittlig kjørelengde pr. bil 12 200 kilometer i 1979, mot 13 200 kilometer for året 1973. Gjennomsnittlig personbelegg i bilene gikk også ned i denne perioden. Mens bilparken øker sterkt, ser det derfor ut til at hver bil nå brukes mindre enn i begynnelsen av 1970-årene. Fra 1978 til 1979 har en beregnet at transportarbeidet ble redusert med drøyt 4 prosent. For utviklingen

etter 1979 finnes ikke sikre opplysninger, og beregningene i tabell 37 bygger foreløpig på en kjørelengde pr. bil på 12 200 kilometer også for 1980 og 1981. Vegdirektoratets trafikk-tellinger registrerte imidlertid en nedgang i biltrafikken fra 1979 til 1980, og salget av bilbensin var 2,2 prosent lavere i 1980 enn i 1979. Dette tyder på at bilbruken faktisk ble ytterligere redusert i 1980. Fra 1980 til 1981 gikk salget av bilbensin ned med 0,8 prosent, mens det i månedene januar—september 1982 var en økning i bensinsalget på 1,9 prosent i forhold til samme periode året før. Det ser derfor ut til at biltrafikken har tatt seg opp igjen utover i 1982.

Nedgangen i personbilbruken i 1979—1980 kan delvis skyldes den sterke økningen i bensinprisene i disse årene. I 1979 og 1980 steg prisindeksen for bilbensin vesentlig raskere enn den samlede konsumprisindeksen og raskere enn prisen for bruk av andre transportmidler. I 1981 og 1982 derimot, har prisindeksen for bruk av de fleste kollektive transportmidler økt betydelig sterkere enn

Tabell 36. Innenlandske transportytelser etter transportmåte¹

Transportmåte	1977	1978	1979	1980	1981
Passasjerkilometer. Mill.					
I alt (alle transportmåter)	38 530	38 825	38 059	39 253	39 863*
Sjøtransport	685	667	653	660	650*
Jernbanetransport mv.	2 377	2 449	2 636	2 751	2 769
Veitransport	34 182	34 314	33 288	34 121	34 609
Av dette					
Personbiler	29 105	29 260	28 011	28 690	29 168
Lufttransport	1 286	1 395	1 482	1 475	1 535
Tonnkilometer. Mill.					
I alt (alle transportmåter)	16 287	15 969	16 054	16 385	15 895*
Sjøtransport	9 731	9 447	9 279	9 418	9 047*
Tømmerfløting	62	41	56	44	51
Jernbanetransport	1 588	1 538	1 593	1 657	1 650
Veitransport	4 894	4 930	5 112	5 252	5 132
Lufttransport	12	13	14	14	15

¹ Omfatter bare motorisert transport.

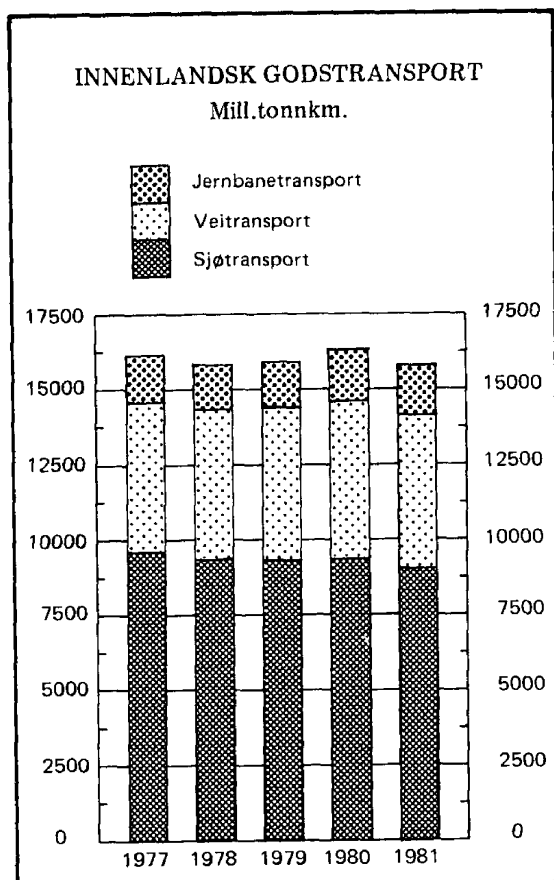

Fig. 19.

prisen på bensin og prisindeksen for drift og vedlikehold av egne transportmidler. Dette kan ha ført til ny økning i bilbruken igjen de to siste årene.

Rutebilene transporterte i 1980 332 millioner passasjerer og 4,1 millioner tonn gods. De utførte et transportarbeid på 4 257 millioner passasjerkilometer og 645 millioner tonnkilometer. Dette gir en økning fra 1979 på 3,2 prosent for persontransporten og på 0,9 prosent for godstransporten. Rutebilene stod for nær 11 prosent av innenlandsk persontrafikk og 3,9 prosent av godstrafikken i 1980. For 1981 og 1982 finnes ennå ikke sikre tall for utviklingen. Foreløpig statistikk tyder imidlertid på at veksten i persontrafikken har stanset opp og at godstrafikken i 1981 har gått noe tilbake.

Lastebilene står for om lag 74 prosent av innenlandske godstransporter målt i transportert mengde og 28 prosent av transportarbeidet målt i tonnkilometer. Etter 1978 finnes ikke sikre tall for transportutviklingen. Lastebilparkens samlede lastekapasitet (nyttelast), har vokst også i disse årene, og økte med 3,7 prosent fra 1980 til 1981. Likeledes har salget av autodiesel økt, og gikk opp med 2,1 prosent fra 1980 til 1981 og med 2,3 prosent i de ni første månedene i 1982 i forhold til samme tidsrom året før. De dieseldrevne bilenes gjennomsnittlige kjørelengde pr. år er imidlertid redusert fra 1978, og gikk tilbake

med så mye som 5,8 prosent fra 1980 til 1981. På dette grunnlag regner en med at gods-transporten med lastebil økte fram til 1980. Foreløpige beregninger tyder imidlertid på at lastebilenes transportarbeid fra 1980 til 1981 gikk tilbake med drøye 2 prosent til 4 487 millioner tonnkilometer i 1981.

Jernbanetransport

Jernbanen stod i 1981 for ca. 10 prosent av transportarbeidet ved innenlandske gods-transporter og ca. 7 prosent av transportarbeidet ved innenlandske persontransporter. Etter noen år med stagnasjon økte godstransporten med jernbane (eksklusive malm på Ofotbanen) igjen med ca. 4 prosent i både 1979 og 1980. I 1981 var det en svak nedgang med 0,4 prosent til 1 650 millioner tonnkilometer. Trafikkoppgavene for 1982 viser at nedgangen har fortsatt. I månedene januar—august 1982 var utført transportarbeid 3,8 prosent lavere enn for samme periode i 1981. Mens jernbanens godstakster i 1980 økte med bare ca. 8 prosent, steg de i 1981 med inntil 30 prosent. Fra 1. januar 1982 var det en takstøkning på 10 prosent og fra 1. juli 1982 en ny økning på 5 prosent.

Etter en periode med jamn, men moderat vekst i jernbanens persontrafikk, kom det i 1979 en oppgang på 10,9 prosent i tallet på passasjerkilometer. I 1980 og 1981 var veksten igjen svakere med henholdsvis 4,3 prosent og 1,6 prosent. For månedene januar—august 1982 var det derimot en nedgang på 9,0 prosent sammenliknet med de samme månedene året før. Nedgangen var særlig sterk for reisende med enkeltbilletter, 13,1 prosent. Trafikken med månedsbilletter gikk tilbake med 6,2 prosent, mens trafikken med økonomikort og billett kort tvert om økte med over 80 prosent.

NSB tilbød i 1979 en prisgunstig jubileumsbillett og har fulgt opp med en tilsvarende midtukebillett for årene etter (fast øvre pris ved lengre reiser). En markert stigning i passasjerenes gjennomsnittlige reiselengde fra 1978 til 1979 kan tyde på at den sterke trafikkøkningen dette året delvis skyldtes jubileumsbilletten. Oppgangen i jernbanens transporter for 1979 og 1980 må også i stor grad ha vært stimulert av en gunstig takstutvikling i disse årene. Takstene ble ikke hevet i 1979, og prisindeksen for jernbanetransport steg svakere enn for alle andre transportmidler i 1980. For 1981 var prisutviklingen mer på linje med kostnadene ved bruk av andre transportmidler. Trafikknedgangen i 1982 er satt i sammenheng med en takstøkning for per-

sontransport på 10 prosent fra 1. januar 1982 og ny takstøkning på 5 prosent fra 1. juli 1982.

Sjøtransport

Skip utfører mindre enn to prosent av transportarbeidet ved innenlandske persontransporter, men rundt 57 prosent av transportarbeidet ved godstransporten. Skip i innenlandsk rutefart transporterte i 1980 51 millioner passasjerer, og transportarbeidet er beregnet til 660 millioner personkilometer. I godstransporten fraktet ruteskipene 30 millioner tonn gods og utførte et transportarbeid på 1 152 millioner tonnkilometer. Veksten i bilferjenes transporter har avtatt noe etter 1978. Mens transportytelsene for de øvrige ruteslag viste nedgang gjennom 1970-årene, tyder statistikken for 1979 og 1980 på at trafikken nå, i hvert fall for kystgodsrutene, er i ferd med å ta seg opp igjen. For 1981 og 1982 finnes foreløpig ikke statistikk for ruteskipene.

Skip i leie- og egentransport utfører størstedelen av godstransportarbeidet i innenlandsk sjøfart. Frakteskipenes transportytelser har imidlertid blitt redusert siden midten av 1970-årene. Det har også vært en reduksjon i flåten i denne perioden. Foreløpige beregninger viser en nedgang på rundt 4 prosent i transportarbeidet fra 1980 til 1981. En undersøkelse Statistisk Sentralbyrå gjorde av leieskipenes driftsøkonomi i 1980, viste stor spredning i skipenes lønnsomhet. For flåten under ett ble overskudd etter avskrivninger beregnet til 9,3 prosent av brutto fraktinntekter i 1979.

Luftransport

Den sterke veksten i flytrafikken det siste tiåret ble midlertidig brutt i 1979 og 1980. Tallet på passasjerer reist til utlandet gikk ned med 0,9 prosent i 1979 og med 5,6 prosent i 1980. Fra 1980 til 1981 var det imidlertid økning igjen med 5,6 prosent. (Svensk chartertrafikk over Gardermoen i 1980 er holdt utenfor beregningene.) Oppgangen fortsatte utover i 1982, og i perioden januar—juni 1982 var det en økning på 12,9 prosent i utenlandstrafikken sammenliknet med samme tidsrom året før.

Tallet på passasjerer reist innenlands gikk tilbake med 2,2 prosent fra 1979 til 1980, men økte igjen med 4,6 prosent i 1981. Første halvår 1982 økte innenlandstrafikken med 12,2 prosent i forhold til samme periode i 1981. Etter dårlige år i 1979 og 1980 har altså flytrafikken tatt seg opp igjen i 1981 og 1982.

Tabell 37. *Sivil luftfart*

	Hele året			Prosent- vis endring fra 1980 til 1981	Januar—juni		
	1979	1980	1981		1981	1982	Prosent- vis endring
A. <i>Innenlandsk ruteflyging</i>							
1. Passasjerer i alt	3 463 834	3 455 444	3 623 347	4,9	1 787 447	1 885 346	5,5
2. Passasjerkilometer i alt (1 000)	1 425 952	1 431 198	1 493 050	4,3	729 245	764 287	4,8
B. <i>Passasjerer reist fra norske flyplasser</i>							
1. Innenlands	3 101 048	3 033 865	3 172 721	4,6	1 571 588	1 763 430	12,2
2. Til utlandet	1 239 394	1 225 639	1 235 862	0,8	590 786	666 984	12,9

¹ Pga. arbeidskonflikt i Sverige var den svenske chartertrafikken avviklet over Gardermoen mv. Ifølge oppgaver fra Luftfartsverket var dette 18 257 passasjerer for april og 36 740 for mai 1980.

Prisutviklingen kan ha spilt en rolle for trafikksvingningene innenlands. Billettprisen på innenlandske flyruter steg med 25 prosent i tiden august 1979 til mars 1980. Seinere har prisøkningen for flytransport vært om lag på linje med prisutviklingen for konkurrerende transportmidler.

Luftfartsselskaperens økonomi har imidlertid vært presset de siste årene. For ruteselskaperne utgjorde resultatgraden (driftsresultat etter avskrivninger i prosent av driftsinntekter) i 1979 2,1 prosent. I 1980 sank resultatgraden til ÷ 0,7 prosent og foreløpige beregninger viser en resultatgrad på 0,4 prosent for ruteselskaperne i 1981.

Helikoptertrafikken til og fra oljefeltene på kontinentalsokkelen har fått et betydelig om-

fang. I 1981 økte tallet på passasjerer mellom norske flyplasser og oljefeltene med 6,7 prosent og kom opp i 272 000 passasjerer. Første halvår 1982 har det vært en videre vekst på 12,4 prosent i forhold til samme periode i 1981. Hovedtyngden av trafikken går over Stavanger og Bergen, men fra 1980 har også Tromsø og Kristiansund kommet med som følge av prøveboringene nord for 62. breddegrad.

Tilskudd fra staten til rutedrift

Sentrale og lokale myndigheter har ønsket å opprettholde det rutegående transporttilbud og å styrke kollektivtrafikken. Det statlige tilskudd til driften av rutegående transportmid-

Tabell 38. *Tilskudd fra staten til rutegående transportmidler. Mill. kr*

	1980 regnskap	1981 regnskap	1982 budsjett	1983 budsjett
I alt	2 310,8	2 413,1	2 404,3	2 631,7
Ferjedrift	417,0	408,8	451,5	437,0
Hurtigruten Bergen—Kirkenes	120,9	132,7	145,9	211,0
Innenlandske flyruter mv.	48,1	59,7	63,9	62,0
Tilskudd til veteranskipene	—	0,2	0,2	—
Sakkyndig bistand	0,8	0,9	1,0	1,0
Tilskudd til fylkeskommunene vedr. lokale				
bil- og båtruter	978,3	951,0	950,0	1 075,0
Bilruter	600,1
Båtruter	378,2
Norges Statsbaner ^{1,2}	745,7	859,8	791,8	845,7

¹ Ikke medregnet renter av kapital investert i jernbane.

² Etter endret budsjett for Norges Statsbaner vedtatt i Stortinget 4. juni 1981 antas driftstilskuddet til Norges Statsbaner å utgjøre 974,4 millioner kroner for 1982.

Tabell 39. Konsumprisindeks for reiser og transport og døgnpris ved innenlandsk overnatting. 1979 = 100

	1980		1981		1982		
	Januar	Juli	Januar	Juli	Januar	Juli	Sept.
Konsumprisindeks i alt	104	112	120	128	134	142	143
Reiser og transport i alt	106	113	120	127	134	137	139
Kjøp av bil	104	104	106	109	115	118	119
Kjøp av motorsykler og sykler	102	106	117	120	125	133	125
Drift og vedlikehold av egne							
transportmidler	108	119	127	134	138	141	144
Bensin	115	137	146	155	161	160	166
Jernbane	109	109	120	135	149	158	158
Sporvei og forstadsbane	103	126	135	173	204	207	211
Skip	110	115	134	150	161	172	172
Buss	106	117	136	159	184	186	186
Fly	111	122	129	139	139	150	150
Drosjebil	104	120	120	125	130	130	130
Porto	100	100	100	120	120	160	160
Telefon og telegrammer	100	114	121	121	145	145	145
Døgnpris ved hoteller og pensjo-							
nater, innenlands	102	111	111	131	131	159	159

ler har økt fra 365 millioner kroner i 1970 til 2 311 millioner kroner i 1980. Tilskuddenes andel av de subsidierte transportmidlenes samlede kostnader har i samme periode økt fra 16 prosent til 36,4 prosent. Hovedårsaken til den sterke subsidieøkningen har vært den sterke kostnadsveksten i subsidiert rutedrift kombinert med relativt beskjedne takstøkninger.

Fra 1979 til 1980 steg tilskuddene med over 27 prosent. Fra 1980 til 1981 var veksten redusert til 4,4 prosent og samlede tilskudd i 1981 var på 2 413 millioner kroner. Med budsjettet for 1982 har en lagt opp til om lag samme tilskuddsramme som i 1981, og en nedgang i subsidieandelen til 32,4 prosent. Den reduserte subsidieandelen i 1981 og 1982 er gjort mulig gjennom sterkere takstøkninger i disse årene. Det er fortsatt Norges Statsbaner som mottar de største tilskuddene.

Reiseliv

Tallet på innreiste utlendinger som kom direkte til Norge med skip eller fly fra ikke-nordiske land, har endret seg lite de siste årene. Tallet sank med 1,0 prosent fra 1979 til 1980 og med 0,4 prosent fra 1980 til 1981. For perioden januar—september 1982 var det imidlertid en markert nedgang i tallet på innreiste utlendinger på 7,1 prosent i forhold til samme periode i 1981.

For første gang på mange år var det i 1979 og 1980 en nedgang i tallet på innreiste nordmenn som kom direkte til Norge med skip eller fly fra ikke-nordiske land. Fra 1980 til 1981 snudde utviklingen til ny økning med 6,3 prosent. Økningen har fortsatt også i 1982. I januar—september 1982 økte tallet på innreiste nordmenn med 22,0 prosent i forhold til samme periode i 1981.

Tallet på passasjerer ved selskapsreiser med charterfly har vist en tilsvarende utvikling. Det var oppgang i årene fram til 1978, men nedgang i 1979 med 10,2 prosent og i 1980 med 24,6 prosent. Fra 1980 til 1981 var det igjen økning med 12,8 prosent, og i de ni første månedene i 1982 har økningen vært på hele 42,7 prosent i forhold til de samme måneder i 1981.

Utviklingen i innreisestatistikken og charterflystatistikken må bety at omfanget av nordmenns feriereiser til utlandet ble sterkt redusert i årene 1979 og 1980. I 1981 og 1982 har imidlertid feriereisene til utlandet tatt seg opp igjen.

Tallet på gjestedøgn ved godkjente hoteller økte med 1,6 prosent, fra 7,3 millioner i 1980 til 7,4 millioner i 1981. I vintersesongen 1982 var det en samlet nedgang i tallet på gjestedøgn på 2,6 prosent. Nedgangen var særlig sterk for turist- og høyfjellshotellene med 6,4 prosent færre gjestedøgn enn tilsvarende sesong i 1981. Det var særlig besøk av utlen-

Tabell 40. *Reiseliv*

	Hele året			Januar—september ¹		Prosentvis endring
	1979	1980	1981	1981	1982	
<i>Personer innreist til Norge direkte fra ikke-nordiske land</i>						
Med fly	1 031 406	978 859	951 196	763 579	884 811	15,9
Med skip	203 790	196 541	215 016	186 268	155 568	÷ 16,5
I alt	1 235 196	1 175 400	1 166 212	949 847	1 040 379	9,5
Nordmenn	757 187	654 302	695 259	542 548	661 969	22,0
Utlendinger i alt	478 009	521 098	470 953	407 299	378 410	÷ 7,1
Utlendinger i alt, unntatt svensk chartertrafikk over Gardermoen ²	478 009	473 014	470 953	407 299	378 410	÷ 7,1
Av dette						
Briter	131 728	132 895	134 557	114 318	104 405	÷ 8,7
Vesttyskere	99 618	90 608	98 594	86 765	71 681	÷ 17,4
Nederlendere	36 469	37 026	36 693	32 787	30 473	÷ 7,1
Franskmenn	25 770	25 224	25 717	22 258	23 551	5,8
USA-borgere	86 668	81 079	77 403	67 505	66 107	÷ 2,1
Andre	97 756 ²	154 266	97 989	83 666	82 193	÷ 1,8
<i>Passasjerer ved selskapsreiser med charterfly fra Norge</i>	326 419	246 152	277 735	221 578	316 106	42,7
<i>Valutaregnskap</i>						
Inntekter (Mill. kr)	3 228	3 673	4 361	3 199	3 204	0,2
Utgifter (Mill. kr)	6 042	6 457	8 240	5 421	6 595	21,7

¹ For valutaregnskap januar—august. * Pga. arbeidskonflikt i Sverige var svensk chartertrafikk avviklet over Gardermoen mv. Ifølge oppgaver fra Luftfartsverket var dette 16 889 personer for april og 31 195 for mai 1980.

Tabell 41. *Hotellbesøk ved godkjente hoteller*

	1979	1980	1981	Vintersesong (januar—april)		Prosentvis endring
				1981	1982	
Ankomne gjester	3 843	3 958	4 017	1 034	1 005	÷ 2,8
Gjestedøgn etter gjestenes nasjonalitet i alt	6 974	7 326	7 441	2 239	2 181	÷ 2,6
Norge	4 613	4 896	4 952	1 663	1 652	÷ 0,7
Danmark	255	263	268	150	127	÷ 15,3
Sverige	393	399	418	186	163	÷ 12,4
Nederland	175	185	167	27	20	÷ 25,9
Storbritannia	281	310	338	60	62	3,3
Vest-Tyskland	432	451	466	48	43	÷ 10,4
USA	347	330	335	31	34	9,7
Andre land	478	493	495	74	80	8,1

dinger som sviktet, og tallet på gjestedøgn for utlendinger ble redusert med hele 8,2 prosent. Besøksvikten ved hotellene falt sammen med en forholdsvis sterk stigning i døgnprisen for overnattinger ved hoteller og pensjonater i første halvår 1982. For godkjente leirplasser og pensjonater, gjestegiverier mv. var det også en svak økning i tallet på overnattinger fra 1980 til 1981. Statistikk for 1982 foreligger ikke.

En har foreløpig ingen statistikk som viser utviklingen i tallet på overnattinger ved hotellene utover sommeren og høsten 1982. Innreisestatistikken er usikker, men tyder på at det fortsatt har vært en nedgang i tallet på gjestedøgn for utlendinger. Til vurdering av tallet på gjestedøgn for nordmenn har en ingen opplysninger å bygge på.

Pris- og lønnsutvikling

Prisutviklingen

Konsumprisene steg sterkt også i 1982, men stigningstakten var noe svakere enn i de to foregående år. Fra 3. kvartal 1981 til 3. kvartal 1982 steg konsumprisindeksen med 10,9 prosent, mot 13,8 prosent og 12,1 prosent henholdsvis ett og to år tidligere.

Engrosprisene viste vesentlig svakere prisstigning i 1982 enn i 1980 og 1981. Fra 3. kvartal 1981 til 3. kvartal 1982 steg engrosprisindeksen med 5,4 prosent, mens stigningen i samme periode ett og to år tidligere var henholdsvis 11,3 prosent og 15,2 prosent.

Produsentprisindeksen, prisindeks for produksjonen i oljeutvinning, bergverksdrift, industri og kraftforsyning, steg med 8,4 prosent fra 3. kvartal 1981 til 3. kvartal 1982, mot 10,0 prosent og 13,8 prosent i samme periode ett og to år tidligere.

Importvarer og eksportvarer viste også svakere prisstigning i 1982 enn i de to nærmest foregående år. I løpet av de tre første kvartalene i 1982 steg prisindeksen for importvarer (uten skip) med vel 1 prosent, mot 4 prosent og 7 prosent henholdsvis ett og to år tidligere. Tabell 43 viser at prisutviklingen for de ulike importvarer, som vanlig, var svært forskjellig.

Eksportvarene viste betydelig sterkere prisstigning enn importvarene i 1982. Prisindeksen for eksportvarer (uten skip, men inklusive

olje og borerigger) steg med 5 prosent i løpet av de tre første kvartalene i 1982. I tilsvarende periode ett og to år tidligere var prisstigningen henholdsvis 12 prosent og 21 prosent.

Konsumprisindeksen

Fra og med 15. august 1982 beregnes konsumprisindeksen som kjedeindeks. Vektgrunnlaget bygger nå på opplysninger som foreligger om forbrukssammensetningen i årene 1979, 1980 og 1981. Vektene er beregnet som gjennomsnitt av budsjettprosentene for de tre årene. Indeksen fra og med august 1982 er beregnet med sammenlikningsbasis juli 1982 og er så kjedet til den tidligere konsumprisindeksen, slik at den publiserte indeks fortsatt har 1979 = 100. For fremtiden vil det hvert år fra og med augustindeksen bli foretatt slike ajourføringer av vektgrunnlaget.

I løpet av de ti første månedene av 1982 (fra desember 1981 til oktober 1982) steg konsumprisindeksen med 10,4 prosent, mot 11,1 prosent i samme periode året før. Sammenliknet med de tilsvarende måneder i 1981 var prisstigningen svakt fallende gjennom første halvår, fra 12 prosent i januar til 10,8 prosent i juni. I de tre neste månedene holdt stigningen seg stort sett på juninivået, men økte så igjen, slik at oktoberindeksen var 11,3 prosent høyere enn i oktober 1981. I gjennomsnitt for de ti første månedene var indeksen 11,3 prosent høyere enn i tilsvarende periode i 1981.

Tabell 44 viser prisstigningen for de forskjellige konsumgruppene. Det framgår at prisene på matvarer steg med over 12 prosent fra oktober 1981 til oktober 1982. Tabell 45 viser imidlertid at prisutviklingen for de enkelte grupper av matvarer var svært forskjellig i denne perioden. Særlig sterk var prisstigningen på sukker (70 prosent) — noe som for størstedelen skyldes at den sukkeravgiften på kr 1,00 pr. kg som ble innført fra 30. november 1981, ble økt til kr 2,35 pr. kg fra 1. januar 1982. Stigningen i indeksen for gruppen mjøl, gryn og bakervarer (33 prosent) skyldes blant annet at forbrukersubsidiene på matmjøl ble redusert fra 1. januar 1982, og at maksimalprisene på brød ble opphevet 1. juli. Prisstigningen for gruppen mjølk, fløte, ost og egg (14 prosent) har i

Tabell 42. *Prisindeks for importvarer og eksportvarer (uten skip) etter handelsstatistikken. 1970 = 100*

Ar	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	Gjennomsnitt
Importvarer					
1979	189	197	207	213	202
1980	220	232	228	230	227
1981	234	230	239	241	236
1982	245	233	244		
Eksportvarer					
1979	197	206	230	238	218
1980	273	279	289	297	284
1981	320	320	334	338	328
1982	343	331	355		

Tabell 43. Gjennomsnittlige importpriser etter handelsstatistikken. Kr pr. kg

	Hvete	Mais	Sukker (farin)	Kaffe, rå	Rå tobakk, usauset	Kopra	Ull, vasket, ikke karded	Rå bomull	Kangarn, ufarget	Fyringsolje nr. 1	Steinkull
1975	0,83	0,76	4,23	8,44	15,52	2,11	13,15	6,22	32,83	0,57	312,38
1976	0,85	0,78	2,36	13,86	16,46	1,18	15,63	6,60	34,01	0,63	0,33
1977	0,59	0,61	1,80	25,06	17,18	2,19	19,25	8,77	38,68	0,67	0,34
1978	0,68	0,61	1,72	20,65	18,90	2,08	18,55	6,86	39,88	0,69	0,35
1979	0,80	0,67	1,89	18,60	19,28	3,11	21,64	7,53	42,31 ²	993,89	0,37
1980	0,98	0,86	2,67	21,02	19,84	2,47	22,90	7,84	47,73 ²	1 323,39	0,43
1981	1,11	1,12	3,07	17,01	22,80	2,58	22,90	10,71	47,46 ²	1 525,34	0,54
1981 1. kv.	1,06	1,13	3,72	19,54	18,23	2,40	23,34	10,10	51,46 ²	1 422,18	0,62
2. »	1,18	1,08	3,28	17,01	21,75	2,62	23,03	10,92	50,57 ²	1 503,37	0,53
3. »	1,20	1,03	3,21	17,46	22,47	2,80	22,25	11,71	40,89 ²	1 509,71	0,54
4. »	1,01	..	2,61	14,33	26,98	2,55	23,06	9,66	46,62 ²	1 641,42	0,49
1982 1. kv.	0,99	0,84	2,75	15,19	24,56	2,32	23,41	8,84	47,12 ²	1 592,74	0,55
2. »	1,06	0,94	2,48	17,43	26,39	2,26	23,14	8,66	48,13 ²	1 476,66	0,58
3. »	1,10	..	2,33	18,63	28,60	..	23,12	9,66	54,33 ²	1 547,34	0,53
September	2,32	19,52	32,50	..	23,56	9,69	51,93 ²	1 580,33	0,57
Prosentvis endring:											
Jan.—sept. 1981—1982 ...	9,6	16,8	25,1	5,4	29,6	11,6	1,7	17,2	1,8	5,1	-
Sept. 1981— sept. 1982	26,8	20,8	24,9	..	6,6	19,8	14,2	0,6	9,6

¹ Pris pr. tonn. ² Pris pr. m³.

Tabell 44. Konsumprisindeks. 1979 = 100

	Total	Mat- varer	Drik- ke- varer og tobakk	Klær og skotøy	Bolig, lys og bren- sel	Møbler og hus- hold- nings- artik- ler	Helse- pleie	Reiser og trans- port	Fri- tids- sysler og utdan- ning	Andre varer og tje- nester
1976	80,9	84	84	79	78	84	83	77	84	80
1977	88,2	91	89	87	85	90	90	86	90	88
1978	95,4	96	99	95	94	96	96	95	97	95
1979	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1980	110,9	109	104	110	112	113	112	112	108	118
1981	126,0	127	130	123	127	128	123	125	118	136
1981 1. kvartal ¹	121,2	120	126	118	123	122	121	122	115	129
2. »	124,8	123	129	123	127	127	122	125	117	133
3. »	128,2	132	132	123	129	131	124	127	119	139
4. »	129,8	133	132	127	130	133	126	128	120	141
1982 1. kvartal	135,5	139	148	128	138	136	130	134	125	147
2. »	138,6	141	150	132	142	140	137	135	130	149
3. »	142,2	148	154	132	145	142	145	138	131	155
Oktober	143,9	149	155	136	146	144	145	141	132	157
Prosentvis endring ² :										
3. kv. 1981—3. kv. 1982 .	10,9	12,7	16,3	7,1	12,1	8,7	17,2	9,1	10,6	11,4
Okt. 1981—okt. 1982	11,3	12,4	17,4	7,3	12,9	8,8	15,3	10,5	10,1	11,2

¹ Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. ² Den prosentvise endring er beregnet på grunnlag av indekstall med 1 desimal.

Tabell 45. *Konsumprisindeks. Gruppeindekser for matvarer. 1979 = 100*

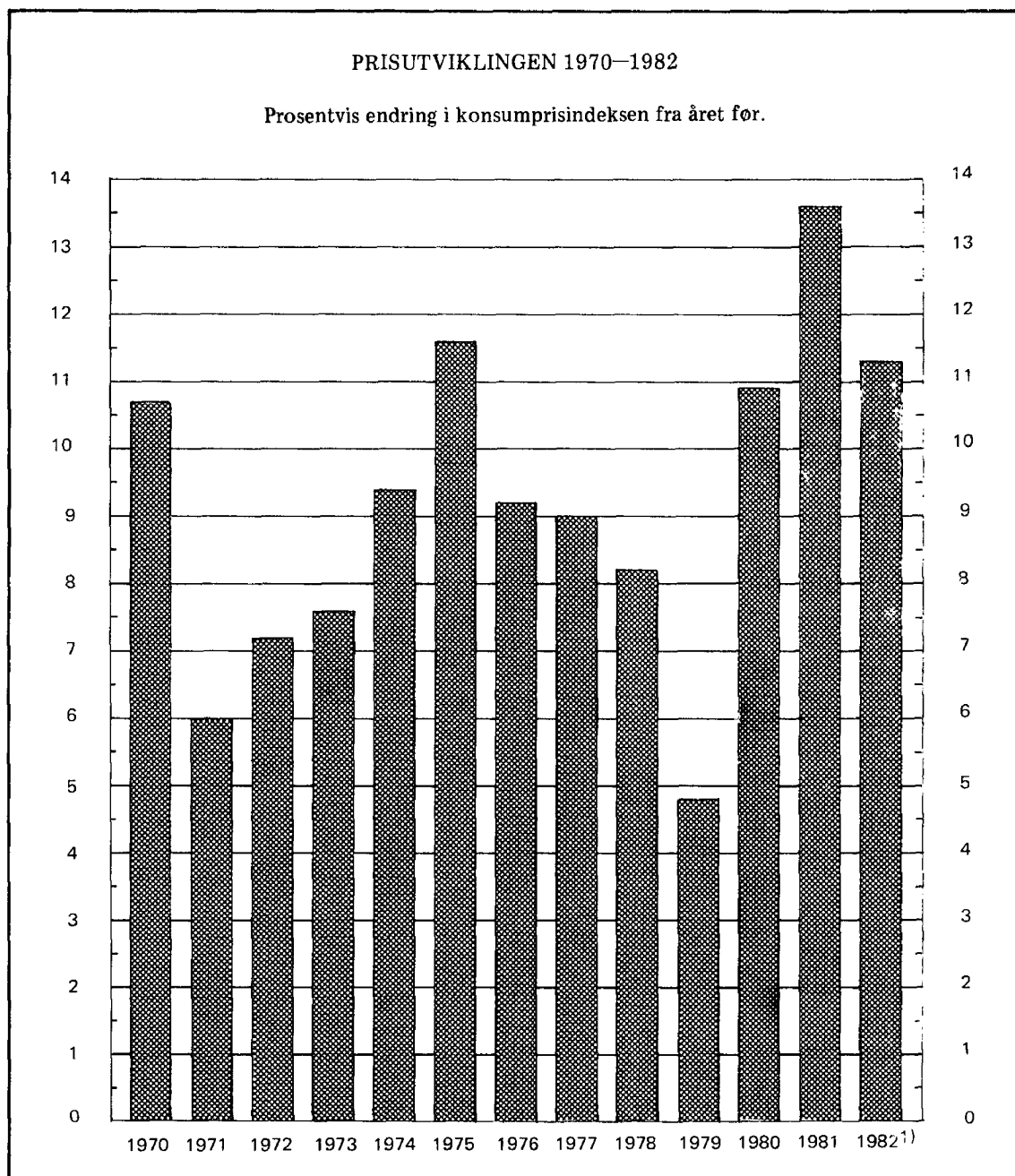
	Mjøl, gryn og baker- varer	Kjøtt, kjøtt- varer og flesk	Fisk og fiske- varer	Mjøl, fløte, ost og egg	Spise- fett og spise- oljer	Grønn- saker, frukt og bær	Po- teter og varer av poteter	Suk- ker	Kaffe, te, kakao og koke- sjoko- lade	Andre mat- varer
1976	89	79	81	90	83	81	105	136	73	85
1977	93	86	90	88	94	88	91	87	118	92
1978	99	95	97	94	97	95	80	85	110	98
1979	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1980	107	107	110	111	103	106	114	172	106	107
1981	127	129	141	134	136	120	125	175	95	122
1981 1. kvartal ¹	122	120	134	123	133	111	118	215	95	117
2. »	125	125	139	123	135	118	130	175	95	121
3. »	130	133	144	145	138	126	131	157	96	124
4. »	131	137	146	147	139	126	122	151	96	126
1982 1. kvartal	153	140	155	147	139	126	137	237	103	130
2. »	157	137	158	147	140	131	157	245	107	135
3. »	173	142	161	167	145	136	153	241	107	136
Oktober	174	145	163	167	145	135	125	241	109	137
Prosentvis endring ² :										
3. kv. 1981—3. kv. 1982 .	33,4	6,6	12,1	14,6	5,2	7,8	16,6	53,7	12,4	9,4
Okt. 1981—okt. 1982 ...	33,1	7,0	11,7	14,1	4,5	6,8	6,2	69,5	13,2	8,9

¹ Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. ² Den prosentvise endring er beregnet på grunnlag av indekstall med 1 desimal.

første rekke sammenheng med prisoppgang etter den nye jordbruksavtalen 1. juli 1982—30. juni 1983. Blant annet gikk prisen på helmjølk i pappemballasje opp med 65 øre pr. liter fra 1. juli. Økning i prisene på kaffe er den vesentligste årsak til at indeksen for gruppen kaffe, te, kakao og kokesjokolade steg med 13 prosent fra oktober 1981 til oktober 1982. Prisene på fisk og fiskevarer steg med 12 prosent i samme tidsrom. Det har sammenheng med at det midlertidige pristilskuddet på fersk fisk falt bort fra 1. januar 1982. De to konsumgruppene kjøtt, kjøttvarer og flesk og grønnsaker, frukt og bær viste samme prisstigning (7 prosent) fra oktober 1981 til oktober 1982, mens poteter og varer av poteter steg med 6 prosent. Spisefett og spiseoljer, den matvaregruppe som viste svakest prisstigning i perioden, steg med knapt 5 prosent.

Drikkevarer og tobakk og helsepleie var de konsumgrupper som viste sterkest prisstigning fra oktober 1981 til oktober 1982, henholdsvis med 17 prosent og 15 prosent, mens klær og skotøy viste svakest prisstigning (7 prosent). Avgiftsøkningen fra 1. januar 1982 på mineralvann, øl, vin og brennevin og på tobakk

er den vesentligste årsak til stigningen for drikkevarer og tobakk. Stigningen for helsepleie skyldes for størstedelen at pasientandelen ved legebesøk ble hevet fra 1. mars, og at tannlegetakstene økte med 13 prosent fra 1. juli. At indeksen for bolig, lys og brensel steg med 13 prosent fra oktober 1981 til oktober 1982, er i første rekke en følge av at husleie steg med 13 prosent, elektrisitet med 19 prosent og parafin og fyringsolje med henholdsvis 18 og 17 prosent. Stigningen for gruppen reiser og transport (11 prosent) har sammenheng med takstøkningen på alle offentlige transportmidler og høyere drosje-, tele- og portotakster. Prisen på bensin steg med 9 prosent i perioden. Heving av TV-lisensen, stigning i prisene på aviser, bøker og ukeblad og økning i billettprisene på kino og på idrettsstevner var blant annet årsak til stigningen (10 prosent) for gruppen fritidssysler og utdanning. Indeksen for gruppen møbler og husholdningsartikler steg med 9 prosent fra oktober 1981 til oktober 1982 og for andre varer og tjenester med 11 prosent. Stigningen i sistnevnte gruppe skyldes blant annet økning i prisene i hoteller og restauranter og på hårstell og kosmetikk.

1) Prosentvis endring fra jan.–okt. 1981 til jan.–okt. 1982.

Fig. 20.

Tabell 46 viser de enkelte konsumgrupperes prosentvise andel av stigningen i totalindeksen fra oktober 1981 til oktober 1982. Det framgår at matvarer stod for nesten en fjerdepart av stigningen, hver av de to gruppene bolig, lys og brensel og reiser og transport stod for bortimot en femtedel, mens fritidssysler og utdan-

ning stod for 10 prosent av den totale prisstigning.

For å kaste noe mer lys over årsakene til stigningen i konsumprisene er representantvarene i konsumprisindeksen også gruppert etter leveringssektor. Tabell 47 viser utviklingen i disse prisindeksene i årene 1978–1981,

Tabell 46. *Konsumprisindeksen. De enkelte konsumgrupperes bidrag til endringen i totalindeksen oktober 1981—oktober 1982*

Konsumgruppe	Prosentvis andel
<i>Matvarer</i>	23,6
Mjøl, gryn og bakervarer	5,4
Kjøtt, kjøttvarer og flesk	3,3
Fisk og fiskevarer	1,5
Mjøl, fløte, ost og egg	4,9
Spisefett og spiseoljer	0,3
Grønnsaker, frukt og bær	2,3
Poteter og varer av poteter	1,5
Sukker	1,9
Kaffe, te, kakao og kokesjokolade	1,1
Andre matvarer	1,4
<i>Drikkevarer og tobakk</i>	6,1
Drikkevarer	3,2
Tobakk	2,9
<i>Klær og skotøy</i>	5,9
Bekleddingsartikler	4,8
Tøyer og garn mv.	0,4
Skotøy og skoreparasjoner	0,7
<i>Bolig, lys og brensel</i>	19,0
Bolig og vedlikeholdsutgifter	11,8
Lys og brensel	7,2
<i>Møbler og husholdningsartikler</i>	7,3
Møbler og golvtepper mv.	2,6
Tekstiler og utstyrsvarer mv.	1,1
Komfyrer, kjøleskap og annet elek-	
trisk utstyr	0,9
Kjøkkenredskap, glass, dekketøy	
mv.	0,5
Diverse husholdningsartikler og tje-	
nester	1,8
Leid hjelp til hjemmet	0,4
<i>Helsepleie</i>	3,0
Helsepleie	3,0
<i>Reiser og transport</i>	17,6
Kjøp av egne transportmidler	4,0
Drift og vedlikehold av egne trans-	
portmidler	6,7
Bruk av offentlige transportmidler	
Porto, telefon og telegrammer	2,8
<i>Fritidssystemer og utdanning</i>	9,7
Utstyr og tilbehør, inkl. reparasjon	
Offentlige forestillinger og andre tje-	
nester	3,7
Bøker, aviser og tidsskrifter	2,5
Skolegang	0,3
<i>Andre varer og tjenester</i>	7,8
Personlig hygiene	2,2
Andre varer, ikke nevnt foran ...	— 0,3
Utgifter på restauranter, hoteller,	
selskapsreiser mv.	5,9
<i>Total</i>	100,0

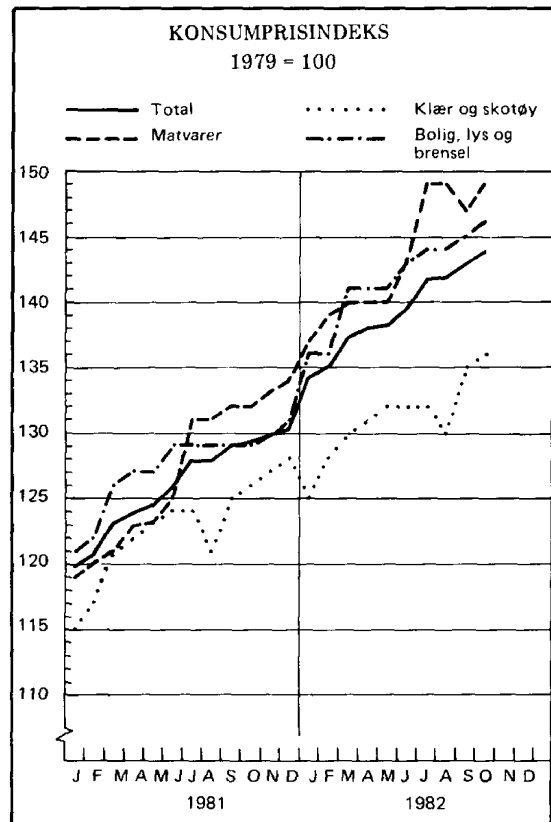

Fig. 21.

for hvert kvartal i 1981 og for de tre første kvartalene i 1982. Inntrykket av grupperingen etter leveringssektor er at i de tre siste årene har prisstigningsimpulsene fra importvarene vært mindre enn fra norskproduserte varer. En finere oppdeling viser at av de norskproduserte varene var det i 1980 varer med høyt importinnhold eller råstoff med priser bestemt på verdensmarkedet (bl.a. oljepriser), som steg sterkest. I 1981 og 1982 var det norskproduserte varer som er lite påvirket av verdensmarkedets priser, som viste sterkest stigning. Blant annet steg elektrisitet med 17 prosent i 1981 og 19 prosent i 1982. For perioden januar—oktober 1981 til januar—oktober 1982 viste indeksen for importerte konsumvarer en stigning på 8 prosent, mens delindeksen for norskproduserte konsumvarer (utenom jordbruks- og fiskevarer) lite påvirket av verdensmarkedets priser steg med 15 prosent. Delindeksen for tjenester (utenom husleie) steg også med 15 prosent, mens indeksene for

Tabell 47. Konsumprisindeks. 1979 = 100. Varer og tjenester etter leveringssektor

	Jordbruksvarer			Fiskevarer	Andre norskproduserte konsumvarer			
	I alt	Mindre bearbeidde	Mer bearbeidde		I alt	Lite påvirket av verdensmarkedets priser	Påvirket av verdensmarkedet pga. stort importinnhold eller råstoffpris bestemt på verdensmarkedet	Påvirket av verdensmarkedet pga. konkurranse fra utlandet
Vekt (promille)	119,4	73,2	46,2	13,7	346,8	114,7	104,0	128,1
1978	93,7	93,0	94,9	96,7	95,9	95,6	97,5	97,0
1979	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1980	107,9	107,9	108,0	110,2	115,6	109,0	131,6	108,7
1981	128,0	127,2	129,3	140,7	133,7	126,2	152,6	125,2
1981 1. kvartal	119,1	118,0	120,7	133,9	129,2	123,1	147,3	120,2
2. »	123,2	121,8	125,4	139,2	133,3	125,4	152,9	124,8
3. »	133,8	133,6	134,2	143,9	135,1	127,6	154,0	126,9
4. »	135,9	135,3	136,9	145,6	136,9	128,7	156,3	128,8
1982 1. kvartal	139,4	138,9	140,3	154,5	144,2	141,0	160,1	134,4
2. »	140,2	140,0	140,6	157,6	146,1	143,7	158,1	138,6
3. »	147,4	146,9	148,2	161,2	149,4	147,5	163,0	140,6
Oktober	147,2	144,7	150,9	162,9	152,0	149,3	167,2	142,5
Prosentvis endring:								
3. kv. 1981—3. kv. 1982	10,2	10,0	10,4	12,0	10,6	15,6	5,8	10,8
Okt. 1981—okt. 1982 ..	9,7	8,4	11,4	11,7	11,5	16,2	7,9	11,0
Jan.—okt. 1981—								
jan.—okt. 1982	13,2	13,4	12,7	13,3	10,7	15,0	6,2	11,2
	Importerte konsumvarer			Huslele	Andre tjenester			Total
	I alt	Uten norsk konkurranse	Med norsk konkurranse		I alt	Med arbeidslønn som dominerende prisfaktor	Også med andre viktige prisfaktorer	
Vekt (promille)	237,9	127,9	110,0	95,1	188,5	60,9	127,6	1 001,4
1978	94,3	93,8	90,8	95,5	97,3	96,2	97,8	95,4
1979	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1980	108,1	107,7	108,6	106,8	109,2	107,9	109,8	110,9
1981	116,1	113,9	118,9	118,4	125,8	123,0	127,1	126,0
1981 1. kvartal	113,0	111,5	114,8	113,1	121,0	119,5	121,8	121,2
2. »	115,8	113,4	118,8	118,1	123,7	121,4	124,8	124,8
3. »	117,2	115,2	119,7	120,7	128,3	124,3	130,3	128,2
4. »	118,6	115,7	122,2	121,7	130,1	126,7	131,7	129,8
1982 1. kvartal	121,7	120,4	123,4	125,7	138,2	132,0	141,2	135,5
2. »	124,6	122,7	127,1	133,8	143,1	135,2	146,8	138,6
3. »	126,4	125,4	127,7	136,5	147,6	140,8	150,8	142,2
Oktober	128,6	127,1	130,4	137,0	149,0	143,2	151,8	143,9
Prosentvis endring:								
3. kv. 1981—3. kv. 1982	7,8	8,9	6,7	13,1	15,0	13,3	15,7	10,9
Okt. 1981—okt. 1982 ..	8,4	9,7	6,9	12,9	14,8	13,8	15,3	11,3
Jan.—okt. 1981—								
jan.—okt. 1982	7,9	8,5	7,0	12,6	15,0	11,9	16,3	11,3

Tabell 48. *Prisindeks for detaljhandel. 1979 = 100. Konsumprisindeksen gruppert etter næring*

	I alt	Detalj. med nærings- og nytelsesmidler	Detalj. med beklednings- og tekstilvarer	Detalj. med møbler og innbo	Detalj. med jernvarer, kjøkkenutstyr, glass, steintøy, fargevarer og sportsutstyr	Detalj. med ur, optiske artikler, musikk-instrumenter, gull- og sølvvarer og film- og fotoartikler	Detalj. med motor-kjøretøyer og bensin	Detalj. ellers
1976	82	84	79	89	80	83	77	81
1977	89	91	87	94	88	86	82	88
1978	95	97	95	98	94	92	91	95
1979	100	100	100	100	100	100	100	100
1980	112	108	110	107	124	133	118	108
1981	127	127	123	119	132	143	132	120
1981 1. kvartal	122	120	118	115	129	142	128	115
2. »	126	124	123	119	131	144	132	118
3. »	129	131	124	120	133	143	133	122
4. »	131	132	128	122	137	143	135	123
1982 1. kvartal	136	139	129	125	140	145	139	128
2. »	137	141	133	127	141	143	138	132
3. »	141	148	133	129	142	142	142	135
Oktober	143	148	136	131	144	143	146	137
Prosentvis endring:								
3. kv. 1981-3. kv. 1982	9,5	13,0	7,3	7,2	6,8	— 0,6	6,9	10,5
Okt. 1981-okt. 1982 .	10,0	13,0	7,4	7,9	5,9	— 0,5	9,0	10,1

jordbruksvarer, fiskevarer og husleie steg med om lag 13 prosent.

Prisindeksen for detaljhandel — konsumprisindeksens vareutvalg gruppert etter næring — som omfatter om lag 65 prosent av konsumprisindeksens vektgrunnlag, steg med 9,1 prosent fra desember 1981 til oktober 1982, mot 10,9 prosent og 12,2 prosent i samme periode henholdsvis ett og to år tidligere. Fra oktober 1981 til oktober 1982 steg prisindeksen for detaljhandel med 10 prosent, dvs. litt svakere enn konsumprisindeksen totalt.

Engrosprisindeks

Engrosprisindeksen er fra og med januar 1981 beregnet etter ajourført beregningsgrunnlag og med 1981 som sammenlikningsbasis, mot tidligere 1977. Vektgrunnlaget er nå nasjonalregnskapstall for 1979.

Engrosprisindeksen steg med 6,3 prosent i løpet av de ti første månedene av 1982 (fra 15. desember 1981 til 15. oktober 1982) mot 8,4 prosent i samme periode året før. Stigningstakten i forhold til samme måneder i 1981 var fallende i de syv første månedene,

fra 8,2 prosent i januar til 4,7 prosent i juli. Utover høsten steg takten noe, slik at engrosprisindeksen i oktober 1982 viste en stigning på 6,9 prosent fra oktober 1981. I gjennomsnitt for de ti første månedene i 1982 var engrosprisindeksen 6,3 prosent høyere enn i tilsvarende periode i 1981.

Prisutviklingen for de enkelte varegruppene i engrosprisindeksen framgår av tabell 49. Tabellen viser også prisendringene for varene gruppert etter anvendelsene konsum, investering og vareinnsats i bygg og anlegg.

Produsentprisindeks

Produsentprisindeksen er også beregnet etter ajourført beregningsgrunnlag, med 1981 som sammenlikningsbasis og med nasjonalregnskapstall for 1979 som vektgrunnlag fra januar 1981.

I løpet av de ti første månedene av 1982 (fra desember 1981 til oktober 1982) steg produsentprisindeksen med 8,7 prosent mot 8,3 prosent i samme periode ett år tidligere. Sammenliknet med de tilsvarende måneder i 1981 var prisstigningen fallende i de 5 første måneder

Tabell 49. Engrosprisindeks. 1981 = 100

	Total- indeks	Matvarer	Drikke- varer og tobakk	Råvarer, ikke spiselige unntatt brensel- stoffer	Brensel- stoffer, brensel- olje og elektrisk kraft	Dyre- og plante- fett, voks	Kjemi- kalier	Bear- beidde varer, hoveds. gruppert etter materiale	Maskiner og trans- port- midler	For- skjellige ferdig- varer	Engrosprisindeks etter anvendelse		
											Konsum	Inves- tering	Vare- innsats i bygg og anlegg
1975	60	61	62	70	38	66	63	67	67	65	61	66	64
1976	65	66	67	75	42	66	67	71	73	68	65	74	68
1977	69	71	71	77	47	77	71	76	77	74	70	78	74
1978	72	74	78	73	50	82	74	80	83	79	75	83	77
1979	78	78	79	80	60	88	82	85	88	84	79	88	81
1980	90	87	83	90	83	89	93	94	94	94	89	95	91
1981	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1981 1. kvartal	97	95	98	97	97	99	98	97	99	99	97	99	98
2. »	99	97	99	99	100	99	99	99	99	99	99	99	100
3. »	102	104	101	103	101	101	102	101	101	101	102	101	101
4. »	102	105	102	101	102	101	102	103	101	101	102	101	102
1982 1. kvartal	105	105	112	102	106	102	102	105	102	105	106	103	105
2. »	104	105	113	102	103	101	102	106	103	105	106	104	106
3. »	107	109	116	104	109	101	104	108	104	106	110	105	108
Oktober	109	110	117	104	114	101	105	109	106	107	111	107	109
Prosentvis endring:													
3. kv. 1981-3. kv. 1982	5,4	5,3	14,2	1,4	7,9	— 0,2	1,8	6,6	3,7	5,2	7,9	4,4	6,5
Okt. 1981-okt. 1982 ..	6,9	5,6	15,4	3,0	12,9	— 0,6	2,7	7,0	4,7	5,8	8,9	5,1	7,3

Tabell 50. *Produsentprisindeks. 1981 = 100*

	1981				1982			Prosentvis endring	
	1. kvar- tal	2. kvar- tal	3. kvar- tal	4. kvar- tal	1. kvar- tal	2. kvar- tal	3. kvar- tal	Okt. 1981- okt. 1982	Jan.- okt. 1981- jan.-okt. 1982
<i>Oljeutvinning, berg- verksdrift mv., in- dustri og kraftforsyn.</i>	97	99	101	102	106	106	110	10,2	8,2
<i>Oljeutvinning og berg- verksdrift.....</i>	98	100	100	102	107	106	118	26,4	12,7
<i>Utvinning av råolje og naturgass.....</i>	99	100	100	102	107	106	120	28,4	13,3
<i>Bryting og utvinning av malm.....</i>	97	101	102	100	102	103	103	3,6	2,7
<i>Industri.....</i>	97	99	102	103	105	105	107	6,3	6,4
<i>Produksjon av nærings- midler, drikkevarer og tobakk.....</i>	95	98	103	104	107	107	111	8,6	9,9
<i>Prod. av tekstilvarer, bekledningsvarer, lær og lærvarer....</i>	98	99	101	102	104	105	106	5,0	5,6
<i>Prod. av trevarer....</i>	99	100	101	101	105	106	107	6,6	6,5
<i>Treforedling, grafisk prod. og forlagsvirk- somhet.....</i>	97	99	102	102	106	106	106	4,5	6,4
<i>Prod. av kjem. prod., mineralolje-, kull-, gummi- og plast- produkter.....</i>	96	100	101	103	104	101	105	6,1	4,6
<i>Prod. av mineralske produkter.....</i>	97	101	101	101	104	106	109	9,0	6,9
<i>Prod. av metaller....</i>	98	99	101	101	101	101	101	1,3	1,6
<i>Prod. av verksted- produkter.....</i>	98	99	101	102	105	107	108	6,9	7,1
<i>Kraftforsyning.....</i>	98	99	101	102	113	113	117	16,1	15,1

i 1982, fra 9,3 prosent i januar til 5,8 prosent i mai. I de neste 5 måneder økte stigningen, slik at oktoberindeksen var 10,2 prosent høyere enn ett år tidligere. Prisstigningstakten har sammenheng med prisendringen på olje og gass og endringen i dollarkursen.

Produsentprisindeksen for oljeutvinning og bergverksdrift steg med 26,4 prosent fra oktober 1981 til oktober 1982, for industri med 6,3 prosent og for kraftforsyning med 16,1 prosent. For de ulike næringsområdene var prisutviklingen svært forskjellig (se tabell 50).

Prispolitikk og prisregulering

Etter flere år med strenge prisreguleringsbestemmelser ble prispolitikken for 1981 ut-

formet med sikte på å dempe prisstigningen med andre virkemidler enn ved direkte prisregulering. Særlig i løpet av 1982 ble det lagt vekt på å endre prismyndighetenes arbeid fra å være regulerende og kontrollerende til å være konkurransefremmende.

Forskriftene om prisstopp som gjaldt fra 3. august til 31. desember 1981, var likevel ett av tiltakene som ble iverksatt for å unngå et indeksoppgjør høsten 1981. Den friere tilpassning av prisene som det var lagt opp til for 1981, kunne derfor følges bare til en viss grad. Retningslinjene for prismyndighetenes virksomhet i 1982 (kongelig resolusjon av 19. mars 1982) gikk imidlertid ut på å føre videre prispolitikken fra 1981, med særlig vekt på å stimulere til økt konkurranse i næringslivet.

Prismyndighetene skulle fortsatt føre en grundig kontroll med bedriftenes prisfastsetting. Et ledd i prisovervåkingen var forskriftene av 17. desember 1981 om meldeplikt for pris- og avanseforhøyelser. Meldeplikt ble pålagt bedrifter som oppgav veiledende videresalgspriser med høyere prosentvis avanse enn pr. 31. desember 1981. Melding måtte sendes Prisdirektoratet eller Statens pristilsyn samtidig med at pris- og avanseforhøyelsen ble iverksatt.

I forskrifter av 10. desember 1981 satte Forbruker- og administrasjonsdepartementet forbud mot å kreve prisforhøyelse (bl.a. for husleie) med virkning tilbake i prisstopperioden.

Fra årsskiftet 1981/82 ble en rekke offentlige takster satt opp samtidig som særavgiftene på sukker, mineralvann, øl, vin, brennevin, sigaretter og tobakk ble økt. På opptakststyr for lyd og bilde ble det innført en ny avgift.

Reduksjon av forbrukersubsidier på en rekke matvarer som ble gjennomført i 1981, ble ført videre til 1982. I tillegg ble subsidiene på matmjøl ytterligere redusert fra 1. januar 1982. De midlertidige subsidier på fersk fisk falt bort fra samme dag.

Den tidligere maksimalprisregulering på raffinerte mineraloljeprodukter ble fra 1. januar 1982 avløst av en ny meldepliktorning, og fra samme dag ble Prisutvalget for mineraloljeprodukter oppløst.

Maksimalprisene på brød ble opphevet fra 1. juli 1982. Av de varer som fortsatt er regulert ved maksimalpriser, var det i løpet av året prisendring på sement og på transport med lastebil.

Mellom Staten og jordbruksorganisasjonene ble det inngått ny jordbruksavtale for tidsrommet 1. juli 1982—30. juni 1984. For det første året — fra 1. juli 1982 til 30. juni 1983 — fikk avtalen en ramme på 1 647,5 mill. kr. 58 prosent av dette ble dekket ved økte forbrukerpriser og resten ved bevilgninger over statsbudsjettet.

I løpet av året har avdelingskontorene i Statens pristilsyn foretatt prisspredningsundersøkelser i forskjellige bransjer. Bl.a. er prisene på radio/kassettpillere, maling, bildekk og mat på spisesteder blitt undersøkt. Etter hvert har arbeidet med å kartlegge konkurranseforholdene i næringslivet fått en bred plass i prismyndighetenes virksomhet. Opphevelsen av de generelle prisreguleringene har ført til at prismyndighetenes viktigste oppgave er å få konkurransen til å virke effektivt. Fra 1983 kan navnene på de forretningene som blir berørt av prisspredningsundersøkelsene offentliggjøres, slik at forbrukerne skal få vite

hvor pristilsynet har funnet høyeste og laveste pris på samme vare.

Den norske krone ble devaluert med 3 prosent i begynnelsen av september. En måned før var det foretatt en justering av valutakurvets vektfordeling som også førte til en nedgang i kronkursen på om lag 3 prosent. Svenske kroner ble devaluert med 16 prosent i oktober. Finske mark ble devaluert 2 ganger i løpet av året med til sammen 10 prosent.

Lønnsutviklingen

I 1982 var det tariffoppgjør for de langt fleste lønnstakergrupper.

Oppgjørene foregikk forbundsvis for «vårfagene», dvs. de avtaler mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen i Norge som løp ut 1. juli 1982 eller tidligere. Selv om tariffrevisjonen ble gjennomført med forbundsvise oppgjør, ble visse felles retningslinjer fulgt. Avtalene i LO-/N.A.F.-området fikk et generelt tillegg på kr 2,— pr. time. Gjennomsnittlig vil dette bety en lønnsøkning på 4,5 prosent. Videre ble det gjennomført justeringer av lønnsatser, ansiennitetstillegg, skifttillegg, overtidsgodtgjørelse o.l. i de enkelte tariffområder. Disse justeringer vil anslagsvis slå ut med en økning på 1 prosent. Lavlønns- og garantitillegg gitt i henhold til lavlønnsordningen av 1980, opprettholdes. Det forutsettes at bedriftene i hele tariffperioden mottar tilskudd fra Lavlønnsfondet etter samme system som tidligere, basert på innbetaling (lønnstrekk) fra alle arbeidstakere i LO-området på 35 øre pr. time. Bedriftenes egenandel økes med virkning fra 1. april 1982 fra kr 2,65 til kr 3,05. Lavlønnsgarantien forlenges for en to-års periode. Den tidligere bestemmelsen om garantitillegg pr. 1. oktober til de bedrifter som hadde lavere lønnsnivå enn 85 prosent av timefortjenesten i industrien (2. kvartals statistikk), ble erstattet med en reguleringsbestemmelse som gav likt tillegg til alle ansatte innen samme avtaleområde.

Tillegget pr. 1. oktober 1982 varierer fra kr 0,13 til kr 1,40 i de tariffområder hvor det ble gitt tillegg. I gjennomsnitt for alle arbeidere innen LO-/N.A.F.-området er garantitillegget beregnet å slå ut med kr 0,07 pr. time.

Ved de bedrifter hvor det i henhold til overenskomst eller fast praksis kan foretas vurdering og eventuell regulering av fortjenestnivået, er «taket» på lønnsgradningen fjernet. Vurdering kan bare foretas en gang årlig.

Tabell 51. Lønnsutviklingen for enkelte grupper av lønnstakere

	Tids- enhet	Gjennomsnittsførtjeneste i kroner			Prosentvis endring fra året før		
		1980	1981	1982	1980	1981	1982
M e n n							
Jordbruk¹							
Månedslønte ansatte	Måned	5 895	6 533	..	15,8	10,8	..
Timelønte ansatte	Time	31,63	34,48	..	16,8	9,0	..
Industri							
Voksne arbeidere	»	40,97	45,14	² 49,15	9,3	10,2	³ 11,3
Tekniske funksjonærer ⁴	Måned	10 215	11 469	12 849	14,2	12,3	⁸ 11,9
Kontorfunksjonærer ⁴	»	9 584	10 716	12 108	13,8	11,8	⁸ 11,9
Arbeidere i privat bygge- og anleggsvirksomhet	Time	48,34	52,80	² 57,81	7,5	9,2	³ 12,2
Losse- og lastearbeidere	»	50,07	56,87	² 57,12	6,9	13,6	³ 4,2
Utenriksfart, voksne sjømenn ⁵ .	Måned	11 779	14 087	14 184	5,3	19,6	0,7
Innenriksfart, voksne sjømenn ⁶	»	7 706	8 291	..	30,7	7,6	..
Privat landtransport, voksne arbeidere	Time	39,23	43,30	² 46,73	11,5	10,4	³ 10,0
Varehandel⁴							
Kontorfunksjonærer	Måned	8 808	9 662	..	13,6	9,7	..
Butikkfunksjonærer	»	6 394	7 016	..	14,4	9,7	..
Lagerfunksjonærer	»	6 468	7 095	..	14,0	9,7	..
Bankvirksomhet, ansatte i alt ⁴	»	8 380	9 269	..	16,0	10,6	..
Forsikringsvirksomhet, ansatte i alt ⁴	»	10 472	11 647	..	14,7	11,2	..
Statens embets- og tjenestemenn ⁷	»	8 097	8 816	..	13,6	8,9	..
K v i n n e r							
Jordbruk¹							
Timelønte ansatte	Time	29,53	33,02	..	16,9	11,8	..
Industri							
Voksne arbeidere	»	33,55	37,29	² 40,29	11,3	11,1	³ 11,2
Kontorfunksjonærer ⁴	Måned	6 127	6 963	7 907	16,7	13,6	⁸ 12,9
Varehandel⁴							
Kontorfunksjonærer	»	6 020	6 789	..	15,6	12,8	..
Butikkfunksjonærer	»	5 118	5 653	..	18,4	10,5	..
Bankvirksomhet, ansatte i alt ⁴	»	6 310	7 095	..	16,8	12,4	..
Forsikringsvirksomhet, ansatte i alt ⁴	»	6 680	7 513	..	17,5	12,5	..
Statens embets- og tjenestemenn ⁷	»	6 574	7 324	..	15,3	11,4	..

¹ September. ² 2. kvartals oppgaver. ³ Stigningen fra 2. kv. 1981 til 2. kv. 1982. ⁴ Pr. 1. september.
⁵ Ma.s. ⁶ November. ⁷ Pr. 1. oktober. ⁸ Basert på funksjonærer i identiske bedrifter.

Avtalene fikk 2 års varighet med bestemmelse om at det før første avtaleårs utløp skal opptas forhandlinger mellom partene om lønsregulering for 2. avtaleår. Forhandlingene skal føres på grunnlag av den alminnelige økonomiske situasjon på forhandlingstidspunktet og utsiktene for 2. avtaleår samt pris- og lønnsutviklingen i 1. avtaleår.

I hotell- og restaurantvirksomhet fikk voksne arbeidstakere et tillegg på kr 2,— pr. time (kr 346,— pr. måned) fra 1. april og et tillegg på kr 1,40 fra 1. oktober 1982.

I innenriks sjøfart ble det gitt et generelt tillegg på kr 345,— pr. måned med virkning fra 1. april. Satsene i regulativets klasse 16—19 ble hevet med 6 prosent. Fra 1. oktober

Tabell 52. Tariffbestemt lønnsøkning og lønnsglidning for voksne mannlige arbeidere i industrien¹

	Tariff- bestemte tillegg	Lønns- glidning	Lønns- økning i alt
1. kvartal 1965—1. kvartal 1966.....	Pst. 3,1	Pst. 3,3	Pst. 6,4
1. » 1966—1. » 1967.....	4,6	4,2	8,8
1. » 1967—1. » 1968.....	3,0	3,6	6,6
1. » 1968—1. » 1969.....	² 8,1	4,0	12,1
1. » 1969—1. » 1970.....	—	6,0	6,0
1. » 1970—1. » 1971.....	8,7	6,9	15,6
1. » 1971—1. » 1972.....	4,4	4,9	9,3
1. » 1972—1. » 1973.....	3,8	5,8	9,6
1. » 1973—1. » 1974.....	4,9	7,3	12,2
1. » 1974—1. » 1975.....	17,2	8,0	25,2
1. » 1975—1. » 1976.....	8,9	4,1	13,0
1. » 1976—1. » 1977.....	² 9,4	6,2	15,6
1. » 1977—1. » 1978.....	2,9	6,8	9,7
1. » 1978—1. » 1979.....	1,8	3,5	5,3
1. » 1979—1. » 1980.....	—	2,2	2,2
1. » 1980—1. » 1981.....	5,2	8,6	13,8
1. » 1981—1. » 1982.....	1,9	5,8	7,7

¹ Beregnet på grunnlag av Norsk Arbeidsgiverforenings statistikk over gjennomsnittlig timefortjeneste, ikke medregnet betaling for bevegelige helge- og høytidsdager. Offshorearbeidere er tatt med. ² Medregnet kompensasjon for arbeidstidsforkortelsen.

1982 ble det gitt ytterligere et tillegg på kr 410,— pr. måned.

Rikslønnsnemndas kjennelse for transportvirksomhet gav et generelt tillegg på kr 2,— pr. time i land- og sjøtransport og i rutebilsektoren. Innenfor land- og sjøtransport ble videre normallønssatsene hevet med kr 2,50 pr. time. De reviderte satser ble gjort gjeldende fra 5. mai 1982 for Norsk Transportarbeiderforbund.

Innen LO-/N.A.F.-området oppstod det i forbindelse med årets tariffoppgjør 5 konflikter med et foreløpig beregnet tall på 230 000 tapte arbeidsdager. Den mest omfattende konflikten var streiken i transportvirksomhet, med et tap på om lag 150 000 arbeidsdager.

I jordbruket fikk de ansatte over 18 år et tillegg på kr 2,50 pr. time, eller kr 432,50 pr. måned, med virkning fra 1. mai 1982. Motor-kyndige traktorførere fikk ytterligere et tillegg på kr 1,75. Fra 1. oktober ble det gitt et lavlønstillegg på kr 1,50 pr. time.

I skogbruket fikk alle voksne arbeidere kr 2,00 pr. time generelt. Alle med 2 års praksis og alle fagarbeidere fikk ytterligere kr 0,90 pr. time. Akkordsatsene for hogstarbeid økte med 7—10 prosent.

I forretningsbanker og sparebanker gav revisjonen et generelt tillegg på 8,1 prosent med virkning fra 1. mai 1982.

Ansatte i forsikringsvirksomhet fikk et generelt tillegg på 8,3 prosent fra 1. mai 1982.

I varehandel ble det med virkning fra 1. april 1982 gitt et generelt tillegg på kr 625,— pr. måned til voksne arbeidstakere.

Statsansatte og ansatte i kommunene fikk et generelt tillegg på 8,3 prosent med virkning fra 1. mai 1982. Andre endringer i avtalene er beregnet å slå ut med en økning på 0,15 prosent for statsansatte og 0,5 for ansatte i kommunene. I staten skal det i tariffperioden forhandles om justeringer og normeringer av stillinger. Resultatet av disse forhandlinger skal gjøres gjeldende fra 1. juli 1983.

For utenriks sjøfart pågikk lønnsforhandlinger i november 1982.

Avtalene utenfor LO-/N.A.F.-området fikk tilsvarende bestemmelser om forhandlinger etter 1. avtaleår som LO-/N.A.F.-avtalene.

Den lønnsøkning (lønnsglidning) som finner sted utover de tariffbestemte endringer, beregnes for industriarbeidere som differansen mellom den totale lønnsøkning og den tariffbestemte økning. Lønnsglidningen vil være på-

virket av faktorer som fastsetting av akkord-satser og premielønn, ansiennitetstillegg, innføring av og endringer i personlige tillegg til minstelønnssatser, endringer i omfanget av overtidsarbeid o.a. Tabell 53 viser den årlige lønnsøkning fra 1965 fordelt på tariffbestemte tillegg og lønnsglidning. Fra 1. kvartal 1981 til 1. kvartal 1982 var lønnsglidningen 5,8 prosent.

I 1982 ble de nye avtalene for en stor del vedtatt i slutten av 2. kvartal og begynnelsen

av 3. kvartal. De tillegg som ble gitt har derfor bare delvis kommet med i statistikken for 2. kvartal, og statistikken for 3. kvartal vil inneholde etterbetalinger som refererer seg til 2. kvartal. Det er blitt innhentet tilleggsopplysninger om disse forhold, men beregningene av lønnsøkning og lønnsglidning vil likevel bli noe usikre. Med dette forbehold ser det ut til at statistikken for 2. og 3. kvartal viser noe sterkere lønnsglidning enn 1. kvartal.

Offentlige finanser og kredittmarked

Offentlige finanser

Utviklingen i offentlig forvaltnings inntekter og utgifter

Tabell 53 gir en oversikt over den offentlige forvaltnings samlede løpende inntekter og utgifter angitt i påløpte verdier. Tabellen gir også en inndeling av den offentlige forvaltning i institusjonelle hovedsektorer. I forhold til tidligere Økonomisk utsyn er kommuneforetakene nå ikke tatt med.

Da denne tabellen er satt opp etter en nasjonaløkonomisk grupperingsmåte, vil den avvike noe fra de enkelte regnskapsførende enheters egne regnskapsoppstillinger.

Av tabell 53, del A, framgår det at den offentlige forvaltnings løpende påløpte inntekter for 1982 er anslått til 190,2 milliarder kroner. Sammenliknet med tilsvarende regnskapstall for 1982 gir dette en vekst på 18,0 milliarder kroner, eller 10,5 prosent. Fra 1980 til 1981 økte de løpende inntektene med 11,8 prosent.

De samlede bruttoskattene, som omfatter påløpte direkte og indirekte skatter samt trygde- og pensjonspremier, er for 1982 anslått til 176,0 milliarder kroner. Anslaget er 15,6 milliarder kroner, eller 9,7 prosent, høyere enn tilsvarende tall for 1981. Målt i prosent av bruttonasjonalproduktet utgjorde bruttoskattene 48,3 prosent i 1982, mens de tilsvarende andeler for 1981 og 1980 var henholdsvis 48,8 og 50,7 prosent.

Utviklingen av bruttoskattene har i de seinere år vært sterkt påvirket av utviklingen av skatter og avgifter på oljevirkksomheten i Nordsjøen. De samlede påløpte direkte og indirekte skatter på utvinning av petroleum er for 1982 anslått til 29,7 milliarder kroner. Det tilsvarende tall for 1981 var 26,4 milliarder kroner og for 1980 23,5 milliarder kroner. Dette gir en vekst i de påløpte oljeskattene fra 1981 til 1982 på 12,5 prosent, mens veksten fra 1980 til 1981 var 12,4 prosent.

Ser vi på oljeskattenes andel av forvaltningens samlede løpende inntekter, var denne 15,3 prosent i 1980, det samme i 1981 og 15,6 prosent i 1982. Denne relativt store andelen illustrerer hvor viktig oljeskattene har blitt som finansieringskilde for den offentlige sektor.

Økningen i den offentlige forvaltnings påløpte bruttoskatter utenom oljeskatt var 9,2 prosent fra 1981 til 1982, mens den var 10,8

prosent fra 1980 til 1981. Den påløpte ordinære skatt på formue og inntekt, utenom oljeskatt til statskassen, ble redusert fra 12,5 milliarder kroner i 1980 til 11,8 milliarder kroner i 1981, det samme som anslaget for 1982. Påløpt ordinær skatt til kommuneforvaltningen er anslått å vokse med 9,6 prosent fra 1981 til 1982, mens veksten fra 1980 til 1981 var 12,4 prosent.

De påløpte indirekte skattene er for 1982 anslått til 60,3 milliarder kroner som er 4,8 milliarder kroner, eller 8,6 prosent, høyere enn tilsvarende tall for 1981. I tabell 54 gis det en oversikt over de indirekte skattene for 1980—1982 fordelt på de viktigste typer av avgifter.

Den offentlige forvaltnings løpende påløpte utgifter, slik de er definert i tabell 53, del B, er for 1982 anslått til 165,2 milliarder kroner. Dette gir en vekst på 17,8 milliarder kroner, eller 12,0 prosent, fra året før. Den tilsvarende vekst fra 1980 til 1981 var 14,7 prosent.

Den offentlige forvaltnings utgifter til offentlig konsum er for 1982 anslått til 70,2 milliarder kroner. Denne utgiftsposten består av lønnskostnader, utgifter til varer og tjenester til den løpende drift, militære anskaffelser og anleggsarbeider, og et beregnet kapitalslit for offentlig konsumkapital, mens inntekter av gebyrer er trukket fra.

I løpende priser økte det offentlige konsum fra 1981 til 1982 med 7,6 milliarder kroner, eller 12,1 prosent. Deflatert med nasjonalregnskapets prisindekser gir dette en volumvekst på 0,9 prosent. Fra 1981 til 1982 er volumveksten for det kommunale konsum anslått til 1,5 prosent. Volumveksten i det statlige militære konsum er anslått til å bli 0,7 prosent, mens det statlige sivile konsum har om lag samme nivå i 1982 som i 1981 målt i faste priser. Fra 1980 til 1981 økte det offentlige konsum med 5,2 prosent i faste priser.

Det offentlige konsums andel av bruttonasjonalproduktet utgjorde 19,3 prosent i 1982, mens andelen for 1981 og 1980 var henholdsvis 19,1 og 18,8 prosent. Fra 1981 til 1982 antas det statlige konsumet målt i løpende priser å øke i om lag samme takt som bruttonasjonalproduktet, mens det kommunale konsum antas å øke noe sterkere. Utviklingen fra 1980 til 1981 er preget av en sterk vekst i det statlige militære konsum.

Ca. 60 prosent av den offentlige forvaltnings løpende utgifter består av ulike typer overføringer til husholdninger, private og statlige

Tabell 53. Den offentlige forvaltnings inntekter og utgifter, etter art. Beløp i mill. kr

Inntektsart	Mottakende sektor														
	Offentlig forvaltning			1 Statskassen ⁴			2 Andre statsregnskap ⁵			3 Trygdeforvaltningen			4 Kommuneforvaltningen		
	1980	1981	1982	1980	1981	1982	1980	1981	1982	1980	1981	1982	1980	1981	1982
A. Løpende inntekter															
A. Løpende inntekter i alt	153926	172115	190158	81 440	97 998	107661	7 934	9 218	9 947	43 146	51 061	57 434	43 644	50 742	57 607
3. Renter	9 132	11 414	13 355	6 780	8 780	10 349	236	265	288	1 450	1 656	1 918	666	713	800
4. Aksjeutbytte	133	117	558	132	116	557	1	1	1	-	-	-	-	-	-
5. Utbytte på eierkapital i Statens forretningsdrift ...	4	27	3	4	27	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6. Indirekte skatter ¹	49 024	55 484	60 263	46 564	53 459	58 388	762	1 041	1 094	138	147	181	487	610	700
Merverdi- og investeringsavgift fratrukket kompensert merverdiavgift på matvarer	27 654	31 570	34 155	27 239	31 709	34 600	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kompensert merverdiavgift på matvarer	1 442	671	805	1 385	604	700	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toll	690	736	770	690	736	770	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Avgift på utvinning av petroleum	4 239	5 465	6 096	3 737	5 404	5 796	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre indirekte skatter	14 999	17 042	18 437	13 513	15 006	16 522	762	1 041	1 094	138	147	181	487	610	700
8. Trygde- og pensjonspremier	34 224	38 882	43 786	-	-	-	1 931	2 147	2 255	30 636	36 306	40 474	-	-	-
Medlemspremie	12 933	14 588	16 690	-	-	-	514	428	450	11 722	14 071	15 780	-	-	-
Arbeidsgiveravgift	21 291	24 294	27 096	-	-	-	1 417	1 719	1 805	18 914	22 235	24 694	-	-	-
9. Direkte skatter ¹	61 260	66 018	71 943	26 850	34 243	36 700	2 149	2 626	2 917	-	-	-	24 729	28 803	32 059
Ordinær skatt på inntekt og formue	38 379	40 822	43 693	11 396	11 507	11 695	-	-	-	-	-	-	24 079	28 109	31 284
Direkte skatt på utvinning av petroleum	19 249	20 936	23 600	14 867	21 866	24 100	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Avgift på arv og gaver	122	151	150	122	151	150	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Årsavgift på motorvogner ²	458	710	746	458	710	746	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fellesskatt til Skattefordelingsfondet	2 380	2 677	2 949	-	-	-	2 134	2 607	2 896	-	-	-	-	-	-
Andre direkte skatter	672	722	805	7	9	9	15	19	21	-	-	-	650	694	775
11. Bøter, inndragninger mv.	149	173	250	149	173	250	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12. Overføringer innen offentlig forvaltning ³	-	-	-	961	1 200	1 414	2 855	3 138	3 392	10 922	12 952	14 861	17 762	20 616	24 048
Statskassen	-	-	-	-	-	-	2 818	3 088	3 337	10 840	12 913	14 841	17 707	20 616	24 048
Andre statsregnskap	-	-	-	56	52	85	-	-	-	-	-	-	3 144	3 757	4 550
Trygdeforvaltningen	-	-	-	23	25	25	3	9	3	-	-	-	6 911	7 452	8 704
Kommuneforvaltningen	-	-	-	882	1 123	1 304	34	41	52	82	39	20	-	-	-
Spesifikasjoner:															
Skatter og avgifter på utvinning av petroleum	23 488	26 401	29 696	18 604	27 270	29 896	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brutto skatter i alt (6+8+9)	144 508	160 384	175 992	73 414	87 702	95 088	2 911	3 667	4 011	30 774	36 452	40 655	25 216	29 413	32 759
Brutto skatter i alt i prosent av BNP	50,7	48,8	48,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

¹ I kolonnen for offentlig forvaltning er det ført påløpte skatter og avgifter, i resten av kolonnene føres bokførte skatter og avgifter. ² Her føres den del av årsavgiften som betales av private konsumenter. ³ I kolonnen for offentlig forvaltning er overføringer mellom de ulike undersektorene strøket, mens disse overføringer er tatt med i kolonnene for undersektorene. ⁴ Statskassen omfatter Statens bevilgningsregnskap. ⁵ Andre statsregnskap omfatter ikke sektor for skatteinnkreving.

(Fortsettes neste side).

Tabell 53 (forts.). Den offentlige forvaltnings inntekter og utgifter, etter art. Beløp i mill. kr.

Utgiftsart	Betalende sektor														
	Offentlig forvaltning			1 Statskassen			2 Andre statsregnskap			3 Trygdeforvaltningen			4 Kommuneforvaltningen		
	1980	1981	1982	1980	1981	1982	1980	1981	1982	1980	1981	1982	1980	1981	1982
B. Løpende utgifter															
B. Løpende utgifter i alt	128494	147401	165153	71 063	80 964	89 899	7 291	8 302	9 438	41 401	48 087	55 242	41 181	47 888	54 185
2. Offentlig konsum	53 477	62 634	70 205	20 431	24 709	27 440	14	35	13	836	950	1 008	32 224	36 940	41 744
Lønnskostnader	36 573	42 387	48 245	11 807	13 651	15 587	49	45	55	617	728	819	24 100	27 963	31 784
+ Vareinnsats medregnet reparasjoner	18 461	22 549	24 881	9 045	11 750	12 693	56	112	96	276	327	347	9 084	10 360	11 745
+ Kapitalslit	2 327	2 580	2 896	610	675	781	-	-	-	-	-	-	1 717	1 905	2 115
+ Gebyrer ¹	3 884	4 882	5 817	1 031	1 367	1 621	119	122	138	57	105	158	2 677	3 288	3 900
3. Renter	9 664	10 730	11 679	7 743	8 335	8 821	70	98	108	-	-	-	1 851	2 297	2 750
5. Utbytte på eierkapital i offentlig forretningsdrift ...	2 220	1 972	2 233	1 218	872	1 083	-	-	-	-	-	-	1 002	1 100	1 150
7. Subsidiar ²	19 961	21 768	23 309	16 735	17 437	18 539	2 053	2 127	2 317	249	309	329	866	1 828	2 020
Subsidiar fratrukket kompensert merverdiavgift på matvarer	18 519	21 097	22 504	15 350	16 833	17 839	2 053	2 127	2 317	249	309	329	866	1 828	2 020
Kompensert merverdiavgift på matvarer	1 442	671	805	1 385	604	700	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10. Stønader til private konsumenter	40 975	47 677	54 498	1 374	1 583	1 815	1 982	2 232	2 365	33 379	39 342	45 173	4 240	4 520	5 145
Pensjonsstønader	22 648	26 336	29 918	-	-	-	1 948	2 159	2 285	20 239	23 932	27 358	461	245	275
Helsestønader	5 364	5 962	6 715	-	-	-	-	-	-	3 047	3 424	3 845	2 317	2 538	2 870
Sykepengar mv.	5 043	5 738	6 134	-	-	-	-	-	-	5 043	5 738	6 134	-	-	-
Barnetrygd	2 819	3 390	3 915	-	-	-	-	-	-	2 819	3 390	3 915	-	-	-
Andre stønader	5 101	6 251	7 816	1 374	1 583	1 815	34	73	80	2 231	2 858	3 921	1 462	1 737	2 000
12. Overføringer innen offentlig ³ forvaltning	-	-	-	21 365	25 408	28 972	3 200	3 810	4 635	6 937	7 486	8 732	998	1 203	1 376
1. Statskassen	-	-	-	-	-	-	56	52	85	23	25	25	882	1 123	1 304
2. Andre statsregnskap	-	-	-	2 818	3 088	3 337	-	-	-	3	9	3	34	41	52
3. Trygdeforvaltningen	-	-	-	10 840	12 913	14 841	-	-	-	-	-	-	82	39	20
4. Kommuneforvaltningen	-	-	-	7 707	9 407	10 794	3 144	3 758	4 550	6 911	7 452	8 704	-	-	-
13. Andre innenlandske overføringer	11	3	2	11	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14. Overføringer til utlandet	2 186	2 617	3 227	2 186	2 617	3 227	-	-	-	-	-	-	-	-	-
C. Sparing															
C. Sparing i alt (A÷B)	25 432	24 714	25 005	10 377	17 034	17 762	643	916	509	1 745	2 974	2 192	2 463	2 854	3 422
1. Netto realinvestering	9 127	9 013	8 501	2 934	3 058	2 910	83	64	84	41	36	22	6 069	5 855	5 485
a) Brutto realinvestering	11 454	11 593	11 397	3 544	3 733	3 691	83	64	84	41	36	22	7 786	7 760	7 600
b) ÷ Kapitalslit	2 327	2 580	2 896	610	675	781	-	-	-	-	-	-	1 717	1 905	2 115
2. Netto kjøp av fast eiendom	13	10	18	13	10	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. Netto finansinvestering	16 292	15 691	16 486	7 430	13 966	14 834	560	852	425	1 704	2 938	2 170	-3606	-3001	-2063
a) Netto kapitalinnskudd i statens forretningsdrift ..	3 832	4 001	3 212	3 832	4 001	3 212	-	-	-	-	-	-	-	-	-
b) Annen netto finansinvestering (overskudd ÷ /underskudd ÷ før lånetransaksjoner)	12 460	11 690	13 274	3 598	9 965	11 622	560	852	425	1 704	2 938	2 170	-3606	-3001	-2063

¹ Omfatter stats-, trygde- og kommuneforvaltningens salgs- og leieinntekter. ² I kolonnen for offentlig forvaltning føres påløpte subsidier, i resten av kolonnene føres bokførte subsidier. ³ I kolonnen for offentlig forvaltning er de interne overføringer innen offentlig forvaltning strøket, mens de er tatt med i kolonnene for undersektorene.

foretak og utlandet. De totale overføringene fra den offentlige forvaltning for 1982 er anslått til 94,9 milliarder kroner. Dette er 10,2 milliarder kroner, eller 12,0 prosent, høyere enn for 1981. Den tilsvarende økning fra 1980 til 1981 var 9,8 milliarder kroner, eller 13,0 prosent.

Ser vi på utviklingen av de viktigste typer av overføringer fra 1981 til 1982, er renteutgiftene anslått å øke med 8,8 prosent, subsidiene med 7,1 prosent, stønadene til private konsumenter med 14,3 prosent og overføringene til utlandet med 23,3 prosent.

Bruttoskatter fratrukket subsidier og stønader til private konsumenter gir den offentlige forvaltnings nettoskatter. I 1982 utgjorde nettoskattene 98,2 milliarder kroner, mens de tilsvarende tall for 1981 og 1980 var henholdsvis 90,9 og 83,5 milliarder kroner. Nettoskattenes andel av bruttonasjonalproduktet ble redusert fra 27,6 prosent i 1981 til 27,0 prosent i 1982. Tilsvarende andel for 1980 var 29,3 prosent.

Summen av renteinntekt, aksjeutbytte og inntekter fra offentlig forretningsdrift fratrukket de tilsvarende utgiftsarter gir netto formuesinntekt. I de seinere år har utviklingen av den offentlige forvaltnings netto formuesinntekt hatt en gunstig effekt på forvaltningens finansielle stilling. Netto formuesinntekten har steget fra ÷ 2,6 milliarder kroner i 1980 til ÷ 1,1 milliarder kroner i 1981, og i 1982 er formuesinntekt og formuesutgift anslått å være om lag like store. Det er hovedsakelig utviklingen av statskassens renteinntekter som bidrar til denne utviklingen. Dette er nærmere omtalt under avsnittet om statskassen.

Den offentlige forvaltnings samlede løpende inntekter økte mer enn de samlede løpende utgifter fra 1981 til 1982. Dette betyr at sparingen (netto), som definisjonsmessig er lik løpende inntekter minus løpende utgifter, har økt fra 24,7 milliarder i 1981 til 25,0 milliarder kroner i 1982. Fra 1980 til 1981 økte de løpende utgiftene mer enn de løpende inntektene, slik at sparingen gikk ned.

For den offentlige forvaltning vil realinvesteringene omfatte investeringer i offentlig konsumkapital (veianlegg, sykehus, skoler, maskiner mv.). Militære anskaffelser og anleggsarbeider grupperes derimot som en del av det offentlige militære konsum.

For 1981 er de totale netto realinvesteringene anslått til 8,5 milliarder kroner, som gir en nedgang på 0,5 milliarder, eller 5,7 prosent, fra året før. Netto realinvesteringene viser nedgang både for kommuneforvaltningen og for statskassen fra 1981 til 1982.

Sparingen fratrukket netto realinvestering gir netto finansinvestering.

Reduserer vi netto finansinvesteringen med netto utgiftsført kapitalinnskudd i statens for-

Tabell 54. Indirekte skatter. Mill. kr

	1980	1981	1982*
Bokførte verdier			
Merverdiavgift og avgift på investeringer mv.	28 624	32 313	35 300
Av dette kompensasjon for merverdiavgift	1 385	604	700
Avgift på motorvogner mv. ¹	5 767	6 683	7 535
Avgifter på alkohol ..	2 655	3 230	3 088
Tobakksstempelavgift	1 076	1 320	1 650
Tollinntekter	689	736	770
Avgifter på sjokolade mv.	247	277	320
Avgift på elektrisk kraft	1 515	1 469	1 500
Avgift på utvinning av petroleum mv.	3 737	5 404	5 796
Kraftfôravgift	952	733	826
Eiendomsskatt	431	522	600
Dokumentavgift	292	320	350
Andre indirekte skatter	1 966	2 250	2 628
Indirekte skatter i alt, bokførte verdier	47 951	55 257	60 363
Økning i skatteoppkrevers beholdninger	1 073	227	— 100
Indirekte skatter i alt, påløpte verdier	49 024	55 484	60 263

¹ Omfatter ikke årsavgift betalt av private konsumenter, da denne avgift er regnet som en direkte skatt.

retningsdrift, kommer vi fram til begrepet annen netto finansinvestering som hovedsakelig svarer til begrepet overskudd/underskudd før lånetransaksjoner i statens bevilgningsregnskap. Det har vært vanlig å bruke endringen i overskudd/underskudd før lånetransaksjoner som en grov indikator på den kontraktive eller ekspansive virkning finanspolitikken har på norsk økonomi. En svakhet ved dette målet er blant annet at det ikke tar hensyn til at de ulike inntekts- og utgiftspostene har ulik virkning på aktivitetsnivået. En vridning av inntektene og/eller utgiftene mellom ulike poster vil kunne ha en kontraktiv eller ekspansiv virkning selv om overskuddet/underskuddet før lånetransaksjoner er uendret. Et eksempel på en slik endring i sammensetning av inntektene er den økende

betydning som skatter og avgifter på oljevirk-somhet har fått i de seinere år. En økning av de ordinære skatter og avgifter vil isolert sett virke dempende på den innenlandske etterspørsel, mens skatter og avgifter fra oljevirk-somheten ikke vil ha den samme dempende effekten. Endringer i overskuddet/underskuddet før låne-transaksjoner korrigerert for direkte og indirekte skatter på oljevirk-somheten, vil derfor være en bedre indikator for å vurdere finanspolitikken utvikling i ekspansiv eller kontraktiv retning.

Ved vurderingen av den offentlige økonomis finanspolitiske effekt bør det også tas hensyn til den relativt sterke veksten i overføringen til utlandet som bidrar til å svekke den offentlige sektors balanse uten at dette har noen virkning på den innenlandske etterspørsel.

Den offentlige forvaltnings overskudd før lånetransaksjoner for 1982 er anslått til 13,3 milliarder kroner. For 1981 var overskuddet 11,7 milliarder kroner, mens det var 12,5 milliarder kroner i 1980. Dette gir en økning i overskuddet før lånetransaksjoner fra 1981 til 1982 på 1,6 milliarder kroner, mens det fra 1980 til 1981 var en reduksjon i overskuddet på 0,8 milliarder kroner.

Korrigeres overskuddet før lånetransaksjoner med skatter og avgifter på oljevirk-somheten, innebærer anslagene for 1982 at det blir et underskudd på 16,4 milliarder kroner. Tilsvarende tall for 1981 og 1980 viser underskudd på henholdsvis 14,7 milliarder kroner og 11,0 milliarder kroner. Det korrigererte overskuddet/underskuddet viser således en økning av underskuddet fra 1981 til 1982 med 1,7 milliarder kroner. Fra 1980 til 1981 var det en økning av underskuddet på 3,6 milliarder kroner.

Det er grunn til å understreke at de foreløpige anslag både for inntekter og utgifter for 1982 er usikre. Relativt små feilvurderinger vil kunne slå sterkt ut i nivået på overskuddet før låne-transaksjoner.

Regnskapsmessige endringer fra 1980 til 1982

Dette avsnittet gir en omtale av endringer i finansieringssystem og bokføringstekniske forhold som har betydning ved tolkning av endringer i tallene fra 1980 til 1982.

I 1981 ble det innført en omlegging av ordningen med utbetaling av transportsubsidier til lokale bil- og båtruter. I 1980 og tidligere ble disse ført som subsidier betalt av statskassen, mens det fra 1981 er fylkeskommunene som fordeler disse midlene på de enkelte transportselskaper. Dette innebærer at disse midlene fra og med 1981 først er ført som en overføring fra statskassen til kommuneforvaltningen (fylkeskommuner). I tabellene 53 og 61 er den videre fordeling av disse midlene til ikke-

kommunale transportselskaper ført som subsidier betalt av kommuneforvaltningen. Det som går til kommunale transportselskaper er ført under netto tilskudd til kommunale foretak. I tabell 61 har denne ordningen også ført til økte overføringer fra fylkeskommuner til kommuner.

Utbetaling av stønad til skilte og separerte ble i 1980 og tidligere ført som en del av kommuneforvaltningens pensjonsstønader, med 50 prosent refusjon fra folketrygden. Fra og med 1981 blir disse stønadene utbetalt direkte fra folketrygden.

I 1981 ble rettledningstjenestene for landbruk og fiske overtatt av staten fra kommuneforvaltningen. Dette har, isolert sett, ført til en økning i det statlige og en tilsvarende reduksjon i det kommunale konsumet fra 1980 til 1981. Samtidig har de overføringene fra statskassen til kommuneforvaltningen som var refusjon for en del av disse utgiftene, falt bort.

Statskassen (statens bevilgningsregnskap)

I tabell 53 er det gitt en oversikt over statskassens løpende inntekter, løpende utgifter og netto sparing fordelt på netto real- og netto finansinvesteringer.

Sektoren statskassen omfatter i det vesentlige statens bevilgningsregnskap. Da tabellen stilles opp etter nasjonalregnskapets prinsipper og definisjoner, avviker den noe fra de talloppstillingene som nyttes i statsregnskap/budsjett. Dette gjelder blant annet gebyrer (salgs- og leieinntekter) som i statsregnskapet føres som inntekter, mens de i tabell 53 grupperes på utgiftssiden som en negativ komponent i det offentlige konsum. Videre er kompensert merverdiavgift på matvarer, som nettoføres i statsregnskapet, ført brutto, dvs. inntektsført som indirekte skatt og utgiftsført som subsidier. Av lønnsutbetalingene under sykdom får staten refundert en del fra folketrygden. Denne refusjonen inntektsføres i statsregnskapet, mens den i tabell 53 er trukket ut av den utbetalte lønnen. De nevnte avvikene påvirker nivåene på de løpende inntekter og utgifter, men ikke størrelsen på statskassens netto finansinvesteringer (lånetransaksjoner).

Enkelte av de poster som føres som løpende inntekter/utgifter eller realinvesteringer i statsregnskapet, blir gruppert som finansinvesteringer i Byråets statistikk. Viktigste eksemplet på dette er bruttoinvesteringer og avskrivninger mv. i statens forretningsdrift, som i nasjonalregnskapet betraktes som finansinvesteringer (kapitalinnskudd). Denne forskjellen er det tatt hensyn til i tabell 53 ved at nasjonalregnskaps-posten netto finansinvestering er splittet i økning i kapitalinnskudd i statens forretnings-

drift (bruttoinvesteringer fratrukket avskrivninger mv.) og i annen netto finansinvestering (tilsvarende i prinsippet statsregnskapets begrep overskudd før lånetransaksjoner).

Det er imidlertid også visse føringsforskjeller som innebærer at annen netto finansinvestering i tabell 53 ikke er direkte sammenliknbar med overskudd før lånetransaksjoner, slik det framkommer i statsregnskapet. Eksempler på dette er føringsmåten i forbindelse med anskaffelse av jagerflyet F-16. Ifølge nasjonalregnskapets prinsipper skal flyene utgiftsføres som militært offentlig konsum når de blir levert, mens de i statsregnskapet blir utgiftsført når betalingen finner sted. Til og med 1980 var betalingene større enn leveransene, og differansen er i Byråets statistikk gruppert som en fordring på produsenten. For årene 1981 og 1982 har leveransene overskredet betalingene og denne fordringen blir da redusert. For 1981 overskred leveransene betalingene med 633 mill. kr. For 1982 har en anslått leveransene til 1 465 mill. kr og betalingene til 1 149 mill. kr, som gir en differanse på 316 mill. kr. Ved at leveransene har vært større enn betalingene i 1981 og 1982, har dette bidratt til å øke det militære offentlige konsum og til å redusere overskuddet før lånetransaksjoner. De relativt sterke svingningene i leveransen av fly sammenliknet med betalingene påvirker derfor veksten i konsumet og overskuddet.

Videre blir oppfyllelsen av garantiforpliktelser (tap på garantier) hovedsakelig behandlet som løpende utgifter i statsregnskapet, men som omvurderinger og gjeldsavdrag i Byråets statistikk. Denne behandlingen av tap på garantier bidrar til å øke overskuddet før lånetransaksjoner i tabell 53 sammenliknet med statsregnskapets overskudd. I 1980 utgjorde statskassens garantitap 63 mill. kr, mens de i 1981 steg til 1 300 mill. kr. For 1982 er tapene på garantier anslått til ca. 1 500 mill. kr, men av dette er 472 mill. kr gruppert som lånetransaksjoner i statsbudsjettet.

I tillegg til behandlingen av F-16 og tap på garantier er det også enkelte andre tallmessig små føringsforskjeller som gjør at overskudd før lånetransaksjoner i statsregnskap/-budsjett avviker fra annen netto finansinvestering i tabell 53.

De tall som er satt opp for statskassen i tabell 53, bygger for 1980 og 1981 på statsregnskapets tall. Tallene for 1982 er basert på det nysalderte statsbudsjettet for 1982 som ble lagt fram for Stortinget i desember 1982.

Vedtatt budsjett — Nysaldert budsjett 1982

I stortingsproposisjonen om det nysalderte statsbudsjettet er det redegjort for alle de end-

ringer som er foretatt i det såkalte vedtatte budsjett (S III 1982) for 1982 som ble vedtatt av Stortinget i desember 1981.

Vedtatt budsjett for 1982 (S III 1982) hadde en samlet utgift på 121 359 mill. kr hvorav 21 767 mill. kr var lånetransaksjoner. Budsjettets samlede inntekter var 108 232 mill. kr. Av dette var 349 mill. kr tilbakebetalinger av fordringer. Dette gir et overskudd før lånetransaksjoner ifølge statsbudsjettets egne definisjoner på 8 291 mill. kr.

I løpet av budsjettåret 1982 er det vedtatt endringer på utgiftssiden som medfører at utgiftene før lånetransaksjoner øker med 2 122 mill. kr, mens utgiftene til lån og avdrag mv. øker med 1 641 mill. kr. De samlede utgifter ble således økt med netto 3 763 mill. kr til 125 122 mill. kr.

Av større tilleggsbevilgninger på utgiftssiden kan nevnes at statskassens tilskudd til folketrygden ble økt med 1 350 mill. kr i forbindelse med reguleringen av grunnbeløpet i folketrygden fra 1. mai 1982. I forbindelse med lønnsreguleringen fra 1. mai 1982 ble det bevilget 1 291 mill. kr. 825 mill. kr av dette beløpet gjaldt økte lønnskostnader for statskassen, mens 292 mill. kr gjaldt økning av statens bidrag til lærerlønner i kommuneforvaltningen. De resterende 174 mill. kr var lønnsutgifter i forbindelse med justerings- og normeringsoppgjøret 1. oktober — 31. desember 1981 som først ble utbetalt i januar 1982. Bevilgningene til jordbruksavtalen ble økt med 705 mill. kr. Videre ble utgiftene til innfrielse av garantier gitt av Norsk Garantistitut for skip og borerigger A/S økt med 658 mill. kr. Til innfrielse av garantiansvar for miljøvernslån til Tofte Cellulosefabrikk A/S ble det bevilget 376 mill. kr. Videre ble tilskuddet til Sydvaranger A/S økt med 175 mill. kr og til Norsk Jernverk A/S med 150 mill. kr. Bevilgningene til forsvaret ble økt med 731 mill. kr og til utviklingshjelpen med 279 mill. kr. Til ekstraordinære sysselsettingstiltak ble det gitt en tilleggsbevilgning på 171 mill. kr. Tilskuddet til lokale bil- og båtruter ble hevet med 103 mill. kr og rentestøtten til Husbanken med 330 mill. kr.

De største tilleggsbevilgninger til poster som i statsbudsjettet er gruppert som lånetransaksjoner, er innfrielse av garantiansvar for Tofte Cellulosefabrikks utenlandslån med 367 mill. kr, og innfrielse av garanti i forbindelse med Sydvarangers engasjement i Emden med 105 mill. kr. Videre er det gitt tilleggsbevilgninger til kjøp av aksjer i Norsk Hydro A/S med 211 mill. kr og i Årdal og Sunndal Verk A/S med 650 mill. kr. Statskassens utlån til statsbankene er i perioden økt med 215 mill. kr.

På inntektssiden er det foretatt jus-

Tabell 55. Andre statsregnskap, inntekter og utgifter, etter art. Mill. kr

	Andre statsregnskap i alt			Forskotts- og depositakonti			Konstruert sektor ¹			Finansdepartementets fond			Prisreguleringsfondene ²			Statens pensjonskasser mv. ³			Industrifondet			
	1980	1981	1982	1980	1981	1982	1980	1981	1982	1980	1981	1982	1980	1981	1982	1980	1981	1982	1980	1981	1982	
A. Løpende inntekter																						
A. Løpende inntekter i alt	7 934	9 218	9 947	216	269	253	576	639	734	4 841	5 804	6 252	92	161	254	1 999	2 218	2 335	228	142	137	
3. Renter	236	265	288	17	-	-	-	-	-	165	194	207	10	10	11	20	23	29	24	38	41	
4. Aksjeutbytte	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
6. Indirekte skatter	762	1 041	1 094	49	64	54	576	639	734	56	188	163	81	150	143	-	-	-	-	-	-	
8. Trygde- og pensjonspremier	1 931	2 147	2 255	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 931	2 147	2 255	-	-	-	
Medlemspremie	514	428	450	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	514	428	450	-	-	-	
Arbeidsgiveravgift	1 417	1 719	1 805	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 417	1 719	1 805	-	-	-	
9. Direkte skatter	2 149	2 626	2 917	6	6	6	-	-	-	2 143	2 620	2 911	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
12. Overføringer innen offentlig forvaltning	2 855	3 138	3 392	144	199	193	-	-	-	2 476	2 801	2 970	1	1	100	48	48	51	204	104	96	
1. Statskassen	2 818	3 088	3 337	112	155	145	-	-	-	2 471	2 795	2 963	1	1	100	30	33	33	204	104	96	
2. Andre statsregnskap	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	15	18	-	-	-	
3. Trygdeforvaltningen	3	9	3	-	6	-	-	-	-	3	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4. Kommuneforvaltningen	34	41	52	32	38	48	-	-	-	2	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
B. Løpende utgifter																						
B. Løpende utgifter i alt	7 291	8 302	9 438	38	128	103	576	639	734	4 484	5 058	6 004	185	223	216	1 967	2 181	2 306	59	88	93	
2. Offentlig konsum	- 14	35	13	8	47	28	-	-	-	- 50	- 50	- 55	3	5	6	19	21	21	6	12	13	
Lønnskostnader	49	45	55	22	10	15	-	-	-	7	11	13	2	2	3	14	16	17	4	6	7	
+ Vareinnsats	56	112	96	17	53	38	-	-	-	28	42	42	2	3	3	5	5	4	4	9	9	
- Gebyrer	119	122	138	31	16	25	-	-	-	85	103	110	1	-	-	-	-	-	2	3	3	
3. Renter	70	98	108	-	-	-	-	-	-	48	66	73	22	32	35	-	-	-	-	-	-	
7. Subsidier	2 053	2 127	2 317	4	2	3	485	535	609	1 351	1 328	1 450	160	186	175	-	-	-	53	76	80	
10. Stønader til private konsumenter	1 982	2 232	2 365	18	57	63	-	-	-	16	16	17	-	-	-	1 948	2 159	2 285	-	-	-	
Pensjonsstønader	1 948	2 159	2 285	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 948	2 159	2 285	-	-	-	
Andre stønader	34	73	80	18	57	63	-	-	-	16	16	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
12. Overføringer innen offentlig forvaltning	3 200	3 810	4 635	8	22	9	91	104	125	3 119	3 698	4 519	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
1. Statskassen	56	52	85	7	1	4	-	-	-	49	51	81	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2. Andre statsregnskap	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	15	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3. Trygdeforvaltningen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4. Kommuneforvaltningen	3 144	3 758	4 550	1	21	5	91	104	125	3 052	3 632	4 420	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
C. Sparing																						
C. Sparing i alt (A ÷ B)	643	916	509	178	141	150	-	-	-	357	746	248	- 93	- 62	38	32	37	29	169	54	44	
1. Netto realinvestering	83	64	84	80	59	80	-	-	-	2	4	3	-	-	-	-	-	-	1	1	1	
2. Netto finansinvestering	560	852	425	98	82	70	-	-	-	355	742	245	- 93	- 62	38	32	37	29	168	53	43	

¹ Hjelpesektor for bruttoføring av korstrygd, overskudd i Norsk tipping A/S og stempelavgift på radio og TV-materiell. Omfatter i 1979 også bruttoføring av toll. ² Omfatter reguleringsfondene etter prisloven, Prisreguleringsfondet for sild, Kraftførfondet og Omsetningsrådet. ³ Omfatter pensjonsordninger forvaltet av Statens pensjonskasse og Statsbanenes hjulpekasse og dessuten Arbeidsløsetrygdens tiltaksfond for fylkene.

teringer som øker de samlede inntekter med 4 004 mill. kr til 112 236 mill. kr. Inntektene utenom tilbakebetalinger er økt med netto 3 990 mill. kr til 111 872 mill. kr. Av denne økningen gjelder 1 785 mill. kr oljeskatter. Anslag for ordinær skatt på formue og inntekt er justert opp med 300 mill. kr, for merverdiavgift og avgift på investeringer med 600 mill. kr og for engangsavgift på motorvogner med 550 mill. kr. Videre er anslaget for inntekt fra avgiften på bensin økt med 150 mill. kr og for kilometeravgiften med 101 mill. kr. På grunn av polstreiken er inntekten fra avgift på brennevin og vin satt ned med 500 mill. kr. Ellers er det foretatt en del mindre justeringer i en rekke av de andre særavgiftene.

Disse endringene førte til at statsbudsjettet for 1982 ved nysalderingen i desember 1982 viste et overskudd før lånetransaksjoner på 10 150 mill. kr. Det nysalderte budsjettet gir imidlertid ikke noen endelig prognose for hvordan regnskapstallene for 1982 vil bli. Normalt vil det være et mindreforbruk på utgiftssiden som følge av ubesatte stillinger og overføringer til neste år. På bakgrunn av tidligere års erfaringer pluss ekstraordinære innsparinger i 1982 har Finansdepartementet i det nysalderte budsjettet anslått innsparingene for 1982 til ca. 1 milliard kroner, slik at det regnskapsmessige overskudd før lånetransaksjoner etter statsregnskapets definisjoner forventes å bli ca. 11,2 milliarder kroner. Etter Byråets definisjoner tilsvarer dette et overskudd før lånetransaksjoner på ca. 11,9 milliarder kroner. I tillegg til dette er anslaget for ordinær skatt på formue og inntekt i tabell 53 justert opp med 95 mill. kr og anslaget for innbetalt merverdi- og investeringsavgift ned med 400 mill. kr i forhold til det nysalderte budsjettet. Anslaget for statskassens overskudd før lånetransaksjoner for 1982, slik det framkommer i tabell 53, blir da 11,6 milliarder kroner.

Utvikling i statskassens inntekter og utgifter

Statskassens løpende inntekter, slik de er definert i tabell 53 del A, er for 1982 anslått til 107 661 mill. kr. Dette er 9 663 mill. kr, eller 9,9 prosent, høyere enn det tilsvarende regnskapstall for 1981. Den tilsvarende vekst fra 1980 til 1981 var 16 558 mill. kr, eller 20,3 prosent.

Den overveiende del av statskassens inntekter, 88,3 prosent i 1982, kommer i form av skatter og avgifter. De samlede bokførte bruttoskattene er for 1982 anslått til 95 088 mill. kr. Tilsvarende tall for 1981 var 87 702 mill. kr, og dette gir en vekst på 8,4 prosent. Fra 1980 til 1981 økte statskassens bokførte bruttoskatter med 19,5 prosent.

Utviklingen av skatteinntektene har i de seinere år vært preget av en sterk vekst i skattene på utvinning av petroleum. For 1982 er de bokførte oljeskattene anslått til 29 896 mill. kr. Dette gir en vekst fra året før på 9,6 prosent, mens veksten fra 1980 til 1981 var 46,6 prosent. Oljeskattenes andel av statskassens samlede løpende inntekt var 22,8 prosent i 1980, 27,8 prosent i 1981 og 27,7 prosent i 1982. Dette illustrerer den store betydning oljeskattene etter hvert har fått for statens finansielle stilling.

Bruttoskattene utenom oljeskattene anslås å øke med 7,9 prosent fra 1981 til 1982. Den tilsvarende vekst fra 1980 til 1981 var 10,3 prosent. Den bokførte ordinære skatt på inntekt og formue utenom olje anslås å øke med 1,6 prosent fra 1981 til 1982, mens økningen fra 1980 til 1981 var 1,0 prosent. Denne lave veksten skyldes hovedsakelig en demping av progresjonen i inntektsskatten gjennom justeringer av progresjonstrinnene. Videre ble det vedtatt et særskilt skattefradrag fra høsten 1981, og dette ble videreført i 1982 samtidig som satsen ble økt.

De innbetalte indirekte skatter utenom avgifter på utvinning av petroleum antas å øke fra 48 055 mill. kr i 1981 til 52 592 mill. kr i 1982. Dette gir en vekst på 9,4 prosent. Den viktigste komponenten i de indirekte skattene er merverdi- og investeringsavgiften som er anslått å innbringe 34 600 mill. kr i 1982. Dette er 2 891 mill. kr, eller 9,1 prosent, høyere enn for året før. Det må her nevnes at investeringsavgiften ble satt ned fra 1. juli 1981, og dette påvirker veksten fra 1981 til 1982.

Posten andre indirekte skatter består av en rekke særavgifter, og tallene viser en vekst på 10,1 prosent fra 1981 til 1982 og 11,0 prosent fra 1980 til 1981.

Av tabell 53 framgår det at statskassens renteinntekter og aksjeutbytte øker sterkt fra 1981 til 1982. Renteinntektene er anslått å øke med 1 569 mill. kr, eller 17,9 prosent, fra 8 780 mill. kr i 1981 til 10 349 mill. kr i 1982. Renter fra statsbankene øker med 785 mill. kr eller 13,8 prosent. Veksten kommer dels av at statskassens utlån til statsbankene har økt, men samtidig er rentesatsen på disse lånene justert opp fra 1. januar 1982. Rentene fra statens kapitalinnskudd i forretningsdriften øker med 372 mill. kr eller 23,4 prosent. Denne sterke veksten skyldes dels at kapitalinnskuddene har økt, men også her har rentesatsen blitt justert opp. Videre har innbetalingen fra Norges Bank økt med 100 mill. kr, fra 400 mill. kr i 1981 til 500 mill. kr i 1982.

Den sterke veksten i aksjeutbytte fra 1981 til 1982 skyldes vesentlig at det for 1982 er regnet med et aksjeutbytte fra Statoil på 390 mill. kr.

Etter oppstillingsmåten i tabell 53, del B, er statskassens samlede løpende utgifter for 1982 anslått til 89 899 mill. kr som er 8 935 mill. kr, eller 11,0 prosent, høyere enn for 1981. Den tilsvarende vekst fra 1980 til 1981 var 13,9 prosent.

Statskassens utgifter til offentlig konsum er for 1982 anslått til 27 440 mill. kr, hvorav 16 176 mill. kr er sivilt og 11 264 mill. kr militært konsum. I 1981 var statskassens samlede utgifter til offentlig konsum 24 709 mill. kr fordelt med 14 482 mill. kr på sivilt og 10 227 mill. kr på militært konsum. Dette gir en verdivekst for statskassens samlede konsum fra 1981 til 1982 på 11,1 prosent, mens veksten i det sivile og militære konsum var henholdsvis 11,7 og 10,1 prosent. Deflatert med nasjonalregnskapets prisindekser gir dette en volumvekst på 0,2 prosent for det samlede konsum, 0,7 prosent for forsvar og om lag uendret volum for det sivile konsum. Fra 1980 til 1981 var volumveksten for statsforvaltningens samlede konsum 8,9 prosent, 14,5 prosent for militært og 5,5 prosent for sivilt statlig konsum. De sterke svingningene i det militære konsum må ses i sammenheng med den tidligere omtalte behandlingen av kjøp av F-16 fly. Veksten i det statlige sivile konsum fra 1980 til 1981 er påvirket av at staten i 1981 overtok en del oppgaver som tidligere var tillagt kommunene.

Anslagene for 1982 tyder altså på at det blir en klar dempning i veksten i statens kjøp av varer og tjenester. Statens kjøp av varer og tjenester er et viktig element i statens påvirkning av den innenlandske etterspørsel, idet den virker mer direkte enn mange av de andre budsjettpostene. Dempningen i veksten innebærer derfor isolert sett en tilstramning av finanspolitikken.

Renteutgiftene på statens gjeld er for 1982 anslått til 8 821 mill. kr, hvorav 1 568 mill. kr går til utlandet. De tilsvarende tall for 1981 var henholdsvis 8 335 mill. kr og 1 969 mill. kr. Reduksjonen i rentebetalinger til utlandet skyldes at staten i de seinere år har redusert sin utenlandsgjeld.

Statskassens utbetalte subsidier medregnet kompensert merverdiavgift er for 1982 anslått til 18 539 mill. kr. Det tilsvarende regnskapstall for 1981 var 17 437 mill. kr. Dette gir en vekst på 1 102 mill. kr eller 6,3 prosent. Fra 1980 til 1981 økte subsidiene med 4,2 prosent. Veksten fra 1980 til 1981 er påvirket av at tilskudd til lokale båt- og bilruter fra og med 1981 går via fylkeskommunene, og derfor føres som en overføring til kommuneforvaltningen. For 1981 var denne overføringen 951 mill. kr. Videre ble momskompensasjonen fjernet for en rekke varer, samtidig som pristilskuddene til regulering av forbrukersubsidiene

ble satt ned fra 1980 til 1981. Også fra 1981 til 1982 er disse pristilskuddene blitt satt ned, fra 2 065 mill. kr i 1981 til 1 794 mill. kr i 1982.

Overføringene til utlandet består vesentlig av utviklingshjelp, og her er økningen fra 1981 til 1982 anslått til 610 mill. kr eller 23,3 prosent. Det er således en betydelig vekst i u-hjelpen fra 1981 til 1982.

Anslagene på de løpende inntekter og utgifter gir en sparing på 18 162 mill. kr i 1982. Statskassens sparing i 1981 og 1980 var henholdsvis 17 034 og 10 377 mill. kr. Dette gir en vekst på 6,6 prosent fra 1981 til 1982 og 64,2 prosent fra 1980 til 1981.

Både netto realinvesteringen i statskassen og netto kapitalinnskudd i statens forretningsdrift vil ifølge anslagene vise nedgang i løpende verdi fra 1981 til 1982.

Statskassens overskudd før lånetransaksjoner blir etter dette 11 622 mill. kr i 1982. Tilsvarende tall for 1981 og 1980 var henholdsvis 9 965 og 3 598 mill. kr. Dette gir en økning i overskuddet før lånetransaksjoner på 1 657 mill. kr fra 1981 til 1982 og på 6 367 mill. kr fra 1980 til 1981.

Statskassens lånetransaksjoner

For statskassen utgjør utlån til statsbankene 6 150 mill. kr i 1982. Tilsvarende tall for 1981 og 1980 var henholdsvis 5 194 og 7 007 mill. kr. Avdrag på lån i utlandet er for 1982 anslått til 7 700 mill. kr, mens avdragene på lån tatt opp innenlands er 3 247 mill. kr. For 1981 var avdragene 5 217 mill. kr for utenlandsgjelden og 4 058 mill. kr for den innenlandske gjeld. I det nysalderte budsjettet opereres det med et lån til Statoil i 1982 på 3 770 mill. kr, men det forventes at bare ca. 500 mill. kr av denne bevilgningen vil bli brukt i 1982. Ellers har staten i 1982 kjøpt aksjer i A/S Norsk Jernverk for 75 mill. kr, i A/S Årdal og Sunndal Verk for 650 mill. kr, i DNN Aluminium A/S for 100 mill. kr og i Norsk Hydro A/S for 211 mill. kr. I 1981 ble det kjøpt aksjer i Norsk Jernverk A/S for 100 mill. kr, i A/S Kongsberg Våpenfabrikk for 50 mill. kr, i Sydvaranger for 79 mill. kr, i A/S Årdal og Sunndal Verk for 53 mill. kr og i DNN Aluminium A/S for 50 mill. kr.

Anslagene på de samlede lånetransaksjoner medfører at statskassen i 1982 får et totalt finansieringsbehov på ca. 8,9 milliarder kroner som må dekkes av kontantbeholdning og/eller gjennom låneopptak. Finansieringsbehovet for 1980 og 1981 var henholdsvis 6,2 og 12,2 milliarder kroner.

Andre statsregnskap

Tabell 55 gir en oversikt over løpende inntekter og utgifter for andre statsregnskap split-

Tabell 56. Trygdeforvaltningens inntekter og utgifter, etter art. Mill. kr

	I alt			Folketrygden ¹			Krigspensjoneringen for militærpersoner			Pensjons-trygden for skogsarbeidere			Pensjons-trygden for fiskere			Barnetrygden			Pensjons-trygden for sjømenn			Folketrygd-fondet			
	1980	1981	1982	1980	1981	1982	1980	1981	1982	1980	1981	1982	1980	1981	1982	1980	1981	1982	1980	1981	1982	1980	1981	1982	
A. Løpende inntekter																									
A. Løpende inntekter i alt	43146	51061	57434	38360	45433	50967	148	196	220	8	9	9	44	47	57	2843	3405	3 926	433	485	545	1310	1486	1 710	
3. Renter	1 450	1 656	1 918	73	97	125	-	-	-	2	2	2	5	5	6	-	-	-	60	66	75	1310	1486	1 710	
6. Indirekte skatter	138	147	181	105	110	135	-	-	-	-	-	-	33	37	46	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
8. Trygde- og pensjonspremier	30636	36306	40474	30423	36064	40204	-	-	-	6	7	7	6	5	5	-	-	-	201	230	258	-	-	-	
Medlemspremie	11722	14071	15780	11640	13984	15684	-	-	-	1	1	1	6	5	5	-	-	-	75	81	90	-	-	-	
Arbeidsgiveravgift	18914	22235	24694	18783	22080	24520	-	-	-	5	6	6	-	-	-	-	-	-	126	149	168	-	-	-	
12. Overføringer innen offentlig forvaltning	10922	12952	14861	7 759	9 162	10503	148	196	220	-	-	-	-	-	-	2843	3405	3 926	172	189	212	-	-	-	
1. Statskassen	10840	12913	14841	7 677	9 123	10483	148	196	220	-	-	-	-	-	-	2843	3405	3 926	172	189	212	-	-	-	
2. Andre statsregnskap	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4. Kommuneforvaltningen	82	39	20	82	39	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
B. Løpende utgifter																									
B. Løpende utgifter i alt	41401	48087	55242	37939	44005	50575	159	181	212	6	7	6	35	35	34	2843	3416	3 944	417	448	480	2	5	9	
2. Offentlig konsum	836	950	1 008	795	912	969	3	3	3	-	-	-	2	2	2	24	26	29	10	12	14	2	5	9	
Lønnskostnader	617	728	819	609	718	809	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	8	8	2	2	2	
+ Vareinnsats medregnet reparasjoner	276	327	347	242	291	306	3	3	3	-	-	-	2	2	2	24	26	29	4	4	6	1	1	1	
÷ Gebyrer	57	105	158	56	97	146	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	8	12	
3. Renter	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
7. Subsidier	249	309	329	249	309	329	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
10. Stønader til private konsumenter	33379	39342	45173	29958	35298	40545	156	178	209	6	7	6	33	33	32	2819	3390	3 915	407	436	466	-	-	-	
Pensjonsstønader	20239	23932	27358	19638	23280	26647	155	176	207	6	7	6	33	33	32	-	-	-	407	436	466	-	-	-	
Helsestønader	3 047	3 424	3 845	3 046	3 422	3 843	1	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Sykepenger mv.	5 043	5 738	6 134	5 043	5 738	6 134	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Barnetrygd	2 819	3 390	3 915	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2819	3390	3 915	-	-	-	-	-	-	
Andre stønader	2 231	2 858	3 921	2 231	2 858	3 921	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
12. Overføringer innen offentlig forvaltning	6 937	7 486	8 732	6 937	7 486	8 732	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1. Statskassen	23	25	25	23	25	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2. Andre statsregnskap	3	9	3	3	9	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4. Kommuneforvaltningen	6 911	7 452	8 704	6 911	7 452	8 704	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
C. Sparing																									
C. Sparing i alt (A ÷ B)	1 745	2 974	2 192	421	1 428	392	-11	15	8	2	2	3	9	12	23	0	-11	-18	16	37	65	1308	1491	1 719	
1. Netto realinvestering	41	36	22	41	36	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2. Netto finansinvestering (C1 ÷ C2)	1 704	2 938	2 170	380	1 392	370	-11	15	8	2	2	3	9	12	23	0	-11	-18	16	37	65	1308	1491	1 719	

¹ Omfatter Rikstrygdeverket, Folketrygden og Krigspensjoneringen for sivile.

tet på seks undersektorer. Nærmere definisjon av omfanget av de enkelte undersektorer er gitt i fotnoter til tabellen.

Andre statsregnskaps samlede løpende inntekter for 1982 er anslått til 9 947 mill. kr. Av dette er 6 266 mill. kr skatter og avgifter. Av viktige poster her kan nevnes trygde- og pensjonspremier til Statens pensjonskasser som er anslått til 2 255 mill. kr for 1982. Denne posten omfatter foruten medlemmenes ordinære premier også statskassens tilskudd til Statens pensjonskasse.

De direkte skattene omfatter i det alt vesentlige fellesskatt til Skattefordelingsfondet. Denne er anslått til 2 896 mill. kr for 1982.

De fleste av Finansdepartementets fond blir finansiert gjennom overføringer fra statskassen. De samlede overføringer fra statskassen til andre statsregnskap for 1982 er anslått til 3 337 mill. kr. Av dette gjelder 1 410 mill. kr Skattefordelingsfondet, 520 mill. kr Landbrukets utbyggingsfond og 700 mill. kr Fondet for avløserordningen i jordbruket.

Andre statsregnskaps løpende utgifter, slik de er definert i tabell 55, er for 1982 anslått til 9 438 mill. kr. Av dette utgjør overføringene til private og statlige foretak og private husholdninger i form av renter, subsidier og stønader i alt 4 790 mill. kr. Størstedelen av subsidiene består av tilskudd til jordbruket. Stønadene til private husholdninger er hovedsakelig alderspensjoner som for 1982 er anslått til 2 285 mill. kr.

Andre statsregnskaps overføringer til kommuneforvaltningen er for 1982 anslått til 4 550 mill. kr. Det vesentlige av dette er tilskudd til skatteutjamning fra Skattefordelingsfondet.

Trygdeforvaltningen

Tabell 56 gir en oversikt over trygdeforvaltningens inntekter og utgifter splittet på syv undersektorer.

Trygdeforvaltningens samlede løpende inntekter, slik de er definert i tabellene 53, del A og 56, er for 1982 anslått til 57 434 mill. kr som er 6 373 mill. kr, eller 12,5 prosent, høyere enn for 1981.

De samlede løpende utgifter er anslått til 55 242 mill. kr for 1982. Veksten i utgiftene fra foregående år blir da 7 155 mill. kr eller 14,9 prosent.

Dette gir en sparing på 2 192 mill. kr for 1982. Denne sparingen består hovedsakelig av renteinntektene i Folketrygdfondet som går til fondsopplegg.

Folketrygdens inntekter og utgifter publiseres årlig i trygdebudsjettet og trygde-regnskapet. Trygdebudsjettet for 1982 som ble vedtatt høsten 1981, hadde et inntekts-

overskudd på 465 mill. kr. De samlede utgifter utgjorde 48 619 mill. kr og inntektene 49 084 mill. kr.

I løpet av budsjettåret (1982) er det vedtatt tilleggsbevilgninger som gir en netto økning av utgiftene på 2 567 mill. kr. Av dette gjelder 1 481 mill. kr regulering av grunnbeløpet pr. 1. mai fra 19 600 kr til 21 200 kr. Videre ble utgiftene til sykepenges økt med 210 mill. kr, overføringer til fylkeskommunene til behandling i helseinstitusjoner med 104 mill. kr og utgiftene til legehjelp, medisiner mv. (helsestønader) med 196 mill. kr. Utgifter til dagpenger under arbeidsløshet ble økt med 400 mill. kr.

Inntektene i trygdebudsjettet utenom stats-tilskuddet er i løpet av budsjettåret justert opp med 2 290 mill. kr. For å dekke de økte utgiftene er statstilskuddet hevet med 1 350 mill. kr. Videre er medlemspremien justert opp med 200 mill. kr, arbeidsgiveravgiften med 700 mill. kr og andre inntekter med 40 mill. kr. Etter disse korreksjonene viste det nysalderte trygdebudsjettet for 1982 et inntektsoverskudd på 189 mill. kr.

Folketrygdens samlede løpende utgifter slik de er definert i tabell 56, er for 1982 anslått til 50 575 mill. kr. Disse anslagene bygger blant annet på regnskapsoppgaver for årets 11 første måneder. I forhold til trygdebudsjettet er det regnet med et mindre forbruk på en del av postene. Samtidig vil utgiftene i denne tabellen avvike noe fra budsjettets utgifter som følge av ulik føringsmåte. F.eks. nettoføres utgifter til forskuttering av oppfostringsbidrag i Byråets oppstillinger ved at refusjonen fra bidragspliktige trekkes ut av utgiftene. Etter dette vil folketrygdens utgifter øke med 6 570 mill. kr, eller 14,9 prosent, fra 1981 til 1982. Størsteparten av utgiftene består av stønader til private konsumenter. Disse er anslått til 40 545 mill. kr i 1982. Av dette gjelder 16 705 mill. kr alderspensjoner, 6 747 mill. kr uførestønad, 6 134 mill. kr sykepenges og 3 845 mill. kr helsestønader som omfatter tilskudd til legehjelp, tannlegehjelp, medisiner og til private helseinstitusjoner mv. Til dagpenger ved arbeidsløshet er det for 1982 anslått å gå med 1 427 mill. kr og til attføringsstønad 1 626 mill. kr.

Sammenliknet med 1981 viser de samlede stønadene fra folketrygden en vekst på 14,9 prosent. Veksten var 15,7 prosent for alderspensjoner, 14,0 prosent for uførestønader, 6,9 prosent for sykepenges, 12,3 prosent for helsestønader, 54,8 prosent for dagpenger og 37,5 prosent for attføringsstønader.

Den lave veksten i sykepengene skyldes at ordningen med refusjon av arbeidsgivernes utgifter til sykepenges fra 11.—14. sykedag, er opphevet fra 1982. Korrigeres det for denne

Tabell 57. Folketrygden. Avgifts- og tilskuddssatser

Fra	Medl.avgift beregnet av			Arbeids- giver- avgift	Kommune- tilskudd	Stats- tilskudd	Maksimal pensjons- givende inntekt
	Pensjons- givende lønns- inntekt ¹	Annen erhvervs- inntekt	Antatt inntekt (gjelder syke- trygden)				
	Prosent						
1/1—74 ..	4,5	13,00	4,4	16,7	2,25	2,25	110 400
1/1—75 ..	4,3	12,80	4,4	² 14/16/17	2,25	2,25	129 600
1/1—76 ..	3,8	8,7	4,4	² 14/16/17	2,25	1,90	141 600
1/1—77 ..	3,8	8,7	4,4	² 12,8/14,8/15,8	—	2,60	157 200
1/5—77 ..	3,8	8,7	4,4	² 12,3/14,3/16,5	—	2,60	160 596
1/1—78 ..	3,8	8,7	4,4	² 12,3/14,3/16,5	0,4	3,75	174 600
1/7—78 ..	4,2	9,1	4,4	² 12,3/14,3/16,5	0,4	3,75	174 600
1/1—79 ..	5,0	9,9	4,4	² 12,3/14,3/16,5	—	4,00	182 400
1/1—80 ..	5,3	10,2	4,4	² 12,6/14,6/16,8	—	4,90	199 500
1/1—81 ..	5,3	10,2	4,4	³ 8,6/12,6/14,6/ 16,8	—	4,90	Ingen
1/1—82 ..	5,7	10,6	4,4	³ 8,6/12,6/14,7/ 16,8	—	5,00	248 000
1/1—83 ..	5,9	10,8	4,4	8,6/11,6/13,7/ 16,8	—	—	261 600

¹ Fra og med 1976 gjelder denne satsen også for ervervsinntekt innen jord- og skogbruk. ² Regionalt differensiert etter arbeidstakers bosted. ³ Ny regional inndeling, innføring av ny sone i Nord-Norge fra 1981.

endringen, blir veksten på ca. 13 prosent. Veksten i dagpengene har sin bakgrunn i de store arbeidsledighetstallene for 1982.

For 1982 er 329 mill. kr av folketrygdens utgifter gruppert som subsidier. Dette er arbeidstilvenningstilskudd som ytes til arbeidsgivere som tar inn yrkeshemmede arbeidstakere, og lønnstilskudd til yrkeshemmede arbeidstakere i vernede bedrifter. I tidligere tabelloppstillinger har disse postene blitt gruppert som andre stønader.

Folketrygdens overføringer til kommuneforvaltningen er anslått til 8 704 mill. kr i 1982. Denne posten består hovedsakelig av rammetilskudd til fylkeskommunene til dekning av deres utgifter til behandling i helseinstitusjoner. Veksten i rammetilskuddene fra 1981 til 1982 er anslått til vel 16 prosent.

Folketrygdens løpende inntekter slik de er definert i tabell 56, er for 1982 anslått til 50 967 mill. kr som er 5 534 mill. kr, eller 12,2 prosent, høyere enn for 1981. I forhold til det nysalderte trygdebudsjettet er medlemspremien justert opp med ca. 150 mill. kr, arbeidsgiveravgiften er satt ned med 80 mill. kr, mens renteinntektene er forhøyet med 25 mill. kr.

Anslaget for medlemspremien til folketrygden for 1982 blir da 15 684 mill. kr som gir en

vekst på 12,2 prosent fra 1981. Anslaget for arbeidsgiveravgiften blir 24 520 mill. kr. Her var veksten fra 1981 11,1 prosent.

Overføringene fra staten til folketrygden antas å øke med 1 360 mill. kr, eller 14,9 prosent, fra 9 123 mill. kr i 1981 til 10 483 mill. kr i 1982. Statstilskuddets andel av folketrygdens løpende utgifter blir da 20,7 prosent i 1982, det samme som i 1981. I 1980 var andelen 20,2 prosent.

I tabell 57 er det gitt en oversikt over avgifts- og tilskuddssatsene til folketrygden og over maksimal pensjonsgivende inntekt siden 1. januar 1974.

Ifølge anslagene ventes folketrygdens netto sparing for 1982 å bli 392 mill. kr. Netto realinvesteringene er anslått til 22 mill. kr. Dette gir en netto finansinvestering på 370 mill. kr. Det tilsvarende tall for 1980 var 1 392 mill. kr. Det må understrekes at anslagene for 1982 er usikre, slik at netto finansinvesteringen kan bli endret betydelig når regnskapstallene foreligger.

Barnetrygdens utgifter dekkes av statskassen, men administreres av Rikstrygdeverket. I tabellene framkommer barnetrygden som en overføring fra statskassen til trygdeforvaltningen, og som en stønad fra trygdeforvaltningen til private konsumenter. Administrasjonskostnadene føres som gebyrer i folke-

Tabell 58. Barnetrygden. Årlige ytelser pr. barn

Fra	1/10 1979	1/5 1980	1/1 1981	1/1 1982	Prosentvis endring mellom 1981 og 1982
1. barn	1 200	2 100	2 652	3 252	22,6
2. barn	2 424	3 324	3 516	4 008	14,0
3. barn	3 444	4 344	4 536	5 028	10,8
4. barn	3 720	4 620	4 812	5 412	12,5
5. og hvert av de følgende barn	4 008	4 908	5 100	5 700	11,8

trygden og som kjøp av tjenester i sektoren Barnetrygden. Stønadsbeløpet for 1982 er anslått til 3 915 mill. kr, mens regnskapstallet for 1981 var 3 390 mill. kr. Dette gir en vekst på 15,5 prosent. At veksten er større enn prisstigningen, skyldes at satsene er økt for å styrke barnefamiliens økonomi. Tallet på stønadsberettigede barn går ned.

I tabell 58 er det gitt en oversikt over satsene for barnetrygden i de tre siste årene. Det framgår av tabellen at satsene for 1 barn øker sterkere enn satsene for de etterfølgende barn.

Folketrygdfondet hadde pr. 30. november 1982 en forvaltningskapital på 21 243 mill. kr, eller 1 122 mill. kr mer enn ved utgangen av 1981. Av kapitalen var 1 088 mill. kr plassert som bankinnskudd i forretnings- og sparebanker og 19 463 mill. kr i ihendehaverobligasjoner (av dette 12 923 mill. kr i stats- eller statsbankobligasjoner). I disse beløpene inngår ikke den del av folketrygdens midler som holdes tilbake av Rikstrygdeverket for likviditetsformål.

Det er ikke foretatt noen overføringer til fondet siden 1979 da det ble overført 500 mill. kr. Fondets kapitaltilvekst skjer nå i form av renteinntekter.

Sektor for skatteinnkreving

Dette er en hjelpesektor som er spesifisert i en egen kolonne i tabell 55. Inntektene består av differansen mellom påløpte skatter og avgifter og de bokførte (innbetalte) skatter og avgifter til den offentlige forvaltning. Sektorens inntekter vil blant annet inneholde merverdiavgift som foretakssektoren har krevd inn, men som ved årsskiftet ennå ikke er betalt inn til det offentlige. Utgiftssiden tar vare på differansen mellom de påløpte og bokførte subsidiene. De beregnede inntekter og utgifter er spesifisert i tabell 59. I tabell 53 inneholder kolonnen for offentlig forvaltning påløpte skatter, avgifter og subsidier, mens kolonnene for de enkelte undersektorer gir de bokførte verdier. Sektor

Tabell 59. Sektor for skatteinnkreving. Inntekter og utgifter etter art. Mill. kr

	1980	1981	1982*
A. Inntekter			
A. Inntekter i alt ..	10 262	1 002	1 224
5. Indirekte skatter ...	1 073	227	—100
Merverdi- og investeringsavgift fratrukket momskomp.	415	—139	—445
Kompensert merverdiavgift	57	67	105
Avgift på utvinning av petroleum	502	61	300
Andre indirekte skatter	99	238	—60
7. Trygde- og pensjonspremier	1 657	429	1 057
Medlemspremie	697	89	460
Arbeidsgiveravgift ..	960	340	597
8. Direkte skatter	7 532	346	267
Ordinær skatt på formue og inntekt, stat	1 115	243	123
Ordinær skatt på formue og inntekt, petroleum	2 018	—923	—600
Særskatt oljeinntekter	2 364	—7	100
Felleskatt (skattefordelingsfondet) ...	246	70	53
Ordinær skatt på formue og inntekt, kommune	1 789	963	591
B. Utgifter			
B. Utgifter i alt ...	58	67	104
6. Subsidier	58	67	104
C. Sparing (A ÷ B) ..	10 204	935	1 120

Tabell 60. Kommuneforvaltning. Utgifter og inntekter, etter art. Mill. kr

Inntektsart	Mottakende sektor								
	1980			1981*			1982*		
	Kommune- forvalt- ningen i alt	Kom- muner ¹	Fylkes- kom- muner	Kommune- forvalt- ningen i alt	Kom- muner ¹	Fylkes- kom- muner	Kommune- forvalt- ningen i alt	Kom- muner ¹	Fylkes- kom- muner
A. Løpende inntekter									
A. Løpende inntekter i alt	46 321	30 110	18 206	54 030	34 922	21 463	61 507	39 509	24 618
1. Renter	666	514	152	713	565	148	-800	640	160
2. Indirekte skatter ² ...	487	487	-	610	610	-	700	700	-
Av dette: Eiendoms- skatt	431	431	-	522	522	-	600	600	-
3. Direkte skatter	24 729	17 771	6 958	28 803	20 756	8 047	32 059	23 109	8 950
Ordinær skatt på inn- tekt og formue	24 079	17 211	6 868	28 109	20 151	7 958	31 284	22 434	8 850
Andre direkte skatter	650	560	90	694	605	89	775	675	100
4. Andre overføringer ..	17 762	9 346	10 411	20 616	10 483	12 488	24 048	12 060	14 608
Statskassen	7 707	4 829	2 878	9 407	5 315	4 092	10 794	6 103	4 691
Andre statsregnskap ..	3 144	1 308	1 836	3 757	1 591	2 166	4 550	1 903	2 647
Av dette: Skatteut- jamning	3 050	1 214	1 836	3 630	1 464	2 166	4 420	1 773	2 647
Trygdeforvaltningen ..	6 911	1 583	5 328	7 452	1 590	5 862	8 704	1 804	6 900
Kommuner	-	-	369	-	-	368	-	-	370
Fylkeskommuner	-	1 626	-	-	1 987	-	-	2 250	-
5. Gebyrer	2 677	1 992	685	3 288	2 508	780	3 900	3 000	900
Utgiftsart	Betalende sektor								
	1980			1981*			1982*		
	Kommune- forvalt- ningen i alt	Kom- muner ¹	Fylkes- kom- muner	Kommune- forvalt- ningen i alt	Kom- muner ¹	Fylkes- kom- muner	Kommune- forvalt- ningen i alt	Kom- muner ¹	Fylkes- kom- muner
B. Løpende utgifter									
B. Løpende utgifter i alt	42 141	27 354	16 782	49 271	31 338	20 288	55 970	35 542	23 048
1. Driftsutgifter	33 184	21 133	12 051	38 323	24 478	13 845	43 529	27 813	15 716
Lønnskostnader	24 100	15 350	8 750	27 963	17 821	10 142	31 784	20 263	11 521
Vareinnsats medregnet reparasjoner	9 084	5 783	3 301	10 360	6 657	3 703	11 745	7 550	4 195
2. Renter	1 851	1 472	379	2 297	1 808	489	2 750	2 150	600
3. Subsidier	866	679	187	1 828	766	1 062	2 020	845	1 175
4. Stønader til private konsumenter	4 240	2 465	1 775	4 520	2 610	1 910	5 145	2 990	2 155
Pensjonsstønader	461	461	-	245	245	-	275	275	-
Helsestønader	2 317	743	1 574	2 538	845	1 693	2 870	955	1 915
Andre stønader	1 462	1 261	201	1 737	1 520	217	2 000	1 760	240
5. Andre overføringer ..	998	622	2 371	1 203	691	2 867	1 376	724	3 272
Statskassen	882	171	711	1 123	284	839	1 304	334	970
Andre statsregnskap ..	34	-	34	41	-	41	52	-	52
Trygdeforvaltningen ..	82	82	-	39	39	-	20	20	-
Kommuner	-	-	1 626	-	-	1 987	-	-	2 250
Fylkeskommuner	-	369	-	-	368	-	-	370	-
6. Kommunale foretak, netto tilskudd	1 002	983	19	1 100	985	115	1 150	1 020	130
C. Sparing									
C. Brutto sparing i alt (A ÷ B)	4 180	2 756	1 424	4 759	3 584	1 175	5 537	3 967	1 570
1. Brutto realinvestering ⁴	7 786	5 361	2 425	7 760	5 509	2 251	7 600	5 500	2 100
2. Netto finansinvestering (overskudd/underskudd for lånetransaksjoner) ..	-3 606	-2 605	-1 001	-3 001	-1 925	-1 076	-2 063	-1 533	-530

¹ Omfatter også Oslo. ² Omfatter eiendomsskatt og konsesjonsavgifter. ³ Omfatter ikke overføringer mellom de ulike kommunesektorer. ⁴ Omfatter utgifter til nybygg og nyanlegg, medregnet nettokjøp av fast eiendom og utstyr.

for skatteinnkrevningens inntekter og utgifter framkommer således som differansen mellom kolonnen for offentlig forvaltning og summen av kolonnene for undersektorene i tabell 53.

Kommuneforvaltning og -foretak

I tabell 53 og i tabell 60 er det gitt tall for kommuneforvaltningen gruppert etter nasjonalregnskapets definisjoner.

I tabell 60 er tallene for kommuneforvaltningen fordelt på kommuner (medregnet Oslo) og fylkeskommuner.

I tabell 61 er det gitt særskilte tall for kommuneforetakene. For disse er det imidlertid ikke gitt en fullstendig spesifikasjon på utgifts- og inntektsarter, men bare gitt tall for driftsresultatet, rentene og realinvesteringene.

Ifølge det skillet mellom forvaltning og foretak som nyttes i nasjonalregnskapet, omfatter foretakssektoren kommunale aksjeselskaper, havnekasser og felleskommunale foretak og dessuten den virksomhet som føres på kapitlene for forretningsdrift eller vannverk i kommunenes og fylkeskommunenes regnskaper.

Tallene for 1980 bygger på endelige regnskap. For 1981 bygger tallene for forvaltningen på foreløpige regnskap som ventes å ligge nær de tall endelig regnskap vil vise. Tallene for foretakene for 1981 bygger i stor grad på anslag. Tallene for 1982 er anslag som må anses som usikre. Anslagene for forvaltningen for 1982 bygger på stats- og trygdebudsjettet og forutsetninger om lønns- og prisutvikling, utvikling av skatteinntekter og volumutvikling for sysselsetting og vareinnsats. For realinvesteringene

bygger tallene på en egen undersøkelse som ble gjennomført høsten 1982.

Ved sammenlikning av tall for kommuneforvaltningen for årene 1980 til 1982 må man være oppmerksom på de regnskapsmessige endringer som har funnet sted, se eget avsnitt om dette foran.

For kommunene (by- og herredskommuner) økte de løpende utgiftene med 14,6 prosent fra 1980 til 1981, mens de løpende inntektene økte med 16,0 prosent. Dette førte til at sparingen økte med 828 mill. kr. Sammen med en økning av bruttoinvesteringene på 148 mill. kr ble dermed underskuddet før lånetransaksjoner redusert med 680 mill. kr eller om lag 26 prosent. I 1981 utgjorde dette underskuddet for kommunene 1 925 mill. kr.

For fylkeskommunene økte de løpende utgiftene med 20,9 prosent og de løpende inntektene med 17,9 prosent fra 1980 til 1981. Sparingen ble med dette redusert med 249 mill. kr, samtidig som bruttoinvesteringene ble redusert med 7,2 prosent. Underskuddet før lånetransaksjoner økte med 75 mill. kr, eller 7,5 prosent.

For kommuneforvaltningen i alt utgjorde underskuddet 3 001 mill. kr i 1981. Dette var en reduksjon på 605 mill. kr fra året før.

De store underskuddene har ført til en sterk gjeldsøkning de siste årene. Dette gjorde at renteutgiftene i 1981 utgjorde 5,2 prosent av kommunenes samlede inntekter. For fylkeskommunene var den tilsvarende andel 2,3 prosent. Fra 1980 til 1981 økte kommunenes renteutgifter med 22,8 prosent, mens økningen var hele 29,0 prosent for fylkeskommunene.

Tabell 61. *Kommuneforetak. Inntekter og utgifter. Mill. kr*

	1980	1981*	1982*
A. Løpende inntekter			
A. Løpende inntekter i alt	4 959	5 398	6 026
1. Renter	252	300	350
2. Driftsresultat	1 674	1 681	1 951
3. Kapitalslit	2 031	2 317	2 575
4. Tilskudd fra kommuneforvaltningen	1 002	1 100	1 150
B. Løpende utgifter			
B. Løpende utgifter i alt	1 518	1 800	2 100
1. Renter	1 518	1 800	2 100
C. Sparing			
C. Brutto sparing i alt (A ÷ B)	3 441	3 598	3 926
1. Brutto realinvestering	5 530	5 558	5 700
2. Netto finansinvestering (overskudd/underskudd før lånetransaksjoner)	-2 089	-1 960	-1 774

Regnet i faste priser økte driftsutgiftene (lønnskostnader og vareinnsats) i kommuneforvaltningen med 3,1 prosent fra 1980 til 1981. For kommunene var økningen 3,5 prosent, mens den var 2,6 prosent for fylkeskommunene. Bruttoinvesteringene i faste priser ble i samme periode redusert med 7,7 prosent for kommuneforvaltningen i alt. Dette fordelte seg med en nedgang på 4,7 prosent for kommunene og en nedgang på 14,0 prosent for fylkeskommunene. Ved deflateringen er nasjonalregnskapets prisindeks nyttet. Nasjonalregnskapets beregnede årsverkstall for sysselsettingen i kommuneforvaltningen viser at denne økte med 3,0 prosent fra 1980 til 1981.

Anslag for 1982 tyder på et underskudd i kommuneforvaltningen på om lag 2 063 mill. kr, noe som vil utgjøre en reduksjon på 938 mill. kr fra 1981. Mesteparten av denne reduksjonen (778 mill. kr) skyldes økt sparing, mens bruttoinvesteringene er redusert med 160 mill. kr. Anslaget for bruttoinvesteringene i 1982 på 7 600 mill. kr betyr en nedgang på 2,1 prosent fra 1981. I faste priser utgjør dette en nedgang på 9,3 prosent. Dette anslaget bygger på en egen undersøkelse, men det er likevel knyttet en del usikkerhet til tallet. Anslagene for 1982 innebærer ellers en vekst i lønnskostnadene og vareinnsatsen for kommuneforvaltningen på henholdsvis 13,7 og 13,4 prosent. Grunnlaget for disse anslagene er blant annet en forutsetning om en redusert volumvekst i 1982 i forhold til tidligere år. Blant annet er sysselsetningsveksten i årsverk anslått til 2,0 prosent. På inntektssiden er det regnet med en økning i de direkte skatter på 11,3 prosent. De samlede overføringer fra statskassen er regnet å ha økt med 14,7 prosent fra 1981 til 1982. Økningen i skatteutjæmningsmidlene var 21,8 prosent, mens overføringene fra folketrygden er regnet å ha økt med 16,8 prosent.

For kommunene viser anslagene for 1982 et underskudd før lånetransaksjoner på 1 533 mill. kr. Dette utgjør en reduksjon på 392 mill. kr fra 1981. Av denne reduksjonen utgjør økt sparing 383 mill. kr. Kommunenes løpende utgifter er anslått å ha økt med 13,4 prosent fra 1981 til 1982, mens økningen for de løpende inntekter er 13,1 prosent.

Fylkeskommunenes underskudd er i 1982 anslått til 530 mill. kr, noe som utgjør en reduksjon på 546 mill. kr fra året før. Sparingene i fylkeskommunene er i 1982 anslått å ha økt med 395 mill. kr, mens bruttoinvesteringene er anslått å være redusert med 151 mill. kr. Fylkeskommunenes løpende utgifter er anslått å ha økt med 13,6 prosent fra 1981 til 1982, mens tallet for de løpende inntekter er 14,7 prosent.

For kommuneforetakene utgjorde underskud-

det 2 081 mill. kr i 1980. Usikre tall for 1981 og 1982 tyder på en reduksjon i underskuddet til ca. 1 774 mill. kr i 1982.

Kredittmarkedet

Kredittpolitikken og kredittutviklingen i 1982

I det kredittpolitiske opplegget for 1982 ble det tatt sikte på å videreføre en relativt stram kredittpolitikk, i likhet med i de nærmest foregående år. Hensikten var blant annet å dempe prispresset ved opphevelsen av prisstoppen ved årsskiftet 1981—82. Som et ledd i disse bestrebelse ble måltallet for den samlede kreditttilførsel til foretak, kommuner og privatpersoner reelt sett satt noe lavere for 1982 enn for året før. I nasjonalbudsjettet for 1982 ble det pekt på at en innenfor de stramme kreditttrammene ville prioritere å holde investeringene i industrien og i andre deler av næringslivet oppe. For kommunene ble det lagt opp til en moderat vekst i kjøp av varer og tjenester og en reell nedgang i investeringene i kommuneforvaltningen, mens det for de kommunale kraftverkene ble regnet med en kapitaltilførsel på høyde med tallet for 1981.

Alt i alt tok en i nasjonalbudsjettet for 1982 sikte på en innenlandsk kapitaltilførsel til foretak, kommuner og privatpersoner i 1982 på vel 32 milliarder kroner og en direkte kapitalinngang fra utlandet på 12,5 milliarder kroner. Det endelige måltallet for den totale innenlandske kapitaltilførsel i 1982 (i nasjonalbudsjettet for 1983) var økt til vel 39 milliarder kroner, mens anslagene for kapitalinngangen fra utlandet var redusert til 11,5 milliarder kroner. Økningen i den innenlandske kreditttilførselen hadde blant annet sammenheng med planlagte tiltak for å bekjempe arbeidsledigheten. Av de 39 milliardene gjaldt 11 milliarder utlån fra forretnings- og sparebankene, vel 8 milliarder utlån fra statsbankene og 3,7 milliarder kroner lån til Statoil. For den innenlandske kreditttilførselen utgjorde dette en økning på 2,3 milliarder kroner i forhold til det faktiske resultat for 1981. Sett i forhold til økningen i priser og kostnader betydde dette likevel en reell innstramning i kredittbudsjettet for 1982, sammenliknet med året før. I den forbindelse bør en imidlertid være klar over at utlånene fra forretnings- og sparebankene og tilførselene over obligasjonsmarkedet viste en usedvanlig sterk stigning i 1981.

Med virkning fra første kvartal 1982 ble plasseringsplikten for banker og livsforsik-

ringsselskaper redusert. For de sørnorske bankene ble satsen redusert fra 30 til 20 prosent av veksten i forvaltningskapitalen og for de nordnorske bankene fra 15 til 10 prosent. For livsforsikringsselskaper og pensjonskasser mv. i Sør-Norge ble plasseringsplikten redusert fra 60 til 40 prosent og i Nord-Norge fra 30 til 20 prosent. Noe av formålet med reduksjonene i plasseringsplikten var å unngå at kredittilførselen over obligasjonsmarkedet, slik som i 1981, skulle bli større enn forutsatt i kredittbudsjettet.

I rundskriv fra Norges Bank til forretnings- og sparebankene av 19. februar 1982 ble det gitt nye regler for Norges Banks likviditetslån til bankene. Endringene gikk vesentlig på den tekniske utformingen av B-lånsordningen. En nærmere omtale av hovedprinsippene for de automatiske lån (A-lån) og de betingede lån (B-lån) ble gitt i Økonomisk utsyn for 1979 og i Norges Banks kvartalsskrift Penger og Kreditt nr. 4 for 1978.

I februar 1982 rettet Finansdepartementet en henstilling til kredittinstitusjonene om å medvirke til å begrense kredittytningen over det *uregulerte kredittmarked* («grå marked»). Dette marked omfatter lån mellom foretak og privatpersoner, og lånene formidles oftest av meglere, med garanti fra banker eller forsikringsselskaper. Oppgaver over slike garantier, gitt av finansinstitusjoner, viste en økning fra 3,5 milliarder til 5,5 milliarder kroner i løpet av 1981, og i de tre første kvartaler i 1982 steg garantiene til vel 7 milliarder kroner. Myndighetene forsøkte i det lengste å unngå en direkte regulering av disse garantiene. I statsråd den 17. desember 1982 ble det imidlertid vedtatt at kredittinstitusjonenes garantier for lån på det uregulerte marked skal reguleres med hjemmel i kredittloven, og slik at volumet av garantiene ikke kan øke reelt fra tredje kvartal 1982 og ut 1983.

I rundskriv fra Norges Bank av 7. mars 1982 ble det gitt nye forskrifter for emisjoner av ihendehaverobligasjoner, jfr. avsnittet om obligasjonsmarkedet.

I mai 1981 tok myndighetene i bruk kredittlovens § 8 om tilleggsreserver overfor forretnings- og sparebankene. Reguleringen gjaldt ikke de totale utlån, men lån til personlig næringsdrivende, kommuner og til lønns-takere. Hovedhensikten var å dempe bankenes lån til konsumformål. Selv om bankenes utlån i 1981, totalt sett, viste sterk økning, medførte § 8-reguleringen at det skjedde en vridning av utlånene i retning av næringslivet. § 8-reguleringen for forretnings- og sparebankene fortsatte ut i 1982 og ble opphevet først ved utgangen av mars måned. Fra samme dato vedtok imidlertid Regjeringen å ta i bruk

kredittlovens § 8 overfor sparebankenes *samlede* utlån til publikum, med unntak for PSV-lån (boliglån på spesielle vilkår, jfr. Økonomisk utsyn for 1980) og enkelte andre spesielle lånetyper. Bakgrunnen for innføringen av denne reguleringen var at sparebankenes utlån allerede ved utgangen av februar 1982 lå 750 mill. kr over kredittbudsjettets veiledende tall. Forretningsbankenes utlånstall lå på samme tidspunkt 400 mill. kr under det veiledende tall, og myndighetene regnet med å ha tilstrekkelig kontroll med utlånsvæksten i forretningsbankene ved bruk av likviditetspolitiske virkemidler. I rundskrivet fra Norges Bank av 26. mars 1982, som omtaler § 8-reguleringene, ble det presisert at det fortsatt var behov for å begrense utlånene til personlige formål (konsumlån).

Fra 1. mai 1982 ble primærreservekravene for de sørnorske forretnings- og sparebankene redusert med to prosentpoeng til 8 prosent. Bakgrunnen for reduksjonen var sesongmessige svingninger i bankenes likviditet. Men allerede fra 1. juli 1982 ble primærreservekravene økt, for de sørnorske forretningsbankene til 12 prosent og for sparebankene til 8½ prosent. Økningen i reservekravene fra 1. juli var bare ett av flere kredittpolitiske tiltak som ble satt i verk fra denne dato. Fra samme tidspunkt ble rentenivået for bankenes og livsforsikringsselskapenes mellomlange og langsiktige utlån og renten for statskasserveksler hevet (jfr. avsnittet om Renteutviklingen i 1982). Videre ble det innført lettelse i Norges Banks låneordning overfor bankene. Formålet med disse tiltakene var blant annet å effektivisere styringen av utlånene fra kredittinstitusjonene.

Et problem i kredittpolitikken har i de seinere år vært at *oljesektoren* for størstedelen har måttet ta opp sine lån i utlandet. Fra og med 7. mai 1982 ble dette endret, idet Regjeringen i det reviderte nasjonalbudsjettet for 1982 gikk inn for at norske finansinstitusjoner skulle få adgang til å yte kronelån til oljevirkosomhet for inntil 3 milliarder kroner i 1982. Et viktig poeng i denne forbindelse var at slike lån kan gis uten at de forsterker den innenlandske etterspørsel etter varer og tjenester. For å gjøre de innenlandske kredittinstitusjonene mer konkurransedyktige når det gjelder å gi slike lån, ble det ved kgl. res. av 25. juni 1982 vedtatt at lån til oljevirkosomhet skulle unntas fra kravene om plasseringsplikt og primærreserver. De mest aktuelle låneformer til slike formål vil være *syndikerte* lån (dvs. ordinære utlån der flere finansinstitusjoner samarbeider om de enkelte lån) eller ihendehaverobligasjonslån. Slike obligasjonslån vil heller ikke kunne brukes til

Tabell 62. Kapitaltilførsel til foretak, kommuner og privatpersoner. Mill. kr

	1977	1978	1979	1980	1981		1982
					1.—3. kvartal	Hele året	1.—3. kvartal
A. Kapitaltilførsel i alt	42 744	26 490	26 564	30 043	15 817	36 150	33 586
B. Kapitaltilførsel fra utlandet ^{1, 4}	17 725	3 045	1 270	— 1 083	— 10939	— 1 922	4 473
Av dette							
Til skipsfart	4 400	— 1 621	— 701	— 656	502	1 405	258
Til oljevirksomhet	8 000	2 686	— 2 128	— 7 949	— 5 614	— 1 904	1 304
Til andre ²	5 325	1 980	4 099	7 522	— 5 827	— 1 423	2 911
C. Innenlandsk kapitaltilførsel	25 019	23 445	25 494	31 126	26 756	38 072	29 113
1. Utlån ³ fra finansinstitusjoner ⁴ ..	23 519	22 235	23 958	23 331	19 590	28 920	22 539
Norges Bank	41	89	— 18	13	122	31	151
Postsparebanken	458	362	377	162	306	190	370
Forretningsbanker ⁴	5 713	2 904	4 038	4 295	5 184	6 607	6 750
Sparebanker ⁴	4 133	2 899	4 338	4 182	3 372	5 908	2 750
Statsbanker	8 668	11 741	11 550	10 426	5 951	7 938	5 266
Private kredittforetak	2 852	1 884	2 173	2 230	⁸ 2 743	5 328	⁸ 3 847
Private finansieringsselskaper ⁵	249	938	110	624	762	1 163	1 895
Av dette							
Leasing	868	106	490	399	814	1 285
Factoring (netto)	29	117	214	173	331
Livsforsikringsselskaper mv. ³	1 145	1 250	1 163	1 159	⁸ 865	1 477	⁸ 1 105
Skadeforsikringsselskaper ...	260	168	227	240	285	278	405
2. Annen innenlandsk kapital- tilførsel	1 500	1 210	1 535	7 795	7 166	9 152	6 574
Valutalån etter lisens	—	214	644	2 453	1 693	1 966	2 167
Forretningsbanker	—	214	644	2 437	1 636	1 775	2 039
Sparebanker	—	—	—	16	57	191	128
Oljelån	—	—	—	—	—	—	463
Forretningsbanker	—	—	—	—	—	—	453
Sparebanker	—	—	—	—	—	—	10
Obligasjonsmarkedet (netto) ⁶	248	— 494	— 544	2 889	4 376	5 393	2 627
Aksjemarkedet ⁷	1 252	1 490	1 435	2 394	1 097	1 793	1 317

¹ Netto kapitalinngang ifølge utenriksregnskapets kapitalregnskap. ² Medr. statistiske feil. ³ Før avskrivninger. Medregnet pensjonskasser og -fond. ⁴ Valutalån etter lisens og oljelån er med under C. 2. ⁵ Medregnet leasing og factoring. F.o.m. 4. kv. 1978 netto utlån. ⁶ Ikke medregnet statskassen og finansinstitusjoner. Avdrag er trukket fra. ⁷ Ikke medregnet finansinstitusjoner og fondsemisjoner. ⁸ Anslag.

oppfyllelse av plasseringsplikten. En mer utførlig redegjørelse for den nye typen lån til oljevirksomhet er gitt i Norges Banks rundskriv nr. 18/1982. De første lån som ble tatt opp under den nye ordningen, gjaldt Statoil, som i slutten av 1982 tok opp lån innenlands på i alt 1 milliard kroner. Lånebeløpet ble fordelt med et obligasjonslån på 200 mill. kr, som var myntet på privatpersoner og be-

drifter, mens resten ble plassert som direkte lån (syndikat lån) blant annet hos et større antall forretnings- og sparebanker. Obligasjonslånet på 200 mill. kr til 14½ prosent rente ble lagt ut til tegning i slutten av november 1982, og det ble tegnet for vel 493 mill. kr.

I juli 1982 gav Finansdepartementet tillatelse til at private kredittforetak kunne selge

spesielle omsetningsdokumenter til plasseringspliktige institusjoner (banker, livsforsikringsselskaper og pensjonskasser og -fond) mot at kredittforetakene ytte lån til bankenes og forsikringsselskapenes kunder. En liknende ordning har i noen år vært praktisert mellom kredittforetak og livsforsikringsselskaper. Denne nye type av omsetningsdokumenter lyder på navn og skulle i bankenes og forsikringsselskapenes regnskaper betraktes som *direkte lån* til kredittforetakene. De kan ikke nyttes til oppfyllelse av plasseringsplikten. Ordningen var rent teknisk, og det var en forutsetning at finansinstitusjonenes samlede utlånsøking til publikum ikke skulle bli påvirket. Hensikten med den nye ordningen var å gjøre kredittformidlingen overfor publikum mer fleksibel, særlig med tanke på nye boliglån. Som et ledd i dette, ble det bestemt at bankene og forsikringsselskapene skulle kunne omsette dokumentene seg imellom.

På høstparten 1982 så det ut til at utlånsøkningen fra livsforsikringsselskapene og kreditttilførselen via obligasjonsmarkedet skulle bli vesentlig lavere i 1982 enn man tidligere hadde regnet med. Ved fremleggelsen av nasjonalbudsjettet for 1983 (6. oktober 1982) var det derfor foretatt en omfordeling av enkelte poster i kredittbudsjettet for 1982. Anslaget for livsforsikringsselskapenes utlån var således redusert fra 3 til 2,5 milliarder kroner

og tilførselen over obligasjonsmarkedet fra 9 til 8,5 milliarder kroner, mens det veiledende utlånstallet for forretnings- og sparebankene ble økt fra 10 til 11 milliarder kroner. Samtidig ble enkelte av statsbankene gitt adgang til å disponere noe av sine innvilgningsrammer på et tidligere tidspunkt enn opprinnelig fastsatt, og de private kredittforetakene fikk adgang til å utstede obligasjoner for 250 mill. kr mer enn det tidligere var budsjettert med. Det ble også foretatt en heving av prosent-satsen for tillatt vekst i de § 8-regulerte utlån fra sparebankene. Tendensene til avdempning i den innenlandske kreditttilførselen utpå høsten 1982 hadde flere årsaker, blant annet lavere etterspørsel på obligasjonsmarkedet, som er nærmere omtalt i avsnittet om obligasjonsmarkedet.

Utlånene fra forretningsbankene til foretak, kommuner og privatpersoner ved utgangen av tredje kvartal 1982 lå 1 ¼ milliarder kroner over det veiledende utlånstallet, basert på det reviderte kredittbudsjettet for 1982. Dersom utlånsøkningen skulle fortsette i samme takt i resten av året, ville rammene for forretningsbankenes utlån i 1982 overskrides med 1—1 ½ milliarder kroner. I sparebankene derimot var utlånene i tredje kvartal moderate, noe som hadde sammenheng med at sparebankenes utlån som nevnt var regulert etter kredittlovens § 8 om tilleggsreserver. Selv om utlå-

Tabell 63. Forretningsbanker. Utlån¹ til foretak, kommuner og privatpersoner. Mill. kr

	1981				1982			
	Månedlig utlånsøkning ²	Kumulert utlånsøking ³			Månedlig utlånsøkning ²	Kumulert utlånsøking ³		
		Faktiske tall	Sesong-korrigerte tall	Veiledende sesong-korrigerte tall ⁴		Faktiske tall	Sesong-korrigerte tall	Veiledende sesong-korrigerte tall ⁴
Januar	— 165	— 164	529	419	— 964	— 986	— 282	376
Februar ...	1 038	847	1 144	838	1 084	73	356	752
Mars	1 055	1 887	1 478	1 257	2 270	2 311	1 828	1 128
April	916	2 789	2 159	1 676	117	2 405	1 670	1 504
Mai	1 304	3 918	2 733	2 026	896	3 271	1 902	1 943
Juni	— 292	3 761	2 752	2 376	1 077	4 317	3 144	2 382
Juli	135	3 932	3 484	2 726	— 186	4 089	3 526	2 821
August	— 138	3 705	3 398	3 076	553	4 612	4 213	3 260
September .	1 332	5 003	3 840	3 426	1 903	6 475	5 081	3 825
Oktober ...	— 844	4 132	4 257	3 776	— 797	5 644	5 746	4 390
November ..	1 623	5 736	5 435	4 126	— 233	5 366	4 974	4 955
Desember ..	643	6 353	6 450	4 476				

Kilde: Norges Bank.

¹ Ekskl. valutalan etter lisens og kronelån til oljevirksomhet. ² Inkl. PSV-lån. ³ Ekskl. PSV-lån.
⁴ Lineær fordeling av nasjonalbudsjettets veiledende utlånsvekst, sesongkorrigert.

nene fra storparten av forretningsbankene ved utgangen av september var regulert gjennom betingede lån i Norges Bank (B-lån), fant myndighetene at det fortsatt var nødvendig å føre en forholdsvis stram likviditetspolitikk. Etter den svenske devalueringen i oktober 1982 ble det imidlertid inndratt betydelige likvider fra bankene gjennom Norges Banks intervensjoner i valutamarkedet. Regjeringen besluttet derfor med virkning fra 1. november 1982 å senke kravene til primærreserver for de sørnorske forretningsbankene fra 12 til 8 prosent og for sparebankene fra 8,5 til 6 prosent. En antok at dette ville frigjøre likvider innen bankvesenet for omkring 6 milliarder kroner. I rundskrivet fra Norges Bank (nr. 26/25. nov. 1982) hvor vedtaket om reduserte primærreserver var gjengitt, ble det videre presisert at reduksjonene ikke måtte oppfattes som noen lettelse i likviditetspolitikken, men som en justering av virkemiddelbruken. I statsråd den 17. desember 1982 ble det vedtatt å oppheve den direkte reguleringen av sparebankenes utlån etter kredittlovens § 8, med virkning fra årsskiftet. Fra samme tidspunkt skulle satsene for primærreservene i de sørnorske forretningsbanker og sparebanker settes til syv prosent, jfr. Norges Banks rundskriv nr. 30/20. des. 1982.

Utlånsrentene i forretnings- og sparebankene og i livsforsikringsselskapene ble også i 1982 styrt gjennom renteerklæringer fra Finansdepartementet. I renteerklæringen av 22. januar 1982 ble det blant annet uttalt at ett av målene for Regjeringens økonomiske politikk var en omlegging av kredittpolitikken slik at behovet for reguleringer kunne reduseres. Inntil en slik omlegging av finanspolitikken kunne gjennomføres, ville det imidlertid i en viss utstrekning være nødvendig med en styring av utlånsrentene fra det offentlige side. En nærmere omtale av renteutviklingen i 1982 er gitt i et eget avsnitt under Kredittmarkedet.

En nyskapning i penge- og kredittpolitikken i 1982 var statens indeksregulerte spareobligasjonslån — «Verdi-Spar '82». I alt ble det solgt slike spareobligasjoner — i to puljer — for 2 milliarder kroner. Etterspørselen var meget stor, særlig ved den første utleggelsen. Obligasjonene ble utstedt i 3 verdier, 5 000, 1 000 og 100 kroner, og løpetiden er 5 år. Verdien av obligasjonene øker i takt med Statistisk Sentralbyrås konsumprisindeks. Verdiøkningen (inkl. bonus) er skattefri, mens selve sparebeløpet formuesbeskattes på linje med annen sparing.

Det er grunn til å tro at en betydelig del av de midler som ble trukket inn gjennom Verdi-Spar, kom fra innskudd i bankene. Be-

regninger som Den norske Bankforening har gjort, tyder således på at den første effekten av Verdi-Spar har vært en tilsvarende reduksjon i lønnskernes bankinnskudd. En sekundær virkning er at bankene har fått mindre midler til utlån.

Forretnings- og sparebanker. Nærmere om kreditttilførselen i 1982

Kreditttilførselen fra forretnings- og sparebankene til foretak, kommuner og privatpersoner var i 1981, som nevnt foran, langt større enn det var regnet med i kredittbudsjettet. I nasjonalbudsjettet for 1982 var rammen for økningen i de direkte utlån fra de private bankene i 1981 satt til 9 milliarder kroner (eksklusiv valutalån etter lisens), mens den faktiske utlånsøkning kom opp i 12,5 milliarder kroner. I tillegg kom innenlandske valutalån etter lisens, som steg med nær 2 milliarder kroner. Dessuten var det i 1981 en økning i forretnings- og sparebankenes beholdninger av innenlandske ihendehaverobligasjoner (utenom stats- og statsbankobligasjoner) på vel 5 milliarder kroner, slik at den samlede kreditttilførsel fra disse bankene i 1981 kom opp i rundt 17,5 milliarder kroner, mot vel 13 milliarder kroner året før. I disse tallene er valutalånene etter lisens, som i kredittbudsjettene regnes sammen med den direkte kapitalinngang fra utlandet, ikke tatt med. Et markant trekk ved økningen i de direkte utlånene i 1981 var at det skjedde en vridning fra nedbetalingslån til kassekreditter og byggelån, og en kraftig omfordeling fra låntakergruppene kommuner, personlig næringsdrivende og lønnskere til foretak, noe som blant annet hadde sammenheng med § 8-reguleringen.

I kredittbudsjettet for 1982, slik det forelå i nasjonalbudsjettet for 1983, var rammen for de direkte utlån til foretak, kommuner og privatpersoner fra forretningsbankene i 1982 satt til 5,3 milliarder kroner og fra sparebankene til 4 450 mill. kr. I tillegg kom en spesialkvote for de to bankgruppene på til sammen 1 250 mill. kr som gjaldt PSV-lån (boliglån på spesielle vilkår) og spesielle lån til miljøvern- og energisparetiltak. Samlet utgjorde dette en ramme på 11 milliarder kroner for forretnings- og sparebankene i 1982, eller 2 milliarder mer enn rammetallet for 1981.

Utlånsutviklingen i forretnings- og sparebankene i de enkelte måneder i 1982 og de kumulerte utlånstall er vist i tabellene 63 og 64. I løpet av de elleve første måneder i 1982 gikk utlånene til foretak, kommuner og privatpersoner fra forretningsbankene opp med

Tabell 64. Sparebanker. Utlån¹ til foretak, kommuner og privatpersoner. Mill. kr

	1981				1982			
	Månedlig utlånsøkning	Kumulert utlånsøkning			Månedlig utlånsøkning	Kumulert utlånsøkning		
		Faktiske tall	Sesong-korrigerte tall	Vei-ledende sesong-korrigerte tall		Faktiske tall	Sesong-korrigerte tall	Vei-ledende sesong-korrigerte tall
Januar	— 123	— 129	384	337	137	110	672	301
Februar . . .	196	46	803	674	411	491	1 342	602
Mars	635	642	1 173	1 461	661	1 112	1 707	903
April	316	954	1 638	1 348	249	1 328	2 099	1 204
Mai	318	1 242	1 936	1 631	242	1 543	2 320	1 554
Juni	1 818	3 018	2 939	1 914	1 273	2 764	2 661	1 904
Juli	— 94	2 897	3 205	2 197	— 351	2 374	2 706	2 254
August	— 94	2 779	3 434	2 480	— 244	2 089	2 813	2 604
September . .	399	3 140	3 664	2 763	372	2 405	2 995	3 078
Oktober . . .	3	3 105	4 095	3 046	— 92	2 271	3 378	3 552
November . .	403	3 492	4 519	3 329	396	2 625	3 782	4 026
Desember . .	2 130	5 586	5 527	3 612				

Kilde: Norges Bank.

¹ Se noter til tabell 63.

Tabell 65. Forretningsbanker. Disponerte utlån til og bankinnskudd fra foretak, kommuner og privatpersoner, etter sektor. Mill. kr.

Låntaker-/innskytelsektor	31/12 1980	30/9 1981	31/12 1981*	30/9 1982*	Endring i prosent 1.—3. kvartal	
					1981	1982*
1. Disponerte utlån ¹ til	49 986	55 170	56 593	63 343	10,4	11,9
Kommuneforvaltningen						
medr. kommuneforetak . .	2 090	2 078	2 052	2 793	— 0,6	36,1
Statsforetak	712	781	981	871	9,7	— 11,2
Private ikke-personlige foretak	19 748	22 382	22 085	23 781	13,3	7,7
Personlige foretak	2 870	3 631	3 976	4 616	26,5	16,1
Personlig næringsdrivende .	4 438	4 103	4 035	4 372	— 7,5	8,4
Lønnstakere	19 821	21 982	23 294	26 727	10,9	14,7
Andre private sektorer	307	213	170	183	— 30,6	7,6
2. Bankinnskudd fra	59 074	64 314	68 302	72 111	8,9	5,6
Kommuneforvaltningen						
medr. kommuneforetak . .	4 159	3 703	4 485	4 389	— 11,0	— 2,1
Statsforetak	1 404	1 414	1 473	1 268	0,7	— 13,9
Private, ikke-personlige foretak	19 197	21 505	23 208	24 496	12,0	5,5
Personlige foretak	4 387	5 194	5 746	6 052	18,4	5,3
Personlig næringsdrivende .	1 954	2 057	2 021	2 146	5,3	6,2
Lønnstakere o. l.	26 781	29 559	30 508	32 817	10,4	7,6
Andre private sektorer	1 192	882	861	943	— 26,0	9,5

¹ Ekskl. valutalån etter lisens.

Tabell 66. Sparebanker. Disponerte utlån til og bankinnskudd fra foretak, kommuner og privatpersoner, etter sektor. Mill. kr

Låntaker/ innskytelsektor	31/12 1980	30/9 1981	31/12 1981*	30/9 1982*	Endring i prosent 1.—3. kvartal	
					1981	1982*
1. Disponerte utlån ¹ til	41 882	45 254	47 790	50 540	8,1	5,8
Kommuneforvaltningen						
medr. kommuneforetak ..	2 969	3 097	3 279	3 237	4,3	— 1,3
Statsforetak	25	26	46	30	4,0	— 34,8
Private ikke-personlige foretak	6 182	7 046	7 132	7 272	14,0	2,0
Personlige foretak	2 381	3 110	3 337	3 125	30,6	— 6,4
Personlig næringsdrivende ..	7 368	7 287	7 793	8 207	— 1,1	5,3
Lønnstakere	22 273	24 149	25 650	28 062	8,4	9,4
Andre private sektorer	684	539	553	607	21,2	9,8
2. Bankinnskudd fra	58 081	61 824	65 963	69 144	6,4	4,8
Kommuneforvaltningen						
medr. kommuneforetak ..	5 293	4 592	5 920	5 179	— 13,2	— 12,5
Statsforetak	267	195	235	272	— 27,0	15,7
Private ikke-personlige foretak	3 957	4 412	4 777	5 500	11,5	15,1
Personlige foretak	1 530	1 778	1 973	2 061	16,2	4,5
Personlig næringsdrivende ..	5 228	5 812	5 825	6 511	11,2	11,8
Lønnstakere o. l.	39 851	42 930	45 043	47 400	7,7	5,2
Andre private sektorer	1 955	2 105	2 190	2 221	7,7	1,4

¹ Ekskl. valutalån etter lisens.

5 711 mill. kr (10,1 prosent), mot en økning på 5 964 mill. kr (11,9 prosent) i samme tidsrom året før. For sparebankene var de tilsvarende tall henholdsvis 3 054 mill. kr (6,4 prosent) og 3 778 mill. kr (9,0 prosent). I samme tidsrom i 1982 økte forretningsbankenes beholdninger av innenlandske ihendehaverobligasjoner (ekskl. stats- og statsbankobligasjoner) med 1 746 mill. kr (i 1981 2 950 mill. kr) og sparebankenes med 1 347 mill. kr (1 894 mill. kr). Samlet var kreditttilførselen i januar—november 1982 7 457 mill. kr fra forretningsbankene (i 1981 8 914 mill. kr) og 4 401 mill. kr fra sparebankene (5 672 mill. kr). For begge bankgruppene samlet var det således en nedgang i kreditttilførselen i de elleve første måneder i 1982 på vel 2,7 milliarder kroner sammenliknet med tilsvarende periode i 1981. I tillegg til disse tallene var det en økning i forretnings- og sparebankenes innenlandske valutalån etter lisens på vel 2,2 milliarder kroner i tidsrommet januar—november 1982.

I tabellene 65 og 66 er forretnings- og sparebankenes utlån gruppert etter låntakersektorer. Tallene opp til utgangen av tredje kvartal

1982 viser at det for begge bankgruppene var en markert lavere økning i utlånene til foretak i 1982 enn i 1981. For lønnstakere og personlig næringsdrivende var det derimot en betydelig sterkere utlånsøkning i 1982 enn året før. En av de faktorer som kan ha bidratt til dette, er at det nettopp var utlån til lønnstakere og personlig næringsdrivende som ble søkt dempet i 1981 ved reguleringen etter § 8 i kredittloven.

På bakgrunn av de tall som forelå for bankene ved utgangen av november 1982, så det ut til at kreditttilførselen fra forretnings- og sparebankene for hele året 1982 stort sett vil være i samsvar med myndighetenes anslag.

Innskuddsutviklingen i 1982

Bankinnskuddene (fra kunder) i forretnings- og sparebankene og i Postsparebanken steg i 1981 med omtrent 20 milliarder kroner, mot 17 milliarder i 1980. Av stigningen i 1981 gjaldt vel 4,6 milliarder kroner innskudd på anfordring (som også omfatter lønnskonti), mens 15,4 milliarder var innskudd på tid.

Tabell 67. Forretnings- og sparebanker. Kreditttilførsel til publikum¹ i 1981 og 1982. Mill. kr

	Forretnings- og sparebanker i alt	Forretnings- banker	Sparebanker
A. 1981 Hele året			
I alt	17 604	9 386	8 218
Utlån	12 515	6 607	5 908
Ihendehaverobligasjoner	5 089	2 779	2 310
B. 1981 1/1—31/10			
I alt	12 812	7 416	5 396
Utlån	7 716	4 341	3 375
Ihendehaverobligasjoner	5 096	3 075	2 021
C. 1982 1/1—31/10			
I alt	11 698	7 729	3 969
Utlån	8 613	5 955	2 658
Ihendehaverobligasjoner	3 085	1 774	1 311

¹ Utlånene gjelder faktiske tall (ekskl. valutalån etter lisens og oljelån) for sektorene kommuner, foretak og privatpersoner. Ihendehaverobligasjoner gjelder alle låntakersektorer unntatt statskassen og statsbanker, til bokførte verdier.

I løpet av de tre første kvartaler i 1982 steg innskuddene i forretningsbankene fra foretak, kommuner og privatpersoner med 3,8 milliarder kroner, eller med 5,6 prosent (i samme tidsrom i 1981 med 8,9 prosent). I sparebankene var det en innskuddsvekst i 1982 på nær 3,2 milliarder kroner, det vil si på 4,8 prosent (i 1981 6,4 prosent), og i Postsparebanken på 583 mill. kr eller 5,7 prosent (i 1981 8,5 prosent). Det var med andre ord en betydelig lavere vekst i innskuddene i alle tre bankgrupper i de tre første kvartaler av 1982, enn i samme periode året før. I tabellene 65 og 66 er innskuddstallene for forretningsbankene, respektive sparebankene, gruppert etter innskytelsektorer. (I Postsparebanken faller så godt som samtlige innskudd inn un-

der sektoren lønnstakere o.l.) Tallene i tabellene gjelder bare for de tre første kvartaler av 1982, men mye tyder på at sparingen ved bankinnskudd også for hele året 1982 vil bli lavere enn i 1981, både for foretakene og for lønnstakere o.l. Det er sannsynlig at den lavere sparingen ved bankinnskudd i 1982 har sammenheng med de vanskelige forholdene i næringslivet generelt. Når det gjelder lønnstakerne, er det også trolig at en betydelig del av de 2 milliarder kroner som ble plassert i Verdi-Spar '82, kom fra innskudd som ble trukket ut av bankene, jfr. avsnittet foran om kredittpolitikken og kredittutviklingen i 1982. I avsnittet om utlånsutviklingen i 1982 ble det nevnt at det i de tre første kvartaler av 1982 var en sterkere økning i utlånene til

Tabell 68. Forretningsbanker. Bevilgede utlån til lønnstakere o. l.¹ fordelt på boligformål og «konsumformål». Mill. kr og prosent

	31/12-80		31/12-81		1982					
	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.	31/3		30/6		30/9	
	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.
Utlån til boligformål	16 080	77	19 402	79	19 745	78	20 719	77	21 868	77
Utlån til «konsumformål»	4 923	23	5 233	21	5 538	22	6 112	23	6 391	23
Utlån til lønnstakere o. l. i alt.....	21 003	100	24 635	100	25 283	100	26 831	100	28 259	100

¹ Gruppen Lønnstakere o. l. er ikke alltid lett å skille ut fra andre grupper av låntakere. Tallene er derfor gitt med et visst forbehold.

Tabell 69. Sparebanker. Bevilgede utlån til lønnstakere o. l.¹ fordelt på boligformål og «konsumformål». Mill. kr og prosent

	31/12-80		31/12-81		1982					
	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.	31/3		30/6		30/9	
Utlån til boligformål	18 164	76	20 984	76	21 128	76	21 976	75	22 590	75
Utlån til «konsumformål»	5 581	24	6 506	24	6 812	24	7 334	25	7 525	25
Utlån til lønnstakere o. l. i alt.	23 745	100	27 490	100	27 940	100	29 310	100	30 115	100

¹ Gruppen Lønnstakere o. l. er ikke alltid lett å skille ut fra andre grupper av låntakere. Tallene er derfor gitt med et visst forbehold.

gruppen lønnstakere o.l. enn i samme tidsrom i 1981. På bakgrunn av det som er nevnt ovenfor om innskuddsutviklingen, er det sannsynlig at det vil bli en lavere personlig sparing i 1982 enn året før. Når det gjelder foretakssektoren, er det vanskeligere å si noe om sparingen i 1982 sammenlignet med 1981, før statistikken for fjerde kvartal foreligger.

Selv om rentesatsene for bankinnskudd også i 1982 lå på et forholdsvis høyt nivå, har det også i 1982 vært en negativ realrente for de aller fleste innskytere.

Statsbankene (medregnet Postsparebanken)

Utlånene fra statsbankene til foretak, kommuner og privatpersoner steg i 1981 med 8,1 milliarder kroner eller med vel 9,2 prosent. For 1982 var det i kredittbudsjettet (nasjonalbudsjettet for 1983) regnet med en økning i kreditttilførselen fra statsbankene på nær 8,6 milliarder kroner, når en holder Kommunalbankens formidlingslån utenfor. Statsbankenes innvilgningsrammer for 1982 var satt til rundt 12 milliarder kroner, det vil si nesten 1 milliard mer enn for 1981.

I løpet av de tre første kvartaler av 1982 steg utlånene fra statsbankene (medregnet Postsparebanken) med vel 5,6 milliarder kroner, eller med 5,8 prosent. I samme periode året før var det en økning på 6,3 milliarder kroner (7,0 prosent). Som nevnt foran, fikk enkelte av statsbankene utpå høsten 1982 adgang til å disponere noe av sine innvilgningsrammer for 1982 tidligere enn opprinnelig fastsatt. Av de samlede utlån fra statsbankene til foretak, kommuner og privatpersoner ved utgangen av tredje kvartal 1982 på 99,6 milliarder kroner, var 51 prosent boliglån.

Den samlede utlånsøkning til foretak, kommuner og privatpersoner fra alle bankgrup-

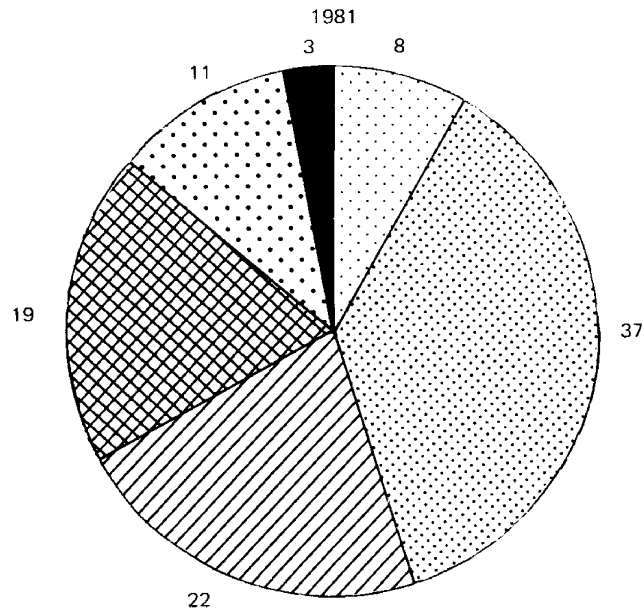
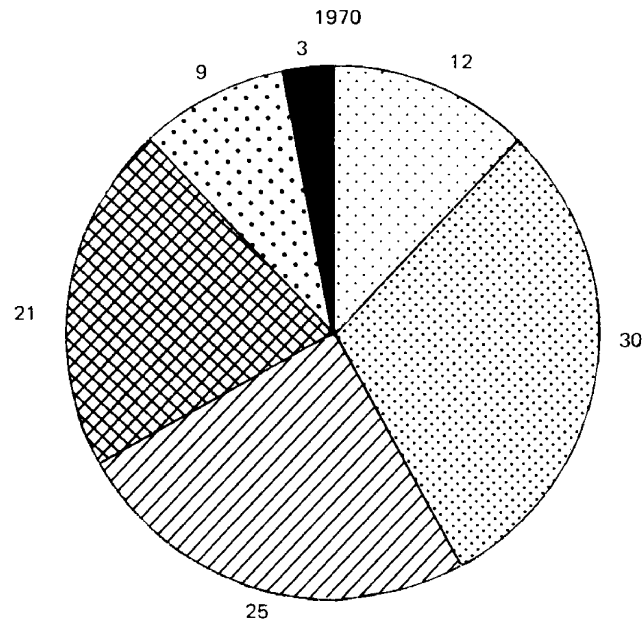
pene (alle private og offentlige banker) i de tre første kvartaler i 1982 utgjorde vel 15 milliarder kroner, og av dette falt nær 37 prosent på statsbankene (inkl. Postsparebanken). I samme periode ett år tidligere var den tilsvarende andel 42 prosent.

De private kredittforetakene

Utlånene til foretak, kommuner og privatpersoner fra de private kredittforetakene steg i 1981 med 5,3 milliarder kroner, dvs. med 23,3 prosent. I tillegg kom 525 mill. kr som var lånt til utlandet, blant annet fra Eksportfinans A/S. For 1982 var det satt en ramme på 680 mill. kr for kredittforetakenes lån til boligformål. De private kredittforetakene finansierer sin virksomhet så å si i sin helhet ved opptak av ihendehaverobligasjonslån. Fra juli 1982 gav Finansdepartementet som nevnt foran, kredittforetakene adgang til å selge spesielle omsetningsdokumenter til plasseringspliktige institusjoner, mot at kredittforetakene ytte lån til bankenes og forsikringssekskapenes kunder. Slike omsetningsdokumenter blir i statistikken betraktet som vanlige lån og ikke som ihendehaverobligasjonslån. På det tidspunkt da dette ble skrevet, forelå det ikke tall for hvor store beløp som var solgt av slike omsetningsdokumenter.

I løpet av de tre første kvartaler i 1982 steg utlånene til foretak, kommuner og privatpersoner fra de private kredittforetakene med anslagsvis 3,8 milliarder kroner, mot 2,7 milliarder kroner i samme tidsrom året før. Ved utgangen av tredje kvartal 1982 utgjorde de samlede utlån fra de private kredittforetakene vel 39 milliarder kroner. Av dette falt en tredjedel på realkredittforetakene og nær en tredjedel på skipsfinansieringsforetakene.

UTLAN¹⁾ FRA FINANSINSTITUSJONER TIL FORETAK, KOMMUNER OG
 PRIVATPERSONER, ETTER LANGIVERSEKTOR.
 31. DESEMBER 1970 OG 1981. PROSENT

1) Ekskl. ihendehaverobligasjonslån.

Fig. 22.

De private finansieringsselskapene

Økningen i utlånene fra de private finansieringsselskapene til foretak, kommuner og privatpersoner utgjorde i 1981 1 163 mill. kr, hvorav 814 mill. kr gjaldt leasing (leiefinansiering) og 173 mill. kr factoring. Anslaget for utlånsøking fra finansieringsselskapene i 1982 var satt til 1 630 mill. kr (i nasjonalbudsjettet for 1983. Tallet omfatter også leasing og factoring). Ved kgl. res. av 22. januar 1982 ble det bestemt å unnta utlånsformen factoring fra den direkte utlånsreguleringen. Begrunnelsen var at factoring er en spesialisert finansieringsform til næringsformål med et betydelig innslag av tjenesteyting på linje med leasing, som heller ikke er regulert.

I de tre første kvartaler av 1982 steg utlånene fra de private finansieringsselskapene med 1 895 mill. kr. Av dette gjaldt 1 285 mill. kr leasing og 331 mill. kr factoring.

Forsikringsselskapene

Utlånene fra livsforsikringsselskapene (ekskl. private og kommunale pensjonsinstitusjoner) til foretak, kommuner og privatpersoner steg i 1981 med 1 371 mill. kr, dvs. med 9,5 prosent. Av utlånsøkningen gikk vel 600 mill. kr til boligformål for lønnstakere o.l. I samme tidsrom økte beholdningene av ihendehaverobligasjoner, utstedt av foretak og kommuner, med 1 682 mill. kr, det vil si en økning på vel 51 prosent.

Som nevnt foran ble plasseringsplikten for livsforsikringsselskaper, pensjonskasser og -fond redusert fra og med 31. mars 1982. I løpet av de tre første kvartaler av 1982 gikk utlånene fra livsforsikringsselskapene opp med 1 088 mill. kr. Vel 80 prosent av utlånsøkningen gikk til foretak og privatpersoner. Beholdningene av ihendehaverobligasjoner utstedt av foretak og kommuner steg i samme tidsrom med 1 054 mill. kr.

Den gjennomsnittlige rente på utlån fra livsforsikringsselskapene steg fra 9,58 til 10,58 prosent i løpet av 1981. I juli 1982 ble rentenivået for slike utlån justert opp til 11 prosent og i oktober ytterligere til 12 prosent, jfr. avsnittet om renteutviklingen i 1982.

Skadeforsikringsselskapene økte i 1981 sine utlån til foretak, kommuner og privatpersoner med 216 mill. kr (6,4 prosent). I kredittbudsjettet for 1982 var rammen for utlån fra skadeforsikringsselskapene satt til 400 mill. kr. I perioden januar—september 1982 steg utlånene med 405 mill. kr (11,4 prosent), mot en økning på 285 mill. kr (8,5 prosent) i samme tidsrom året før. Så godt som hele ut-

lånsøkningen i 1982 gikk til foretak og privatpersoner.

Kapitaltilførselen til/fra utlandet

I 1981 var det ifølge utenriksregnskapet en netto kapitalutgang på vel 1,9 milliarder kroner. For oljesektoren var det en netto kapitalutgang på samme beløp, mens det for skipsfarten var en netto kapitalinngang på 1,4 milliarder kroner.

I kredittbudsjettet for 1982 ble anslagene for den direkte kapitalinngang fra utlandet endret flere ganger. I nasjonalbudsjettet for 1983 var anslaget for 1982 satt til 11,5 milliarder kroner i kapitalinngang. Av dette var 7 milliarder anslag for kapitalinngang til sjøfart og oljeboring. Disse tallene omfatter også forretnings- og sparebankenes valutalån etter lisens. Anslagene ifølge utenriksregnskapet for de tre første kvartaler i 1982 viste en samlet kapitaltilførsel fra utlandet på nær 4,5 milliarder kroner, og av dette falt 1,3 milliarder på oljevirkosomheten.

Tallene fra den årlige finanstillingen (tellingen av landets fordringer og gjeld overfor utlandet) viser at Norges nettogjeld overfor utlandet ved utgangen av 1981 var på vel 87 milliarder kroner, det vil si en nedgang på 5,4 milliarder kroner fra foregående år. Av nettogjelden på 87 milliarder kroner falt 73 milliarder på private og statlige foretak, 22 milliarder på statskassen og 16 milliarder på statsbanker, mens Norges Bank hadde et netto tilgodehavende overfor utlandet på vel 36 milliarder kroner. Oljesektoren hadde ved utgangen av 1981 en nettogjeld til utlandet på 25,5 milliarder kroner.

Obligasjonsmarkedet

I Økonomisk utsyn for 1980 er det gjort rede for omleggingen av obligasjonsmarkedet som fant sted høsten 1980. Myndighetene har seinere, både i 1981 og 1982, vedtatt til dels store endringer i det opprinnelige opplegg. Liberaliseringen av obligasjonsmarkedet medførte en betydelig større økning i ihendehaverobligasjonslån tatt opp innenlands av private bedrifter og kommuner (inkl. kommuneforetak) enn det var forutsatt i kredittoppleggene. I årene 1979, 1980 og 1981 ble det således emittert obligasjoner innenlands for henholdsvis 112 mill., 1 838 mill. og 2 575 mill. kr fra private foretak og for 31 mill., 1 695 mill. og 2 977 mill. kr fra kommunesektoren. Bankenes og livsforsikringsselskapenes beholdninger av slike obligasjoner viste også en sterk stigning i disse årene, slik at en kan tale om en sterk

Tabell 70. *Ihendehaverobligasjonsgjelden. Emisjoner og total gjeld. Mill. kr.*

Låntakere	Emittert i			Obligasjonsgjeld i alt ¹		
	1981		1982	31/12-80	31/12-81	30/9-82*
	Hele året	1/1-30/9	1/1-30/9			
A. Obligasjoner i alt	23 235	18 324	16 081	141 857	151 771	158 795
B. Obligasjoner i norske kroner ²	20 030	16 957	12 831	85 360	96 371	103 071
1. Statsforvaltningen	3 296	3 221	2 290	37 440	36 810	36 206
2. Kommuneforvaltningen inklusive kommuneforetak	2 877	2 198	2 323	5 596	7 998	10 002
3. Forretningsbanker	-	-	50	15	15	65
4. Statsbanker	3 597	2 650	2 225	8 897	10 488	11 932
5. Private kredittforetak	6 934	6 152	4 998	27 759	32 527	35 710
Av dette						
a. Realkredittforetak	2 331	2 072	1 840	8 563	10 478	12 224
b. Skipsfinansieringsforetak	1 898	1 537	1 545	10 201	10 849	11 259
6. Statsforetak	750	540	500	1 410	2 103	2 475
7. Private foretak	2 576	2 196	445	4 243	6 430	6 681
C. Obligasjoner i utenlandsk valuta ³ ...	3 005	1 167	3 150	56 197	54 900	55 124
1. Statsforvaltningen	-	-	-	24 335	21 288	17 172
2. Kommuneforvaltningen inklusive kommuneforetak	926	600	629	6 608	7 232	7 550
3. Forretningsbanker	730	322	-	493	1 284	1 492
4. Sparebanker	-	-	-	130	145	174
5. Statsbanker	816	-	323	13 268	13 317	14 096
6. Andre kredittinstitusjoner	160	-	1 337	2 172	2 414	3 999
7. Statsforetak	315	187	861	7 670	7 782	9 149
8. Private foretak	58	58	-	1 521	1 438	1 492
9. Utlandet	-	-	-	-	-	-
D. Obligasjoner i eurokroner	200	200	100	300	500	600
1. Kommuneforvaltningen inklusive kommuneforetak	100	100	-	100	200	200
2. Private kredittforetak	100	100	100	200	300	400

¹ Medr. oppkjøpte egne obligasjoner. ² Ekskl. lån i eurokroner. ³ For 1980 og 1981 er gjelden beregnet etter kurs ved utgangen av vedk. år. For 1982 beregnet etter kurs pr. 30. september.

vridning i strukturen på kredittmarkedet i denne perioden.

Som et ledd i arbeidet med å stramme inn på kreditttilførselen over obligasjonsmarkedet ble det i rundskriv fra Norges Bank av 7. mars 1982 gitt nye forskrifter for emisjoner av ihendehaverobligasjoner etter kredittlovens § 15. Av viktige endringer kan nevnes at det ble satt en maksimal grense for det enkelte låneopptak på 200 mill. kr (med unntak for kommunesektoren og kredittforetak), og at samme låntaker ikke kunne oppta nytt lån i obligasjonsmarkedet før etter seks måneder. Endringene i forskriftene for opptak av ihen-

dehaverobligasjonslån i 1981 og 1982 førte etter hvert til en betydelig reduksjon i låneopptakene på obligasjonsmarkedet fra private foretak. Mange større bedrifter tok i 1982 opp lån på mindre beløp enn tidligere, noe som trolig også hadde sammenheng med den lavere investeringssetterspørsel i industrien. Men det er sannsynlig at også den generelle økningen i rentenivået som fulgte etter at renten på statsobligasjoner ble hevet med en prosent-enhet i januar 1982, har virket dempende på ønskene fra næringslivet om å ta opp nye obligasjonslån.

I løpet av de ti første måneder av 1982 ble

Tabell 71. Beholdning av norske ihendehaverobligasjoner, etter innenlandske långiversektorer. Mill. kr

Långiversektorer	31/12 1980	30/9 1981	31/12 1981	30/9 1982
I alt ¹	85 660	95 746	96 871	103 671
Folketrygdfondet	16 832	17 548	18 394	19 388
Norges Bank	731	1 428	991	968
Postgiro og Postsparebanken	3 861	3 897	3 832	4 954
Forretningsbanker	23 403	26 801	26 183	27 465
Sparebanker	18 795	20 419	21 062	22 016
Statsbanker	207	292	242	368
Private kredittforetak	100	176	206	113
Livsforsikringsselskaper	15 459	17 901	18 462	20 692
Skadeforsikringsselskaper	88	128	115	98
Andre innenlandske sektorer	6 108	7 156	7 384	7 609

¹ Samlet ihendehaverobligasjonsgjeld i norske kroner, pålydende verdi. Institusjonenes beholdninger er oppført med bokført beløp. Eventuelle kursavvik er inkludert i posten Andre innenlandske sektorer.

det emittert ihendehaverobligasjoner i norske kroner for i alt 15,5 milliarder kroner, mot for 18,2 milliarder kroner i samme tidsrom året før. I samme periode i 1982 ble det emittert lån i utenlandsk valuta for 4,2 milliarder kroner (i 1981 2,1 milliarder). Av de innenlandske lånene som ble tatt opp i perioden 1/1—31/10 1982, falt 445 mill. kr på private foretak, mens det tilsvarende tallet året før var på hele 2 380 mill. kr. Obligasjonslån tatt opp til kommunesektoren utgjorde omtrent 2,5 milliarder kroner i begge årene.

Av en samlet obligasjonsgjeld i norske kroner pr. 30. september 1982 på 103,7 milliarder kroner var 27,5 milliarder plassert i forretningsbanker, 22,0 milliarder i sparebanker, 20,7 milliarder i livsforsikringsselskaper og 19,4 milliarder kroner i Folketrygdfondet.

Renteutviklingen i 1982

I avsnittet foran om kredittpolitikken og kredittutviklingen i 1982 ble det gitt noen generelle synspunkter om myndighetenes rentepolitikk. I renteerklæringen av 22. januar 1982 (gjengitt i Norges Banks rundskriv nr. 5 og 6/1982) la Finansdepartementet ikke opp til noen økning i utlånsrentene for kredittinstitusjonene i 1982. Bakgrunnen for dette var blant annet opphevelsen av prisstoppen og den generelle virkningen av en renteheving på kostnadene i næringslivet. Det ble videre uttalt at en for ettertiden ville basere rentepolitikken og kontrollen av kredittinstitusjonenes utlånsrenter på en fastsetting av et

maksimalt renteleie istedenfor som hittil å bygge på endringer i rentesatsene. I praksis betydde dette at myndighetene ved kontrollen av utlånsrentene i større grad ville basere seg på de renteoppgaver som kredittinstitusjonene gir ved utgangen av hvert år. I renteerklæringen ble det maksimale renteleiet for de kortsiktige utlån fra forretnings- og sparebankene fastsatt til 14,2 prosent p.a. og for de mellomlange og langsiktige utlån til 12 prosent. For utlån fra livsforsikringsselskapene ble renteleiet satt til 10,5 prosent p.a. Disse rentesatsene svarte stort sett til de faktiske gjennomsnittsrenter for de respektive institusjoner på det tidspunkt da renteerklæringen ble avgitt. I rundskriv nr. 6/1982 fra Norges Bank ble det blant annet poengtert at en med renteleie mener et veiet gjennomsnitt for den enkelte långiver av renten *inklusive provisjoner*, og at det gjelder trukne lån.

I forbindelse med de kredittpolitiske tiltak som ble satt i verk fra 1. juli 1982 (jfr. avsnittet foran om kredittpolitikken og kredittutviklingen i 1982), ble rentenivået for mellomlange og langsiktige utlån justert opp med 0,5 prosentpoeng, til 12,5 prosent for forretnings- og sparebankene og til 11 prosent for livsforsikringsselskapene. Samtidig ble renten på statskasseveksler hevet med 0,75 prosentpoeng. Renten på nye 30 dagers statskasseveksler var etter dette 10,80 prosent og for 90 dagers veksler 11,25 prosent. Ved en ny erklæring fra Finansdepartementet av 11. oktober 1982 ble rentenivået for livsforsikringsselskapenes utlån tillatt økt til 12 prosent. En av begrunnelsene for denne rentehevingen

Tabell 72. Enkelt utvalgte obligasjonsemisjoner i tiden 1. november 1981—30. november 1982

Utsteder	År	Beløp	Nominell	Løpetid	Emi-
			rente-		sjonskurs
		Mill. kr	Pst.	År	Pst.
A. Emisjoner i norske kroner					
1. Statskassen					
Statskassen	1982	42 218	13	10	100
Statskassen	1982	1 435	13 ¼	22	100
2. Kommuneforvaltn. inkl. komm.-foretak					
Lyse Kraftverk	1982	180	13 ½	23	100
Otraverkene	1982	200	13 ½	25	100
Nedre Romerike Vannverk A/L	1982	50	13 ⅝	25	100
3. Statsbanker					
Den Norske Industribank A/S ¹	1982	150	13	14	100
Norges Kommunalbank ¹	1982	300	13 ¼	22	100
4. Forretningsbanker					
Forretningsbanken A/S ³	1982	50	13	5	100
5. Private kredittforetak					
A/S Låneinst. for skipsbyggeriene ¹	1982	150	13	13	100
Sparebankenes Kredittselskap A/S	1982	250	13 ½	25	100
Eksporthfinans A/S	1982	600	13 ½	20	100
Norges Hypotekforening for Næringslivet ² ..	1982	100	13 ½	8	100
De Norske Bykredittforeninger	1982	427	14 ¼	25	100
6. Statsforetak					
Norsk Hydro A/S	1982	200	13 ¾	15	100
Statoil ⁵	1982	200	14 ½	13	100
7. Andre norske sektorer					
Kykkelsrud A/S	1982	120	13 ½	25	100
Felleskjøpet, Oslo	1982	100	13 ½	17	100
Det Norske Veritas	1982	100	13 ¾	17	100
B. Emisjoner i utenlandsk valuta					
1. Kommuneforvaltn. inkl. komm.-foretak					
Vestfjordens Avløpsselskaps lån i Sveits ...	1982	126	7 ⅞	12	99 ¼
Oslo kommunes lån i Japan	1982	379	8	10	99 ⅓
2. Statsbanker					
Norges Kommunalbanks lån i Sveits ¹	1982	323	6 ¼	10	100 ½
Norges Kommunalbanks lån i Japan ¹	1982	397	8 ½	10	100
3. Forretningsbanker					
Den norske Creditbank, eurodollar	1982	4109	13	8	100
4. Private kredittforetak					
Eksporthfinans' lån i USA	1982	1 033	13 ⅜	11	100
Eksporthfinans' lån i USA	1982	304	14 ½	7	100
5. Statsforetak					
Norsk Hydros lån i England	1982	331	14 ½	5	98 ⅞

¹ Statsgarantert. ² Eurokroner. ³ Konvertibelt obligasjonslån. ⁴ Ikke fulltegnet pr. 31/10 1982.
⁵ Lånet er unntatt fra beregningsgrunnlaget for primærreservekrav og plasseringsplikt. Jfr. Norges Banks rundskriv nr. 18/25. juni 1982.

Tabell 73. Forretningsbanker. Rente- og provisjonssatser¹ på nye utlån i norske kroner. Prosent p.a.

	1979		1980*		1981*		1982			
	4. kvartal		4. kvartal		4. kvartal		2. kvartal		3. kvartal	
	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest
Utlån i alt										
Renter	9,3	12,6	9,9	13,6	10,5	13,9	12,1	12,6	12,2	12,7
Provisjon	0,4	1,4	0,4	1,4	0,4	1,3	0,9	1,5	1,0	1,6
Veksler										
Renter	10,8	12,1	11,6	12,6	12,0	13,1	12,1	13,7	12,1	13,8
Provisjon	1,3	2,0	1,4	1,9	1,3	1,9	1,3	2,2	1,3	2,2
Utlån mot avbetalingskontrakter										
Renter	12,1	13,2	12,7	13,6	13,1	14,1	13,1	14,2	13,0	14,3
Provisjon	0,4	1,8	0,5	1,8	0,7	1,4	0,8	1,5	0,8	1,4
Kassekreditter										
Renter	9,8	10,2	11,1	11,2	12,6	12,7	12,7	12,8	12,8	12,9
Provisjon	0,9	1,5	0,8	1,5	0,7	1,4	0,8	1,5	0,8	1,5
Boligbyggelån godkjent av statens boligbanker										
Renter	9,0	9,6	9,0	9,7
Provisjon	1,3	1,4	1,3	1,4
Byggelån i alt, ikke medregnet boligbyggelån godkjent av statens boligbanker										
Renter	11,5	12,0	11,5	12,1
Provisjon	1,4	1,8	1,4	1,8
Andre utlån under 1 år										
Renter	9,4	13,4	10,3	14,3	10,6	14,9	11,1	15,5	11,4	15,7
Provisjon	0,0	1,0	0,0	1,0	0,0	1,0	0,0	1,0	0,0	1,0
Parter i ansvarlig lånekapital										
Renter	9,1	13,3	11,7	14,9
Provisjon	0,0	0,0	0,0	0,0
Konverterte boliglån med attest fra statens boligbanker										
Renter	10,4	11,7	10,7	11,7
Provisjon	0,0	0,0	0,0	0,0
Andre utlån 1 år og over										
Renter	9,1	13,7	9,7	14,8	10,3	15,1	10,7	15,5	11,3	15,7
Provisjon	0,0	1,0	0,0	1,0	0,0	1,0	0,0	1,1	0,0	1,0
<i>Spesifikasjoner</i>										
Kortsiktige utlån ²										
Renter	10,0	10,7	11,0	11,5	12,2	12,7	12,4	12,8	12,5	12,8
Provisjon	0,9	1,6	0,9	1,5	0,9	1,5	0,9	1,5	0,9	1,5
Mellomlange og langsiktige utlån ²										
Renter	10,7	15,5	11,3	15,7
Provisjon	0,0	1,1	0,0	1,0

Kilde: Norges Bank: Penger og Kreditt.

¹ Engangsprovisjon i prosent av lånebeløp. Rente- og provisjonssatsene er veide gjennomsnitt av det de enkelte banker oppgir som vanlig laveste, henholdsvis høyeste sats for de forskjellige arter av utlån. Provisjonssatsene for kassekreditt og byggelån refererer seg til bevilgede beløp. Oppgavene fra bankene er for øvrig beheftet med en viss usikkerhet, og små endringer i tallene må ikke tillegges noen vekt.

² Refererer seg til tilsvarende begrep i finansministerens renteerklæring. Kortsiktige utlån omfatter: Veksler, utlån mot avbetalingskontrakter, kassekreditter, byggelån i alt, ikke medregnet boligbyggelån godkjent av statens boligbanker, og andre utlån med løpetid under ett år. Mellomlange og langsiktige utlån omfatter: Parter i ansvarlig lånekapital og andre utlån med løpetid ett år og over.

Tabell 74. Sparebanker. Rente- og provisjonssatser¹ på nye utlån i norske kroner. Prosent p.a.

	1979		1980*		1981*		1982			
	4. kvartal		4. kvartal		4. kvartal		2. kvartal		3. kvartal	
	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest
Utlån i alt										
Renter	9,0	11,9	9,8	13,2	10,1	13,4	11,1	11,9	11,3	12,0
Provisjon	0,3	1,4	0,3	1,5	0,3	1,4	1,0	1,5	0,9	1,5
Veksler										
Renter	11,1	12,1	12,7	13,6	13,6	14,6	13,6	14,5	13,7	14,6
Provisjon	0,7	1,3	0,7	1,3	0,4	1,2	0,6	1,3	0,6	1,2
Utlån mot avbetalings- kontrakter										
Renter	12,4	12,9	13,8	14,4	14,5	15,0	14,4	15,1	14,5	15,2
Provisjon	0,5	1,5	0,3	1,6	0,2	1,5	0,3	1,5	0,2	1,5
Kassekreditter										
Renter	9,4	10,0	10,7	11,1	11,8	12,4	11,9	12,7	12,0	12,7
Provisjon	0,8	1,4	0,9	1,4	0,7	1,5	0,7	1,5	0,6	1,5
Boligbyggelån godkjent av statens boligbanker										
Renter	8,7	8,7	8,9	8,9
Provisjon	1,2	1,4	1,2	1,4
Byggelån i alt, ikke medreg- net boligbyggelån god- kjent av statens bolig- banker										
Renter	11,3	12,0	11,4	12,0
Provisjon	1,4	1,5	1,4	1,7
Andre utlån under 1 år										
Renter	9,8	12,9	11,1	14,4	11,6	14,7	10,6	15,2	11,8	15,3
Provisjon	0,0	0,6	0,0	1,0	0,0	0,9	0,0	1,3	0,0	0,7
Parter i ansvarlig låne- kapital										
Renter	11,6	13,3	11,1	12,9
Provisjon	0,0	0,0	0,0	0,0
Konverterte boliglån med attest fra statens bolig- banker										
Renter	10,0	11,2	10,4	11,6
Provisjon	0,0	0,0	0,0	0,0
Andre utlån 1 år og over										
Renter	9,0	12,8	9,9	14,3	10,1	14,1	10,0	14,7	10,5	15,0
Provisjon	0,0	0,4	0,0	0,4	0,0	0,1	0,0	0,4	0,0	0,3
<i>Spesifikasjoner:</i>										
Kortsiktige utlån										
Renter	9,6	10,3	10,7	11,4	11,8	12,4	11,6	12,5	11,8	12,6
Provisjon	1,0	1,4	1,0	1,5	0,9	1,5	1,0	1,5	0,9	1,6
Mellomlange og langsiktige utlån										
Renter	10,0	14,7	10,5	15,0
Provisjon	0,0	0,4	0,0	0,3

Kilde: Norges Bank: Penger og Kreditt.

¹ Se noter til tabell 73.

var at den kunne føre til en nedgang i konverteringstiden for lån og dermed redusere låneetterspørselen rettet mot bankene og det uregulerte lånemarked. Det var også en forutsetning at renteøkningen skulle bidra til å styrke livsforsikringssekskapenes medvirkning i finansieringen av boliger.

For emisjoner av ihendehaverobligasjoner steg den gjennomsnittlige rentesats innenlands fra 10,07 prosent i 1980 til 11,59 prosent i 1981. For de utenlandske obligasjonslånene var det en stigning fra 8,00 prosent i 1980 til 10,07 prosent i gjennomsnitt i 1981. I 1982 var obligasjonsrenten innenlands på glid oppover for alle låntakergrupper. Renten på statsobligasjoner ble hevet med én prosentenheter i januar 1982 til 12 ½ prosent for 5-års og 13

prosent for 10-års lån, og i oktober ble det lagt ut et statslån til 13 ¼ prosent rente med løpetid 22 år. I oktober 1982 lå renten for nye lån til kredittforetakene stort sett mellom 13 ½ og 14 ¼ prosent, mens den for lån til kommuner og kommuneforetak for det meste lå på 13 ½ prosent.

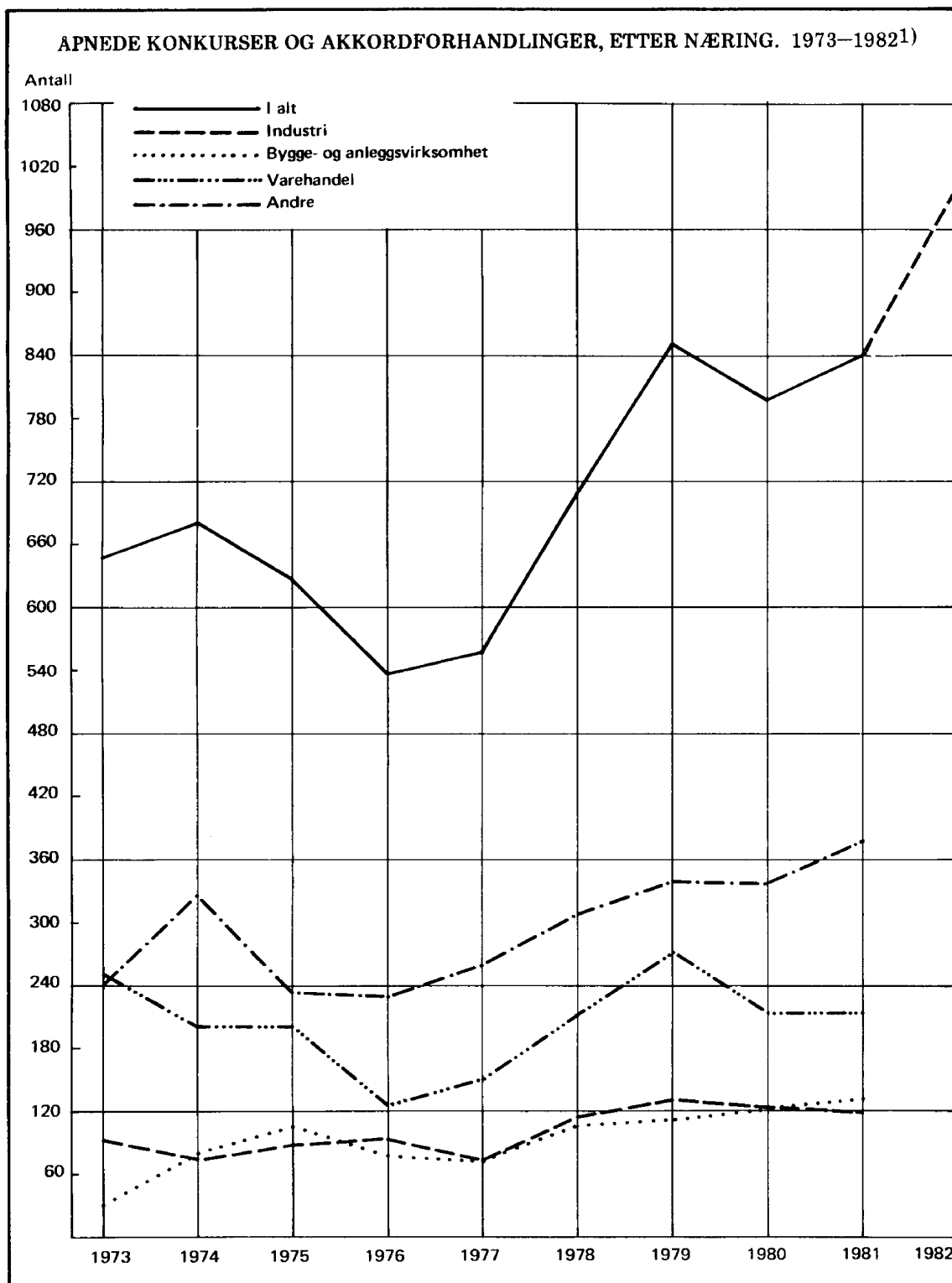
Rentesatsene på bankinnskudd fra kunder viste en mindre stigning i 1981, men det var til dels store variasjoner for de ulike typer av innskudd. Tidsinnskuddene på spesielle vilkår i forretningsbankene steg således fra et gjennomsnitt på 10,50 prosent ved utgangen av 1980 til 11,57 prosent i 1981. I løpet av de tre første kvartaler i 1982 var det også en mindre stigning i gjennomsnittsrentene for innskudd fra kunder generelt.

Tabell 75. Forretningsbanker og sparebanker. Rentesatser på nye bankinnskudd i norske kroner fra kunder. Prosent p.a.¹

	Innskudd i alt	Folioinnskudd	Lønnskonti	Anfordring i alt	Oppsigelse		Langtids-sparing	Termin og andre vilkår		Bundne innskudd	Tidsinnskudd i alt
					3 md.	12 md.		Under 1 år	1 år og over		
<i>Forretningsbanker</i>											
4. kvartal 1979											
Lavest	5,9	0,1	4,0	0,8	5,0	7,5	7,5	8,0	7,7	7,5	7,4
Høyest	8,0	1,7	4,1	2,2	5,1	7,6	10,3	12,4	9,6	7,5	9,7
4. kvartal 1980											
Lavest	5,8	0,2	5,0	1,2	5,0	7,5	7,9	7,2	8,2	7,5	7,2
Høyest	8,8	3,1	5,2	3,5	5,0	7,9	9,6	12,0	10,5	7,5	10,3
4. kvartal 1981											
Lavest	6,3	0,3	5,0	1,7	5,0	7,1	9,0	8,0	8,6	7,5	7,5
Høyest	9,4	1,6	5,6	2,8	5,1	7,8	10,6	14,3	11,2	7,5	10,8
2. kvartal 1982											
Lavest	6,4	0,4	5,0	1,7	5,0	6,9	9,2	8,2	8,8	7,6	7,6
Høyest	9,7	2,0	5,8	3,1	5,1	8,0	10,9	15,5	11,0	7,6	11,5
3. kvartal 1982											
Lavest	6,4	0,8	5,1	2,0	5,0	6,9	9,3	8,0	8,8	7,6	7,5
Høyest	9,6	2,6	5,8	3,5	5,1	8,0	11,0	14,9	11,8	7,6	11,3
<i>Sparebanker</i>											
4. kvartal 1979											
Lavest	5,9	0,5	4,0	2,0	5,1	7,5	7,5	6,6	8,0	7,5	6,7
Høyest	6,9	3,1	5,3	4,0	5,1	7,7	10,2	11,3	9,3	7,5	7,5
4. kvartal 1980											
Lavest	6,1	1,1	4,8	2,6	5,0	7,4	7,8	6,9	8,0	7,5	6,8
Høyest	7,6	4,1	6,1	4,9	5,0	7,7	10,2	11,6	9,7	7,5	8,2
4. kvartal 1981											
Lavest	6,1	1,0	5,0	2,8	5,0	7,4	8,0	7,5	8,1	7,5	6,9
Høyest	7,3	2,7	6,6	4,4	5,0	7,8	10,7	11,9	10,5	7,5	8,0
2. kvartal 1982											
Lavest	6,3	1,7	4,9	3,4	5,0	7,5	7,9	6,9	8,2	7,6	6,8
Høyest	7,9	3,8	7,0	5,5	5,2	7,9	10,9	13,1	10,9	7,6	8,3
3. kvartal 1982											
Lavest	6,4	3,1	4,9	4,0	5,1	7,4	7,9	7,0	8,4	7,6	6,9
Høyest	8,0	5,2	6,9	6,0	5,1	7,9	11,0	13,7	11,3	7,6	8,4

Kilde: Norges Bank: Penger og Kreditt.

¹ Se note 1 til tabell 73.

1) For desember 1982 anslag. Tallet for konkurser i alt pr. 30/11–82 var 939.

Fig. 23.

Aksjemarkedet

I løpet av 1981 ble det emittert aksjer for i alt 2,7 milliarder kroner, hvorav 686 mill. kr gjaldt fondsemisjoner. De tilsvarende tall året før var henholdsvis 3,3 milliarder og 545 mill. kr. I løpet av de tre første kvartaler i 1982 ble det emittert aksjer for 1 905 mill. kr, hvorav 487 mill. kr gjaldt overføringer fra fonds. I samme periode i 1981 utgjorde aksjemitisjonene henholdsvis 1 866 mill. og 465 mill. kr.

Av aksjemitisjonene i 1981 på 2,7 milliarder kroner stod industrien for 919 mill. kr, varehandelen for 714 mill. kr og gruppen finansiering (utenom banker og forsikringsselskaper), eiendomsdrift og tjenesteyting til næringslivet for 422 mill. kr.

En nyskapning på aksjemarkedet i 1982 var *aksjesparing med skattefradrag*. Ordningen

trådte i kraft 11. juni 1982 og gjelder bare for personlige skattytere. Fradrag i skatt gis bare for innskudd i aksjefond og ikke ved direkte kjøp av aksjer. Høyeste sparebeløp er 2 000 kr i skatteklasse 1 og 4 000 i skatteklasse 2. Fradragssatsen er 40 prosent, og sparebeløpet bindes i 5 år etter utgangen av innskuddsåret. Da ordningen med sparing i aksjefond ble innført, regnet myndighetene med at resultatet for 1982 skulle bli omtrent 400 mill. kr, men ved utgangen av desember 1982 var det bare tegnet for anslagsvis 100 mill. kr.

Oslo Børs' totalindeks for aksjekurser (1/1 1972 = 100) svingte mellom 105 og 126 i de gjennomsnittlige månedstallene for 1981. Gjennomsnittet for hele året 1981 var 113, mot 106 året før. I de elleve første måneder av 1982 svingte totalindeksen mellom 97,88 (25. november) og 121,80 (29. januar).

Inntektsnytting

Privat konsum

Foreløpige beregninger viser at det private konsumet, regnet i løpende priser, var 177,4 milliarder kroner i 1982. Dette er en økning på 21,9 milliarder kroner, eller 14,1 prosent, i forhold til 1981. Nasjonalregnskapets prisindeks for privat konsum økte med 12,0 prosent fra 1981 til 1982. Prisstigningen i fjor var således noe lavere enn prisstigningen fra 1980 til 1981 på 13,5 prosent. I volum økte det private konsumet med 1,9 prosent i 1982. Sammenliknet med året før (1,3 prosent) var det en økning, men gjennomgående har konsumveksten helt siden 1978 vært vesentlig lavere enn i 60-årene og første del av 70-årene. Gjennomsnittlig årlig konsumvekst i perioden 1978—1982 var 1,4 prosent, mens gjennomsnittet for perioden 1972—1982 var 3,2 prosent.

Foreløpige tall for volumveksten for hovedgrupper av det private konsumet viser at varekonsumet økte med 0,9 prosent fra 1981 til 1982, mens tjenestekonsumet økte med 3,9 prosent. Fra 1980 til 1981 var det en reduksjon i varekonsumet på 0,3 prosent, mens tjenestekonsumet økte med 4,7 prosent (se

tabell T i vedlegget). Tjenestekonsumet inkluderer korreksjonsposten for nordmenns konsum i utlandet minus utlendingers konsum i Norge. Nordmenns konsum i utlandet økte med 12,0 prosent fra 1981 til 1982, samtidig som utlendingers konsum i Norge gikk ned med 9,3 prosent. Sammenliknet med den totale konsumveksten på 1,9 prosent har endringen i disse to postene vært uvanlig stor. Etter en nedgang fra 1979 til 1980, økte nordmenns konsum i utlandet med vel 20 prosent i 1981, og en fortsatt økning gjorde seg altså gjeldende i 1982. Bortsett fra den kraftige reduksjonen i 1982, har utlendingers konsum i Norge økt hvert år siden 1974.

For å vurdere konsumets etterspørselsvirkninger på norsk økonomi, er det hensiktsmessig å ta utgangspunkt i størrelsen spesifisert konsum som består av nordmenns og utlendingers konsum i Norge. Med utgangspunkt i spesifisert konsum framkommer privat konsum ved å trekke fra utlendingers konsum i Norge og legge til nordmenns konsum i utlandet (se tabell 78). Betydningen av korreksjonspostene for utlandet framgår ved å sammenlikne volumveksten i spesifisert konsum og privat konsum. Spesifisert konsum

Tabell 76. Konsumets volumutvikling

	Nettonasjonalprodukt	Totalt konsum	Offentlig konsum	Privat konsum	Privat konsum pr. innbygger
	Gj.sn. årlig økning i prosent				
1962—1967.....	4,6	4,2	6,9	3,4	2,6
1967—1974.....	3,8	4,0	5,0	3,6	2,9
1974—1980.....	4,6	3,8	5,3	3,3	2,9
1975.....	5,8	5,3	6,4	4,9	4,3
1976.....	5,8	6,4	7,4	6,1	5,6
1977.....	2,8	6,4	4,9	6,9	6,5
1978.....	4,6	0,2	5,3	—1,6	—2,0
1979.....	5,4	3,3	3,5	3,2	2,9
1980 ¹	4,5	3,0	4,7	2,3	2,0
1981* ¹	—0,3	2,4	5,2	1,3	1,0
1982* ¹	—0,5	1,6	0,9	1,9	1,5

¹ Fra 1980 ble en ny finansieringsordning av helseinstitusjoner innført (rammetilskudd). Endringen medfører at en del helsetjenester som tidligere ble betraktet som privat konsum, nå regnes som offentlig konsum. Dette påvirker nivået og vekstratene for privat og offentlig konsum hver for seg, men ikke summen av de to.

Tabell 77. Prosentvise endringer i volum og priser for det private konsum, etter utgiftsgrupper

	Prosentvise endringer i volum fra år til år			Prosentvise prisendringer fra år til år			Prosentvis endring i relative priser (gruppreiser i forhold til konsumpris) 1981—1982
	1979—1980	1980—1981	1981—1982	1979—1980	1980—1981	1981—1982	
Matvarer	3,3	0,0	1,9	8,8	16,1	13,9	1,7
Drikkevarer og tobakk	5,1	—12,3	—11,3	3,7	27,6	15,7	3,3
Klær og skotøy	3,6	—1,7	0,0	9,7	11,6	7,5	—4,0
Bolig, lys og brensel	2,7	3,1	3,1	12,0	13,3	12,3	0,3
Møbler og husholdningsartikler	—0,6	—0,2	0,2	11,5	13,7	9,6	—2,1
Helsepleie ¹	—7,0	—2,4	0,0	16,3	13,2	17,8	5,2
Transport, post, teletjenester .	4,1	2,5	6,1	11,9	11,2	9,7	—2,1
Fritidssysler og utdanning	4,3	6,3	—2,4	7,5	7,5	11,3	—0,6
Andre varer og tjenester	1,8	1,4	0,9	11,0	14,7	13,5	1,3
Spesifisert konsum i alt ¹	2,6	0,4	1,0	10,1	13,9	12,1	0,1
+ Nordmenns konsum i utlandet	—2,7	20,2	12,0	9,1	5,6	9,2	—2,5
— utlendingers konsum i Norge	1,5	4,6	—9,3	11,0	13,6	11,5	—0,4
Privat konsum i alt ¹	2,3	1,3	1,9	10,0	13,5	12,0	—

¹ Se note tabell 77.Tabell 78. Forbruk av enkelte matvarer¹

	1977	1978	1979	1980	1981*	1982*
Helmjolk ²	660,0	658,0	668,0	680,0	673,0	678,0
Mager mjølk	114,0	115,0	111,0	118,0	126,0	127,0
Fløte, beregnet som helmjolk	238,0	248,0	251,0	254,0	255,0	259,0
Smør	20,6	21,4	21,8	23,0	19,4	19,8
Margarin	65,8	64,3	62,4	65,7	60,3	59,4
Hvit ost	30,3	32,5	34,6	35,8	36,9	37,9
Brun ost	14,3	14,3	14,3	15,0	14,5	14,8
Egg	39,7	41,1	42,8	43,5	43,4	45,2
Kjøtt	130,3	134,7	136,5	138,7	126,9	131,6
Flesk	85,6	84,2	86,3	90,9	81,8	82,2
Kaffe, rå vekt ³	35,2	35,4	35,6	38,6	39,3	40,5
Sukker ³	139,7	161,2	166,7	164,5	168,5	160,1
Importert frukt og bær	196,0	202,0	209,0	197,0	211,0	210,0
Norsk frukt og bær	98,0	117,0	89,0	99,0	110,0	108,0
Tørket frukt, nøtter	10,5	10,7	10,1	11,0	11,6	11,3
Importerte grønnsaker	36,0	30,0	42,0	36,0	40,0	38,0
Norske grønnsaker	144,0	158,0	143,0	168,0	151,0	156,0

¹ Omfatter alt innenlandsk forbruk, ikke bare husholdningenes forbruk. ² Omfatter også forbruket av tørrmjølk og kondensert mjølk. ³ Tre-årlig glidende gjennomsnitt.

Tabell 79. Forbruk av tobakk og drikkevarer

		1977	1978	1979	1980	1981*	1982*
Sigarer	Tonn	91,0	84,2	78,9	76,2	69,7	67,0
Sigaretter	Mill. stk.	1 956,7	1 850,5	2 042,5	2 232,1	1 995,3	1 880,0
Røyketobakk, skrå, snus	Tonn	4 752	4 515	4 655	4 748	4 697	4 510
Alkoholrie drikkevarer	Mill. liter	216,7	228,4	241,7	240,3	218,8	245,1
Alkoholholdig øl	» »	182,3	183,1	183,1	193,7	180,1	189,1
Vin	» »	13,5	11,8	15,0	18,0	17,1	11,0
Brennevin	» »	18,1	14,9	17,4	18,4	15,5	9,3
Rein alkohol i alt	» »	17,7	16,2	17,7	18,9	17,0	13,8

økte med bare 1,0 prosent fra 1981 til 1982, det vil si halvparten av økningen i privat konsum.

Varekonsumet utgjør om lag $\frac{2}{3}$ av spesifisert konsum. Innen varekonsumet var det gruppen drikkevarer og tobakk som viste den største endringen fra 1981 til 1982 med en nedgang på 11,3 prosent. Konsumet av både vin, brennevin og tobakksvarer gikk ned, mens ølkonsumet økte noe (5,0 prosent). Denne nedgangen må ses i sammenheng med den sterke prisøkningen på tobakk og alkoholholdige drikkevarer, hele 15,7 prosent fra 1981 til 1982. Nedgangen i konsumet av vin og brennevin skyldes nok for en stor del også den langvarige streiken ved Vinmonopolet høsten 1982. Konsumet av drikkevarer og tobakk gikk kraftig ned også fra 1980 til 1981, med 12,3 prosent. Prisøkningen var da hele 27,6 prosent.

Matvarekonsumet økte med 1,9 prosent fra 1981 til 1982, like mye som den gjennomsnittlige veksten i privat konsum. (Sukkerforbruket gikk imidlertid ned med vel 5 prosent i 1982.) Prisstigningen på matvarer var 13,9 prosent og dermed noe sterkere enn den gjennomsnittlige prisstigningen på privat konsum. Fra 1980 til 1981 var det ingen endring i konsumet av matvarer.

Konsumet av klær og skotøy var uforandret fra 1981 til 1982, mens konsumet av bolig, lys og brensel økte med 3,1 prosent, like mye som foregående år. Boligkonsumet økte med knapt 4 prosent. Innen boligoppvarming er det fortsatt en økning i elektrisitetsforbruket (3 prosent fra 1981 til 1982) på bekostning av annen oppvarming (6,5 prosent reduksjon fra 1981 til 1982). Den gjennomsnittlige prisstigningen på bolig, lys og brensel var 12,3 prosent, og både økte utlånsrenter og høyere energipriser bidrog til denne sterke prisstigningen. Konsumet av møbler og husholdningsartikler økte med 0,2 prosent, til tross for nedgang i salget

av bl.a. kjøleskap, kombinerte kjøle- og fryseskap, vaskemaskiner, støvsugere og båndopptakere.

Konsumet av helsepleie var uforandret fra 1981 til 1982. Prisstigningen for denne gruppen var 17,8 prosent som var den sterkeste prisstigningen blant alle konsumhovedgruppene.

Gruppen transport, post og teletjenester hadde en volumvekst på 6,1 prosent og dermed

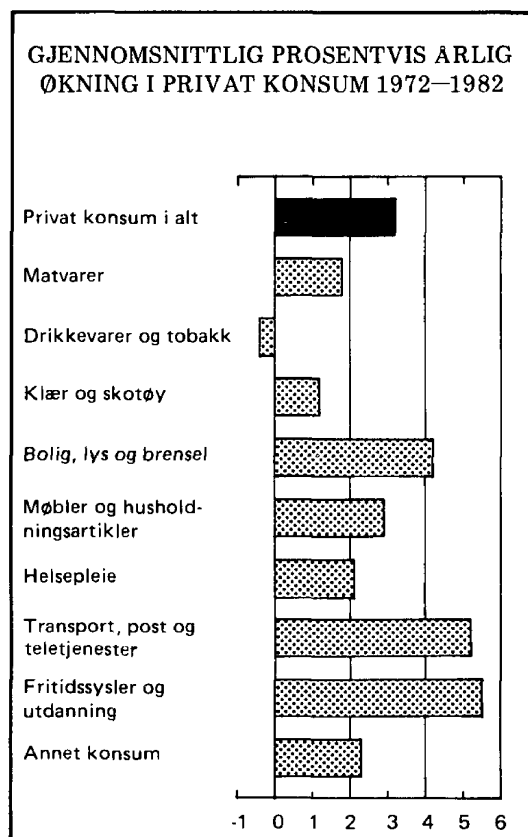

Fig. 24.

Tabell 80. *Salg¹ av andre forbruksvarer*

	1977	1978	1979	1980	1981*	1982*
Kjøleskap 1 000 stk.	96	87	86	95	78	70
Dypfrysere » »	80	73	71	71	81	86
Kombinerte kjøpeskap og dypfrysere » »	34	30	27	31	34	25
Vaskemaskiner » »	108	97	96	96	114	96
Varmtvannsberedere » »	81	85	88	91	94	110
Varmekolber for innbygging » »	32	23	25	48	39	47
Strykejern » »	112	100	116	120	110	194
Elte- og røremaskiner » »	122	93	106	102	92	99
Oppvaskmaskiner » »	36	35	34	30	37	41
Støvsugere » »	138	124	117	127	135	120
Båndopptakere » »	153	115	136	166	272	238
Radiomottakere » »	431	315	320	340	366	380
Fjernsynsapparater » »	202	166	175	157	172	182
Motorsykler ² » »	16	13	13	16	17	23
Personbiler ^{2,3} » »	149	80	91	97	107	120

¹ For enkelte varer inkluderer tallene lager hos detaljist. ² Førstegangsregistrerte. ³ Medr. drosjer.

Tabell 81. *Konsum av reiser etc.*

	1977	1978	1979	1980	1981	1982*
Jernbanereiser Mill. personkm	2 004	2 058	2 265	2 394	2 425	2 202
Bussreiser » »	3 987	3 930	4 124	4 257	4 297	4 200
Innenlandsk ruteflyging » »	1 224	1 324	1 426	1 431	1 493	1 565
Hotellgjestedøgn (nordmenn) 1 000	4 324	4 405	4 613	4 896	4 952	4 912

den største volumøkningen av samtlige konsumgrupper (bortsett fra nordmenns konsum i utlandet). Kjøp av personbiler — som veier tungt i denne gruppen — økte med vel 12 prosent. Jernbanereiser viste en nedgang på nærmere 10 prosent, og bussreiser gikk ned med vel 2 prosent. Innenlandske flyreiser økte derimot med 5 prosent. Siste års utvikling tyder på en forskyvning mot mindre bruk av kollektivtransport og større bruk av privatbil. Imidlertid var prisstigningen for gruppen transport, post og teletjenester 9,7 prosent fra 1981 til 1982 og dermed lavere enn gjennomsnittlig prisstigning.

Innen tjenestekonsumet var det (bortsett fra utlendingers konsum i Norge) gruppen fritidssysler og utdanning som viste den største nedgangen fra 1981 til 1982 med 2,4 prosent. Nedgangen skyldes vesentlig en reduksjon i kino- og teaterbesøk med vel 12 prosent. Fra 1980 til 1981 hadde derimot fritidssysler og utdanning størst volumvekst av

samtlige konsumhovedgrupper med en økning på 6,3 prosent, og gjennomsnittlig volumvekst over siste 10-års periode har for denne gruppen vært 5,5 prosent. Konsumet av andre varer og tjenester økte med 0,9 prosent.

Endringen i konsumet av de ulike hovedgruppene er vist i figur 24.

Det er vanligvis en nær sammenheng mellom endringer i volumet av privat konsum og husholdningenes disponible realinntekt. En faktor som virker modifierende på denne sammenhengen synes erfaringsmessig å være forholdene på kredittmarkedet.

Vekstratene i husholdningenes disponible realinntekt var \pm 0,3 prosent i 1980, og anslagsvis 4,4 prosent i 1981 og 2,8 prosent i 1982. Økningen i privatfinansiert privat konsum var 2,7 prosent i 1980, og anslagsvis 1,3 prosent i 1981 og 2,0 prosent i 1982.

Forholdene på kredittmarkedet forklarer til en viss grad det manglende samsvaret mellom konsumutvikling og husholdningenes inn-

Tabell 82. Faktisk og beregnet utvikling av det privatfinansierte private konsum. Prosentvis volumøkning fra året før¹

Ar	Faktisk økning (1)	Beregnet økning (2)	Avvik (2)—(1)
1975	5,3	4,6	— 0,7
1976	6,2	6,9	0,7
1977	7,0	6,4	— 0,6
1978	— 1,8	— 2,0	— 0,2
1979	3,0	2,5	— 0,5
1980	2,7	1,0	— 1,7
1981*	1,3	1,2	— 0,1
1982*	2,0	1,0	— 1,0

¹ Beregningene bygger på makrokonsumfunksjonen i den økonomiske modellen MODIS IV. Estimeringen er basert på endelige nasjonalregnskapstall 1962—1978. Privatfinansiert privat konsum er definert som samlet privat konsum minus helsepleie. Formelen for beregnet konsum er $0,87 \times (\text{lønnskateres disponible realinntekt}) + 0,79 \times (\text{trygdedes disponible realinntekt}) + 0,54 \times (\text{selvstendiges disponible realinntekt}) + 0,55 \times (\text{kredittøkningen til lønnskater, trygdede o. a.}) + \text{konstant}$.

tektutvikling. Etter den kraftige tilstramningen i kredittmarkedet i 1978 ble kreditttilgangen økt betydelig både i 1979 og 1980. I 1981 og 1982 har kreditttilgangen igjen blitt strammet til, og økningen i privat konsum har vært mindre enn hva inntektsutviklingen isolert sett skulle tilsi.

Spareraten i husholdningene nådde en topp i 1978, og falt deretter tilbake til om lag samme nivå som midt i 70-årene. I 1981 begynte spareraten igjen å stige. Sammenlikningen av faktisk og beregnet utvikling i det private konsum tyder på at variasjonene i husholdningenes disponible realinntekt fra ett år til et annet, ikke gir tilsvarende utslag i det private konsum. I 1980 gikk husholdningenes disponible realinntekt ned med 0,3 prosent. Når en tar hensyn til kreditttilgangen, blir den beregnede økning i privat konsum 1,0 prosent. Den faktiske økning i privat konsum var derimot 2,7 prosent. I 1982 var den beregnede konsumutvikling betydelig svakere enn det inntektsutviklingen skulle tilsi. Dette avviket tyder på en tidsforskyvning mellom husholdningenes inntektsopptjening og inntektsanvendelse som ikke er ivarettatt i den modellmessige behandling av det private konsum.

Det private konsumets andel av nettonasjonalproduktet var i 1982 56,8 prosent. I 1981 var andelen 55,2 prosent, som er den laveste andel som hittil er observert.

Tabell 83. Sammenhengen mellom nasjonalproduktet, private disponible inntekter og privat konsum

Ar	Privat disponibel inntekt i pst. av nettonasjonalproduktet	Privat konsum i pst. av privat disponibel inntekt	Privat konsum i pst. av nettonasjonalproduktet (1 × 2:100)
	(1)	(2)	(3)
1955	78,9	86,4	68,2
1960	76,5	89,3	68,3
1965	74,7	86,3	64,5
1970	71,1	87,9	62,5
1971	68,5	91,1	62,4
1972	66,8	92,7	61,9
1973	65,3	92,4	60,3
1974	65,9	90,3	59,5
1975	66,1	92,0	60,8
1976	65,1	95,2	62,0
1977	65,1	99,4	64,7
1978	64,8	95,7	62,0
1979	63,9	93,2	59,5
1980	60,8	91,2	55,5
1981*	62,2	88,9	55,2
1982*	62,3	91,1	56,8

Investeringer

Foreløpige nasjonalregnskapstall for 1982 viser en nedgang i investeringsvolumet i fast realkapital på 8,2 prosent fra året før. Det var en sterk oppgang i investeringsnivået i 1981, mens det var en nedgang i de to foregående år.

Det var en meget sterk økning i investeringsvolumet for utstyr til olje- og gassrørtransport i 1982. Gassrørledningen til NGL-anlegg mv. på Kårstø utgjør en stor del av denne økningen. Utenom investeringsutgifter for oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger, og utgifter til andre bygg og annet transportmateriell — som viser oppgang — viser anslagene for 1982 ellers jamt over nedgang i investeringsvolumet i fast realkapital. Investeringsvolumet viste faktisk en nedgang i alle vareproduserende næringer.

Foreløpige tall viser at lagrene, medregnet varer under arbeid, regnet i 1975-priser steg med 3,8 milliarder kroner i 1982, mot en nedgang på 4,2 milliarder kroner året før. Statfjord C-plattformen, som er under bygging, drog tallene for varer under arbeid sterkt opp, men også varelagrene ellers økte i 1982.

Bruttoinvesteringene i fast realkapital og lager sett under ett, steg med 6,6 prosent målt i faste priser fra 1981 til 1982, mot en nedgang på 2,6 prosent fra 1980 til 1981. Gjennomsnittsprisen på investeringsvarene økte med 7,2 prosent fra 1981 til 1982, men prisindeksene viste betydelig variasjon mellom de ulike investeringskategorier.

Målt i løpende priser utgjorde de samlede investeringer i fast realkapital 24,5 prosent av bruttonasjonalproduktet i 1982, mot 27,5 prosent året før. Investeringsandelen har svingt sterkt i seinere år. Den var 24,8 prosent for 1980, mot henholdsvis 27,7 og 31,8 prosent i 1979 og 1978. I 1977 var andelen helt oppe i 37,1 prosent. Investeringsandelen viser imidlertid et mye jevnere forløp i de siste tre årene — fra 26,4 og 26,3 prosent i 1980 og 1981 til 25,6 prosent i 1982 — når det korrigeres for oljeplattformer under arbeid. Investeringsandelen ligger nå om lag på samme nivå som i begynnelsen av 1970-årene, altså før de store investeringene i oljevirk-

somheten startet. Med store oljeinvesteringer, betyr dette at investeringene ellers i landet nå utgjør en langt mindre andel av bruttonasjonalproduktet enn de gjorde før oljevirk-somheten startet.

De foreløpige volumtall for bruttoinvesteringene i fast realkapital fordelt på arter er gitt i tabell 85. Det var gruppen oljerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv. som siste året stod for den mest markerte nedgang i bruttoinvesteringene. Fra 1981 til 1982 ble investeringene i fast realkapital i denne gruppen nesten halvert, mens de fra 1980 til 1981 nesten ble firedoblet. Oljeinvesteringenes andel av bruttoinvesteringene i fast kapital svinger mye fra år til år. Således utgjorde disse investeringene over 12 prosent av de totale investeringene i 1982 mot 15,6 prosent i 1981 og vel 8 prosent i 1980. Korrigeres derimot tallene for oljeplattformer under arbeid har andelen for oljeinvesteringene hatt et annet forløp og en større stabilitet, fra vel 14 prosent i 1980 og 11,5 prosent i 1981, til

Tabell 84. *Investeringsindikatorer. Prosentvis endring fra tilsvarende kvartal året før*

	1981				1982			
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.
Utførte (og antatte) investeringer ¹								
Bergverksdrift, industri og kraftforsyning	34	24	159	40	16	8	— 33	6
Bergverksdrift	47	25	438	113	36	44	— 43	29
Industri	29	24	11	— 6	5	— 7	12	— 25
Kraftforsyning	24	24	13	16	5	— 11	6	— 1
Innenlandske ordrer i jern- og metallvareindustri, maskinindustri ² og elektroteknisk industri								
Ordretilgang	22	35	3	7	— 8	— 11	4	..
Ordreserver ³	6	19	19	11	6	— 5	— 5	..
Industriproduksjon (bruttoproduksjon)								
Investeringsvareproduksjon	1	— 2	2	3	1	— 2	— 3	..
Byggevirksomhet								
Bygg under arbeid, total golvflate ...	— 3	0	3	7	5	7	1	..
Bygg satt i gang, total golvflate	3	14	0	— 8	22	— 1	— 7	..
Importverdi								
Maskiner og apparater	7	6	11	10	11	14	5	..
Lastebiler, varevogner o. l.	25	9	58	74	19	65	43	..
Skip	258	— 42	150	502	9	1 577	— 31	..

¹ Etter oppgaver fra bedriftene. For 4. kvartal 1981 antatt investering i forhold til antatt investering i samme kvartal året før, ellers utført investering. ² Unntatt produksjon av oljerigger. ³ Ved kvartalets utløp.

Tabell 85. *Bruttoinvestering i fast kapital etter art (mill. kr, 1975-priser)*

	1978	1979	1980	1981*	1982*
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger	2 799	2 603	2 778	2 537	2 882
Andre anlegg, bygninger	27 787	27 492	27 598	27 927	26 797
Skip og båter	1 273	2 013	1 296	2 765	2 222
Annet transportmateriell	3 062	3 045	3 212	3 507	3 786
Oljerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	4 609	2 379	1 297	6 184	3 305
Maskiner, redskap, inventar ellers	11 941	11 380	12 334	12 938	12 279
I alt	51 471	48 912	48 515	55 858	51 271

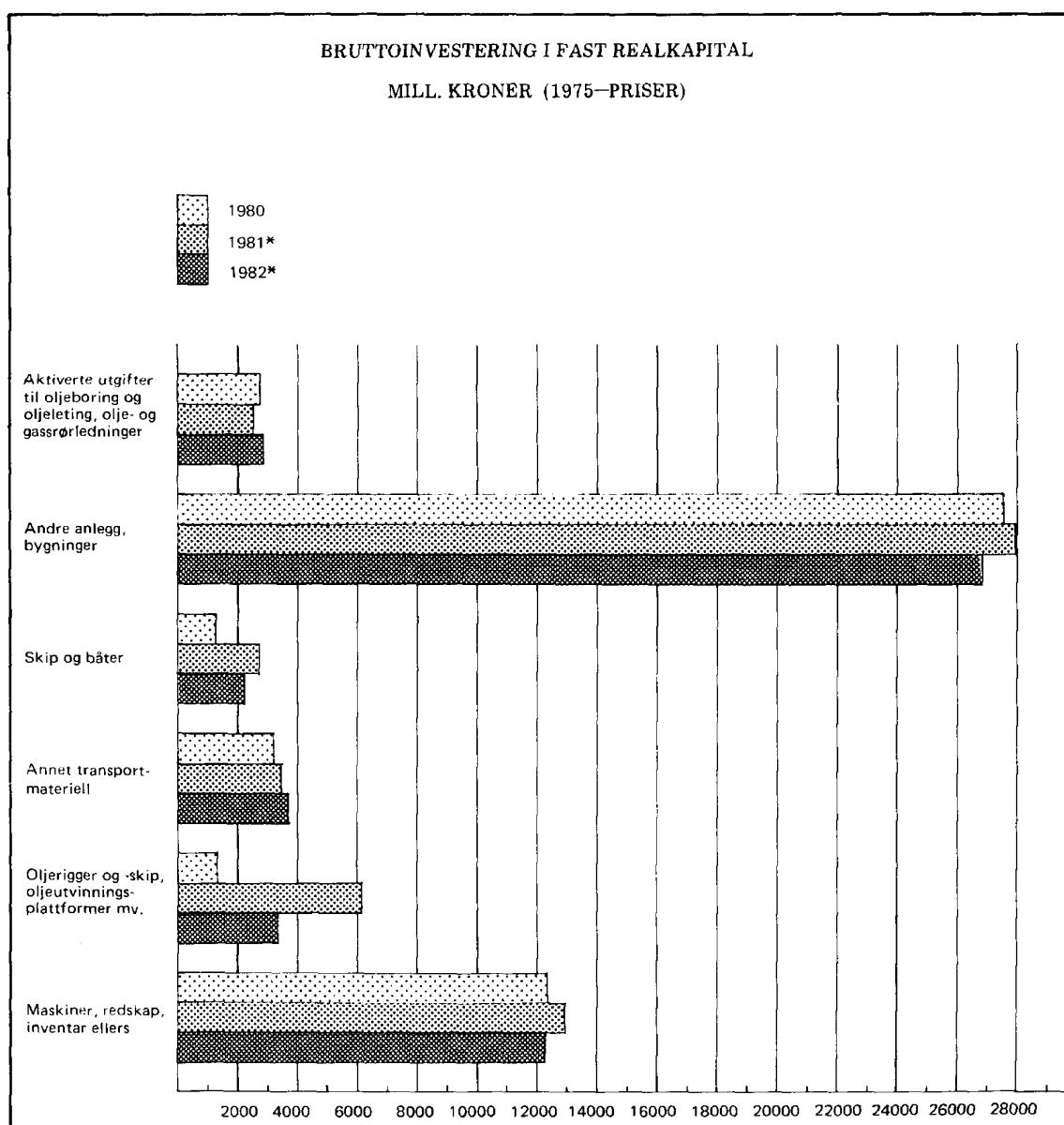

Fig. 25.

vel 16 prosent i 1982. Bruttoinvesteringene i skip og båter gikk ned i volum med nesten 20 prosent fra 1981 til 1982 og utgjorde 4,3 prosent av bruttoinvesteringene i fast realkapital. Andelen lå noe lavere enn året før, men vesentlig høyere enn i 1980. Det var mer enn en fordobling i bruttoinvesteringene i faste priser for skip og båter fra 1980 til 1981. Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger steg med 13,6 prosent fra 1981 til 1982, mot en nedgang i investeringsvolumet på 8,7 prosent fra 1980 til 1981.

Bruttoinvesteringer i transportmateriell utenom skip og båter økte med 8,0 prosent fra 1981 til 1982, fra 1980 til 1981 var økningen 9,2 prosent. Bruttoinvesteringer i maskiner, redskap, inventar ellers viste en volumnedgang på 5,1 prosent fra 1981 til 1982.

For gruppen andre anlegg, bygninger var det fra 1981 til 1982 en volumnedgang på 4,0 prosent.

De foreløpige beregninger for endringer i bruttoinvesteringer etter næring viser også i 1982 en uensartet utvikling i de ulike typer næringsvirksomhet. Endringstall i løpende priser er gitt i tabell 86. Investeringene i oljevirkosomhet viste en sterk nedgang i løpende priser fra 1981 til 1982. Tabelloppstillingen nedenfor viser investeringene, regnet i millioner kroner, i de tre næringsgruppene som oljevirkosomheten er delt inn i.

	1980	1981*	1982*
Boring etter olje og gass	26	— 87	393
Utvinning av råolje og naturgass	6 360	17 286	12 402
Olje- og gasstransport med rør	154	58	625
Oljevirkosomhet i alt ..	6 540	17 257	13 420

I faste priser gikk bruttoinvesteringene i oljevirkosomhet, slik de i dag defineres, ned med nesten 30 prosent fra 1981 til 1982, mot en oppgang på nesten 120 prosent året før. Nedgangen i investeringsvolumet for 1981 til 1982 skyldes i første rekke leveringen av Statfjord B-plattformen i 1981. Endringstallene blir svært forskjellig når det korrigeres for oljeplattformer under arbeid; da gikk investeringsvolumet i oljevirkosomhet opp med nesten 30 prosent i 1982 og ned med om lag 6 prosent i 1981.

Investeringer i sjøtransport framkommer som differansen mellom anskaffelse og salg av kapitalgjenstander, vesentlig skip. Investeringsvolumet i sjøtransport gikk ned med 17,8

Tabell 86. Bruttoinvestering i fast kapital etter næring

	I løpende mill. kr		
	Endringer fra år til år		
	1979-1980	1980-1981	1981-1982
Jordbruk	1 095	430	239
Skogbruk	9	31	7
Fiske og fangst	191	258	136
Bergverksdrift ellers ¹	103	176	159
Industri	1 700	1 865	901
Kraft- og vannforsyning	679	833	222
Bygge- og anleggsvirkosomhet unntatt oljeboring	130	107	171
Varehandel, hotell- og restaurantdrift, forretningsbygg	389	530	1 229
Hjelpevirksomhet for landtransport, veier	206	140	45
Sjøtransport	1 371	2 807	302
Annen samferdsel unntatt rørtransport av olje og gass	232	341	666
Bank- og forsikringsvirksomhet	238	12	129
Boliger	978	1 113	1 343
Offentlig, sosial og personlig tjenesteyting	919	217	103
I alt uten oljevirkosomhet	5 116	8 836	2 610
Utvinning og boring etter olje og gass, olje- og gasstransport med rør	504	10 717	3 837
Bruttoinvestering i fast kapital i alt ...	4 612	19 553	1 227
Av dette i			
Private bedrifter ..	2 506	14 621	398
Offentlige bedrifter ..	995	4 777	635
Stats- og trygdeforvaltning	522	181	34
Kommunalforvaltning	589	26	160

¹ Bergverksdrift unntatt utvinning av råolje og naturgass.

prosent fra 1981 til 1982. Nettovolumet av skipsanskaffelser gikk ned med 6,9 prosent. Nedgangen i investeringsvolumet fra 1981 til 1982 hang sammen med det økende salget av brukte skip til utlandet, volumet økte her med

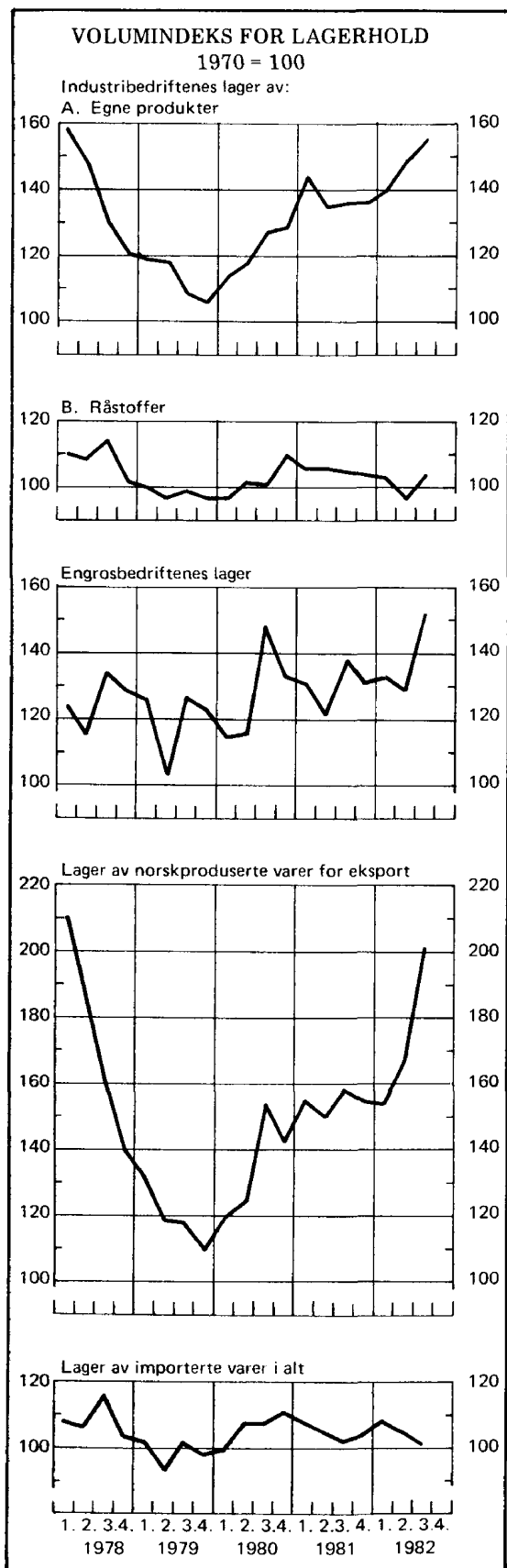

Fig. 26.

nesten 35 prosent fra 1981 til 1982. Samtidig økte importen av skip med vel 20 prosent i volum fra 1981 til 1982. Bygging av skip i Norge for norsk regning viser en volumnedgang på 5,7 prosent fra 1981 til 1982, mot en oppgang på 35,1 prosent året før. Prisene både på norskproduserte og importerte skip steg med vel 11 prosent fra 1981 til 1982. I løpende priser gikk investeringene i sjøtransport opp med 6,1 prosent fra 1981 til 1982.

Boliginvesteringene viste en volumoppgang på 0,7 prosent fra 1981 til 1982, mot en liten nedgang de to foregående år. Det ble igang-

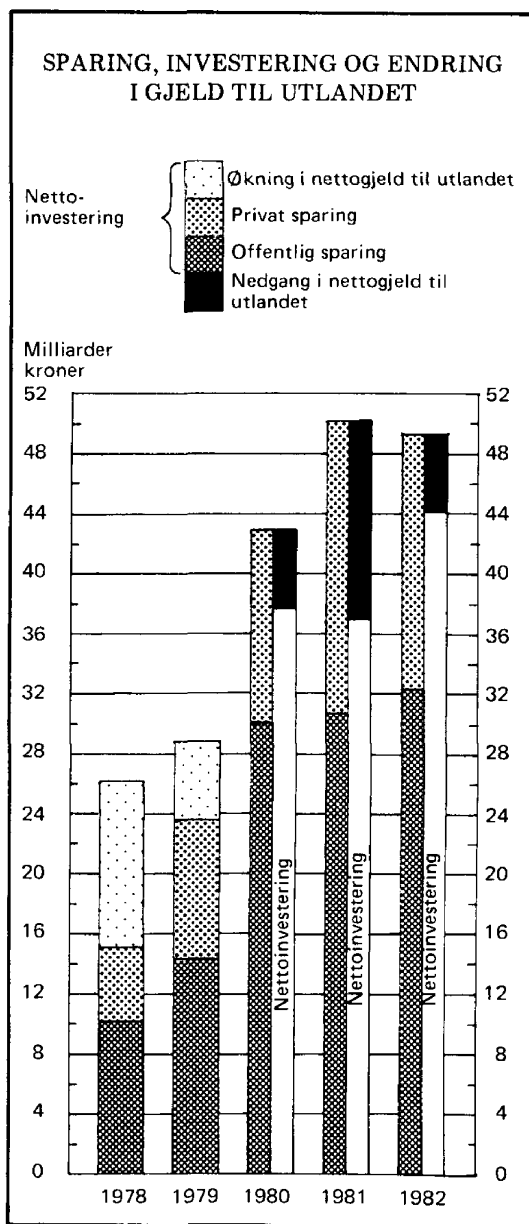

Fig. 27.

Tabell 87. Offentlig og privat bruttoinvestering i fast kapital unnt. lager i løpende priser

	1978	1979	1980	1981*	1982*
Privat bruttoinvestering Mill. kr	42 167	41 318	43 824	58 445	58 047
Offentlig bruttoinvestering » »	25 538	24 868	26 974	31 906	31 077
Av dette					
Offentlige bedrifter » »	14 801	14 525	15 520	20 297	19 662
Offentlig konsumkapital » »	10 737	10 343	11 454	11 609	11 415
I alt mill. kr	67 705	66 186	70 798	90 351	89 124
Prosentvis fordeling					
Privat bruttoinvestering	62,3	62,4	61,9	64,7	65,1
Offentlig bruttoinvestering	37,7	37,6	38,1	35,3	34,9
Av dette					
Offentlige bedrifter	21,9	22,0	21,9	22,5	22,1
Offentlig konsumkapital	15,8	15,6	16,2	12,8	12,8
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabell 88. Investering, sparing (kapitaltilvekst) og nettoøkning i lån. Mill. kr

	1978	1979	1980	1981*	1982*
A. Bruttoinvestering (medr. lager)	60 764	65 726	78 902	83 869	95 815
B. Kapitalslit	34 598	36 878	41 358	46 950	51 783
C. Nettoinvestering (A ÷ B)	26 166	28 848	37 544	36 919	44 032
1. Offentlig	18 262	16 690	17 400	20 733	18 487
2. Privat	7 904	12 158	20 144	16 186	25 545
D. Sparing (kapitaltilvekst) i alt ¹	15 161	23 570	42 992	50 080	49 332
1. Offentlig ²	10 235	14 464	30 139	30 579	32 077
2. Privat	4 926	9 106	12 853	19 501	17 255
E. Nettoopplåning (C ÷ D) ³	11 005	5 278	— 5 448	— 13161	— 5 300
1. Offentlig	8 027	2 226	— 12739	— 9 846	— 13590
2. Privat	2 978	3 052	7 291	— 3 315	8 290

¹ Medregnet netto gaver fra utlandet. ² Fra og med 1979 medregnet sparing i offentlig eide banker, som tidligere var inkludert i privat sparing. ³ Samlet nettoopplåning svarer til underskuddet på driftsbalansen overfor utlandet.

satt bygging av færre boliger i 1982 enn i 1981. Til gjengjeld gikk tallet på fullførte boliger opp. Bruttoinvesteringene i offentlig konsumkapital viste en volumnedgang både i 1981 og 1982 på henholdsvis 6,1 prosent og 8,6 prosent.

Utenom sjøtransport, oljevirkosomhet, boliger, industri og offentlig konsumkapital var

det en ubetydelig økning i investeringsvolumet i fast realkapital fra 1981 til 1982 mot 3,6 prosent økning året før. I kraft- og vannforsyning var det en nedgang i investeringsvolumet på 10,1 prosent fra 1981 til 1982, mens volumet gikk opp med 5,3 prosent i samferdsel, unntatt sjøtransport og rørtransport.

Foreløpige oppgaver over investeringsutvik-

lingen fra 1981 til 1982 for industrien viser totalt sett en nedgang på 13,4 prosent. For de enkelte delene av industrien er bildet blandet.

Investeringene i skjermede næringer viser en liten oppgang, mens investeringsvolumet i både utekonkurrerende og hjemmekonkurrerende industri viser nedgang. Sterkest var nedgangen for utekonkurrerende industri og spesielt sterk for treforedlingsindustri og jern, stål og ferrolegeringsindustri.

De foreløpige lagertall viser at det foregikk en lageroppbygging i 1982. Lagerutviklingen framgår av figur 25. Lagrene av norskproduserte varer for eksport hadde størst økning, men også industriens lagre av ferdigvarer økte betydelig, mens engrosbedriftenes lager hadde en noe mindre økning. Lageroppbyggingen for norskproduserte varer foregikk jamt over året. Lagrene av importvarer gikk noe ned i 1982.

Bruttoinvesteringer i fast realkapital reg-

net i løpende priser var litt lavere i 1982 enn i 1981. De offentlige bruttoinvesteringer gikk ned med noe mer enn de private. De offentlige bruttoinvesteringers andel av de samlede bruttoinvesteringer i fast realkapital sank noe, fra 35,3 prosent i 1981 til 34,9 prosent i 1982 (se tabell 88). Offentlig konsumkaptals andel av de totale bruttoinvesteringer i fast kapital var uendret fra 1981 til 1982, mens andelen for offentlige bedrifter viste en liten nedgang fra 22,5 prosent i 1981 til 22,1 prosent i 1982 av de totale bruttoinvesteringer.

Samlet kapitalslit for 1982 er foreløpig beregnet til 51,8 milliarder kroner i løpende priser, eller 4,8 milliarder kroner mer enn i 1981. Nettoinvesteringene i 1982 ble dermed 44,0 milliarder, eller 19,3 prosent høyere enn året før. Regnet som andel av nettonasjonalproduktet gikk nettoinvesteringene opp fra 13,1 prosent i 1981 til 14,1 prosent i 1982.

Utenriksøkonomien

Utenriksregnskapet

Overskuddet på driftsregnskapet overfor utlandet i 1982 er foreløpig beregnet til 5,3 milliarder kroner. I forhold til 1981 gikk overskuddet ned med 7,9 milliarder kroner, mens det var omtrent uendret i forhold til 1980. Vare- og tjenestebalansen i 1982 viste et overskudd på 20,8 milliarder kroner mot 26,5 milliarder kroner i 1981. Rente- og stønadsbalansen ble forverret med 2,1 milliarder kroner i 1982 til et rekordhøyt underskudd på 15,5 milliarder kroner.

Forverringen av vare- og tjenestebalansen på 5,7 milliarder kroner fordeler seg med 2,2 milliarder kroner for varer og 3,5 milliarder kroner for tjenester. Importoverskuddet av varer, uten skip og oljeplattformer og eksport av råolje og naturgass, gikk i 1982 opp med hele 7,5 milliarder kroner. I motsatt retning virket eksporten av råolje og naturgass, som økte med 5,1 milliarder kroner. Nettoeksporten av skip og oljeplattformer endret seg lite fra 1981 til 1982. Nettofrakter av skip i utenriksfart gikk ned med 1,3 milliarder kroner. Nettoimporten av reisetrafikk steg med 2,1 milliarder kroner.

Som i 1981, steg eksportprisene i 1982 samlet mer enn importprisene. Fra 1981 til 1982 ser det etter foreløpige beregninger ut til at eksportprisene for varer og tjenester under ett gikk opp med 7,5 prosent, mens importprisene steg med 5,4 prosent. Bytteforholdet ble dermed bedret med 2 prosent, mot en bedring på 6,7 prosent året før. Regnet uten skip og oljeplattformer bedret bytteforholdet seg i 1982 med 3 prosent. Holdes også eksport av råolje og naturgass utenfor, var det en bedring på 1 prosent i bytteforholdet.

Verdien av vareeksporten, uten skip og oljeplattformer, steg med bare 4,6 prosent i 1982 mot 14,8 prosent i 1981. Regnet i volum var det en nedgang på 2,4 prosent i 1982 mot 0,1 prosent i 1981. Eksportvolumet av råolje og naturgass gikk ubetydelig ned med 0,4 prosent. Holdes også eksport av råolje og naturgass utenfor, gikk vareeksporten ned både i verdi og volum med henholdsvis 0,7 prosent og 3,4 prosent. Samlet vare- og tjenesteeksport steg med 5,7 prosent i verdi, mens volumet gikk ned med 1,7 prosent.

Verdien av vareimporten, uten skip og oljeplattformer, gikk opp med 8,3 prosent i 1982.

Regnet i volum var økningen 4,9 prosent. Samlet steg vare- og tjenesteimporten med 11,3 prosent i verdi og 5,6 prosent i volum.

Rente- og stønadsunderskuddet gikk opp fra 13,4 milliarder kroner i 1981 til 15,5 milliarder kroner i 1982. Netto rente- og stønadsbetalinger til utlandet økte med bare 0,3 milliarder kroner for statsforvaltningen. For olje-

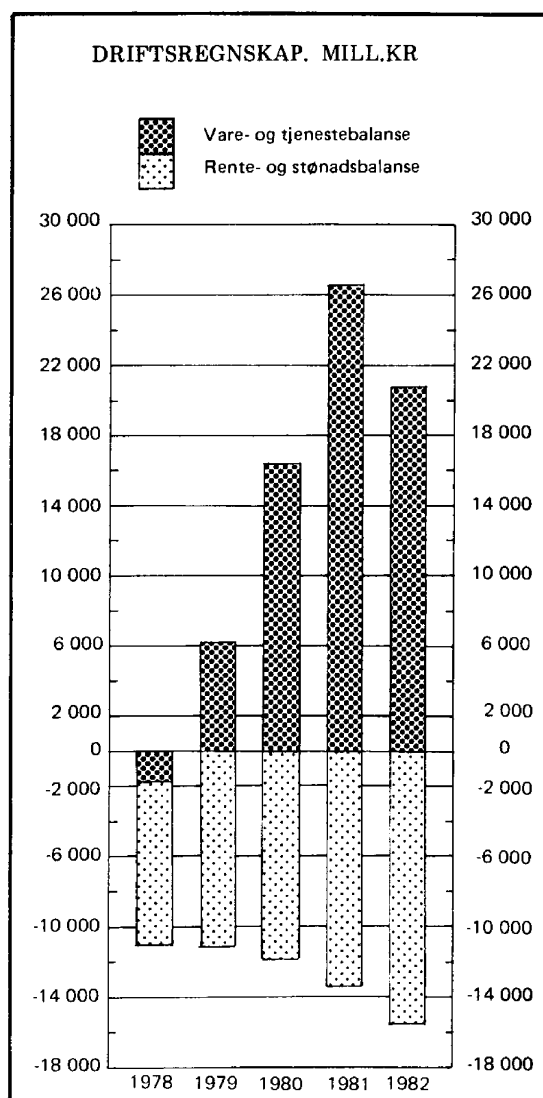
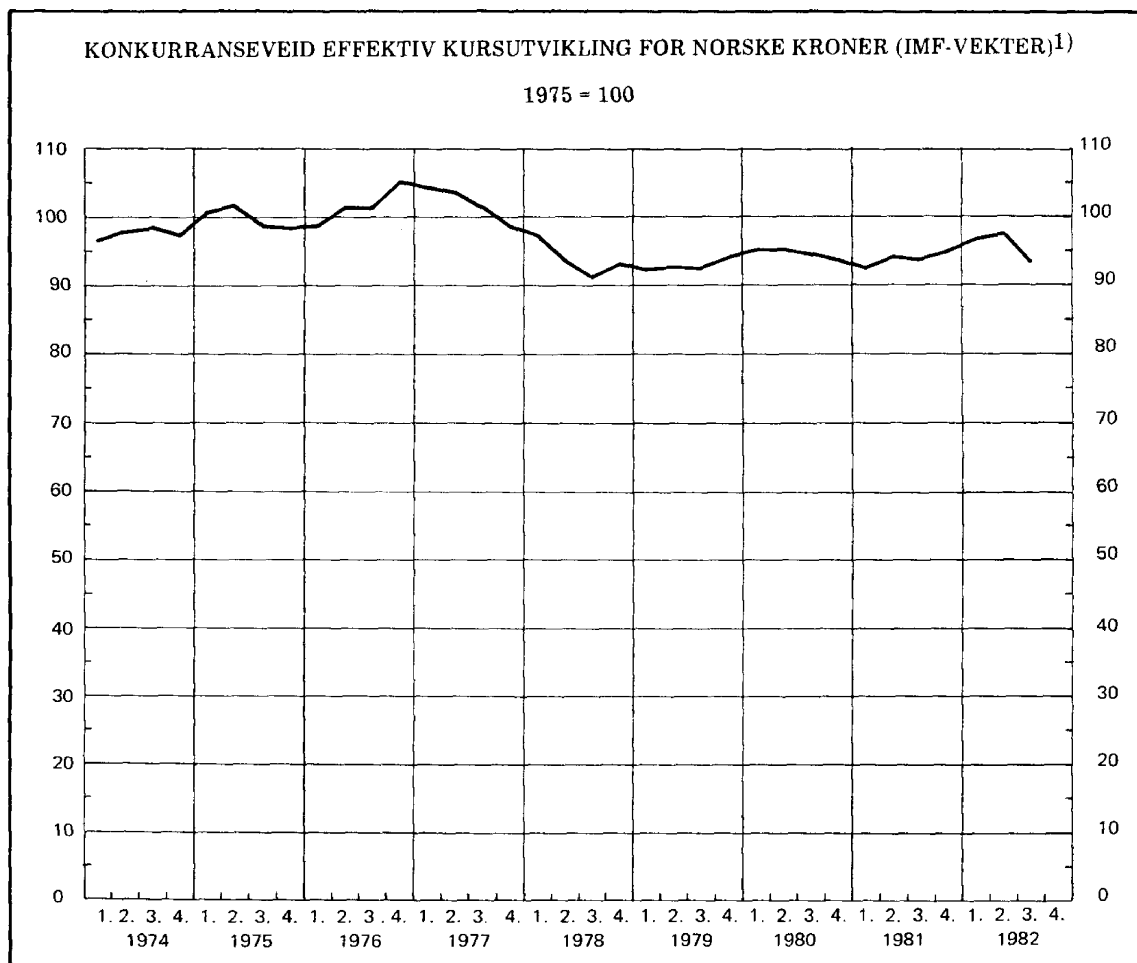

Fig. 28.

utvinning og rørtransport var det en oppgang på hele 2,7 milliarder kroner, mens det var en nedgang for skipsfart og oljeboring på 0,6 milliarder kroner. Andre sektorer viste

også en liten nedgang på 0,3 milliarder kroner.

Norges nettogjeld til utlandet gikk ned med 5,4 milliarder kroner fra 1980 til 1981 og ut-

Kilde: Norges Bank.

1) Kurven er framkommet ved at en har veid sammen kursendringene for valutaene i 13 av de land som er viktigst for Norges tradisjonelle eksport. Vektene angir den samlede konkurransemessige betydning de respektive land har, både den betydning landene har som direkte avtakere av norske eksportprodukter og den rolle de spiller som konkurrerende eksportører på våre eksportmarkeder innen de samme produktgrupper.

Fig. 29.

Tabell 89. Driftsregnskap overfor utlandet. Mill. kr

	1978	1979	1980	1981*	1982*
A. Eksport av varer og tjenester	87 221	105 407	134 795	156 246	165 200
B. Import av varer og tjenester	89 119	99 154	117 371	129 716	144 400
C. Vare- og tjenesteoverskudd (A—B) .	— 1 898	6 253	17 424	26 530	20 800
D. Rente- og stønadsoverskudd	— 9 107	— 11 531	— 11 976	— 13 369	— 15 500
E. Driftsoverskudd (C+D)	— 11 005	— 5 278	5 448	13 161	5 300

Tabell 90. Fordringer og gjeld overfor utlandet¹.
Mill. kr

	Gjeld	Fordringer	Nettogjeld
1975	74 670	39 493	35 177
1976	92 232	37 804	54 428
1977	124 747	40 320	84 427
1978	146 498	47 485	99 013
1979	163 620	60 024	103 596
1980	175 391	82 363	93 028
1981	186 165	98 572	87 593

¹ Ved utgangen av året.

gjorde 87,6 milliarder kroner ved utgangen av 1981. Hvis driftsoverskuddet for 1982 på 5,3 milliarder kroner tas som uttrykk for endring i nettogjelden, ville den blitt 82,3 milliarder kroner ved utgangen av 1982. Men tar en også hensyn til omvurdering av reserver og lånegjeld som følge av store valutakursendringer i løpet av året, ser det ut til at nettogjelden ved utgangen av 1982 vil være minst like stor som den var ved utgangen av 1981.

For flere detaljer om utenriksregnskapet vises til tabell O i tabellvedlegget om nasjonalregnskapet bak i publikasjonen.

Valutaforhold

Figur 29 viser den konkurranseveide effektive kursutviklingen for norske kroner fra 1974. Den effektive valutakursen er beregnet som et veid gjennomsnitt av kursen på norske kroner i forhold til 13 andre lands valutaer. Vektene, som er beregnet av IMF, angir den samlede konkurransemessige betydning de respektive land har for norsk tradisjonell eksport (se note til figur 29).

Den effektive valutakursen for norske kroner nådde en topp i slutten av 1976 og gikk deretter betydelig ned. I slutten av 1979 var den 10—11 prosent lavere enn tre år tidligere. Gjennom 1980 og 1981 endret den effektive valutakursen for norske kroner seg forholdsvis lite. I de tre første kvartalene av 1982 var den 2 prosent høyere enn ett år tidligere.

Vareomsetningen med utlandet

Verdien av vareeksporten regnet uten skip var i perioden januar—oktober 1982 på 86 692 mill. kr, som var 6 prosent høyere enn i januar

—oktober 1981. Holdes også råolje, naturgass, bore- og produksjonsplattformer mv. utenfor, var eksportverdien i januar—oktober 1982 på 41 905 mill. kr mot 41 721 mill. kr i samme periode i 1981. Verdien av råoljeeksporten gikk samtidig litt ned, fra 26 104 mill. kr i 1981 til 25 953 mill. kr i 1982. Følgelig svarte økt verdi av utførselen av naturgass og bore- og produksjonsplattformer mv. for nesten hele økningen i samlet eksportverdi utenom skip.

Indeksberegninger for perioden januar—september viser at det var prisene som bidrog mest til oppgangen i verdien av samlet utførsel (utenom skip) fra januar—september 1981 til samme periode i 1982. Eksportprisene gikk opp med 6 prosent, mens volumet økte med bare 1 prosent. Regnet uten skip, bore- og produksjonsplattformer mv., råolje og naturgass var prisstigningen på 2 prosent, mens det ikke var noen vekst i volumet. Høyere priser på naturgass var antakelig den viktigste årsaken til at prisindeksen for samlet utførsel (utenom skip) steg mer enn prisindeksen for tradisjonell eksport (eksport utenom oljevirk-somheten).

Verdien av innførselen av varer utenom skip var i januar—oktober 1982 på 76 337 mill. kr mot 69 218 mill. kr i januar—oktober 1981, en økning på 10 prosent. Av verdioppgangen på vel 7,1 milliarder kroner svarte vareimporten utenom skip, bore- og produksjonsplattformer mv. og råolje for 5,6 milliarder kroner. Innførselen av bore- og produksjonsplattformer mv. gikk opp med 2,6 milliarder kroner, mens importen av råolje gikk ned med 1,1 milliarder kroner. Nedgangen i importen av råolje ser først og fremst ut til å skyldes lavere inntak av olje til raffineriene totalt, da leveransene av norskprodusert råolje direkte fra feltene har holdt seg relativt uendret.

Pris- og volumtall for innførselen utenom skip i januar—september 1982 viser en økning i importvolumet på 9 prosent og en oppgang i importprisene på 3 prosent fra januar—september 1981. Regnet uten skip og bore- og produksjonsplattformer mv. var volumøkningen på 5 prosent. Sesongkorrigerte indekstall viser svak oppgang for importvolumet (utenom skip og bore- og produksjonsplattformer mv.) fra 3. kvartal 1981 til 2. kvartal 1982, og at volumet seinere synes å ha stagnerert.

Importen av skip gikk opp fra 3 058 mill. kr i januar—oktober 1981 til 4 444 mill. kr i samme tidsrom i 1982. Eksportverdien av skip gikk på samme tid opp fra 3 219 mill. kr til 4 576 mill. kr. Mer enn tre fjerdedeler av økningen falt på utførselen av eldre skip som gikk opp fra 2 737 mill. kr til 3 795 mill. kr,

Tabell 91. *Innførselen og utførselen, etter handelsstatistikken. Mill. kr*

	1981	Jan.—okt. 1981	Jan.—okt. 1982
1. Innførsel i alt.....	89 688	72 276	80 781
Av dette			
Skip, nybygde	3 806	2 518	4 333
Skip, eldre.....	735	540	111
Bore- og produksjonsplattformer mv.	885	684	3 320
2. Innførsel uten skip, bore- og produksjonsplattformer mv.	84 262	68 534	73 017
3. Utførsel i alt	104 265	85 227	91 268
Av dette			
Skip, nybygde	668	481	781
Skip, eldre.....	3 406	2 738	3 795
Bore- og produksjonsplattformer mv.	875	839	1 698
Råolje.....	31 047	26 105	25 953
Gass	17 040	13 343	17 136
4. Utførsel uten skip, råolje, naturgass og bore- og produksjonsplattformer mv.	51 229	41 721	41 905
Samlet innførselsoverskudd (1—3).....	— 14 577	— 12 951	— 10 487
Innførselsoverskudd uten skip, råolje, naturgass og bore- og produksjonsplattformer mv. (2—4).....	33 033	26 813	31 112

Tabell 92. *Verdi-, volum- og pristall for innførsel og utførsel (uten skip). 1970 = 100*

Ar og kvartal	Verditall		Volumtall		Pristall		Indeks for bytte- forholdet ¹
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	
1981 1. kv.	357	619	152	193	234	320	137
2. »	340	685	148	214	230	320	139
3. »	345	598	144	179	239	334	140
4. »	408	707	169	209	241	338	140
1982 1. »	389	688	159	201	245	343	140
2. »	381	681	163	206	233	331	142
3. »	394	658	161	186	244	355	145

¹ Forholdet mellom utførselspris all og innførselspristall. I tabellen er nyttet avrundede tall.

mesteparten av dette til land som Liberia, Panama og Singapore. (Omregistrering av norskeide skip fra Norge til et annet land er ansett for utførsel.)

Medregnet skip gikk eksportoverskuddet ned fra 12 952 mill. kr i januar—oktober 1981 til 10 487 mill. kr i januar—oktober 1982. Holdes skip, bore- og produksjonsplattformer mv. og for utførselen også råolje og naturgass utenfor, var det i de to periodene et importoverskudd på henholdsvis 26 813 mill. kr og 31 112 mill. kr, en økning på 16 prosent.

Indeksen for bytteforholdet (forholdet mellom prisindeksen for utførselen og prisindeksen for innførselen) regnet uten skip

var uendret på 140 fra 3. kvartal 1981 til 1. kvartal 1982. Seinere gikk indeksen opp til 142 i 2. kvartal og 145 i 3. kvartal 1982. Holdes i tillegg til skip også bore- og produksjonsplattformer mv., råolje og naturgass utenfor, gikk indeksen for bytteforholdet ned fra 117 i 3. kvartal 1981 til 110 i 1. kvartal 1982 og opp igjen til 113 i 3. kvartal 1982.

Innførsel av varer

Verdien av innførselen (uten skip) var i januar—september 1982 på 68 351 mill. kr mot 61 204 mill. kr i januar—september 1981.

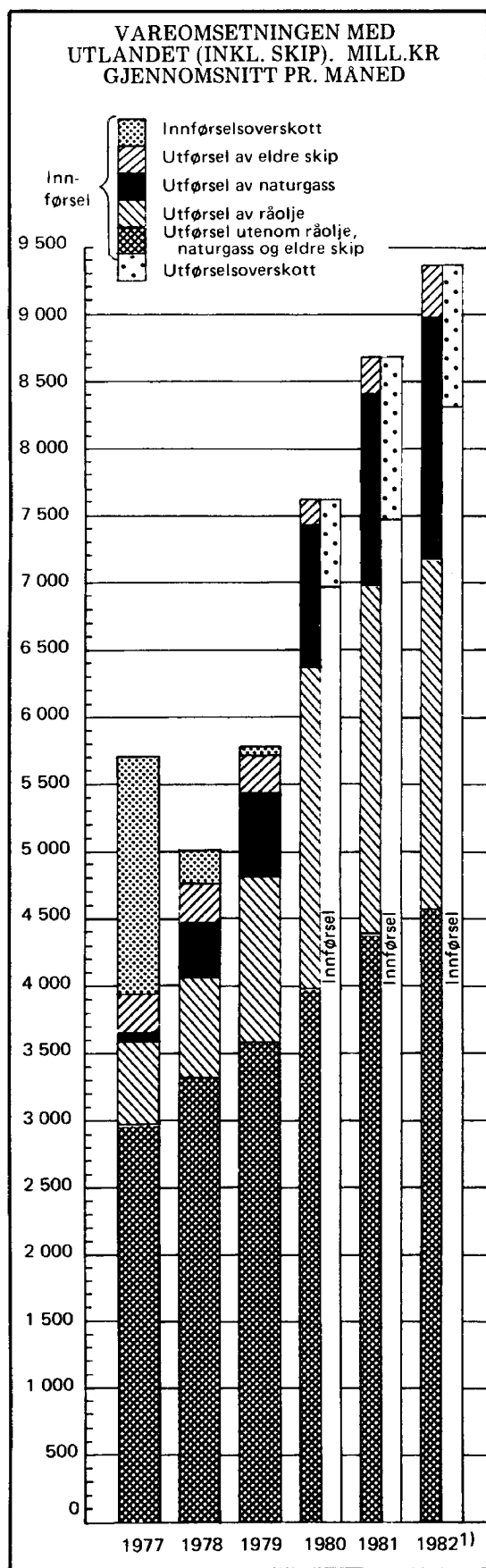

Fig. 30.

Blant varegrupper som hadde høyere importverdi i de tre første kvartaler i 1982 enn i samme periode i 1981, kan nevnes papir og papp, jern og stål, varer av uedle metaller, ikke-elektriske maskiner, transportmidler unntatt skip, møbler og klær. Nedgang i importverdien var det for blant annet sukker og sukervarer, malmer og avfall av metall, mineralolje og mineraloljeprodukter, kjemiske grunnstoffer og forbindelser.

Innførselen av malmer og avfall av metaller gikk ned både i volum og verdi. Særlig stor var verdinedgangen for nikkelmatte, -speiss o.l. (\div 21 prosent).

Importen av mineralolje og mineraloljeprodukter var i januar—september 1982 på 7 748 mill. kr, dvs. 3 prosent lavere verdi enn i januar—september 1981. Prisene var uendret, slik at hele nedgangen skyldtes mindre volum. Det ser ut til at 1982 vil bli femte år på rad at importvolumet av rå mineralolje går ned i forhold til året før, og at volumet i 1982 bare blir om lag halvparten av hva det var i 1977. Mens importen i januar—september 1981 var på 2 783 tusen tonn, var den i samme periode i 1982 på 2 115 tusen tonn. Mengde tatt inn direkte fra Nordsjøen gikk også noe ned i perioden, slik at totalt inntak til landet av råolje gikk ned 13,3 prosent i januar—september 1982 i forhold til samme periode året før. Blant mineraloljeproduktene var det stor økning i importen av gassolje både i volum og verdi fra januar—september 1981 til samme periode i 1982.

Nedgangen i innførselen av kjemiske grunnstoffer og forbindelser har i stor grad sammenheng med redusert import av aluminiumoksyd.

Oppgangen i importen av jern og stål på hele 31 prosent målt i verdi (19 prosent i volum) må ses på bakgrunn av en betydelig importreduksjon fra 1980 til 1981.

Innførselen av varer av uedle metaller gikk opp fra 2 009 mill. kr til 3 260 mill. kr. Det meste av økningen falt på jern- og stålkonstruksjoner (medregnet konstruksjoner for oljevirkosomheten).

Verdien av importen av ikke-elektriske maskiner var i januar—september 1982 på 9 776 mill. kr, en økning på 13 prosent fra januar—september 1981. For elektriske maskiner og apparater var verdiøkningen på bare 6 prosent.

Innførselsverdien for gruppen transportmidler unntatt skip, som blant annet omfatter kjøretøyer for vei og bore- og produksjonsplattformer, økte med 2 440 mill. kr (43 prosent). Mer enn halvparten av økningen falt på bore- og produksjonsplattformer. Antall inn-

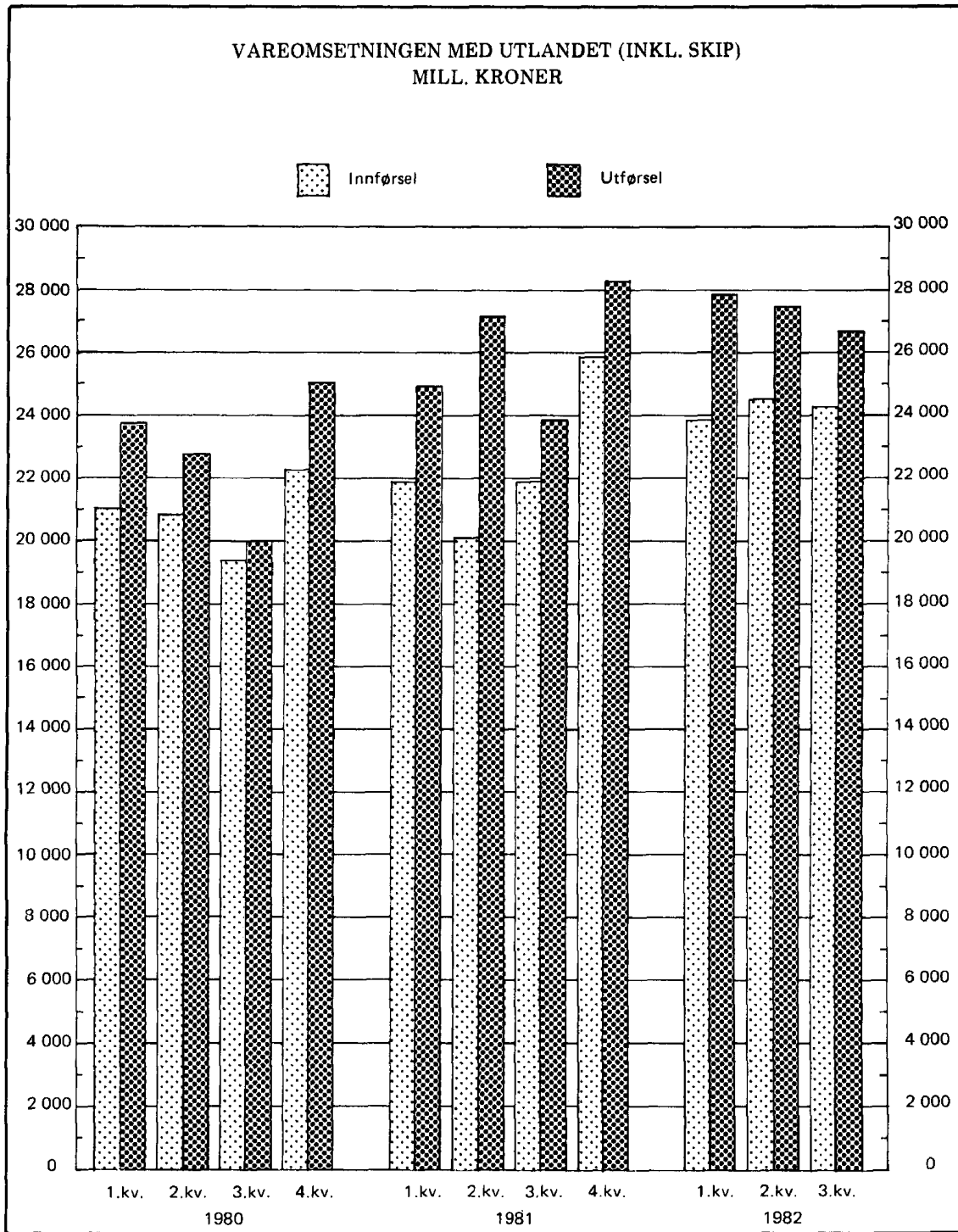

Fig. 31.

førte personbiler gikk opp fra snaut 80 000 til godt over 90 000.

Av en samlet innførselsverdi (medregnet skip) på 72 646 mill. kr i januar—september

1982 gikk 22 prosent til konsum, 25 prosent til investering og 53 prosent til vareinnsats. De tilsvarende andeler for importen i januar—september 1981 var henholdsvis 22, 21 og

Tabell 93. *Pristall for vareinnførselen*
 1970 = 100

SITC-REV/varegruppe	1981				1982		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
0 Matvarer og levende dyr	236	248	266	233	229	233	233
04 Korn og kornvarer	259	266	305	252	246	254	262
05 Frukt og grønnsaker	194	219	218	216	212	231	224
06 Sukker, sukkervarer og honning	384	379	365	313	303	287	279
07 Kaffe, te, kakao, krydderier	232	215	218	196	202	215	230
1 Drikkevarer og tobakk	177	185	196	204	190	200	207
2 Råvarer, ikke spiselige, unntatt brensel- stoffer	207	198	220	197	199	199	212
22 Oljefrø, -nøtter og -kjerner	226	209	225	198	189	187	217
24 Tømmer, trelast og kork	278	292	293	279	238	288	279
25 Papirmasse og -avfall	208	176	192	196	199	171	164
26 Tekstilfibrer og -avfall	204	202	203	194	200	202	214
27 Rå gjødningsstoffer, rå mineraler	243	248	252	247	250	260	254
28 Malmer og avfall av metall	177	174	204	171	174	178	183
3 Brenselstoffer, smørefett, elektrisk strøm, gass	688	615	695	738	693	616	712
32 Kull, koks og brikker	361	336	348	336	339	332	340
33 Mineralolje og mineraloljeprodukter ...	871	895	939	963	913	837	934
4 Dyre- og plantefett, -olje og voks	169	178	172	168	191	169	197
5 Kjemikalier	227	237	237	236	232	233	234
51 Kjemiske grunnstoffer og forbindelser ..	236	251	257	261	250	240	244
53 Farge- og garvestoffer	219	210	214	226	222	208	224
54 Medisinske og farmasøytiske produkter	205	220	215	218	192	237	236
58 Plast, regenerert cellulose og kunsthar- pikser	220	219	219	218	225	214	218
6 Bearbeidde varer, hovedsakelig gruppert etter materiale	207	206	207	210	214	215	228
62 Gummivarer	216	224	231	234	228	240	244
63 Varer av tre og kork, unntatt møbler ...	250	243	248	253	251	246	252
64 Papir og papp og varer derav	230	226	235	229	232	235	237
65 Tekstilgarn, -stoffer og -varer	183	183	179	184	188	188	195
66 Varer av ikke-metalliske mineraler	219	211	210	212	217	216	222
67 Jern og stål	202	208	210	213	221	223	236
68 Metaller, unntatt jern og stål	164	167	168	169	163	173	166
69 Varer av uedle metaller i.e.n.	232	224	220	222	233	224	242
7 Maskiner og transportmidler	210	208	209	214	229	221	214
71 Maskiner, ikke-elektriske	196	192	187	196	218	200	182
72 Elektriske maskiner, apparater og ma- teriell	198	202	208	205	218	210	209
73 Transportmidler, unntatt skip	250	247	253	259	257	258	271
8 Forskjellige ferdige varer	194	195	194	205	209	204	209
82 Møbler	191	185	191	200	203	208	202
84 Klær og hodeplagg	223	220	233	240	234	236	253
85 Skotøy	201	191	234	224	211	204	254
86 Instrumenter, fotografiske og optiske artikler, ur	148	158	123	140	161	149	125
89 Forskjellige ferdige varer	202	205	200	223	224	218	223
0-9 I alt unntatt skip	234	230	239	241	245	233	244
Av dette							
0,1 Matvarer, drikkevarer, tobakk	229	241	257	229	226	229	229
2,4 Råvarer, unntatt brenselstoffer	206	197	219	196	199	199	211
3 Brenselstoffer	688	615	695	738	693	616	712
5-9 Bearbeidde varer, unntatt matvarer, dri- kkevarer, tobakk	208	209	209	214	221	218	219

Tabell 94. Pristall for vareutførselen

SITC-REV/varegruppe	1981				1982		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
0 Matvarer og levende dyr	250	251	269	279	261	266	249
02 Meierivarer og egg	287	290	325	344	360	328	314
03 Fisk og fiskevarer	273	269	288	301	284	284	261
08 Førstoffer for dyr	193	197	203	196	191	186	179
1 Drikkevarer og tobakk	200	218	222	233	201	218	198
2 Råvarer, ikke spiselige, unntatt brenselstoffer	209	203	209	213	211	217	214
21 Huder og skinn	269	262	281	266	292	256	281
24 Tømmer, trelast og kork	258	261	258	243	219	234	237
25 Papirmasse og -avfall	228	240	253	256	265	256	257
26 Tekstilfibrer og -avfall	236	241	249	252	257	272	282
27 Rå gjødningsstoffer og rå mineraler	193	185	188	191	192	196	194
28 Malmer og avfall av metall	170	150	159	158	155	162	165
3 Brenselstoffer, smørefett, elektr. strøm og gass	469	501	506	519	517	513	581
33 Mineralolje og mineraloljeprodukter	545	573	558	559	537	511	581
4 Dyre- og plantefett, -olje og voks	185	171	175	192	171	172	188
41 Dyrefett og -oljer	174	161	161	177	156	165	179
43 Bearbeidd dyre- og plantefett, -olje og voks	198	204	207	214	191	197	199
5 Kjemikalier	263	260	295	288	285	274	278
51 Kjemiske grunnstoffer og forbindelser ..	324	289	373	383	386	363	360
53 Farge- og garvestoffer	242	244	273	267	270	275	276
56 Kunstgjødning	260	255	279	280	274	273	282
58 Plast, regenerert cellulose og kunsthar-pikser	231	237	253	243	237	224	242
6 Bearbeidde varer hovedsakelig gruppert etter materiale	219	216	227	227	223	220	231
61 Lær, lærvarer og beredte pelsskinn	163	154	158	177	157	190	195
62 Gummivarer	268	263	270	290	282	296	300
63 Varer av tre og kork, unntatt møbler ..	233	254	293	288	172	274	253
64 Papir og papp og varer derav	251	253	258	267	275	269	275
65 Tekstilgarn, -stoffer og -varer	215	221	207	218	235	218	209
66 Varer av ikke-metalliske mineraler	273	260	264	283	271	333	321
67 Jern og stål	214	215	224	227	231	235	239
68 Metaller unntatt jern og stål	205	200	211	205	193	190	197
69 Varer av uedle metaller	249	266	264	268	290	285	302
7 Maskiner og transportmidler	245	248	266	264	266	271	273
71 Maskiner, ikke-elektriske	254	273	274	273	276	308	294
72 Elektriske maskiner, apparater og materiell	244	266	250	235	247	269	251
73 Transportmidler unntatt skip	219	217	269	288	268	235	262
8 Forskjellige ferdige varer	210	214	214	191	196	187	164
82 Møbler	224	224	232	241	237	239	264
84 Klær og hodeplagg	244	254	252	249	246	259	259
89 Forskjellige ferdigvarer	221	218	228	226	219	223	234
0-9 I alt unntatt skip	320	320	334	338	343	331	355
Av dette							
0,1 Matvarer, drikkevarer, tobakk	249	251	269	279	261	266	248
2,4 Råvarer, unntatt brenselstoffer	206	198	204	211	206	211	210
3 Brenselstoffer	469	501	506	519	517	513	581
5-9 Bearbeidde varer unntatt matvarer, drikkevarer og tobakk	231	231	245	243	242	240	245

Tabell 95. Endring i innførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1981 til januar—september 1982

Varegruppe	Innførsels- verdi jan.—sept. 1982 Mill. kr	Endring				
		Mill. kr	Prosent			
			Verdi- indeks	Volum- indeks	Pris- indeks	
Korn og kornvarer	844	+ 44	+ 5	+ 15	— 8	
Hvete	341	— 9	— 2	+ 8	— 10	
Frukt og grønnsaker	1 095	+ 93	+ 9	+ 2	+ 6	
Frisk frukt	609	+ 51	+ 9	— 2	+ 11	
Sukker og sukkervarer	377	— 143	— 27	— 6	— 23	
Kaffe, te, kakao mv.	851	+ 5	+ 1	+ 3	— 3	
Kaffe	582	— 5	— 1	+ 4	— 4	
Tømmer, trelast og kork	730	+ 35	+ 5	+ 12	— 7	
Malmer og avfall av metall	1 390	— 120	— 8	— 5	— 3	
Mineralolje og -produkter	7 748	— 258	— 3	— 3	— 0	
Kjemiske grunnstoffer og forb.	2 149	— 165	— 7	— 6	— 1	
Plast, regenerert cellulose og kunst- harpikser	1 303	+ 94	+ 8	+ 8	— 0	
Papir og papp og varer derav	1 336	+ 168	+ 15	+ 12	+ 2	
Tekstilgarn, -stoffer og -varer	1 669	+ 12	+ 1	— 3	+ 4	
Tekstilgarn og -tråd	279	— 18	— 6	— 13	+ 7	
Jern og stål	3 478	+ 810	+ 31	+ 19	+ 10	
Metaller, unntatt jern og stål	1 036	— 23	— 3	— 3	+ 1	
Varer av uedle metaller	3 260	+ 1 251	+ 62	+ 56	+ 4	
Jern- og stålkonstruksjoner	1 328	+ 1 093	+ 466	+ 471	— 1	
Maskiner, ikke-elektriske	9 776	+ 1 114	+ 13	+ 9	+ 4	
Elektriske maskiner, apparater og ma- teriell	4 764	+ 281	+ 6	+ 1	+ 4	
Transportmidler, unntatt skip	8 067	+ 2 440	+ 43	+ 37	+ 5	
Møbler	1 026	+ 169	+ 20	+ 11	+ 8	
Klær og hodeplagg	3 164	+ 422	+ 15	+ 8	+ 7	
Fottøy	696	— 1	— 0	— 7	+ 7	
I alt uten skip, bore- og produksjons- plattformer mv.	65 147	+ 4 562	+ 8	+ 5	+ 3	
Bore- og produksjonsplattformer mv.	3 204	+ 2 585	
I alt uten skip	68 351	+ 7 147	+ 12	+ 9	+ 3	
Skip	4 295	+ 1 625	+ 60	
I alt	72 646	+ 8 772	+ 14	

Tabell 96. Innførselsverdien av varer til konsum, investering og vareinnsats

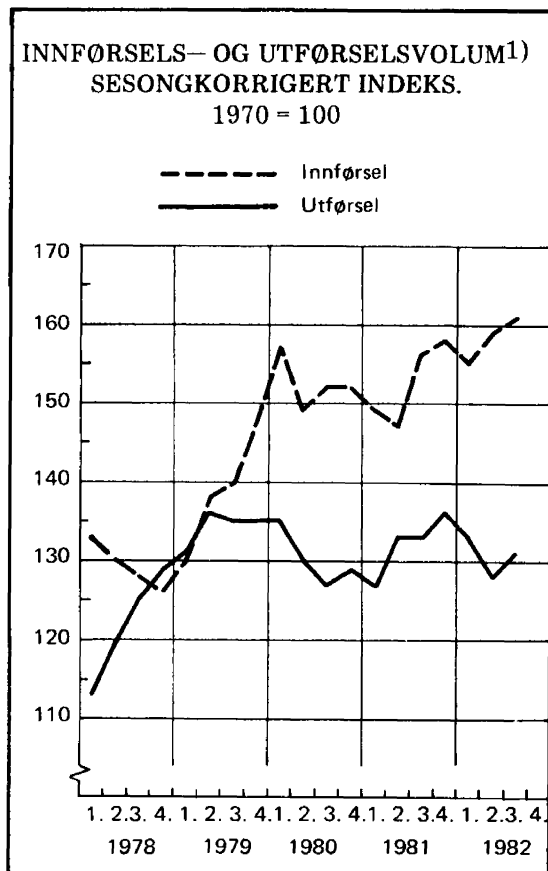
	Jan.—sept. 1981 Mill. kr	Jan.—sept. 1982 Mill. kr	Endring Mill. kr	Prosentvis endring
Konsum	14 154	15 793	+ 1 639	+ 11,6
Investering	13 710	18 106	+ 4 396	+ 32,1
Varer utenom skip og oljeboringsplatt- former etc.	10 437	11 620	+ 1 183	+ 11,3
Skip over 100 br.tonn	2 670	4 295	+ 1 625	+ 60,9
Oljeboringsplattformer etc.	603	2 191	+ 1 588	+ 263,3
Vareinnsats	36 010	38 747	+ 2 737	+ 7,6
Varer utenom konstruksjoner og utstyr til oljeboringsindustrien	35 994	37 733	+ 1 739	+ 4,8
Konstruksjoner og utstyr til olje- boringsindustrien	16	1 014	+ 998	+ 6 237,5
I alt uten skip	61 204	68 351	+ 7 147	+ 11,7
I alt med skip	63 874	72 646	+ 8 772	+ 13,7

56 prosent. Den større andelen til investering i 1982 har sammenheng med økt import av skip og bore- og produksjonsplattformer for olje og gass.

Utførselen av varer

Regnet uten skip var vareeksporten i januar september 1982 på 77 841 mill. kr, jamført med 73 044 mill. kr i januar—september 1981. Økt eksportverdi for naturgass svarte for tre fjerdedeler av oppgangen i samlet eksportverdi uten skip.

Blant varegrupper som viste høyere verditall i januar—september 1982 enn i samme periode i 1981, kan nevnes fisk og fiskevarer, papirmasse og -avfall, kunstgjødsel, papir og papp, jern og stål, varer av uedle metaller, maskiner og apparater og transportmidler unntatt skip. For flere av disse gruppene var imidlertid oppgangen moderat, under 10 prosent. Blant varegrupper med nedgang i eksportverdien kan nevnes fôrstoffer, malmer og

1) Innførselen er regnet uten skip og oljeplattformer mv. Utførselen er regnet uten skip, oljeplattformer mv., råolje og naturgass.

Fig. 32.

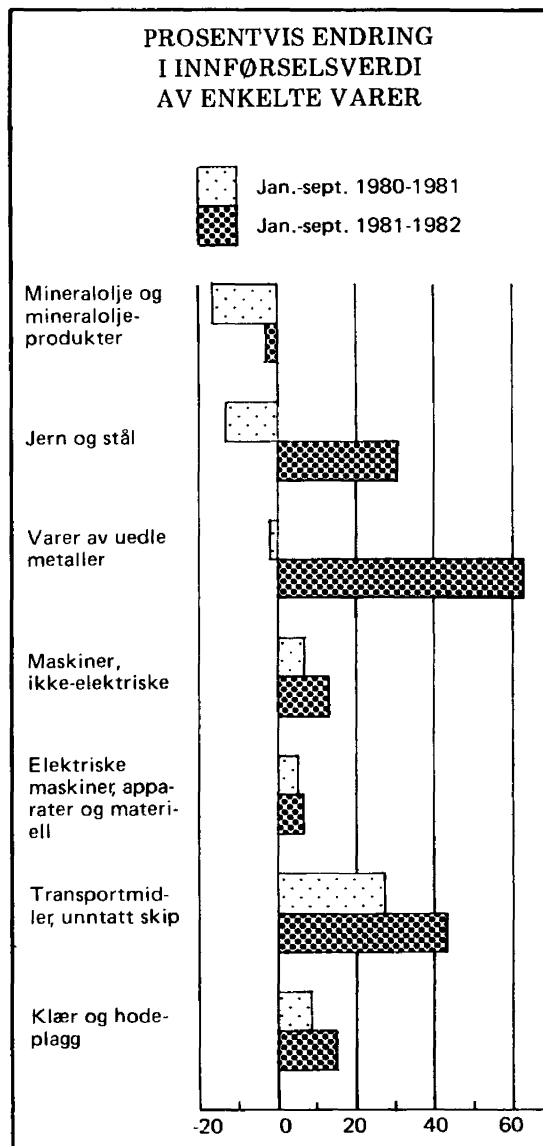

Fig. 33.

avfall av metall, mineralolje og -produkter, og metaller unntatt jern og stål.

Utførselen av fisk og fiskevarer gikk opp med 5 prosent fra januar—september 1981 til samme tidsrom i 1982. Hele økningen skrev seg fra volumoppgang, da prisene gikk ned med 1 prosent. Eksporten av fôrstoffer, som blant annet omfatter fiskemjøl, ble derimot redusert med en fjerdedel. Det skyldtes vesentlig volumnedgang.

Verdiøkningen for gruppen papirmasse og -avfall henger sammen med betydelig høyere eksportvolum for sulfatcellulose. For andre typer papirmasse gikk volumet av utførselen ned.

Utførselen av rå mineralolje var i de tre første kvartalene av 1982 på 23 234 mill. kr,

Tabell 97. Endring i utførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1981 til januar—september 1982

Varegruppe	Utførsels- verdi jan.—sept. 1982 Mill. kr	Endring			
		Mill. kr	Prosent		
			Verdi- indeks	Volum- indeks	Pris- indeks
Fisk og fiskevarer	3 414	+ 162	+ 5	+ 6	— 1
Fisk, fersk, saltet og tørket	2 726	+ 120	+ 4	+ 2	+ 2
Fiskehermetikk o. a. bearbeidd fisk	689	+ 43	+ 7	+ 14	— 6
Førstoffer for dyr	630	— 216	— 25	— 20	— 7
Papirmasse og -avfall	1 004	+ 71	+ 8	—	+ 7
Mekanisk papirmasse	188	— 24	— 11	— 16	+ 3
Sulfittcellulose	77	— 1	— 3	— 14	+ 13
Malmer og avfall av metall	837	— 160	— 16	— 16	+ 1
Jernmalm, slig og konsentrat	338	— 92	— 22	— 28	+ 9
Mineralolje og mineraloljeprodukter ..	26 156	— 423	— 2	+ 1	— 3
Dyre- og plantefett, -olje og voks ...	400	— 53	— 12	— 11	—
Kjemiske grunnstoffer og forbindelser..	1 265	+ 2	+ 0	— 11	+ 13
Kunstgjødsel	1 003	+ 101	+ 11	+ 7	+ 5
Plast, regenerert cellulose og kunst- harpikser	1 305	— 69	— 5	— 3	— 3
Papir og papp og varer derav	2 508	+ 140	+ 6	— 2	+ 7
Avispapir	1 142	+ 142	+ 14	+ 7	+ 6
Tekstilgarn, -stoffer og -varer	412	+ 8	+ 2	— 1	+ 3
Jern og stål	2 611	+ 101	+ 4	— 3	+ 8
Ferromangan	353	+ 28	+ 8	+ 2	+ 7
Andre ferrolegeringer	1 188	+ 140	+ 14	+ 4	+ 9
Stangstål, profilstål mv.	247	— 67	— 22	— 34	+ 21
Metaller, unntatt jern og stål	5 376	— 740	— 12	— 7	— 6
Kopper	220	— 49	— 19	— 15	— 5
Nikkel	830	— 337	— 29	— 31	+ 4
Aluminium	3 589	— 217	— 6	+ 3	— 8
Sink	199	— 49	— 20	— 24	+ 5
Varer av uedle metaller	1 011	+ 176	+ 21	+ 7	+ 13
Maskiner, ikke-elektriske	3 897	+ 420	+ 12	+ 3	+ 10
Elektriske maskiner, apparater og mate- riell	1 922	+ 259	+ 15	+ 14	+ 1
Elektriske motorer, generatorer, transformatorer	523	+ 34	+ 7	— 13	+ 22
Telekommunikasjonsapparater	479	+ 33	+ 7	+ 2	+ 5
Elektriske husholdningsapparater ...	218	+ 17	+ 9	+ 1	+ 8
Transportmidler, unntatt skip	2 734	+ 1 083	+ 66	+ 48	+ 13
Transportmidler, unntatt eldre skip ..	3 354	+ 1 261	+ 60
Møbler	274	— 8	— 3	— 10	+ 8
I alt uten skip, råolje, gass og bore- og produksjonsplattformer mv.	37 662	+ 769	+ 2	—	+ 2
Bore- og produksjonsplattformer mv.	1 663	+ 844
Råolje	23 234	— 455
Gass	15 282	+ 3 639
I alt uten skip	77 841	+ 4 797	+ 7	+ 1	+ 6
Nye skip	620	+ 178	+ 40
Eldre skip	3 463	+ 1 002	+ 40
I alt	81 924	+ 5 977	+ 8

som var 2 prosent lavere verdi enn i samme periode i 1981. Nedgangen var en følge av lavere priser, idet volumet gikk opp med 1 prosent. For naturgass var det en volumnedgang målt i standard m³ på 3 prosent, men på grunn av kraftig prisoppgang gikk verdien opp fra 11 643 mill. kr til 15 282 mill. kr, dvs. en verdiøkning på 31 prosent. Eksportverdien av mineraloljeprodukter gikk ned med 19 prosent.

Eksporten av papir og papp gikk opp med 6 prosent i verdi. Oppgangen kan forklares ved høyere priser, volummessig var det en nedgang på 2 prosent for denne varegruppen. For avispapir var det imidlertid oppgang også for volumet.

Samlet for gruppen jern og stål var det verdimesig en eksportøkning på 4 prosent fra januar—september 1981 til januar—september 1982. For ferrolegeringene var verdioppgangen 11 prosent, dels som følge av volumøkning, men først og fremst på grunn av høyere priser. Eksportverdien av stangstål, profilstål mv. ble derimot sterkt redusert til tross for at prisene gikk mye opp.

Verdien av utførselen av de viktigste metallene utenom jern og stål gikk ned fra januar—september 1981 til samme periode i 1982. Størst tilbakegang både absolutt og relativt var det for nikkell (\div 29 prosent i verdi, \div 31 prosent i volum) mens den lavere prisen på aluminium (\div 8 prosent) delvis ble motvirket av økt volum (3 prosent). For kobber og sink var det betydelig nedgang både i volum og verdi.

Eksporten av maskiner og apparater gikk opp fra 5 140 mill. kr i januar—oktober 1981 til 5 819 mill. kr i samme periode i 1982. Verdien av ikke-elektriske maskiner steg med 12 prosent, mens verdien av elektriske maskiner og apparater hadde en vekst på 15 prosent. Målt i volum økte eksporten av elektriske maskiner og apparater med hele 14 prosent.

Bore- og produksjonsplattformer svarte for over halvparten av utførselen under varegruppen transportmidler (unntatt skip) i januar—september 1982. Mer enn to tredjedeler av verdiøkningen for denne varegruppen i forhold til januar—september 1981 skrev seg fra økt eksport av bore- og produksjonsplattformer.

Utenrikshandelens fordeling på land

Av vår samlede innførsel medregnet skip i januar—oktober 1982 kom vel 27 prosent fra ett av de øvrige nordiske land. Tilsvarende andel for samlet utførsel (utenom skip) var betydelig lavere, 15 prosent.

Sverige mottar ca. 6 prosent av vår råoljeeksport, mens den øvrige oljen og naturgassen

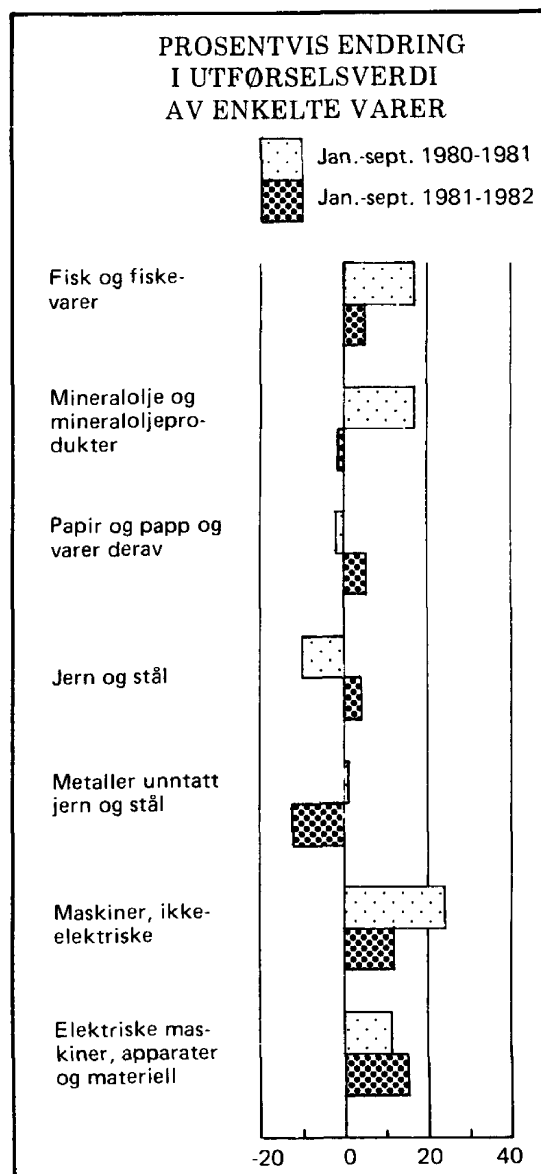

Fig. 34.

går til ikke-nordiske land. Dette gjør at de nordiske lands andel av den samlede eksportverdi, er mindre enn importandelene.

Verdien av innførselen fra Sverige var i januar—oktober 1982 på 14 milliarder kroner, en økning på 19 prosent fra samme periode i 1981. Fratrasket skip og bore- og produksjonsplattformer var imidlertid økningen på bare 4 prosent. Eksporten til Sverige gikk samtidig opp med 12 prosent til 8,3 milliarder kroner. Hele oppgangen hadde sammenheng med økt utførsel av råolje.

Importen fra Danmark gikk betydelig opp (13 prosent) i verdi, mens eksporten til Danmark var om lag uendret. Verdien av innførselen fra Finland gikk ned med 7 prosent, men om en holder skip og bore- og produk-

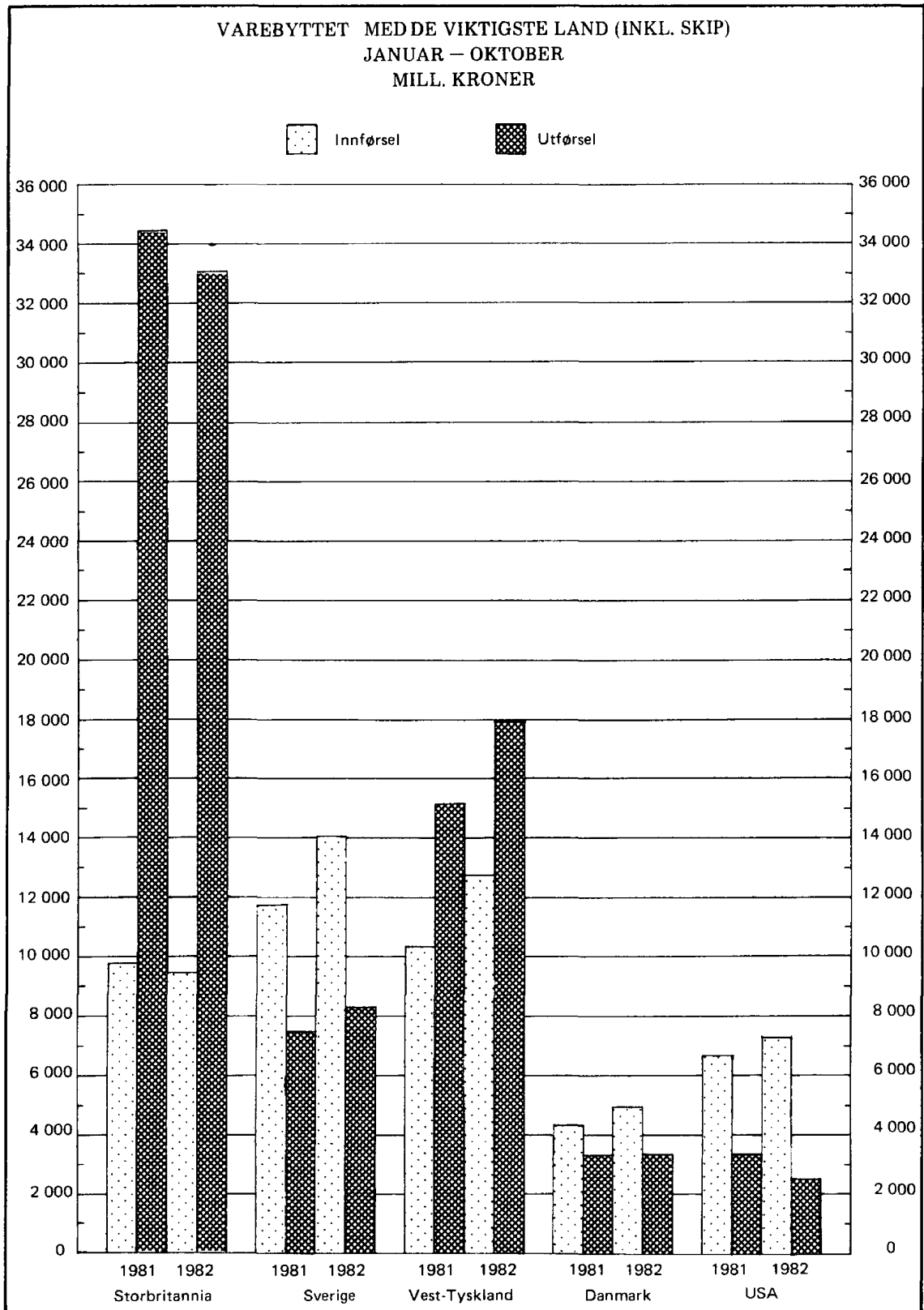

Fig. 35.

Tabell 98. Innførselen og utførselen (medregnet skip), etter land. Prosent

	Innførsel						Utførsel					
	1978	1979	1980	1981	Jan.- okt. 1981	Jan.- okt. 1982	1978	1979	1980	1981	Jan.- okt. 1981	Jan.- okt. 1982
Nordiske land	29,1	28,7	26,8	27,0	27,1	27,4	17,9	19,0	15,5	15,4	15,2	14,9
Danmark ¹	6,7	6,2	6,2	6,1	6,1	6,1	5,4	5,4	4,2	4,0	3,9	3,6
Færøyane	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Finland	4,0	4,7	3,7	4,4	4,6	3,8	1,8	1,8	1,6	1,8	1,9	1,6
Island	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,5	0,5	0,4	0,5	0,5	0,4
Sverige	18,3	17,7	16,7	16,4	16,3	17,4	10,0	11,3	9,3	9,0	8,8	9,1
EF ²	44,9	46,7	47,7	46,3	46,1	45,8	62,4	64,1	71,1	70,7	70,9	71,5
Danmark	6,7	6,2	6,2	6,1	6,1	6,1	5,4	5,4	4,2	4,0	3,9	3,6
Belgia, Luxembourg ..	2,7	3,2	3,4	2,8	2,9	2,4	1,2	1,0	1,0	1,0	1,1	1,1
Frankrike	3,2	3,7	3,6	3,5	3,6	3,5	2,9	2,4	2,3	2,1	1,9	2,3
Hellas ²	0,1	0,1	0,1	.	.	.	0,5	0,6	0,4
Irland	0,1	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Italia	2,2	2,2	2,3	2,1	2,2	2,4	1,6	1,6	1,5	1,2	1,2	1,4
Nederland	3,9	3,5	3,4	3,2	3,1	3,4	2,9	2,9	3,7	3,7	3,8	6,4
Storbritannia og												
Nord-Irland	11,9	13,8	14,7	13,6	13,6	11,7	35,0	36,4	41,3	40,0	40,4	36,2
Vest-Tyskland	14,2	13,9	13,9	14,7	14,3	15,8	13,2	14,2	16,9	17,9	17,8	19,6
Grønland	0,0	0,0	0,0	0,0	.	.	0,0	0,1	0,1	0,2
OEFTA ³	26,2	26,0	24,1	24,1	24,2	24,4	14,1	15,1	12,7	12,7	12,3	12,3
OECD ⁴	85,6	87,0	87,5	89,7	89,5	88,2	85,1	86,8	89,5	89,5	89,4	88,9
Europeiske												
OECD-land	72,0	73,7	72,7	71,3	71,2	70,9	78,4	80,6	85,0	84,1	83,8	84,4
USA	6,8	7,2	8,1	9,2	9,2	9,1	5,0	4,0	3,0	3,7	3,9	2,7
Canada	1,3	2,0	2,4	1,9	1,9	1,4	0,4	0,6	0,4	0,4	0,4	0,4
Japan	5,0	3,4	3,6	6,5	6,3	6,1	1,0	1,2	0,8	1,0	1,0	0,9
Australia	0,5	0,6	0,7	0,6	0,7	0,5	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2
New Zealand	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Grønland	0,0	0,0	0,0	0,0	.	.	0,0	0,1	0,1	0,2
Comecon ⁵	2,8	2,9	2,2	2,5	2,5	3,9	2,9	1,8	1,4	1,4	1,3	1,3
Utviklingsland ⁶	10,7	9,4	9,6	7,0	7,3	7,2	10,5	10,3	7,7	7,9	7,9	9,0
I Afrika	1,8	1,8	1,5	0,7	0,7	1,1	4,2	4,0	3,3	2,5	2,4	3,2
I Asia	5,2	4,4	4,6	3,2	3,3	3,5	3,2	3,4	2,2	2,9	3,0	3,1
Andre	3,7	3,3	3,6	3,1	3,3	2,6	3,1	2,9	2,3	2,4	2,5	2,8

¹ Omfatter til og med 1979 også Grønland. ² Omfatter fra og med 1981 også Hellas. ³ Omfatter Finland, Island, Sverige, Portugal, Sveits og Østerrike. ⁴ Land tilsluttet Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling. ⁵ Bulgaria, Polen, Romania, Sovjetunionen, Tsjekkoslovakia, Øst-Tyskland og Ungarn. ⁶ Afrika unntatt Sør-Afrika, Asia unntatt Israel, Japan og Kina, Nord- og Sør-Amerika unntatt USA, Canada og Grønland, Oseania unntatt Australia og New Zealand.

sjonsplattformer utenfor, var det en økning på 1 prosent. Eksportverdien til Finland gikk ned med vel 7 prosent.

Landene i De europeiske fellesskap (EF) leverte i januar—oktober 1982 i verdi 46 prosent av vår vareinnførsel og mottok nær 72 prosent av vår eksport av varer. Regnet uten råolje og naturgass var EFs andel av utførselen 49 prosent.

Verdien av innførselen fra Storbritannia var i januar—oktober 1982 3 prosent lavere enn i samme periode i 1981. Holdes råolje (her-

under stabilisert råolje fra Teesside produsert av råolje utvunnet på norsk sokkel) utenfor, gikk importverdien fra Storbritannia opp med 2 prosent. Utførselen til Storbritannia var i januar—oktober 1982 på 33 milliarder kroner, som tilsvarte 36 prosent av vår totale eksport. Årsaken til at tallene for eksportverdien til Storbritannia blir så store, er at all eksport av råolje og naturgass som fraktes i rør fra norsk kontinentalsokkel til Storbritannia, blir registrert som eksport til Storbritannia. (Ved terminalene i Storbritannia blir råoljen be-

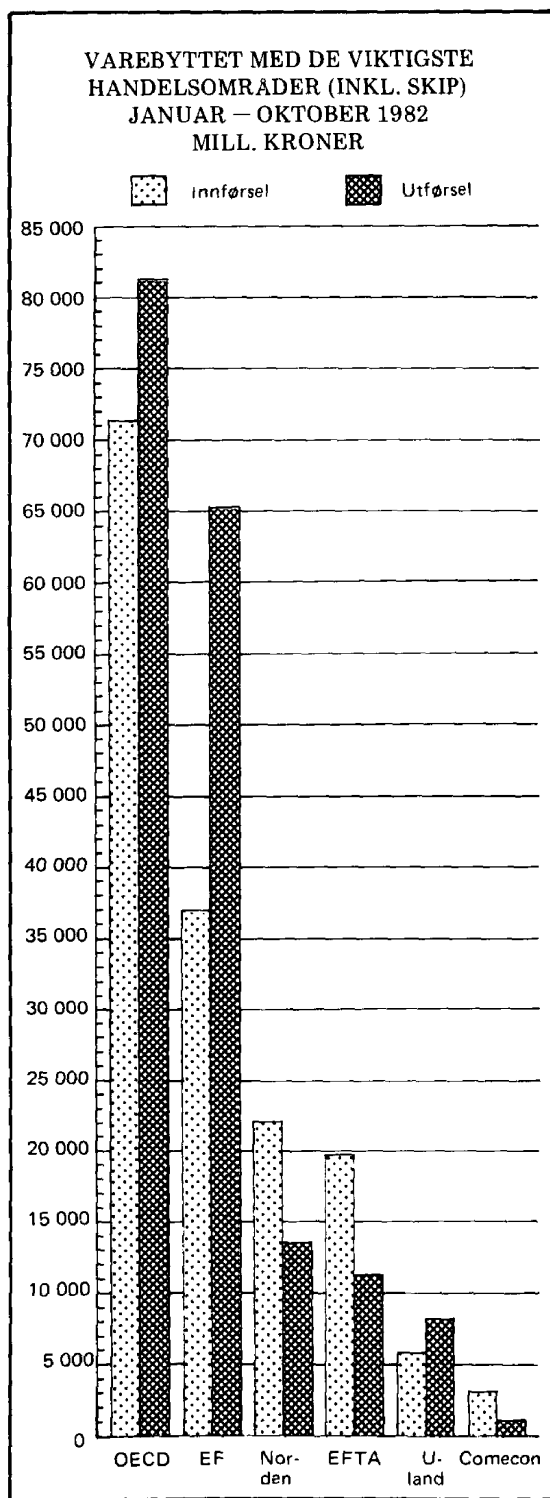

Fig. 36.

arbeidd til stabilisert råolje og våtgass for videre salg, blant annet også til Norge.) Fra-trukket råolje og naturgass økte verdien av eksporten til Storbritannia fra 6,4 milliarder kroner i januar—oktober 1981 til 6,6 milliarder kroner i januar—oktober 1982, en økning på 3 prosent.

Verdien av importen fra Vest-Tyskland gikk opp med hele 23 prosent til nærmere 13 milliarder kroner i januar—oktober 1982, og landet var dermed fortsatt vår nest største vareleverandør etter Sverige. En betydelig del av økningen har sammenheng med større import av konstruksjoner for oljevirkomheten. Råolje og naturgass svarte for nærmere 70 prosent av verdien av utførselen til Vest-Tyskland i januar—oktober 1982. Regnet uten råolje og naturgass gikk utførselen til Vest-Tyskland ned fra 5,7 milliarder kroner i januar—oktober 1981 til 5,4 milliarder kroner i samme tidsrom i 1982, en nedgang på 6 prosent.

Av de øvrige EF-landene var det stor økning i samhandelen med Nederland. Innførselen fra Nederland gikk opp med 23 prosent, mens eksporten dit økte med hele 83 prosent og var i januar—oktober 1982 på nærmere 6 milliarder kroner. Regnet uten råolje, som utgjorde mer enn halvparten av eksportverdien i januar—oktober 1982, gikk utførselen til Nederland opp fra 2,2 til 2,8 milliarder kroner, en økning på 30 prosent. Det var også betydelig oppgang i eksporten til Frankrike og Italia.

Blant land utenfor Europa er USA vår største handelspartner. Verdien av innførselen derfra var i januar—oktober 1982 9 prosent høyere enn i januar—oktober 1981. Eksporten til USA gikk på samme tid ned med 24 prosent. Nedgangen har sammenheng med store variasjoner i utførselen av mineraloljeprodukter og metaller som utgjør en stor del av eksporten. Fra januar—oktober 1980 til januar—oktober 1981 var det en økning i eksporten til USA på hele 45 prosent.

Importen fra Japan gikk opp fra 4,6 milliarder kroner i januar—oktober 1981 til 5,0 milliarder kroner i samme tidsrom i 1982. Fra-trukket skip var økningen forholdsvis større, fra 2,7 milliarder kroner til 3,8 milliarder kroner, en økning på 40 prosent.

Innførselen av varer fra utviklingsland økte i verdi med 10 prosent fra 5,3 milliarder kroner i januar—oktober 1981 til 5,8 milliarder kroner i januar—oktober 1982. Tallene for importen fra utviklingsland er sterkt påvirket av handelen med råolje og skip. Holdes disse varene utenfor, var det en reduksjon i innførselen fra utviklingsland, fra 4,0 milliarder kroner til 3,4 milliarder kroner, en nedgang på 16 prosent. Et liknende forhold gjorde seg

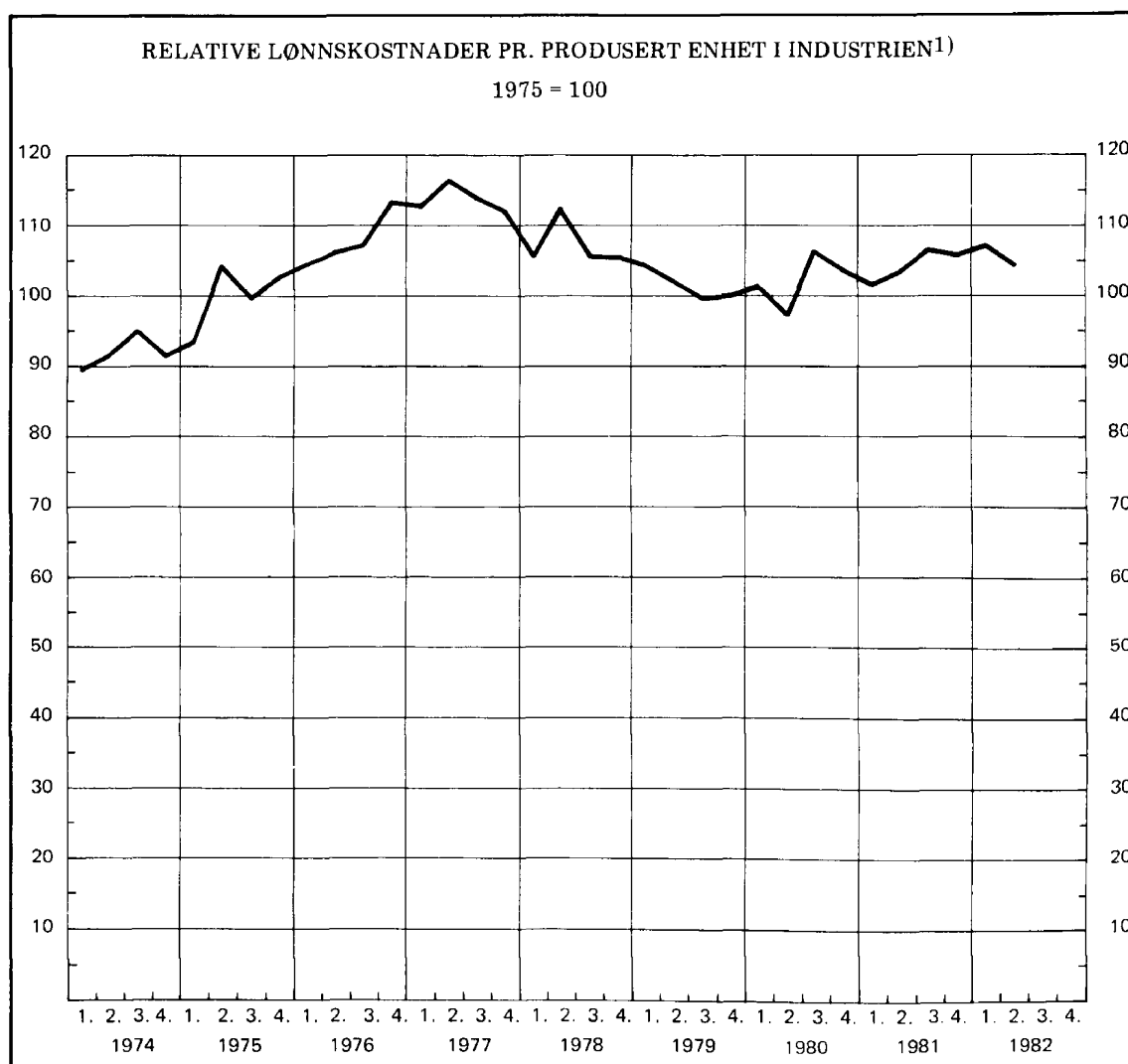
gjeldende også for eksporten til utviklingslandene. Mens samlet utførsel til disse landene gikk opp fra 6,7 milliarder kroner i januar—oktober 1981 til 8,2 milliarder kroner i samme periode i 1982, var det en nedgang fra 4,5 til 3,9 milliarder kroner når skip og bore- og produksjonsplattformer holdes utenfor. Nedgangen fordelte seg på blant annet fisk og fiskevarer, kjemikalier og metaller.

Kostnadsutvikling og markedsandeler for konkurranseutsatt industri

Norsk konkurranseutsatt industri tapte gjennom store deler av 1970-årene betydelige markedsandeler både på hjemmemarkedet og eks-

portmarkedet. Nedgangen i de norske markedsandelene stoppet noe opp mot slutten av tiåret, men tall for årene 1980—1982 tyder på at det på ny har funnet sted en reduksjon av markedsandelene for norske produsenter. Det gjelder både hjemmemarkedet og eksportmarkedet.

Det er rimelig å anta at det er en nær sammenheng mellom utviklingen i de relative kostnadene i norsk industri og endringer i markedsandelene for norske industriprodukter. Dersom produksjonskostnadene er høyere i Norge enn i andre land, kan de norske markedsandelene reduseres fordi mange norske bedrifter ikke kan levere varer til gjeldende verdensmarkedspriser. Bedrifter som overvelter deler av kostnadsøkningen i produktprisene, vil kunne få markedsandelene redusert ved at etterspørselen

Kilder: IMF og Norges Bank.

1) Forholdet mellom lønnskostnader regnet i felles valuta i norsk industri og industrien i Norges viktigste konkurrentland.

Fig. 37.

etter varene vris mot relativt billigere produkter fra andre land.

Tap av markedsandeler for konkurranseutsatt industri må imidlertid også ses på bakgrunn av de endringer i norsk økonomi som har funnet sted i de seinere år, med sterk vekst i andre næringers etterspørsel etter arbeidskraft, spesielt i tjenesteytende næringer og i oljenæringen. Dette har trolig ført til at det i perioder har vært vanskelig for en rekke bedrifter i konkurranseutsatt industri å rekruttere den arbeidskraften de ønsker.

Som indikator på kostnadsutviklingen i Norge sammenliknet med andre land brukes ofte en indeks for relative lønnskostnader, se figur 37. Denne indeksen er beregnet som forholdet mellom lønnskostnader pr. produsert enhet i norsk industri og et veid gjennomsnitt av lønnskostnader pr. produsert enhet i industrien i andre OECD-land. Tallene for lønnskostnader omfatter også bedriftenes sosiale kostnader, og er omregnet til en felles valuta. Vektene for andre land er konstruert slik at de best mulig uttrykker den betydning de andre landenes industrinæringer har som konkurrenter for norsk industri.

Det framgår av figur 37 at økningen i lønnskostnader pr. produsert enhet i norsk industri var betydelig sterkere enn i andre OECD-land fram til 1977. Gjennom 1978 og 1979 var indeksen for relative lønnskostnader synkende, blant annet som en følge av pris- og inntektsstoppen i Norge fra høsten 1978 til årsskiftet 1979—80. Siden sommeren 1980 har det igjen funnet sted en moderat forverring av norsk industris konkurransevne målt ved relative lønnskostnader. Etter de beregninger som er gjort i figuren i tillegg, var indeksen i første halvår 1982 vel 3 prosent høyere enn i samme periode ett år tidligere.

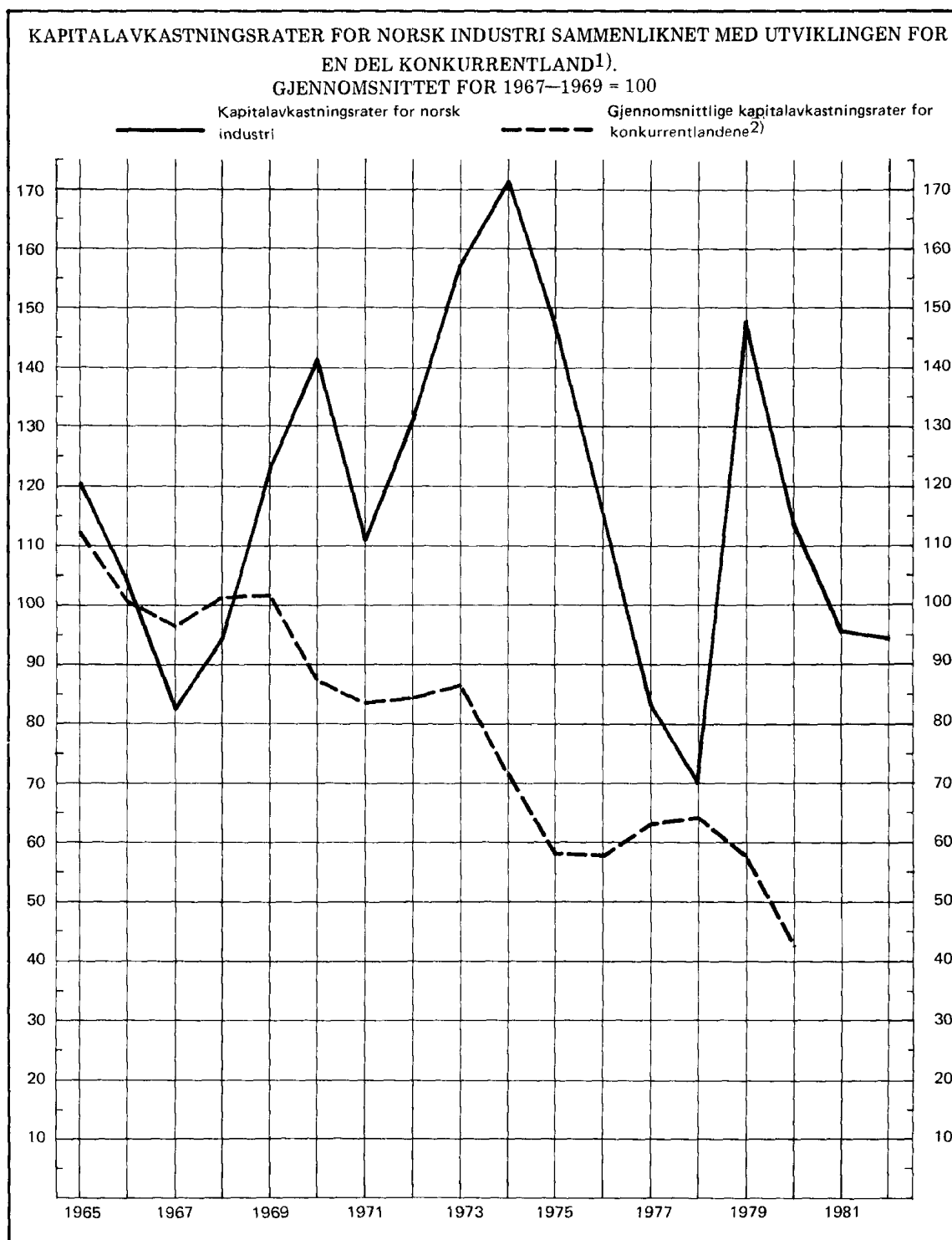
Lønnskostnader — direkte og indirekte — er trolig den viktigste kostnadskomponenten i produksjonen av industrivarer, i det minste ved produksjon av mer bearbeidde produkter. Det bør imidlertid understrekes at også utviklingen i andre kostnader, som for eksempel energikostnader og råvarekostnader, vil ha betydning for konkurransevnen. I hvilken grad kostnadsendringer slår ut i prisene på produktene påvirker selvfølgelig også de enkelte bedrifters konkurransesituasjon. Både innteks- og kostnadsutviklingen i en næring reflekteres i næringens driftsresultat. Driftsresultatet, slik begrepet er definert i det norske nasjonalregnskapet, er det som gjenstår av produksjonsverdien til avkastning på den nedlagte realkapitalen og godtgjørelse for eiernes egen arbeidsinnsats når fradrag er gjort for løpende utgifter (lønnskostnader, utgifter til vareinnsats), netto indirekte skatter og kapitalslit.

Kapitalavkastningsraten, målt som driftsresultat pr. enhet kapitalbeholdning i løpende priser, gir dermed et enkelt mål for en nærings lønnsomhet. I en vurdering av norsk industris konkurransevne kan det følgelig være av interesse å studere hvordan kapitalavkastningsraten i norsk industri har utviklet seg sammenliknet med avkastningsratene i industrien i andre land.

Blant annet på grunn av ulike prinsipper for beregning av kapitalslit på realkapitalen er det vanskelig å foreta noen direkte sammenlikning mellom nivået på kapitalavkastningsratene for ulike land. Avkastningsnivået i norsk industri har tradisjonelt ligget under nivået for andre land. Skjønnsmessige korreksjoner tyder på at dette i hovedsak kan forklares av ulike avskrivningsmetoder, men det kan også ha sammenheng med at norsk industri er vesentlig mer kapitalintensiv. I figur 38 (stiplet kurve) vises derfor utviklingen i et veid gjennomsnitt av indekser for kapitalavkastningsraten for industrien i en del OECD-land i perioden 1965—1980.¹ I samme figur er tegnet inn utviklingen i en indeks (heltrukket kurve) for kapitalavkastningsraten for samlet norsk industri fram til 1982. Begge indeksseriene i figuren er normert mot det gjennomsnittlige avkastningsnivået i perioden 1967—1969, som var en periode mellom to konjunkturtopper for den norske industriproduksjonen.

Det framgår av figuren at den gjennomsnittlige kapitalavkastningsraten for andre OECD-land viste en markert fallende tendens i den aktuelle perioden; fra 1965 til 1980 ble avkastningsraten i disse landene redusert med vel 60 prosent ifølge disse beregningene. Utviklingen i kapitalavkastningsraten for norsk industri i samme tidsrom er preget av betydelige svingninger (trolig i likhet med utviklingen i hvert enkelt av de andre landene). Avkastningsraten gikk betydelig opp fra 1967 og fram til 1974, men falt deretter sterkt i perioden 1974—1978. Under lønns- og prisstoppen mot slutten av 1970-årene tok imidlertid kapitalavkastningsraten for norsk industri seg opp igjen, og foreløpige nasjonalregnskapstall tyder på at den i 1981 og 1982 fortsatt lå på om lag samme nivå som i siste halvdel av 1960-årene. Det bør understrekes at beregninger av driftsresultat og kapitalavkastningsrater er forbundet med betydelig usikkerhet, og en jamføring av avkast-

¹ Indeksserien er basert på en ajourføring av beregninger som tidligere er presentert av OECD i publikasjonen National Accounts 1963—1980, Vol. II, Annex III. De landene som inngår i vektgrunnet for totalindeksen, utgjør vel 75 prosent (69 prosent i årene 1965, 1966 og 1980) av vektgrunnet for beregningen av relative lønnskostnader i figur 37. For andre land mangler en tilsvarende nasjonalregnskapsdata.

1) Indekser for utviklingen i brutto/netto driftsresultat i andel av fast brutto/netto realkapital i løpende priser. Nasjonalregnskapsdata.

2) Et veiet gjennomsnitt for land som utgjør 75,4 prosent (for 1965, 1966 og 1980 69,4 prosent) av vektgrunnlaget for indeksen for relative lønnskostnader for industrien.

Fig. 38.

ningsrater for ulike land vanskeliggjøres som nevnt blant annet av ulike beregningsprinsipper for kapitalslit. Beregningsresultatene som er vist i figur 38, må derfor tolkes med varsomhet. Med disse reservasjoner tyder imidlertid beregningene på at gjennom 1970-årene har utviklingen i salgsinntekter og energi- og råvarekostnader bidratt til å redusere virkningen av den relativt sterkere vekst i lønnskostnader pr. produsert enhet i norsk industri, slik at lønnsomheten — målt ved avkastningsraten — utviklet seg bedre i norsk industri enn i andre land til tross for en relativt sterkere lønnskostnadsvekst.

Blant faktorer som kan bidra til å forklare de registrerte utviklingstendensene i kapitalavkastningsratene, kan det pekes på at den sterke prisøkningen på råolje og oljeprodukter gjennom 1979 og 1980 trolig førte til en betydelig forbedring av konkurranseevnen til de deler av norsk industri som får sitt energibehov dekket av vannkraft. I tillegg er det grunn til å anta at deler av norsk industri benytter en noe større andel av importerte råvarer, hvor prisutviklingen har vært svakere enn veksten i lønningene, enn industrien i andre land. En nærmere undersøkelse av tallmaterialet viser dessuten at kapitalproduktiviteten i norsk industri (produksjon pr. kapitalenhet) har endret seg forholdsvis lite, mens den har falt i utlandet.

For å belyse norsk industris konkurranseevne hadde det selvfølgelig vært ønskelig å kunne foretatt separate beregninger og sammenlikninger av kapitalavkastningsrater for konkurranseutsatt industri (det samme gjelder for øvrig også beregningen av relative lønnskostnader i figur 37, særlig med tanke på at konkurranseutsatt industri til vanlig har hatt en sterkere produktivitetsvekst enn gjennomsnittet for industrien). Tallmateriale som ville gjøre

dette mulig foreligger imidlertid ikke for andre land. Det bør også bemerkes at de beregnede driftsresultatene er påvirket av ulike avgifter, subsidier og andre støtteordninger i de forskjellige land. Subsidier og andre former for støtte til norsk industri har vokst i omfang i den aktuelle perioden, og forklarer dermed noe av den forholdsvis gunstige utviklingen i driftsresultatet. Det er imidlertid usikkert i hvilken grad dette også har vært tilfelle i andre land.

Utviklingen i de norske markedsandelene på eksportmarkedene kan belyses ved å sammenlikne endringen i volumet av Norges eksport av tradisjonelle varer, dvs. alle varer utenom skip, boreplattformer mv., råolje og naturgass, med en indikator som viser utviklingen i de norske eksportmarkedene. I tabell 99 gjengis utviklingen i to slike indikatorer som belyser endringen i de norske eksportmarkedene. Disse indeksene er beregnet som et veid gjennomsnitt av andre lands import, hvor beregningsgrunnlaget er henholdsvis samlet import av varer og import av bearbeidde varer. Vektene som er benyttet er landenes andeler av norsk eksport.

De to indeksene for de norske eksportmarkedene utviklet seg temmelig parallelt i perioden 1976—1979. Veksten i Norges eksportmarkeder var for disse årene sett under ett om lag 18—19 prosent. I den samme perioden økte norsk eksport av tradisjonelle varer med vel 9 prosent. I de to etterfølgende årene viste derimot de to indeksene for markedsutviklingen svært ulike forløp. Sterk svikt i andre lands import av råolje bidro til stagnasjon og nedgang i landenes totale vareimport. I denne perioden kan det være rimelig å se på utviklingen i norsk tradisjonell eksport, som ikke inkluderer råolje o. l., i forhold til eksportmarkedsindeksen beregnet på grunnlag av import bare av bearbeidde

Tabell 99. Verdenshandelen og Norges vareeksport. 1976—1982. Prosentvis volumendring

	1976- 1977	1977- 1978	1978- 1979	1979- 1980	1980- 1981	1981- 1982
Norges eksport av varer utenom skip, oljeplattformer mv., råolje og naturgass ¹ , tradisjonelle varer	— 5	6	8	0	0	0 ³
Norges eksportmarkeder ² , alle varer	2	4	10	0	— 4	2 ⁴
Norges eksportmarkeder, bearbeidde varer ⁵	2	5	11	3	2	3 ⁴

¹ Tallene bygger på handelsstatistikken, men er for 1979 og 1980 korrigeret for forskyvninger i registreringstidspunktet. ² Veid gjennomsnitt av andre lands importvekst for varer. Vektene er de respektive lands gjennomsnittlige andel av Norges vareeksport. Tallet for 1982 er basert på OECDs anslag for importvekst. ³ Vekst fra 1.—3. kvartal 1981 til 1.—3. kvartal 1982. ⁴ Anslag fra OECD. ⁵ Beregnet av OECD.

Tabell 100. *Markedsandeler for norsk eksport hos Norges viktigste handelspartnere for utvalgte varegrupper¹. Verditalle 1978—1982. Markedsandel 1978 = 100*

	1978	1979	1980	1981	1982 ²
Førstoffer for dyr, unntatt korn	100,0	101,9	106,1	105,6	80,9
Papirmasse og avfall	100,0	83,8	66,0	81,9	86,8
Malmer og avfall av metall	100,0	77,3	63,2	85,1	73,9
Organisk-kjemiske produkter	100,0	83,0	102,3	103,5	94,3
Kunstgjødsel	100,0	96,1	102,5	97,2	119,7
Kunstharpikser og plast, cellulose, estere og etere	100,0	138,9	164,9	165,5	147,5
Papir og papp og varer derav	100,0	101,1	100,8	97,6	94,5
Jern og stål	100,0	108,1	95,8	100,1	73,1
Metaller unntatt jern og stål	100,0	86,6	76,3	103,9	90,6
Maskiner	100,0	95,2	100,5	116,2	116,7
Møbler	100,0	103,7	103,2	96,5	88,6

¹ Samlet eksport fra Norge til Sverige, Danmark, Storbritannia, Vest-Tyskland, USA og Nederland.

² Beregnet på grunnlag av oppgaver for de tre første kvartaler 1982 for Danmark, Sverige, Vest-Tyskland og Storbritannia, de to første kvartaler for Nederland og første kvartal for USA.

varer. Målt på denne måten viser tallene i tabell 99 en reduksjon i norske markedsandeler for eksport av tradisjonelle varer på henholdsvis 3 og 2 prosent i 1980 og 1981. Denne tendensen fortsatte trolig gjennom 1982. Foreløpige beregninger viser en vekst i eksportmarkedene på 2—3 prosent fra 1981 til 1982, mens volumet av norsk eksport også i 1982 var uendret fra året før.

I beregningene ovenfor er det ikke tatt hensyn til at sammensetningen av den norske eksporten av tradisjonelle varer avviker betydelig fra andre OECD-lands import, også etter at disse landenes oljeimport er trukket ut. En vekst i andre lands import av en vare og en tilsvarende økning i norsk eksport av samme vare vil i våre beregninger bidra til vekst i den norske markedsandelen dersom varen utgjør en relativt stor andel av den norske eksporten. Det motsatte vil være tilfelle dersom andre lands import og norsk eksport av varer som veier tungt i den totale norske eksporten, reduseres forholdsvis like mye.

Det kan derfor være av interesse å studere utviklingen i de norske markedsandelene på eksportmarkedene etter en mer detaljert vareinndeling. Beregnede markedsandeler for enkelte viktige norske eksportvaregrupper er gjengitt i tabell 100. Siden det i flere land er vanskelig å få volumtall for importen for detaljerte varegrupper, er disse indeksene basert på verdioppgaver. Endring i markedsandelen for en vare er definert som forskjellen mellom den prosentvise endringen i verdien av norsk eks-

port av varer til Norges 6 viktigste handelspartnere og den prosentvise endringen i Norges eksportmarkeder for denne varen, beregnet som en veid sum av endringene i importverdien til de samme landene. Tallene for 1982 er beregnet på grunnlag av norsk eksportvekst og markedslandenes importvekst fra de to eller tre første kvartalene i 1981 til tilsvarende periode i 1982, avhengig av hvor langt det forelå importtall da dette ble skrevet. De beregnede indeksseriene i tabellen viser at utviklingen i markedsandeler i perioden 1978—1982 har variert betydelig mellom de utvalgte varegruppene. For de fleste varene kan det imidlertid registreres en gjennomgående tendens til nedgang i markedsandelene i disse årene sett under ett. I de første par årene av perioden var svikten i eksportmarkedsandelene særlig markert for varegruppene papirmasse og avfall, malmer og avfall av metall, og metaller unntatt jern og stål. Etter beregningene å dømme har imidlertid markedsandelen for den sistnevnte varegruppen tatt seg noe opp igjen gjennom de to siste årene. Fra 1981 til 1982 viser derimot beregningene sterk nedgang i markedsandelene for førstoffer for dyr og jern og stål.

Indeksserien for varegruppen kunstharpikser og plast, cellulose, estere og etere skiller seg klart ut fra de øvrige ved at den har økt sin markedsandel på eksportmarkedene kraftig i den aktuelle perioden. Den sterke veksten fant særlig sted i 1979 og 1980 og skyldes en sterk utbygging av produksjonskapasiteten i Norge. De presenterte beregningene viser dessuten en

Tabell 101. Markedsandeler for importkonkurrerende industri. Andelene er i prosent og er beregnet på grunnlag av volumtall

	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981 ¹	1982 ¹
Alle varer	61,6	60,4	60,9	59,2	58,4	60,3	59,7	57,8	58,0	55,6
Foredlede jordbruks- og fiskeprodukter	92,0	91,3	92,8	91,0	91,6	91,7	91,8	91,1	92,3	92,1
Drikkevarer, tobakk og sjokolade	80,1	80,2	79,7	78,9	77,8	78,1	76,5	78,4	78,8	78,9
Tekstil- og bekledningsprodukter	43,8	43,0	40,5	37,2	34,6	35,1	35,0	32,3	31,5	27,8
Trevarer	85,8	85,6	85,4	84,5	83,7	83,7	83,8	83,1	81,8	78,5
Treforedlingsprodukter ..	76,6	77,1	78,0	74,0	73,1	70,1	69,3	71,6	73,4	70,4
Olje- og kullprodukter ² ..	46,3	45,5	56,6	59,5	60,8	61,5	55,1	53,3	49,1	44,5
Kjemiske produkter	38,0	39,0	41,2	38,3	35,8	37,3	44,3	43,1	47,2	47,0
Jord- og steinvareprodukter	88,3	87,7	86,9	88,0	86,7	87,7	87,8	87,2	87,3	85,3
Metaller ³	30,1	27,8	34,4	26,6	32,5	20,4	30,3	26,0	29,9	26,7
Metallvarer	68,5	64,9	60,5	60,6	57,2	56,8	62,8	61,3	64,5	57,7
Maskiner	36,2	33,0	33,9	32,4	31,0	36,8	33,5	29,9	29,1	25,1
Elektriske apparater og materiell	50,5	48,0	46,9	44,6	42,7	48,7	45,4	38,8	39,1	39,6
Diverse industriprodukter	67,1	65,6	64,7	61,9	60,1	60,4	58,8	56,8	56,0	54,0

¹ Beregnet ut fra foreløpige nasjonalregnskapstall. ² Beregningsmåten lagt om i 1979. ³ De store svingningene fra år til år i markedsandelen for denne varegruppen skyldes i første rekke store lagerbevegelser.

betydelig økning i markedsandelen for maskiner i løpet av de tre siste årene.

Også på hjemmemarkedet konkurrerer norske industribedrifter med andre lands industribedrifter. Et uttrykk for de norske bedriftenes andel av hjemmemarkedet vil være hvor stor del av leveransene til vareinnsats og innenlandske sluttleveringer utenom lagerendringer, som utgjøres av norskproduserte varer. Slike andeler er det imidlertid ikke mulig å beregne ut fra nasjonalregnskapets tall, fordi det der ikke blir skilt mellom lagerendringer av norskproduserte og importerte varer. I de beregningene som er gjengitt i tabell 101 regnes derfor lager som en del av hjemmemarkedet, selv om dette medfører at endringer i de beregnede markedsandelene kan bli noe vanskelig å tolke. Store endringer i forholdet mellom lagrene av norskproduserte og importerte varer kan føre til betydelig ulik utvikling i de markedsandelene som er framstilt i tabellen og markedsandelene for leveranser til vareinnsats, konsum og investering.

Etter resultatene i tabell 101 å dømme var markedsandelen på hjemmemarkedet for norske industriprodukter sett under ett svakt synk-

ende fram til 1977. Den totale markedsandelen tok seg ifølge beregningene noe opp igjen i 1978 og 1979, men gjennom de tre siste årene har den igjen vist klare tegn til svikt. Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at tapet av markedsandeler på hjemmemarkedet for norskproduserte varer var særlig stort — 4,1 prosent — fra 1981 til 1982. De detaljerte vareoppgavene tyder på at nedgangen i den norske markedsandelen i dette tidsrommet var sterkest for varegruppene tekstil og bekledningsprodukter, olje- og kullprodukter, metallvarer og maskiner. For varegruppen metallvarer skyldes de markerte endringene i markedsandelen i de to siste årene for en stor del sterke svingninger i importen av seksjoner og deler til oljeplattformer.

I tabell 102 er gjengitt utviklingen i forholdet mellom prisene på norskproduserte varer levert til hjemmemarkedet og prisene på importerte varer. For alle varer sett under ett var den relative prisen på norskproduserte varer gjennomgående økende fram til 1977. I de to etterfølgende årene var prisstigningen på norske industriprodukter svakere enn for importvarer, blant annet som en følge av prisstoppen

Tabell 102. *Relativ pris på norske importkonkurrerende industriprodukter¹. Indeks, nivå 1975 = 100*

	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981 ²	1982 ²
Alle varer	100,4	96,8	100,0	103,7	104,7	102,2	99,9	100,5	104,1	109,9
Foredlede jordbruks- og fiskeriprodukter	87,7	81,2	100,0	102,5	98,9	103,6	95,7	100,6	107,3	121,8
Drikkevarer, tobakk og sjokolade	95,0	90,8	100,0	104,2	108,3	108,8	103,1	94,9	99,6	102,3
Tekstil- og bekledningsprodukter	99,4	98,0	100,0	104,0	107,0	101,3	93,5	96,8	99,5	102,7
Trevarer	95,8	95,8	100,0	98,9	97,2	93,6	86,3	86,6	93,3	100,7
Treforedlingsprodukter ..	102,8	97,6	100,0	109,3	109,4	103,3	95,6	84,7	87,1	87,7
Olje- og kullprodukter ..	105,2	101,3	100,0	106,2	109,1	109,8	131,5	120,3	118,9	118,5
Kjemiske produkter	113,0	92,3	100,0	115,8	119,5	115,0	100,9	93,1	86,1	92,7
Jord- og steinvarerprodukter	92,7	97,8	100,0	95,1	95,7	93,0	92,4	91,7	96,0	103,9
Metaller	84,8	96,1	100,0	98,3	101,5	82,0	95,5	110,4	92,6	98,3
Metallvarer	96,6	105,3	100,0	94,2	97,0	102,5	95,3	100,6	92,7	93,6
Maskiner	105,1	110,4	100,0	104,3	104,3	93,6	99,0	116,6	117,7	129,0
Elektriske apparater og materiell	96,1	102,3	100,0	99,0	97,8	84,7	87,2	98,7	98,9	102,5
Diverse industriprodukter	93,0	95,3	100,0	110,5	115,8	114,8	118,1	120,5	125,4	135,2

¹ Forholdet mellom en prisindeks for leveringer av norskproduserte varer til hjemmemarkedet og en prisindeks for importen. ² Beregnet ut fra foreløpige nasjonalregnskapstall.

i Norge fra høsten 1978 til årsskiftet 1979—80. Siden 1980 har imidlertid prisene på norske varer levert til hjemmemarkedet steget betydelig raskere enn prisene på importvarer ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall.

Det internasjonale konjunkturbildet

Kort historisk tilbakeblikk

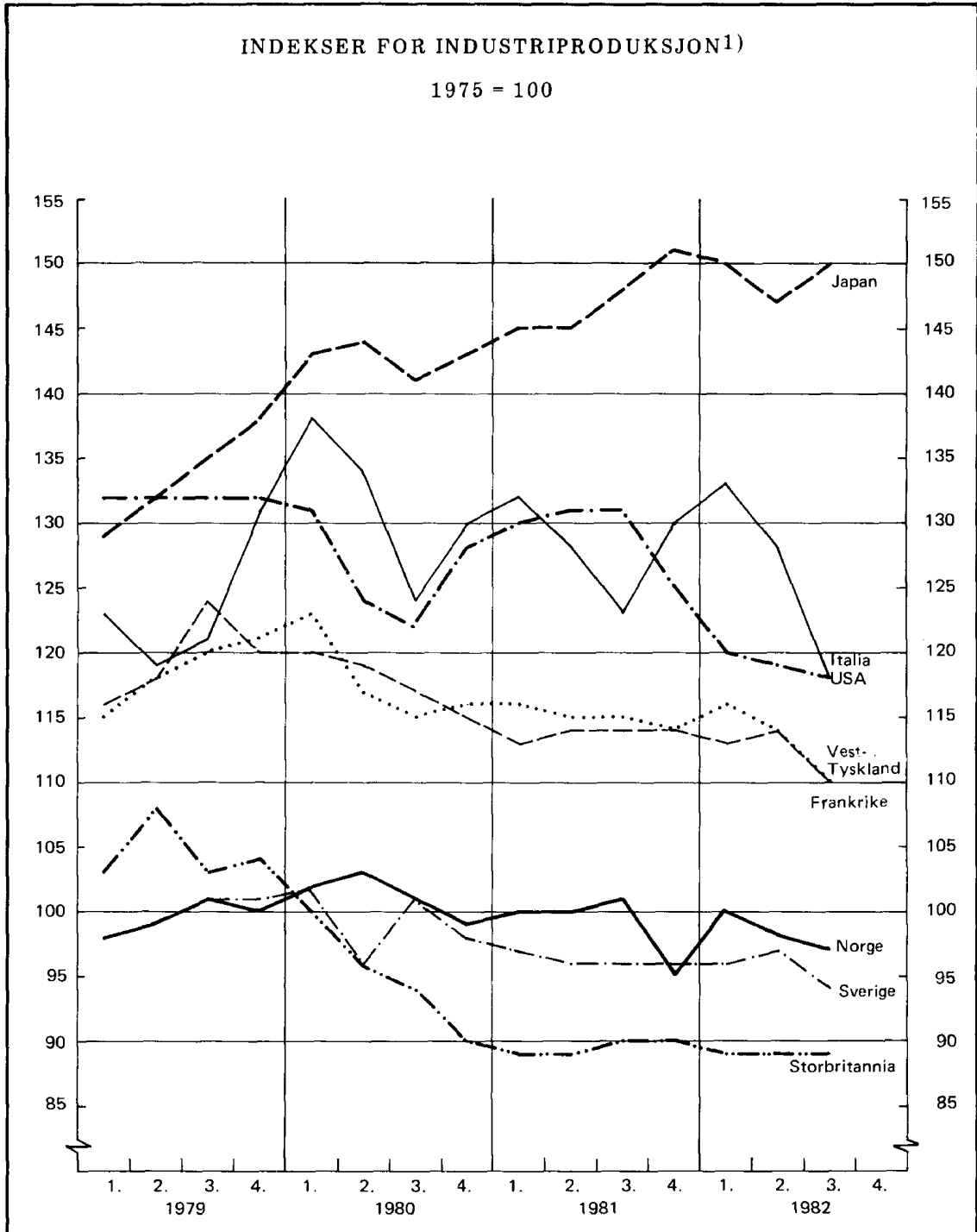
Den økonomiske utviklingen i den vestlige verden har siden «oljeprissjokket» i 1973/74 vært preget av gjennomgående svak vekst i etterspørsel og produksjon og høy og økende arbeidsløshet, også i perioder med konjunkturoppgang. Siden vinteren 1980 har Vest-Europa dessuten vært inne i en konjunkturedgang,

¹ I Vest-Europa ble siste konjunkturtopp passert vinteren 1980, og nedgangen har nå vart i om lag 3 år. For Vest-Europa under ett hadde konjunkturedgangsperiodene i tidsrommet 1955—1975 en gjennomsnittlig varighet på 2,4 år og for perioden 1960—1980 var tilsvarende tall 1,8 år for Norges 10 viktigste handelspartnere innenfor OECD-området sett under ett.

som nå begynner å bli temmelig langvarig.¹ Det har riktignok vært tilløp til omslag oppover i løpet av denne perioden, blant annet med vekstimpulser fra lagerinvesteringene, men impulsene har ikke utløst et mer generelt oppsving.

Den svake produksjonsutviklingen siden 1973 må for en stor del ses på bakgrunn av «oljeprissjokkene» i 1973 og 1979. Disse gav i seg selv negative bidrag til produksjons- og sysselsettingsutviklingen. Samtidig utløste de kraftige prisstigningsimpulser, og minst like sterkt vekstbremsende som selve oljeprisøkningen var vel den restriktive økonomiske politikken som myndighetene i de vestlige industriland fant å måtte sette i verk for å bremse prisstigningen. Sett i ettertid ser det ut til at myndighetene i de vestlige land undervurderte de kontraktive virkningene på produksjon og etterspørsel av bremsepolitikken. Kanskje ble det ikke tatt tilstrekkelig hensyn til at virkningene av en kontraktiv (eller ekspansiv) politikk forsterkes når alle viktige land gjennomfører den samtidig.

De tre siste årene — perioden 1980—1982 — har vært preget av sterk økning i arbeidsløsheten i den vestlige verden, men også av markert nedgang i prisstigningstakten, begge

Kilde: OECD Indicators of Industrial Activity.

1) Sesongkorrigert.

Fig. 39.

delers som følge av en stram økonomisk politikk. Finanspolitikken ble strammet til gjennom 1979 og 1980 og gav særlig i 1981 sterke kontraktive impulser. I 1982 har finanspolitikken — etter OECDs vurderinger — stort sett virket nøytralt på samlet etterspørsel. Kredittpolitikken ble gradvis strammet til i løpet av perioden 1979—1981. Renten gikk i de fleste land meget sterkt opp gjennom 1980 og 1981, og holdt seg på et uvanlig høyt nivå gjennom 1982, selv om den da stort sett var i nedgang. Virkningene på etterspørsel og produksjon av det høye rentenivået var trolig sterkest i 1982.

De kontraktive virkningene på den innenlandske etterspørselen av tilstrammingspolitikken ble en tid motvirket — men ikke oppveid — av sterk vekst i eksporten til OPEC-landene, som kunne øke importen betydelig etter oljeprisforhøyelsene. Også OECD-landenes eksport til andre utviklingsland var en tid i stigning. Seinere har OPEC-landenes overskudd gått ned, og de andre utviklingslandene har fått sin importevne sterkt svekket, blant annet fordi renteutviklingen har ført til en alvorlig forverring av gjeldsproblemene for disse landene. Eksporten bidrog derfor ikke til produksjonsvekst i OECD-landene i 1982.

Tendensene ved årsskiftet 1982/83

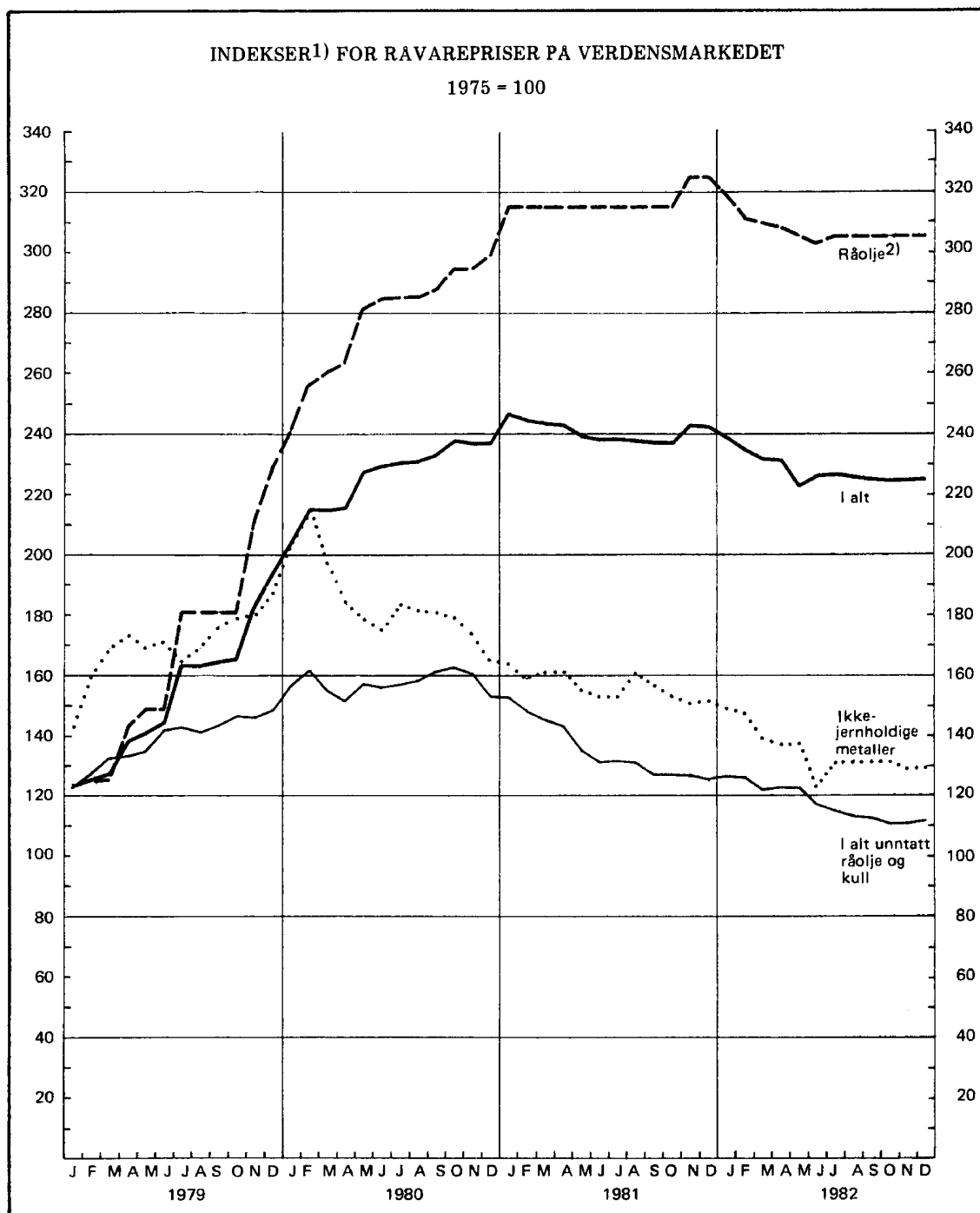
Virkningene av tilstrammingspolitikken på prisstigningstakten var lenge beskjedne. Men i løpet av de tre siste årene er inflasjonskrefte betydelig svekket. I 1982 hadde OECD-området sett under ett lavere prisstigning enn noen gang tidligere i løpet av siste 10-årsperiode, selv om den fortsatt lå noe høyere enn i siste del av 60-årene og første del av 70-årene. Det er grunn til å merke seg at en tredjedel av nedgangen i prisstigningstakten i løpet av de siste tre årene henger sammen med utviklingen av råvareprisene, som er sterkt konjunkturfølsomme, og som kan ventes å stige betydelig når konjunktorene for alvor snur oppover igjen. Ellers er det store geografiske ulikheter i inflasjonsutviklingen; 12 OECD-land (deriblant Norge) har fortsatt tosifrede rater for stigningen i konsumprisene.

Som nevnt er inflasjonen i første rekke blitt motvirket ved etterspørselsbegrensende tiltak, enda den neppe har direkte sammenheng med økt etterspørselspress; kapasitetsutnyttningen har gjennomgående vært lav helt siden 1975. Når inflasjonstakten har kunnet halveres i løpet av de tre siste årene, må dette ses på bakgrunn av at den etterspørselsbremsende politikken har ført til svært høy arbeidsløshet, som har påvirket arbeidstakernes forhandlingsposisjon. Det ser ut til at også arbeids-

takerorganisasjonene i mange vestlige land nå regner med en sammenheng mellom stor lønnsøkning og tap av arbeidsplasser. Den sterke økningen i arbeidsløsheten gjør at interessen nå i stor grad er fokusert mot styrking av nasjonal konkurransevne for å bevare arbeidsplassene. En slik politikk kan være riktig fra et reint nasjonalt synspunkt, men ikke nødvendigvis fra et globalt synspunkt. Et enkelt land vil kanskje kunne øke sine markedsandeler ved å føre en etterspørselsbremsende politikk. Men dersom samme restriktive politikk føres i alle land, vil det samlede verdensmarked kunne bli redusert. Det er da tvilsomt om selv de land som har greid å øke sine markedsandeler (på bekostning av andre land), vil klare å øke sitt eksportvolum. Det bør tilføyes at en slik nedgående spiral i verdenshandel og verdensøkonomi kan være selvforsterkende, akkurat som en oppgang kan være det. Alt i alt er det neppe tvil om at økningen i arbeidsløsheten i den vestlige verden for en stor del skriver seg fra at så mange land samtidig forsøker å styrke konkurransevnen ved å føre en stram politikk.

På den annen side er det vanskelig eller umulig for et enkelt land å bryte ut ved alene å legge om til en ekspansiv politikk. Dette gjelder selvsagt i første rekke mindre land, som f.eks. Norge, men selv stormakter vil møte store vansker om de prøver å «gå mot strømmen». Et forholdsvis ferskt eksempel på dette er Frankrike, som etter regjeringsskiftet sommeren 1981 la politikken klart om i ekspansiv retning. Produksjon og sysselsetting tok for en tid til å øke, men samtidig tok Frankrike til å miste markedsandeler som følge av en sterkere kostnadsstigning enn det landets viktigste handelspartnere hadde: Vekstkurven flatnet ut igjen, og Frankrike ble på ny tvunget til å stramme den økonomiske politikken.

For 1982 sett under ett regner OECD i sin desemberoversikt med en svak nedgang (1/2 prosent) i OECD-landenes samlede bruttonasjonalprodukt fra året før, mot en økning (1,2 prosent) fra 1980 til 1981 og en gjennomsnittlig årlig økning på 3,2 prosent i 10-årsperioden 1970—1980. Det siste anslaget for 1982 representerer en klar nedjustering i forhold til tidligere anslag; i juli i fjor ventet OECD en svak vekst (1/2 prosent) i bruttonasjonalproduktet i 1982, og i desember 1981 lød prognosen for 1982 på en vekst på 1 1/4 prosent. Parallelt med at vekstanslagene er justert nedover, har pessimismen i næringslivet tiltatt. Pessimismen har virket sterkt inn på investeringsutviklingen. Investeringene har i 1982 i første rekke vært konsentrert om

1) HWWA's indeks i amerikanske dollar.

2) Offisielle eksportpriser.

Fig. 40.

Tabell 103. Vekst i volumet av bruttonasjonalproduktet i OECD-området.
(Vekstprosent som årlige rater og sesongkorrigert.)

	Gjen- nom- snitt 1970— 1980	Fra foregående år			Fra foregående halvår				
		1981	1982 ²	1983 ³	1982		1983 ³		1984 ³ I
					I	II ²	I	II	
USA	2,9	1,9	— 1 ¼	2	— 3,4	0	2	4	3 ½
Japan	4,8	3,0	2 ½	3 ½	2,6	2 ¾	4	4 ½	4
Vest-Tyskland	2,8	— 0,2	— 1 ¼	— ¼	— 0,6	— 4 ¼	1	1 ¾	2
Frankrike	3,6	0,3	1 ½	½	1,4	¼	¼	1 ½	1 ½
Storbritannia	1,9	— 2,2	½	1	1,3	— ½	1 ¼	1 ¾	1 ½
Italia	3,1	— 0,2	¾	¼	3,6	— 1 ¾	¾	1 ¼	1 ½
Canada	4,1	2,9	— 5	1 ¼	— 7,3	— 4 ¼	3 ½	3	3 ¼
7 store OECD-land ..	3,2	1,3	— ½	1 ¾	— 1,1	— ¼	2	3	3
Øvrige OECD-land ¹ ..	3,1	0,7	½	¾	0,5	¼	½	2	2
OECD i alt	3,2	1,2	— ½	1 ½	— 0,8	0	1 ¾	2 ¾	2 ¾

Kilde: OECD, Economic Outlook, desember 1982.

¹ Vekstrater fra foregående halvår er beregnet med en mekanisk metode for nær halvparten av denne totalen. ² Anslag. ³ Prognoser.

rasjonaliseringer. Rundspøringer tyder også på at vesteuropeiske bedriftsledere fortsatt anser lagrene for å være for store, og konsumentene viser en stadig mer forsiktig holdning; spareraten er økende. Det er derfor ennå ingen tegn til endring i de etterspørselskomponentene som normalt innleder en internasjonal konjunkturoppgang.

Blant de fire største vesteuropeiske landene regner OECD med at det fant sted en markert produksjonssvikt fra første til annet halvår 1982 for Vest-Tyskland, Frankrike og Italia. For alle disse tre landene bidrog nedgangen i lageretterspørselen betydelig til produksjonssvikten, og for Vest-Tyskland og Frankrike virket også utviklingen i utenrikshandelen kontraktivt. I Frankrike fant det dessuten sted en markert nedgang i veksttakten for det private forbruket. I Storbritannia var svikten i produksjon og etterspørsel fra første til annet halvår mindre markert, men her var veksttakten lavest på forhånd. Også i Storbritannia var det trolig lageretterspørselen som i første rekke sviktet.

I USA var utviklingen i produksjon og etterspørsel i 1982 bedre i annet halvår enn i første, med en endring i vekstraten fra ÷ 3,4 prosent til 0 prosent (sesongkorrigerte årlige rater). Det var hovedsakelig en økning i det private forbruket — blant annet som følge av synkende rentesatser — og endringer i lageretterspørselen som betinget bedringen. Av de store landene var Japan det land som hadde

den beste utviklingen i etterspørsel og produksjon — med en årlig vekstrate på 2,5—3 prosent i begge halvår.

Det mest urovekkende ved den internasjonale økonomiske situasjonen ved inngangen til 1983 er de høye og økende arbeidsløshets-tallene. Arbeidsløshetsprosenten i OECD-området nådde allerede i første halvår 1982 et rekordhøyt nivå for etterkrigstiden; hele 8,1 prosent av OECD-områdets samlede arbeidsstyrke var da registrert som arbeidsløse. I annet halvår økte raten trolig til rundt 9 prosent. Det var ved årsskiftet etter OECDs anslag om lag 32 millioner arbeidsløse i hele OECD-området, herav 17 millioner i Vest-Europa og bortimot 13 millioner i Nord-Amerika. Blant de større landene var det Storbritannia, Canada og USA som hadde de høyeste arbeidsløshetsprosentene (henholdsvis 12,5 prosent, 12,5 prosent og 10 prosent) i annet halvår. Frankrike hadde samtidig en anslått arbeidsløshet på 9 prosent og Vest-Tyskland 7,5 prosent. Det er særlig alvorlig at ungdomsarbeidsløsheten har vist spesielt sterk stigning de siste årene. Dette gjelder særlig Frankrike, Storbritannia, Italia og Spania. Andelen av langtidsarbeidsløse har også vært i klar oppgang.

Den sterke økningen i arbeidsløsheten i de siste årene har selvsagt sammenheng med den svake produksjonsutviklingen. Samtidig har en sterk økning av arbeidsstyrken bidratt til å forverre problemene; særlig har tilbudet av

Tabell 104. Arbeidsløshetsprosenten i utvalgte OECD-land¹

	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982		
							1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal
USA	7,5	6,9	5,9	5,7	7,0	7,5	8,6	9,3	9,7
Japan	2,0	2,0	2,2	2,1	2,0	2,2	2,2	2,4	2,4
Vest-Tyskland	(3,7)	(3,6)	(3,5)	(3,2)	(3,0)	(4,4)	(5,7)	(6,3)	(6,7)
Frankrike	4,4	4,7	5,2	5,9	6,3	7,3	(7,9)	(8,2)	(8,5)
Storbritannia	(6,1)	(6,5)	(6,4)	(5,7)	(7,3)	(11,4)	(12,8)	(12,8)	(12,9)
Italia	6,6	7,0	7,1	7,5	7,4	8,3	9,1	9,1	(5,6)
Canada	7,1	8,0	8,3	7,4	7,5	7,5	8,6	10,1	12,0
Australia	4,7	5,6	(6,2)	6,2	6,0	5,7	6,2	6,5	7,0
Finland	4,0	6,0	7,4	6,0	4,8	5,2	6,0	6,0	6,1
Norge	1,8	1,5	1,8	2,0	1,7	2,0	2,0	2,5	2,4
Spania	(4,7)	(5,2)	(6,9)	8,5	11,2	14,0	15,5	15,4	..
Sverige	1,6	1,8	2,2	2,1	2,0	2,5	3,0	3,0	3,4
I alt	(5,2)	(5,4)	(5,5)	(5,5)	(6,0)	(7,9)	(9,0)	(9,3)	(9,4)

Kilde: OECD, Economic Outlook, desember 1982.

¹ Tall i parentes er omregnet av OECD til internasjonal standard.

kvinnelig arbeidskraft økt kraftig. Det er således helt på det rene at det er nødvendig med en klar produksjonsoppgang i OECD-området dersom arbeidsløsheten ikke skal stige ytterligere.

Framtidsutsiktene

De aktuelle konjunkturtendensene peker ikke mot noe markert omslag oppover i Vest-Europa i nær framtid. Særlig viktig i denne sammenheng er det at lagrene fortsatt blir vurdert som høye i forhold til produksjonen, og at de fleste land ikke ser ut til å planlegge noen klar omlegging av den økonomiske politikken i ekspansiv retning, enda forholdene nå skulle ligge godt til rette for dette. Inflasjonsraten er sterkt redusert, og kapasitetsutnyttningen i de fleste næringer er så lav at økt etterspørsel ikke skulle behøve å slå ut i markert høyere prisstigningstakt. OECD venter riktignok at rentenedgangen vil fortsette i 1983. Dermed vil én av hindringene for et nytt oppsving være redusert, men erfaringen viser at bedring i kredittmarkedet ofte ikke er nok til å snu utviklingen.

OECD-sekretariatets siste prognoser synes likevel å forutsette at Vest-Europa nå er i ferd med å passere et bunnpunkt, som riktignok er svært lite markert. Det ventes bare meget svak oppgang i veksttaket utover i prognoseperioden. For USA ventes et noe

mer markert oppsving, men heller ikke her særlig sterkt, og det samme gjelder Japan. For Vest-Europa sett under ett ventes veksttaket å øke fra + ¼ prosent i 1982 til + ½ prosent i 1983. Det er i første rekke det private konsumet som ventes å ville gi vekstimpulser, men også eksporten ventes å ville øke noe i de fleste land. OECD forutsetter en moderat økning i utviklingslandenes import, enda mange av disse landene har en svært vanskelig betalingsituasjon. Trolig gjenspeiler OECDs importprognoser for utviklingslandene blant annet en antatt stigning i råvareprisene og fortsatt rentenedgang.

Den veksttaket for bruttonasjonalproduktet i OECD-området som OECD-sekretariatet venter, er klart for liten til å hindre ytterligere økning av arbeidsløsheten. Etter OECDs siste prognoser vil arbeidsløshetsstallet i første halvår 1984 nå opp i hele 34 ¾ millioner i OECD-området sett under ett, herav 19 ½ millioner i Vest-Europa. I motsetning til i Vest-Europa ventes arbeidsløsheten i Nord-Amerika å ville gå litt ned i slutten av prognoseperioden. Arbeidsløshetsprosenten i OECD-området sett under ett ventes å øke fra 8,1 i første halvår 1982 til 9,5 i første halvår i 1984. For Vest-Europa ventes den å komme helt opp i 11 ¾ prosent, fortsatt med høyeste rate (13,5 prosent) for Storbritannia og laveste (9 ¼ prosent) for Vest-Tyskland blant de fire største landene.

Tabell 105. *Konsumpriser. (Årlige vekstrater, ikke sesongkorrigert.)*

	Gjennomsnitt		Fra foregående år			Fra oktober 1981 til oktober 1982	Fra april til oktober 1982
	1961—70	1971—78	1979	1980	1981		
USA	2,8	6,7	11,3	13,5	10,4	5,1	6,8
Japan	5,8	9,8	3,6	8,0	4,9	3,1	4,8
Vest-Tyskland	2,7	5,2	4,1	5,5	5,9	4,9	4,6
Frankrike	4,0	9,0	10,8	13,6	13,4	9,3	6,2
Storbritannia	4,1	13,2	13,4	18,0	11,9	6,8	3,0
Italia	3,9	13,0	14,8	21,2	19,5	17,4	18,2
Canada	2,7	7,6	9,1	10,1	12,5	10,0	9,2
7 store OECD-land ...	3,2	8,0	9,3	12,2	10,0	6,4	6,8
OECD i alt ¹	3,3	8,5	9,8	12,9	10,6	7,2	7,2
OECD-Europa	3,8	9,9	10,6	14,2	12,3	9,6	7,8

Kilde: OECD.

¹ Vekter for hvert land i totalindeksen er bygd på privat konsum og valutakurser i foregående år.

OECD-sekretariatet regner med at nedgangen i prisstigningstakten i OECD-området vil fortsette, men i forholdsvis svakt tempo. Stigningstakten for konsumprisene¹ ventes gradvis å gå ned, fra 7,2 prosent (sesongkorrigert årlig rate) i første halvår 1982 til 6 ½ prosent i annet halvår 1983 og første halvår 1984. Disse prognosene er blant annet bygget på forutsetningen om forholdsvis svakt lønnspress som følge av den store arbeidsløsheten, bare moderat økning i energiprisene og rikelig tilbud av matvarer.

Slik den økonomiske situasjonen i Vest-Europa er nå, synes faren for en selvforsterkende depresjon å være overhengende. Konjunkturpessimismen i næringslivet blir stadig større, produksjonsveksten er fortsatt svak, og arbeidsløsheten er rekordhøy og økende. Nyinvesteringer i fast realkapital har i lengre tid vist svikt — noe som vil slå tilbake på framtidig produksjonsutvikling. Den langvarige svikten i produksjon og etterspørsel, med stadig mer skjerpet internasjonal konkurranse, har ført til frambrudd av klare proteksjonistiske tendenser. Her er det fare for en selforsterkende kjedereaksjon etter hvert som stadig flere land blir rammet av andre lands proteksjonistiske tiltak. Samtidig er det internasjonale betalingssystemet under uvanlig sterkt press, blant annet som følge av utviklingslandenes betalingsvansker. Ellers vil en fortsatt kamp om markedsandeler for «å

bevare arbeidsplasser», med etterspørselsbegrensende tiltak som virkemiddel, kunne føre til nedgang i både verdenshandel og -produksjon, selv om graden av proteksjonisme skulle holde seg uendret, og bidra sterkt til å øke arbeidsløsheten i den vestlige verden. På denne bakgrunn kan OECDs prognoser virke optimistiske.

Men — som OECD-sekretariatet selv understreker — prognosene bygger på en rekke usikre forutsetninger. En av dem er uendret økonomisk politikk. I den alvorlige situasjon verdensøkonomien nå befinner seg, ville det være naturlig om myndighetene i de viktigste land tok initiativ til en markert omlegging av den økonomiske politikken. Flere viktige OECD-land har nå forholdsvis lav inflasjonsrate og begrensede utenriksøkonomiske problemer. Men ingen land ønsker å være først ute med ekspansive tiltak — Frankrikes eksempel skremmer. Bare ved en samtidig omlegging av den økonomiske politikken kan en unngå for store endringer i konkurransevnen for de enkelte land. Det kreves derfor initiativ fra internasjonale samarbeidsorganisasjoner, og det er i første rekke OECD som peker seg ut her. Organisasjonen har tidligere tatt slike initiativ og har fortsatt en nøkkelposisjon i denne sammenheng. Dersom OECD kunne lykkes med et initiativ til en samordnet markert omlegging av internasjonal økonomisk politikk — noe som nå nærmest fortøner seg som en økonomisk, politisk og sosial nødvendighet — vil produksjonen kunne stige atskillig raskere enn forutsatt i OECDs siste prognoser.

¹ Nasjonalregnskapets deflator for det private forbruket.

Tabell 106. *Driftsbalanse, vareeksport og -import og bytteforhold for OECD.*
(Sesongkorrigerte tall, årlige rater. Prosentvise endringer unntatt for driftsbalanse,
som oppgis i milliarder amerikanske dollar.)

	1981	1982	1983	1981 II	1982		1983 ²		1984 ² I
					I	II ¹	I	II	
Eksport fra OECD-land i alt	2 ¼	— 1 ½	1	3 ½	— 2	— 5 ¼	3	4	5
Import til OECD-land i alt	— 2	0	2 ¾	5 ¼	— 2	— ½	3 ½	4 ¼	5
Bytteforhold for OECD overfor resten av verden	— 3 ¾	7 ½	2	8	13 ¾	— 4 ½	5	2 ¾	¾
Overskudd (+)/Underskudd (—) på driftsregnskapet									
USA	4,5	— 8 ¾	— 31 ¼	— 0,3	6,3	— 23 ¾	— 26	— 36 ½	— 45 ½
Canada	— 4,5	1	¾	— 4,3	1,3	¾	1	½	1 ¼
Japan	4,8	6 ½	11 ¼	6,7	6,3	6 ¾	7 ¼	15 ¼	20 ¾
Frankrike	— 4,7	— 11 ½	— 8 ¼	— 7,0	— 10,6	— 12 ½	— 9 ¼	— 7 ¼	— 7 ¼
Vest-Tyskland	— 7,3	— ¼	0	— 1,3	— 0,3	— ¼	— ¼	0	0
Italia	— 8,1	— 5 ½	— 4	— 4,5	— 5,7	— 5 ½	— 4 ½	— 3 ½	— 3 ¼
Storbritannia	12,1	4 ½	½	5,8	5,9	3	1 ¼	¼	2 ¼
7 store OECD-land i alt	— 3,3	— 14	— 31 ¼	— 5,0	3,2	— 31 ¼	— 30 ½	— 32	— 36
Øvrige OECD-land ..	— 27,7	— 24 ½	— 22 ½	— 27,5	— 23,3	— 25 ¾	— 24 ¾	— 20 ½	— 16
OECD i alt	— 31,0	— 38 ½	— 54	— 32,4	— 20,1	— 57	— 55 ¼	— 52 ½	— 52
OPEC	65	0	15	40	0	5	20	10	10
Øvrige utviklingsland	— 75	— 65	— 50	— 70	— 70	— 60	— 55	— 50	— 50

¹ Anslag. ² Prognoser.

Sluttord

Arbeidsledigheten

I løpet av de tre siste årene har arbeidsledigheten økt sterkt her i landet. I gjennomsnitt for 1982 var det ved arbeidskontorene registrert vel 41 000 arbeidsløse personer. Særlig sterk har økningen vært gjennom 1982, i desember var den sesongkorrigerte ledigheten 58 000 personer. Ifølge Statistisk Sentralbyrås kvartalsvise arbeidskraftundersøkelse var det gjennomsnittlig 52 000 arbeidssøkere uten arbeidsinntekt i 1982. Dette utgjør 2,6 prosent av arbeidsstyrken.

Den registrerte ledigheten viser store variasjoner fra fylke til fylke. Mens det i Oslo, Akershus og Vestfold var registrert om lag én prosent arbeidsledige i gjennomsnitt for 1982, var ledigheten i andre fylker på Østlandet og i Agderfylkene om lag tre prosent. I de fire nordligste fylkene var ledighetsprosenten om lag fire, høyest tall hadde Nord-Trøndelag med 4,3 prosent. Det har i seinere år ikke vært noen tendens til økt geografisk variasjon i arbeidsledigheten mellom Nord- og Sør-Norge. Den innbyrdes forskjellen mellom fylker på Sør- og Østlandet har imidlertid

blitt større, særlig har ledigheten tiltatt i Østfold og Agderfylkene.

Arbeidsløsheten økte mindre blant kvinner enn blant menn i 1982, et forhold som ikke er uvanlig i en konjunkturedgang. Av kvinnene i arbeidsstyrken var 3,0 prosent arbeidssøkere uten arbeidsinntekt mot 2,8 prosent foregående år. De tilsvarende tall for menn var 2,3 prosent i 1982 og 1,5 prosent året før. En liknende utvikling mot mindre forskjell i arbeidsløshet mellom kvinner og menn fant også sted ved konjunkturedgangen fra 1974 til 1975. Dette henger sammen med at kvinner er ansatt i næringer og har yrker som berøres forholdsvis lite av konjunkturbevegelsene.

Arbeidsledigheten har særlig rammet ungdom. Hele 13 prosent av arbeidsstyrken i aldersgruppen 16 til 19 år var arbeidssøkere uten arbeidsinntekt i 1982, mot knapt 9 prosent året før. En må tilbake til 1975 for å finne en tilsvarende arbeidsledighet blant ungdom. For aldersgruppen 20—24 år var ledigheten over 5 prosent, mens den var knapt 2 prosent i aldersgruppen 24—49 år, og under én prosent i aldersgruppen 50—74 år. Forskjellene i arbeidsledighet mellom ulike alders-

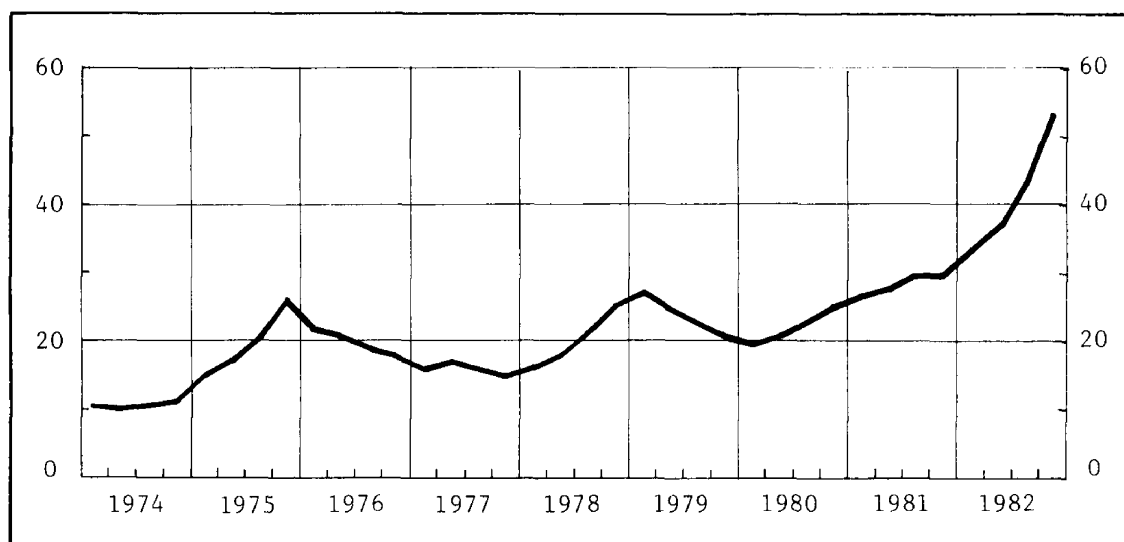

Fig. 41.

*Arbeidsløse registrert av Arbeidsdirektoratet.
Sesongkorrigerte tall i tusen. 1974—82.*

grupper har vist seg å være ganske stabile. Også varigheten av arbeidsledigheten varierer til dels betydelig med alder, men den gjennomsnittlige varigheten for hver aldersgruppe har endret seg lite de siste årene.

Verken de geografiske, aldersmessige eller kjønnsmessige forskjellene i arbeidsløshetsprosentene har økt de siste årene. Beregninger som er foretatt, tyder heller ikke på at den økte arbeidsledigheten skyldes endringer i arbeidsstyrkens sammensetning fordelt på kjønn og alder. Snarere er det en motsatt tendens til stede. Vurdert i sammenheng tyder alle disse indikatorere på at økningen i ledigheten neppe skyldes økende grad av mistilpassing pga. stivheter og strukturelle forhold

på arbeidsmarkedet, men at arbeidsmarkedet nå kjennetegnes av betydelig større tilbud enn etterspørsel.

Arbeidsdirektoratet foretar hvert år en undersøkelse for å tallfeste «udekt behov» for arbeidskraft i industri og bygge- og anleggsvirksomhet. I figur 42 er industribedriftenes udekte behov for arbeidskraft tegnet inn sammen med tallet på arbeidsløse industriarbeidere.

Det framgår at industribedriftenes udekte behov for arbeidskraft i 1982 var klart lavere enn i noe tidligere år, og at det var et betydelig gap mellom antall industriarbeidere som tilbød arbeid og etterspørselen etter arbeidskraft. For bygge- og anleggsarbeidere har ut-

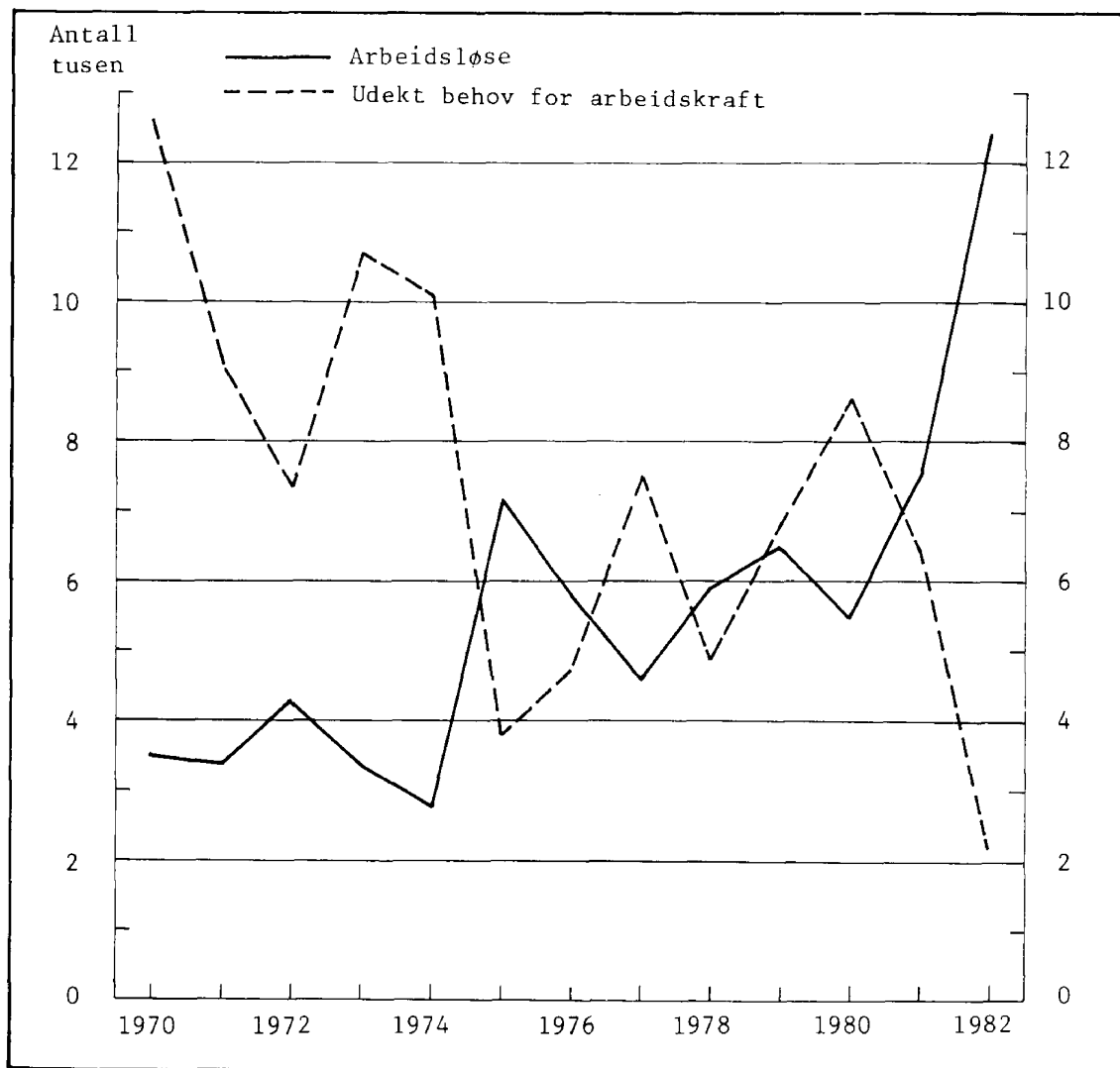

Fig. 42.

Antall arbeidsløse industriarbeidere og udekt behov for arbeidskraft i industrien, 1970–82.

viklingen de siste årene vært noenlunde den samme som for industriarbeidere. En markert avslapning på arbeidsmarkedet i 1982 bekrefte-
 tes av tall fra Byråets konjunkturbarometerundersøkelser, som viser at tallet på bedrifter som ikke får utnyttet sin produksjonskapasitet pga. mangel på arbeidskraft var svært lavt i 1982, sammenliknet med tidligere år.

Et bemerkelsesverdig trekk ved arbeidsmarkedet i de siste årene er at tallet på registrerte arbeidsløse med bakgrunn i administrasjon, kontor, handel eller serviceyrker har økt kraftig, særlig etter 1980 (se figur 43). I noen grad henger dette sammen med at antall funksjonærer i industrien har endret seg lite

etter 1977, mens antallet økte sterkt årene før. Den vesentligste årsaken er imidlertid at ledigheten innenfor skjermede næringer har økt. Aktivitetsnivået i disse næringene er i særlig grad avhengig av den økonomiske politikk som føres innenlands.

Den etter norske forhold betydelige arbeidsledigheten vi har fått, synes altså å ha sin forklaring delvis i konjunkturrelle forhold og delvis i den etterspørselsdpendende økonomiske politikken som har vært ført av hensyn til den innenlandske pris- og kostnadsutviklingen. Det økonomiske tilbakeslaget i OECD-området siden 1980 har resultert i betydelige problemer for konkurransutsatte næringer.

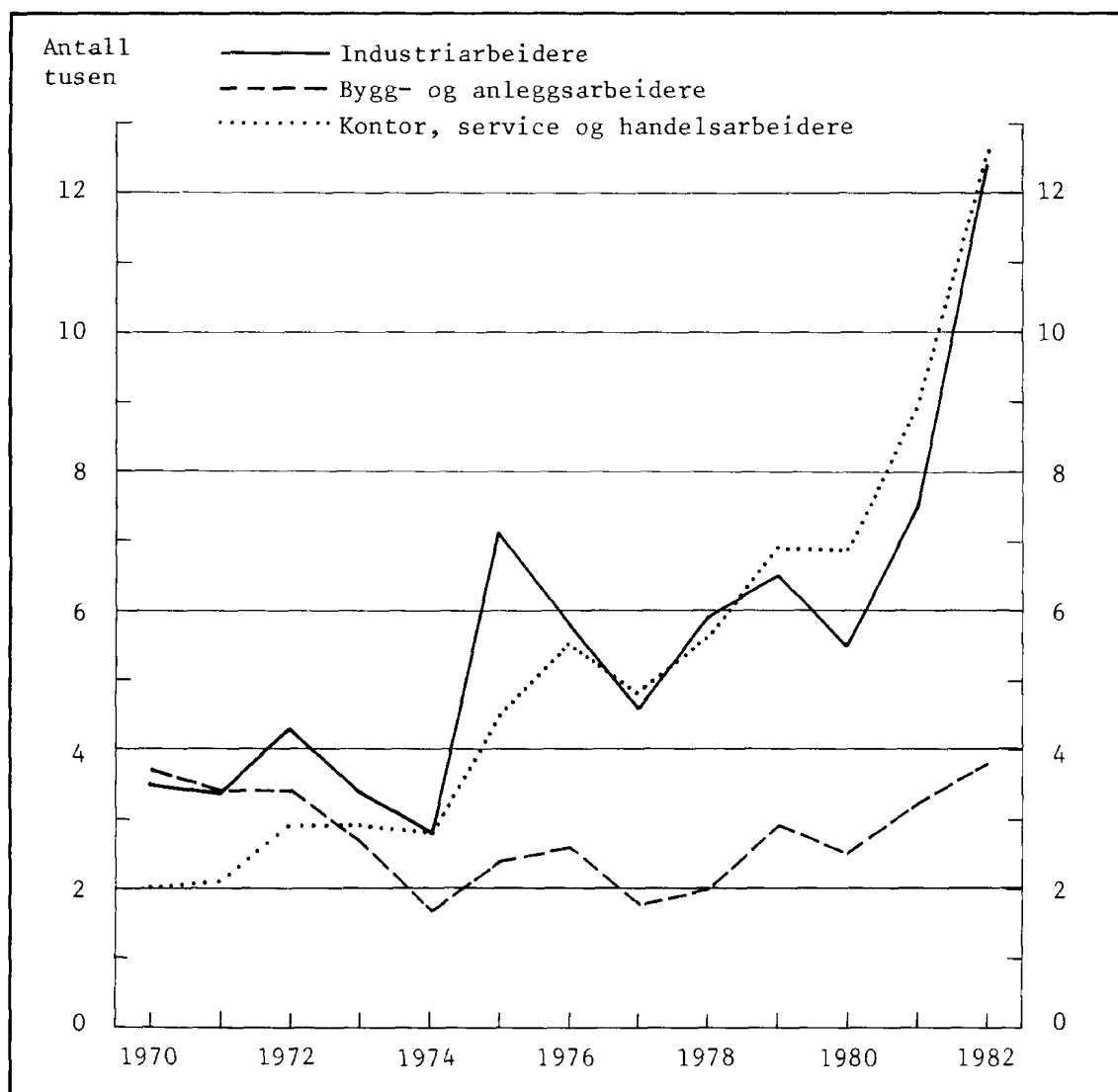

Fig. 43.

Antall registrert arbeidsløse etter yrke. 1970—82.

Antall årsverk utført i disse næringene har fra 1980 til 1982 blitt redusert med 16 000. I skjermene næringer økte antall årsverk i perioden med bare 11 000. Det har i betydelig grad sammenheng med at den økonomiske politikken har gitt svake stimulanser til innenlandsk etterspørsel. Dette har medført at de skjermene — i hovedsak tjenesteytende — næringer har fått en klart svakere utvikling enn på 1970-tallet. Gjennom siste halvdel av 1970-årene ble veksten i den samlede arbeidsstokk og reduksjonen i sysselsetting i konkurranseutsatte næringer absorbert av veksten i skjermene næringer.

Av figur 44 framgår at denne trenden nå er brutt. Mens sysselsettingen i de konkurranseutsatte næringene som før svinger betydelig fra år til år, samtidig som antall årsverk går nedover, skjer det fra 1980 en kraftig reduksjon i veksten i sysselsettingen i skjermene næringer. Spesielt bemerkelsesverdig er nedgangen i antall årsverk utført i skjermene næringer utenom offentlig forvaltning. Også veksten i offentlig forvaltning reduseres imidlertid betydelig etter 1980. Regnet i antall årsverk er nesten 80 prosent sysselsatt i skjermene næringer.

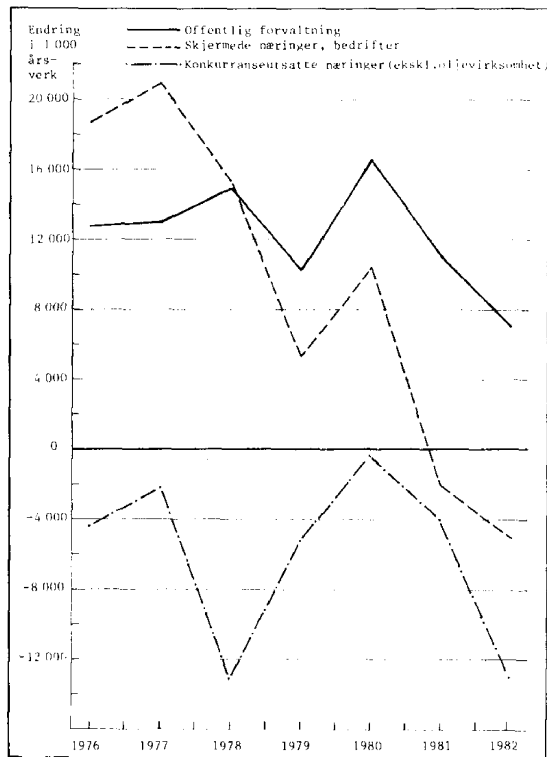

Fig. 44.

Årlig endring i antall årsverk. 1976—82.

Konjunkturbildet

Ved inngangen til 1982 regnet OECD med en moderat internasjonal konjunkturoppgang i løpet av året og en vekst i bruttonasjonalproduktet for OECD-landene totalt på 1,5 prosent fra året før. Foreløpige tall viser at landene i Vest-Europa hadde en gjennomsnittlig vekst i bruttonasjonalproduktet på mindre enn 0,5 prosent, mens USA hadde en nedgang på knapt 2 prosent. Samtidig økte arbeidsledigheten i OECD-området sterkt. I annet halvår 1982 var det i OECD-landene nær 32 millioner arbeidsløse. I de europeiske OECD-landene var tallet på arbeidsløse omtrent 17 millioner, eller vel 10 prosent av arbeidsstyrken. Prisstigningen for OECD-området under ett ble etter foreløpige tall på 7,5 prosent, omtrent som ventet ved begynnelsen av året og klart lavere enn prisstigningen i 1981 på 10,6 prosent. Den lavere prisstigningstakten kan i stor grad tilskrives redusert lønnsvekst, men lavere råvarepriser har også gitt et viktig bidrag. Som følge av redusert eksportvekst til land utenfor OECD-området, ble OECD-landenes underskudd på betalingsbalansen overfor resten av verden forverret fra 1981 til 1982. De ikke-oljeproduserende utviklingslandene er blitt hardt rammet av fallet i råvareprisene, stagnerende aktivitetsnivå i industrilandene og økt rentenivå, noe som har svekket deres muligheter for både å håndtere stor utenlandsgjeld og å finansiere sin importetterspørsel.

Det er i ettertid klart at en ved utarbeidningen av tidligere prognoser har overvurdert mulighetene for å få til et internasjonalt oppsving basert på uendret økonomisk politikk. Dette skyldes både at en i for liten grad har tatt hensyn til de internasjonale ringvirkninger av at toneangivende land samtidig fører en restriktiv politikk for å dempe inflasjonen, og at en har lagt til grunn for optimistiske anslag for importetterspørselen fra land utenfor OECD-området.

Også norsk økonomi viste i 1982 i stor grad de samme svakhetstrekkene som andre OECD-land. Bruttonasjonalproduktet var omtrent uendret fra året før, antall arbeidsløse steg kraftig og overskuddet på driftsbalansen overfor utlandet ble redusert. Samtidig steg prisene fortsatt sterkt. Konjunktursvikten i norsk økonomi ble stadig mer markert i løpet av året og gav seg uttrykk både i et økende antall arbeidsløse, avtakende industriproduksjon, økende lagerbeholdninger, nedgang i tallet på igangsatte bygg og redusert detaljomsætningsvolum. Konjunkturforløpet i vårt eget land var sterkt påvirket av den svake markedsutviklingen ute og av økt priskonkurranse for den konkurranseutsatte delen av norsk næringsliv,

men også den innenlandske politikken — som tok sikte på å dempe etterspørselen av hensyn til pris- og kostnadsstigningen — bidrog til å redusere aktivitetsnivået og dermed forsterke nedgangen. Et stabiliserende element i konjunkturforløpet i 1982 var investeringsetterspørselen fra oljevirkksomheten, som klart motvirket effektene av redusert investerings- etterspørsel fra øvrige private og offentlige sektorer.

En svak oppgang i den tradisjonelle vareeksporten — som tilsynelatende passerte en konjunkturbunn i 1. kvartal 1981 — stanset opp mot slutten av året og slo deretter over i nedgang gjennom 1982. Den norske eksportvareproduksjonen reagerte raskt på omslaget nedover i vareeksporten, men ikke kraftig nok til å hindre at lagrene av norskproduserte varer for eksport vokste sterkt gjennom 1982. I 3. kvartal lå de på høyde med det unormalt høye nivået i «motkonjunkturpolitikk-perioden» 1975—1977. Til forskjell fra den gang foregikk lageroppbyggingen i 1982 uten at bedriftene fikk støtte til lagerhold og til et vesentlig høyere rentenivå, og bedriftene fant det etter hvert nødvendig å skjære ned produksjonen ytterligere. I annet halvår nådde tallet på driftsinnskrenkninger (oppsigelser, permisjoner og innskrenket arbeidstid) et betydelig nivå, og fra 2. til 4. kvartal ble eksportvareproduksjonen (sesongkorrigert) redusert med 8,3 prosent. For de norske eksportbedriftene var situasjonen også preget av at de utenlandske kundene satt med store lagre av innsatsvarer, noe som presset prisene og svekket lønnsomheten. Valutakursjusteringene høsten 1982 innebar en depresiering av norske kroner med omtrent 4 prosent. Virkningene for norsk næringsliv av valutakursjusteringene er imidlertid svært forskjellig fra bransje til bransje, avhengig av produkttype og konkurrentland. De svenske og finske devalueringene rammet i stor grad næringer som fra før av hadde proolemer, særlig treforedling og trevareindustri. Virkningene ble umiddelbart forsøkt kompensert av støttetiltak, blant annet i form av redusert elektrisitetsavgift og økt timeverktilskudd.

Da oppgangen i eksport og eksportvareproduksjonen ble avbrutt mot slutten av 1981, var kapasitetsutnyttelsen i norsk industri fortsatt lav, etter i hovedsak å ha vært i nedgang siden den siste konjunkturtoppen vinteren 1980. Lønnsomhetsutviklingen ved utgangen av 1981 motiverte heller ikke til økte investeringer. Dessuten var industriinvesteringene i 1980, 1981 og utover i 1982 sterkt påvirket av fullføringen av enkelte større investeringsprosjekter innen treforedling og aluminiumsindustri. Industriinvesteringene passerte der-

med en konjunkturtopp i 4. kvartal 1981 og falt deretter sterkt gjennom 1982. Den underliggende tendensen i ordreindeksen for verkstedprodukter (utenom transportmidler og oljeplattformer mv.) for hjemmemarkedet, som i noen grad kan tas som en indikator på den konjunkturbestemte innenlandske investeringsetterspørselen, har vært i nedgang helt siden slutten av 1980. Kapasitetsutnyttelsen i norsk industri i annet halvår 1982 var ifølge Statistisk Sentralbyrås konjunkturbarometer på det laveste nivå siden barometeret ble etablert i 1973.

Den offentlige sektors investeringsetterspørsel gikk betydelig ned i 1982 og forsterket således virkningene av nedgangen i industriinvesteringene. De to siste årene er investeringene i offentlig sektor redusert med nær 15 prosent, regnet i volum.

Samlet gikk investeringsvolumet utenom oljevirkksomhet ned med 4,4 prosent fra 1981 til 1982. Samtidig økte importen av investeringsvarer.

Når nedgangen i industriens investeringsvareproduksjon i 1982 likevel ikke ble sterkere enn 2,7 prosent regnet fra året før, må dette tilskrives den sterke veksten i investeringsetterspørselen fra oljevirkksomheten, inklusive oljeplattformer under arbeid. Investeringsetterspørselen fra oljevirkksomheten viste i alt en volumøkning på 1,9 milliarder kroner, regnet i 1975-priser. Til sammenlikning var nedgangen i industriinvesteringene på vel 1 milliard kroner og nedgangen i investeringene i stat og kommune nær 0,7 milliarder kroner. Boliginvesteringene var omtrent uendret fra 1981 til 1982. Også i de øvrige sektorene sett under ett var det liten endring i investeringsvolumet.

1982 ble altså preget av et samtidig fall i eksportvare- og investeringsvareproduksjonen. Virkningene på total industriproduksjon ble forsterket ved at også konsumvareproduksjonen sviktet. Særlig sterk var nedgangen mot slutten av året. Selv om en del av nedgangen kan forklares ved reduserte markedsandeler, særlig for møbler, tekstil- og bekledningsprodukter, må den også ses i sammenheng med at den totale konsumvareetterspørselen utviklet seg svakt gjennom 1982 ifølge sesongkorrigerte tall for detaljomsetningsvolumet. En kunne ha ventet at lønnsoppgjøret våren 1982 ville slå ut i økt varekonsum utover sommeren, men det ser ikke ut til å ha vært tilfelle. Særlig var utviklingen i detaljomsetningsvolumet svak fra 3. til 4. kvartal, noe som kan ha hatt sammenheng med streiken ved Vinmonopolet og en sterk vekst i grensehandelen. For året som helhet var det en sterk vekst i tjenestekonsumet —

særlig av feriereiser til utlandet — samtidig som prisene på varegrupper med lav priselastisitet (matvarer, tobakk, helsepleie) økte spesielt sterkt. Vekstimpulsene fra det offentlige konsumet var klart svakere i 1982 enn i året før. Riktignok var det fortsatt en viss vekst i den offentlige sektors etterspørsel etter arbeidskraft, men kjøp av varer og tje-

nester til konsumformål gikk ned, regnet i volum.

Den økonomiske politikken

I Nasjonalbudsjettet for 1982 ble det lagt vekt på å dempe etterspørselsveksten både gjennom finans- og kredittpolitikken. Regje-

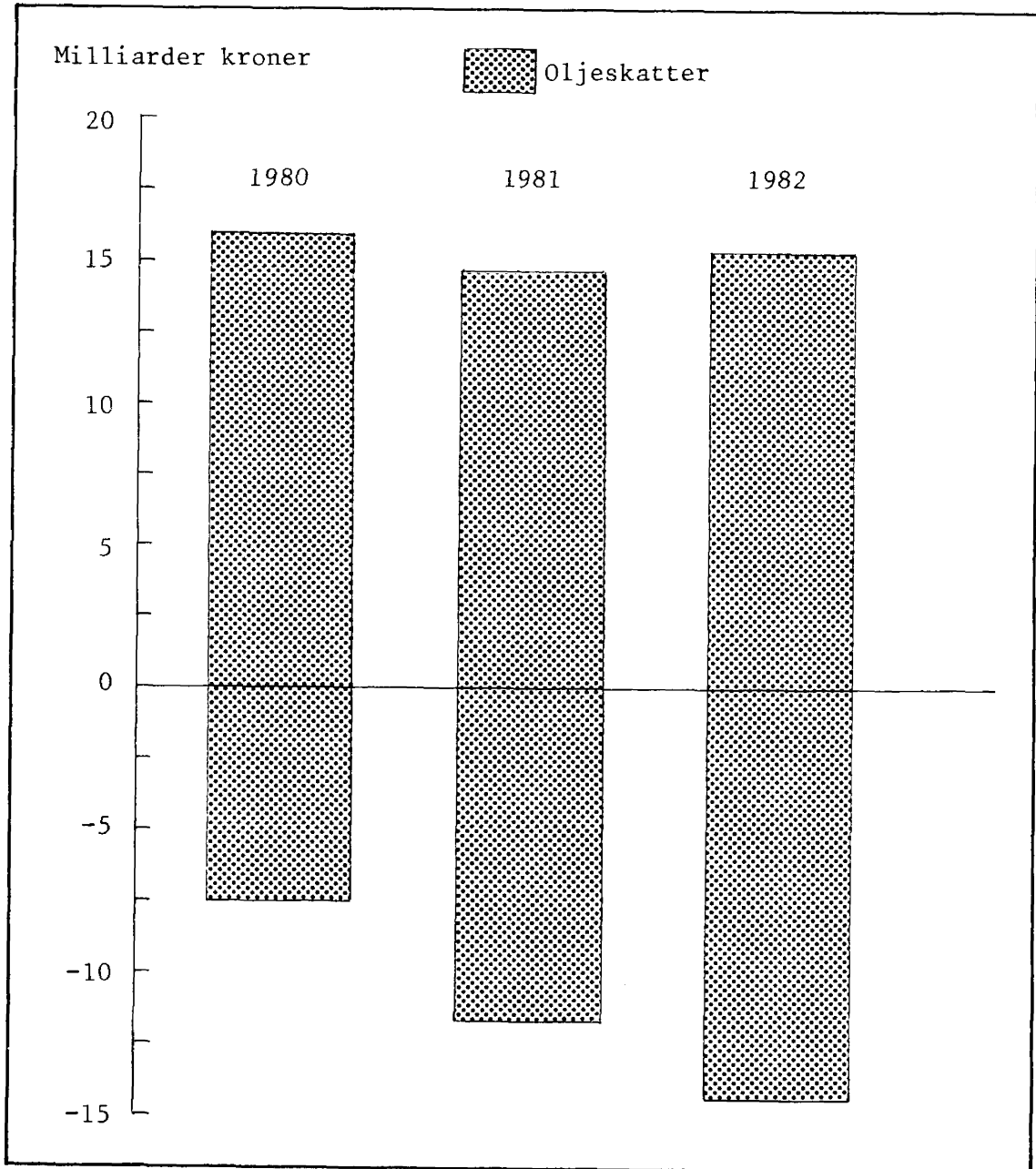

Fig. 45.
Overskudd før lånetransaksjoner inklusive og eksklusive oljeskatter for stats- og trygdeforvaltningen. Milliarder kroner.

ringsskiftet høsten 1981 førte ikke til vesentlige endringer i dette opplegget. Det ble imidlertid foretatt endringer på innteks- og utgiftssiden i statsbudsjettet ved at det ble gitt visse lettelser i personskattene og ved at de offentlige utgifter ble redusert. Siktemålet var at tiltakene på lengre sikt skulle bidra til lavere pris- og kostnadsstigning og bedring i næringslivets konkurransevne. I penge- og kredittpolitikken var målet å gjennomføre en stram regulering slik at den samlede kreditttilførsel vokste mindre enn nasjonalproduktet, men slik at næringslivet samtidig ble sikret tilstrekkelig tilgang av kreditt til investeringer. Av de tiltak som skulle bidra til å trekke inn kjøpekraft fra husholdningene, kan nevnes salg av inflasjonssikre Verdi-Spar-obligasjoner med garantert realrente og en betydelig økning av beløpene for sparing med skattefradrag.

Virkninger av den økonomiske politikken kan leses ut av målstorelser som sysselsetting, priser, inntekter mv. Disse størrelser er omtalt andre steder i Sluttordet. Ved vurdering av hvordan finans- og kredittpolitikken virker på aktiviteten i økonomien, har det de siste årene vært lagt stor vekt på finanspolitiske hovedstørrelser som overskudd for lånetransaksjoner, statens utgifter til kjøp av varer og tjenester og likviditetstilførselen til publikum. I 1982 utgjorde overskudd før lånetransaksjoner for stats- og trygdeforvaltningen (medregnet skatteoppkreverkonti) 15,3 milliarder kroner. Dette tilsvarer 4,2 prosent av bruttonasjonalproduktet, mot 4,5 prosent i 1981 og 5,6 prosent i 1980. Ved vurdering av budsjettoverskuddet på det innenlandske etterspørselsnivå holdes ofte oljeskattene utenom fordi en økning i beskatning av utenlandske oljeselskaper normalt bare får små virkninger for etterspørselsnivået i Norge. Oljeskattene innebærer imidlertid at staten kan redusere sine gjeldsforpliktelser og dermed renteutgiftene på statsbudsjettet. Følgelig vil det offentlige budsjettbalanse eksklusive oljeskatter likevel bli påvirket av utviklingen i oljeinntektene. Når en holder både oljeskatter, renteutgifter til utlandet og overføringer til utlandet utenom budsjettbalansen, var det et underskudd før lånetransaksjoner på 9,6 milliarder kroner i 1982. Dette tilsvarer 3,3 prosent av bruttonasjonalproduktet eksklusiv sjøfart og oljevirkksomhet, mot 2,7 prosent i 1981 og 1,4 prosent i 1980. Når en skal vurdere virkningene av budsjettbalansen på det innenlandske etterspørselsnivå, må en også ta hensyn til at de realiserte budsjettallene påvirkes av aktivitetsnivået i økonomien.

Svekkelsen i budsjettbalansen i 1982 utenom oljeskatter skyldtes blant annet at overførin-

gene vokste sterkere enn skatteinntektene. Andelen av bruttonasjonalproduktet utenom oljevirkksomhet og sjøtransport som gikk til statlig konsum og investeringer utgjorde 10,8 prosent, en svak nedgang i forhold til 1981.

Finanspolitikken har betydning for etterspørselen også gjennom den virkning den har for likviditetstilførselen til publikum. Foruten det offentlige budsjettpolitikk vil bankenes kreditttilførsel og utviklingen i utenriksøkonomien påvirke publikums likviditet. Publikums beholdning av kontanter, innskudd i private og offentlige banker (unntatt sparing med skattefradrag) og ubenyttede kassakreditter og byggelån økte i 1982 etter foreløpige anslag med bare 9 prosent mot 11,6 prosent i 1981. Bidraget til likviditetsveksten var lavere enn året før både fra forretnings- og sparebankene og ved statens lånetransaksjoner.

Det finanspolitiske opplegget innebar en justering av skattesatser og fradrag for å motvirke en reell skatteskjerpelse. Ordningen for sparing med skattefradrag ble betydelig utvidet, og i tillegg ble det innført skattefradrag for sparing i aksjefond. De direkte skatter for personer viste en vekst på 10,9 prosent mot 7,7 prosent i 1981.

Med virkning for inntektsåret 1982 ble det gjennomført endringer i den direkte beskatning av næringsdrivende og selskaper. Satsen for formuesskatt ble redusert med 0,1 prosentenheter til 0,6 prosent. Det ble innført adgang til avsetning til konsolideringsfond. I tillegg ble det gjennomført en tilstramning av ordningen med avsetning etter distriktsskatteloven ved at sikkerhet for skatter som hovedregel skal stilles i form av bundet bankinnskudd. En viktig revisjon av bedriftsbeskatningen ble gjennomført fra inntektsåret 1982 ved overgang til avskrivninger etter saldo-metoden.

I forbindelse med de svenske og finske devalueringene høsten 1982, ble fritaket for investeringsavgift utvidet fra 1. november til å omfatte ikke-aktiverbare investeringer. Fra og med 4. kvartal 1982 ble også elektrisitetsavgiften for enkelte bransjer redusert. For andre indirekte skatter var det bare mindre endringer i satsene i 1982. De viktigste endringene gjaldt sukkeravgiften og tobakks- og alkoholavgiftene. Subsidiene på fisk falt bort, og det var reduksjon i subsidiene på mjøl. Ordningen med timeverkstøtte til enkelte industrigrener ble utvidet fra og med 4. kvartal 1982. Samlet økte de indirekte skattene fratrukket subsidier med 9,2 prosent mot 14,4 prosent året før, når avgift for oljeutvinning mv. holdes utenom. Trygdeutbetalinger og andre stønader vokste med 14,5 prosent.

Statens påløpte skatter og avgifter på oljevirkksomhet var i 1982 29,7 milliarder kroner, mot 26,4 milliarder kroner i 1981 og 23,5 milliarder kroner i 1980.

Det penge- og kredittpolitiske opplegget innebar en relativ stram regulering. For å begrense utlånene fra de private bankene ble sparebankene fra mars underlagt direkte utlånsregulering. Overfor forretningsbankene ble det ført en stram likviditetspolitikk som medførte at mange banker tok opp betingede lån i Norges Bank. Slike lån innebærer at bankene blir underlagt direkte utlånsregulering. Ved utgangen av 1982 var banker som stod for 60 prosent av forretningsbankenes utlånsramme underlagt slike restriksjoner. Kredittinstitusjonenes garantier for lån i det uregulerte markedet vokste kraftig i 1982 i likhet med året før. Garanterte lån på dette markedet vokste med hele 2,7 milliarder kroner de siste 12 månedene fram til utgangen av 3. kvartal. Til sammenlikning kan nevnes at de veiledende tall for utlånsøkning fra forretnings- og sparebankene i 1982, ble 11 milliarder etter flere justeringer i løpet av året.

De private bankenes og livsforsikringssekskapenes utlånsrenter styres ved renteerklæringer fra Finansdepartementet. Rentenivået på bankenes utlån på mellomlang og lang sikt ble i juni justert opp med 0,5 prosentenheter til 12,5 prosent. Samtidig ble livsforsikringssekskapenes utlånsrenter økt med 0,5 prosentenheter til 11,0 prosent. Denne rentesatsen ble ytterligere justert opp til 12,0 prosent ved framleggelsen av nasjonalbudsjettet for 1983.

Den totale innvilgningsramme for statsbankene var i 1982 12,4 milliarder kroner, vel 1 milliard kroner mer enn i 1981. I de tre første kvartalene steg utlånene med 5,3 milliarder, eller 5,6 prosent, mens veksten i samme tidsrom i 1981 var i underkant av 7 prosent.

For å sikre gjennomføringen av statens låneprogram ble renten på statsobligasjoner satt opp med en prosentenheter i januar 1982 til henholdsvis 12,5 og 13 prosent på 5 og 10 års statslån. I 1982 var det en sterk reduksjon i bedriftenes låneopptak på obligasjonsmarkedet. Kredittforetakenes låneopptak var fortsatt regulert. Rentenivået på det private obligasjonsmarkedet steg med om lag en prosentenheter i løpet av året.

Valutakursen for norske kroner er basert på en kurvindeks som er fastsatt ut fra et veid gjennomsnitt av kursene for utenlandske valutaer sett i forhold til deres gjennomsnittlige middelkurs for august 1978. Norges Bank kjøper og selger valuta for å holde kroneverdien innenfor rimelige svingningsmarginer i forhold til basisverdien for kurvindeksen. Med virkning fra 2. august 1982 ble vektene

i indeksen endret. Mens vektene tidligere var basert på andelen av den bilaterale samhandel mellom Norge og andre land, skal de nå i prinsippet også ta hensyn til konkurranseforhold på tredjelandsmarkeder. Endringen innebar at dollarens vekt i kursindeksen ble redusert fra 25 til 11 prosent, mens vekten for valutaene i det europeiske valutasystem EMS ble satt opp fra 46 til 58,7 prosent. Det nye vektgrunnlaget gav en indeks som lå 3 prosent over den gamle, og da kurssystemet for øvrig ikke ble endret, førte dette til en tilsvarende nedskrivning av norske kroner.

For å bedre norsk næringslivs konkurransevne ble kronen ytterligere nedskrevet med 3 prosent fra 6. september. I tillegg sank den norske krone med 2,7 prosent i forhold til andre lands valutaer som følge av at Sverige og Finland devaluerte med henholdsvis 16 og 10 prosent høsten 1982, idet svenske kroner og finske mark inngår i vektgrunnlaget for kurvindeksen. Fra slutten av juli til midten av oktober steg verdien av norske kroner med henholdsvis 5,6 og 1,4 prosent i forhold til svenske kroner og finske mark. I forhold til andre europeiske valutaer og amerikanske dollar gikk verdien av norske kroner ned med henholdsvis 11 og 14 prosent.

For deler av norsk næringsliv betydde kursendringene en bedret konkurransesituasjon, men bedrifter som konkurrerer med svenske og finske bedrifter, fikk forverret sin konkurransevne. Dette gjaldt særlig treforedling og trevareindustri. Det ble satt i gang en rekke tiltak for å motvirke de negative effektene av den svenske og finske devalueringen, delvis med virkning fra 4. kvartal 1982.

Produksjon og etterspørsel

Bruttonasjonalproduktet var i 1982 om lag uendret fra 1981, målt i 1975-priser. Det er første gang siden 1958 at bruttonasjonalproduktet i Norge ikke har økt fra et år til det neste. Siden veksten fra 1980 til 1981 også var svært beskjeden (0,3 prosent), innebærer utviklingen de siste to årene et markert brudd med den jamne veksten i bruttonasjonalproduktet på 4—5 prosent pr. år vi hadde på 1970-tallet.

Antall årsverk utført i norsk økonomi ble redusert med 0,5 prosent i 1982. Reduksjonen motsvares av en like stor økning fra 1980 til 1981, slik at sysselsettingen målt i årsverk har endret seg lite den siste toårsperioden sett under ett. Det har likevel vært en viss vekst i antall sysselsatte. Til sammenlikning økte sysselsettingen målt i årsverk med 1,4 prosent i gjennomsnitt pr. år fra 1975 til 1980.

Etter at olje- og gassproduksjonen i en rekke år har bidratt til å trekke veksten i

bruttonasjonalproduktet oppover, har produksjonen vært omtrent uendret de to siste årene. Produksjonen av olje og gass var i 1982 48,9 mill. tonn olje-ekvivalenter. Bruttoproduktet i oljevirkosomhet (utvinning, boring og rørtransport) gikk i volum ned med 0,2 prosent

i 1982, mens det året før var en nedgang på 1,7 prosent. Regnet som andel av bruttonasjonalproduktet i løpende verdi utgjorde oljevirkosomheten i 1982 17 prosent, om lag det samme som året før.

Produksjonsutviklingen viser også i 1982

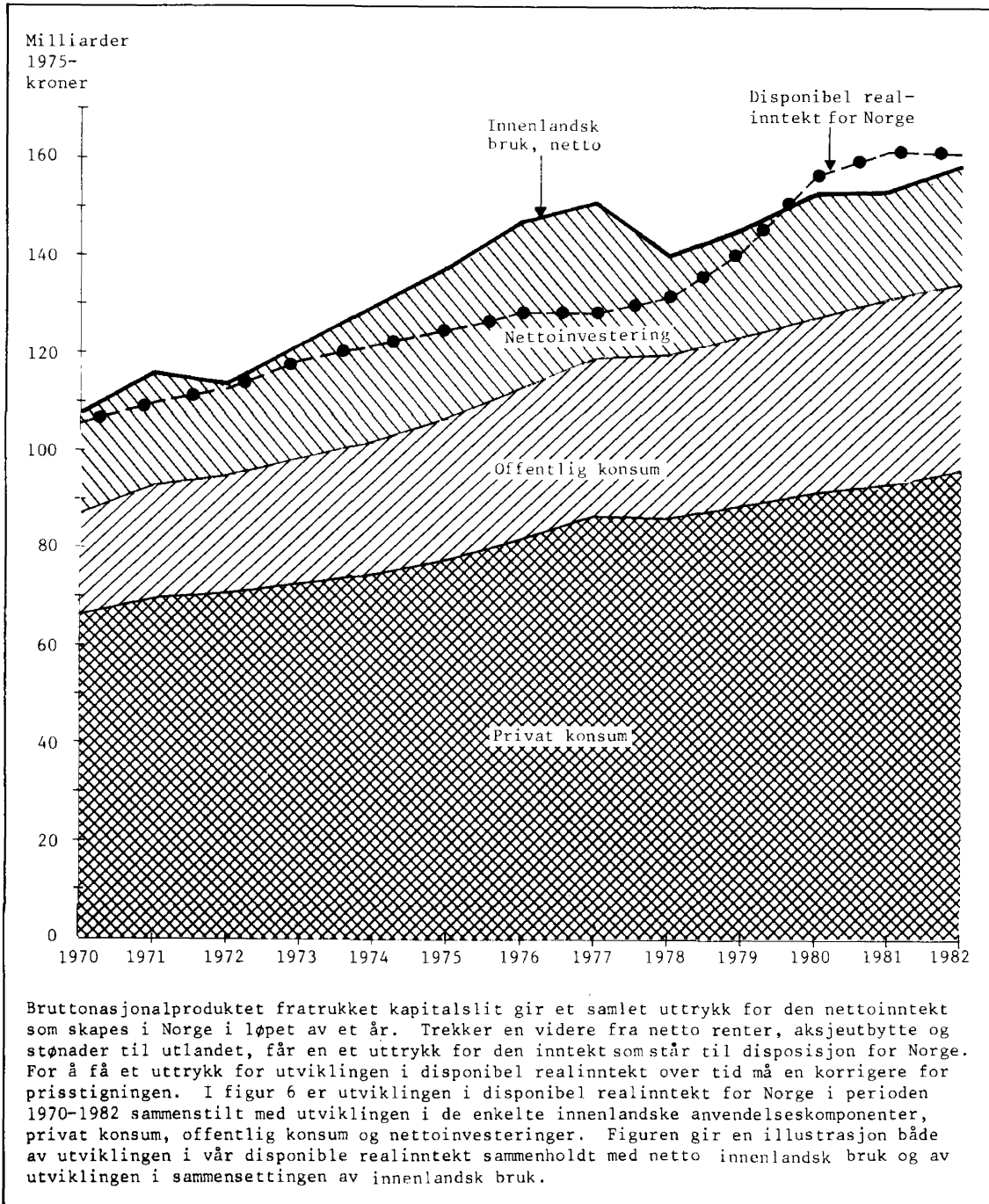

Fig. 46.
Disponibel realinntekt for Norge og innenlandsk bruk til privat konsum, offentlig konsum og nettoinvesteringer. 1970-1982.

store ulikheter fra næring til næring. I industrien ble bruttoprodukt og sysselsetting redusert med henholdsvis 2,6 og 3,0 prosent, som er en sterkere nedgang enn det som er registrert de siste årene. I jordbruk og fiske økte bruttoproduktet med om lag 3,5 prosent. Bruttoproduktet i skogbruket ble redusert med hele 8,5 prosent, etter en svært sterk økning fra 1980 til 1981. Bruttoproduktet i bygge- og anleggsvirksomhet økte i 1982 med 0,6 prosent og i kraft- og vannforsyning med 0,7 prosent. Utviklingen i utenriks sjøfart viste fortsatt nedgang, idet bruttoproduktet i 1982 lå hele 13,8 prosent lavere enn i 1981. I bank- og forsikringsvirksomhet økte bruttoproduktet med vel 11 prosent, mens det i annen tjenesteyting utenom offentlig forvaltning ikke var vekst i bruttoproduktet. Bruttoproduktet i offentlig forvaltning økte med 1,9 prosent.

Mønsteret i fordelingen av bruttonasjonalproduktet på hovedkomponenter har de siste årene vist nye trekk. I underkant av 49 prosent av bruttonasjonalproduktet gikk i 1982 til privat konsum. Dette er en stigning fra foregående år, men andelen var fortsatt lavere enn i noe år på 1970-tallet. Andelen som gikk til offentlig konsum i 1982, var 19 prosent, om lag uendret fra året før. Investeringsandelen steg med nær 1 prosentpoeng til 26 prosent fra 1981 til 1982, men andelen ligger fortsatt markert under nivået fra 1970-årene. Eksportoverskuddet målt som andel av bruttonasjonalproduktet var i 1982 i underkant av 6 prosent, andelen var dermed noe lavere enn i 1981 etter at den hadde steget de nærmest foregående årene.

Det private konsumet hadde i 1982 en volumvekst på 1,9 prosent, noe sterkere enn året før (1,3 prosent). En betydelig del av veksten falt på nordmenns konsum i utlandet, som økte med hele 12,0 prosent i 1982. Av de spesifiserte konsumpostene var det i 1982 en sterk reduksjon i konsumet av drikkevarer og tobakk og en sterk vekst i konsumet av transport, post og teletjenester.

Det offentlige konsumet steg med 0,9 prosent i 1982, for underpostene var veksten \pm 0,1 prosent på statlig sivilt konsum, 0,7 prosent på statlig militært konsum og 1,5 prosent på kommunalt konsum. Offentlig sivilt konsum viser klart lavere vekst enn tidligere, mens den lave registrerte veksten i militært konsum har sammenheng med forskjell i føringsmåte for militært materiell mellom nasjonalregnskapet og statsregnskapet.

Bruttoinvesteringene i fast realkapital utenom oljevirksomhet var 4,4 prosent lavere i 1982 enn året før målt i 1975-priser. I industrien var det i 1982 en reduksjon i investe-

ringene på 13,4 prosent, mens det året før var en omtrent like stor økning. I 1982 var det en betydelig investeringsvekst i næringsgruppen varehandel, hotell- og restaurantdrift og forretningsbygg (13,9 prosent), mens det var en sterk reduksjon i investeringene innenfor gruppen offentlig, sosial og personlig tjenesteyting (7,5 prosent). Utviklingen innenfor den siste gruppen påvirkes sterkt av reduksjonen i investeringene i kommuneforvaltningen i de siste årene. Boliginvesteringene hadde en svak vekst fra 1981 til 1982 (0,7 prosent).

Bruttorealinvesteringene i oljevirksomhet ble redusert i volum med nær 30 prosent fra 1981 til 1982. Siden bygging av nye oljeplattformformer registreres som lagerinvesteringer så lenge byggingen pågår, er det imidlertid nødvendig å se utviklingen av realinvesteringene i oljevirksomheten i sammenheng med utviklingen av lagerinvesteringene. Det var i 1982 en lagerøkning som følge av økt beholdning av oljeplattformer under arbeid på 4,3 milliarder kroner i løpende priser, mens det i 1981 var en tilsvarende lagerreduksjon på 4,1 milliarder kroner. Lagerbeholdninger utenom oljeplattformer under arbeid økte med 2,4 milliarder kroner i løpende priser i 1982.

Eksportverdien av varer og tjenester økte fra 1981 til 1982 med 5,7 prosent. Målt i 1975-priser var det imidlertid en nedgang på 1,7 prosent. Verdien av råolje- og naturgasseksporten økte med 10,6 prosent, mens volumet sank med 0,4 prosent. Verdien av vareeksporten utenom skip, oljeplattformer, råolje og naturgass ble redusert med 0,7 prosent; volumnedgangen var på 3,4 prosent. Verdien av den samlede tjenesteeksporten økte med 2,2 prosent; volumet ble imidlertid redusert med hele 7,3 prosent.

Importen av varer og tjenester steg i 1982 med 11,3 prosent regnet i verdi, i volum var økningen 5,6 prosent. Importprisøkningen var også i fjor noe svakere enn eksportprisøkningen, men forskjellen var betydelig mindre enn de nærmest foregående årene. Verdien av vareimporten økte med 11,2 prosent; holdes import av skip og oljeplattformer utenfor, var verdiøkningen 8,3 prosent, mens det var en volumøkning på 4,9 prosent. Tjenesteimporten økte med 11,6 prosent i verdi, volumøkningen er beregnet til 2,0 prosent.

Byrået har utført beregninger for å kartlegge faktorene bak produksjonsutviklingen fra 1981 til 1982. Beregningene viser at veksten i privat konsum isolert sett trakk bruttonasjonalproduktet opp med vel 0,2 prosentpoeng, mens utviklingen i offentlig konsum førte til en vekst på noe under 0,2 prosentpoeng. Reduserte investeringer i fast realkapital, og spesielt innenfor oljevirksomhet,

trakk produksjonsveksten betydelig ned i 1982. Dette ble imidlertid mer enn oppveid av veksten i lagerinvesteringer, slik at bruttoinvesteringer totalt førte til en vekst i bruttonasjonalproduktet på vel 0,3 prosentpoeng. Den moderate volumnedgangen i eksport av råolje og naturgass i 1982 trakk veksten i bruttonasjonalproduktet ned med vel 0,1 prosentpoeng, mens den betydelige reduksjonen i eksporten av skipsfartstjenester trakk produksjonsveksten ned med 0,4 prosentpoeng. Den øvrige eksporten gav en svakt positiv vekstimpuls og førte isolert sett til en vekst i bruttonasjonalproduktet på 0,2 prosentpoeng. Reduserte markedsandeler for importkonkurrerende industri bidrog til en reduksjon i den innenlandske produksjonsveksten på om lag 0,5 prosentpoeng i 1982.

Priser og lønninger

Konsumprisindeksen steg med 11,3 prosent fra 1981 til 1982. Fra 1980 til 1981 var prisstigningen 13,6 prosent. Veksten i konsumprisindeksen er således dempet fra 1981 til 1982, men er fremdeles høy sammenliknet med den gjennomsnittlige veksten på 8,4 prosent for 1970-årene.

Et samlet uttrykk for prisstigningen i Norge har en i nasjonalregnskapets prisindeks for varer og tjenester levert til innlandsk sluttanvendelse. Denne steg med 10,3 prosent fra 1981 til 1982. Prisindeksen for privat konsum gikk opp med 11,9 prosent, og prisindeksen for offentlig konsum steg med 11,0. Prisindeksen for bruttoinvesteringer i fast kapital steg med 7,4 prosent.

Prisstigningen i 1982 må for en stor del forklares ut fra innenlandske forhold. Bedriftenes lønnskostnader pr. utført årsverk økte forholdsvis sterkt, med 11,7 prosent. Lønnsveksten var særlig sterk i en del tjenesteytende sektorer. Økte avgifter og reduserte subsidier bidrog også til prisøkning. Også offentlig fastsatte priser har bidratt til prisstigningen, men prisimpulsene fra jordbruksprisene var svakere enn i 1981. Foreløpige nasjonalregnskapstall tyder dessuten på at fortjenestemarginene også i 1982 har økt i en del tjenesteytende næringer, særlig i bankvirksomhet, hotell- og restaurantdrift og i kraft- og vannforsyning.

Handelsstatistikkens prisindekser for import- og eksportvarer viste svakere prisvekst i 1982 enn i de to foregående år. I gjennomsnitt for de tre første kvartaler av 1982 var prisindeksen for eksportvarer 5,7 prosent høyere enn tilsvarende periode året før. Årene 1980 og 1981 steg denne indeksen henholdsvis 30,3 prosent og 15,5 prosent. Den reduserte

veksten i eksportprisene skyldtes for en stor del at prisen på råolje regnet i norske kroner var omtrent uendret fra foregående år. Importprisene har vist enda svakere vekst, gjennomsnittsindeksen for de tre første kvartaler lå 2,9 prosent over samme periode foregående år. Det var imidlertid stor variasjon i prisutviklingen for de ulike varegruppene.

Konsumprisindeksens delindekser for de ulike konsumgrupper viser at gruppen drikkevarer og tobakk hadde den sterkeste prisstigningen, med 17,3 prosent. Gruppene matvarer og helsepleie hadde også sterkere prisvekst enn gjennomsnittet (13,9 og 13,2 prosent), noe som blant annet kan forklares med omlegging av subsidiepolitikken og økte egenandeler. Konsumgruppene klær og skotøy, møbler og husholdningsartikler, reiser og transport, hadde alle en prisstigning i underkant av 10 prosent.

I 1982 var det tariffoppgjør for de fleste lønnskategorier. Innen LO/N.A.F.-området ble oppgjøret foretatt forbundsvist, men med visse felles retningslinjer. Oppgjøret resulterte i et generelt tillegg på kr 2,— pr. time, noe varierende spesielle tillegg fra forbund til forbund, og ytterligere tillegg pr. 1. oktober 1982 for lavlønnsfag. Det er anslått at dette oppgjøret medførte en lønnsvekst på ca. 4,5 prosent fra 1981 til 1982. Oppgjøret i stat og kommune gav en lønnsvekst på henholdsvis 5,6 og 5,9 prosent på årsbasis fra 1981 til 1982.

Lønnsglidningen fra 1. kvartal 1981 til 1. kvartal 1982 er beregnet til 5,8 prosent. Foreløpige og usikre beregninger tyder på noe sterkere lønnsglidning i 2. og 3. kvartal. Den foreløpige lønnsindeksen for industriarbeidere viser at gjennomsnittlig timefortjeneste for menn og kvinner lå henholdsvis 9,2 og 10,3 prosent høyere i de tre første kvartalene i 1982 enn i samme periode året før.

På grunn av lengre ferie og økt fravær i 1982 sammenliknet med 1981, har antall utførte årsverk gått ned i forhold til antall betalte årsverk. Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall økte lønn pr. utført lønnskategorisårsverk med 11,8 prosent fra 1981 til 1982. Økningen i lønn pr. betalt årsverk anslås til omkring 11 prosent, altså lavere enn konsumprisindeksen. Reallønn pr. lønnskategorisårsverk har sunket hvert år siden 1977.

Inntekter og inntektsfordeling

I Nasjonalregnskapet beregnes for hver næring en faktorinntekt, som etter fradrag av lønnskostnader, gir driftsresultat som residual. Usikkerheten i beregningene er stor, særlig for driftsresultatet og fordelingen av

dette på næringer. De foreløpige tall for de siste år viser erfaringsmessig betydelige feilmarginer. Det er grunn til å understreke at driftsresultatet ikke gir uttrykk for lønnsomhet i bedriftsøkonomisk forstand, spesielt tas det ikke hensyn til utviklingen i direkte skatter eller rentekostnader.

De foreløpige nasjonalregnskapstallene viser at den samlede nominelle faktorinntekten økte med vel 11 prosent fra 1981 til 1982, mot vel 15 prosent året før. Faktorinntekten deflater med prisindeksen for innenlandsk bruk av varer og tjenester (inklusive lagerendring, eksklusiv kapitalslit) var omtrent uendret fra 1981 til 1982 mot en vekst på nær 3 prosent fra 1980 til 1981. Totaltallene dekker over betydelige forskjeller mellom de enkelte næringsgrupper. Oljevirksomheten har i flere år stått for en vesentlig del av økningen i samlet faktorinntekt. Fra 1981 til 1982 økte imidlertid faktorinntekten i oljevirksomheten noe svakere enn gjennomsnittet for alle næringer. I industrien var den nominelle økningen vel 8 prosent fra 1981 til 1982. Dette er noe mer enn i de to foregående år, men fortsatt lavere enn prisstigningen. Inntektsøkningen var spesielt sterk i enkelte tjenesteytende næringer. For tjenesteytende næringer under ett er økningen beregnet til vel 14 prosent.

Samlet driftsresultat økte med vel 10 prosent fra 1981 til 1982 mot vel 20 prosent året før. Driftsresultatet i oljevirksomhet har vist en eksepsjonell vekst fra 2,4 milliarder kroner i 1975 til 42,5 milliarder kroner i 1982. Fra 1981 til 1982 er veksten beregnet til vel 7 prosent. Oljevirksomhetens andel av samlet driftsresultat var 46 prosent. Holdes oljevirksomheten utenfor, økte samlet driftsresultat med nærmere 14 prosent fra 1981 til 1982. Dette er 4 prosentpoeng mindre enn året før og den laveste veksten siden 1977. Økningen i driftsresultatet siste år synes å ha vært spesielt sterk i enkelte tjenesteytende næringer, særlig i bank- og finansieringsvirksomhet og hotell- og restaurantdrift. Også for kraft- og vannforsyning var økningen betydelig. For sjøtransport viser de foreløpige beregningene en markert forverring fra 1981 til 1982 på samme måte som året før. Det negative driftsresultatet var i 1982 nede på samme nivå som i årene 1976—1978 målt i løpende kroner. Både i jordbruk og fiske og fangst økte driftsresultatet noe mindre enn gjennomsnittet, mens driftsresultatet i skogbruk viste en reduksjon i nominelle kroner etter en sterk økning året før.

For industrien samlet er det beregnet en økning i driftsresultatet på 8 prosent fra 1981 til 1982, mot en nedgang på i underkant av 7 prosent året før. Holdes oljeraffineriene utenfor, hvor tallene av beregningstekniske

årsaker er spesielt usikre, var veksten fra 1981 til 1982 vel 3 prosent, mot under 2 prosent året før. De foreløpige nasjonalregnskapstallene tyder på store forskjeller i utviklingen mellom de ulike deler av industrien.

I konkurranseutsatt industri har konjunkturemessige eller strukturelle problemer ført til svak prisutvikling og til dels redusert produksjon. Utekonkurrerende industri fikk redusert driftsresultat for tredje år på rad. Samlet driftsresultat for utekonkurrerende industri (ekskl. oljeraffinerier) ble negativt i 1982 etter topp på 2,7 milliarder i 1979. Tallet for 1982 er lavere enn for bunnåret 1977. De foreløpige tallene tyder på at resultatet ble spesielt dårlig for produksjon av ikke-jernholdige metaller og treforedling. For hjemmekonkurrerende industri totalt ble driftsresultatet i 1982 om lag som året før i løpende kroner. Deler av metallvareproduksjonen og produksjon av kjemisk-tekniske produkter ser ut til å ha fått økt driftsresultatet, mens resultatet ble dårligere enn året før i produksjon av tekstilvarer og klær, lær og lærvarer.

For skjermet industri viser beregningene en meget sterk økning i driftsresultatet fra vel 2 milliarder kroner i 1981 til nærmere 4 milliarder kroner i 1982. Også året før var økningen markert. En vesentlig del av økningen siste år falt på deler av næringsmiddelproduksjonen — hvor landbruksamvirket utgjør en viktig gruppe — og må ses på bakgrunn av en moderat prisøkning på innsatsvarer.

Lønnskostnadenes andel av faktorinntekten var samlet for alle næringer utenom offentlig forvaltning, om lag 59 prosent både i 1981 og 1982. Fallet i lønnskostnadsandelen fra 1977, da lønnskostnadene utgjorde hele 77 prosent av faktorinntekten, har dermed stoppet opp. Andelen er nå brakt ned på nivået fra tidlig i 1960-årene som er betydelig under nivået i 1970-årene. Denne sterke nedgangen skyldes i hovedsak oljevirksomheten. Ser en bort fra oljevirksomheten, var lønnskostnadsandelen om lag 73 prosent både i 1981 og 1982 mot 80 prosent i 1977. Også for industrien samlet var endringene i lønnskostnadsandelen fra året før ubetydelig i 1982. Imidlertid endret fordelingen mellom lønn og driftsresultat seg betydelig innen de enkelte deler av industrien. I skjermet industri falt lønnskostnadsandelen fra 80 prosent i 1981 til 71 prosent i 1982. Dette er om lag 10 prosentpoeng lavere enn nivået fra 1970-årene. For utekonkurrerende industri førte svak utvikling i driftsresultatet til en markert økt lønnsandel for andre år på rad. Beregninger for årene 1972—1980 viser at det hvert av årene var betydelige variasjoner i lønnsandelene mellom bedrifter innen alle bransjer.

Disponibel inntekt for Norge (nettonasjo-

nalproduktet fratrukket netto renter, aksjeutbytte og stønader til utlandet) steg med nærmere 29 milliarder kroner fra 1981 til 1982. Den reelle økningen (etter deflatering med pisindeksen for netto innenlandsk bruk av varer og tjenester) var nær null. Veksten i Norges disponible realinntekt var 3,2 prosent fra 1980 til 1981 og henholdsvis 10,7 og 7,6 prosent de to foregående år. Den sterke veksten fra 1978 til 1980 skyldes for en stor del en bedring av Norges bytteforhold overfor utlandet.

Den private disponible inntekt (det vil si husholdningers og private selskapers inntekt av arbeid og kapital, tillagt stønader fra det offentlige og utlandet, og fratrukket skatter, trygdeavgifter og stønader til utlandet) økte med 19,6 milliarder kroner, eller vel 11 prosent, fra 1981 til 1982. Påløpte skatter og trygdeavgifter økte omtrent i takt med bruttoinntektene, slik at skattenes andel av inntektene holdt seg uendret. Stønadene økte med vel 14 prosent.

På det nåværende tidspunkt er fordelingen av privat disponibel inntekt i 1982 på selskaper og grupper av husholdninger meget usikker, men anslag for husholdninger under ett viser økning i disponibel inntekt på nærmere 15 prosent fra 1981 til 1982. Deflatert med nasjonalregnskapets indeks for privat konsum, innebærer det at disponibel realinntekt økte med nesten 3 prosent. Anslagene innebærer en nedgang i selskapenes inntekt i deflaterte kroner. Dette har sammenheng med det svake driftsresultatet i 1982 i de utekurrerende næringer.

Anslag for de ulike grupper av husholdninger viser svakest vekst for lønnstakergruppen, med snaut 1 prosent økning i disponibel realinntekt det siste året. At veksten ble positiv, skyldes i første rekke reell vekst i stønadene. For gruppen ikke-yrkesaktive (hovedsakelig pensjonister) var veksten klart høyere, 1,8 prosent. Denne økningen må i stor grad tilskrives vekst i antall stønadmottakere og i andelen av pensjonister med tilleggspensjon. Ettersom økningen i disponibel realinntekt både for lønnstakergruppen og gruppen ikke-yrkesaktive var svakere enn for husholdninger under ett, peker de usikre beregningene i retning av en betydelig vekst i realinntektene for gruppen personlig næringsdrivende.

Endringer i skattereglene, blant annet i forsørgerfradraget og barnetrygden, bidrog til at realinntektsutviklingen i 1982 var ugunstigere for enslige og barneløse ektepar enn for husholdninger med barn under 17 år, og ugunstigere for skattytere med høy enn med lav inntekt.

Utenriksøkonomi, markedsandeler

Driftsregnskapet overfor utlandet viste et betydelig mindre overskudd i 1982 enn i 1981. Etter foreløpige oppgaver var overskuddet 5,3 milliarder kroner, mot 13,2 milliarder kroner året før. Svekkelsen av driftsregnskapet skyldtes både større underskudd på den tradisjonelle varebalansen, svekket tjenestebalanse og økt underskudd på rente- og stønadsbalansen.

Nettoeksporten av råolje og naturgass steg i volum med 2,8 prosent, mens prisen gikk opp med 12,6 prosent. Det ble således en økning i netto eksportverdi på 15,7 prosent. Netto eksportverdien av skip og oljeplattformer viste en svak oppgang. Regnet utenom råolje og naturgass, skip og oljeplattformer og direkte eksport ved oljevirkosomhet, steg verdien av vareeksporten med bare 0,7 milliarder kroner, mens verdien av den tilsvarende vareimporten økte med hele 8,4 milliarder kroner. Overskuddet på tjenestebalansen ble redusert med 3,5 milliarder kroner, blant annet som følge av lavere fraktinntekter for skipsfarten og en sterk økning i nordmenns reisetrafikk til utlandet.

Underskuddet på rente- og stønadsbalansen økte med 2,1 milliarder kroner, hovedsakelig som følge av en tilsvarende økning i aksjeutbyttet mv. til utlandet.

Bytteforholdet for varer og tjenester bedret seg med 2,0 prosent i 1982, mot en bedring på 6,7 prosent i 1981. Bedringen i bytteforholdet skyldes i hovedsak en prisøkning på naturgass på 32,1 prosent. Prisen på råolje var omtrent uendret i forhold til året før. For varer utenom råolje, naturgass, skip og oljeplattformer steg eksportprisene med 2,8 prosent i 1982, og bytteforholdet for disse varene forverret seg med 1,6 prosent mot en bedring på 3,1 prosent året før.

Nasjonalregnskapets prisindekser for eksport av råolje og naturgass (1975 = 100)

	1978	1979	1980	1981	1982
Råolje	114	170	267	328	327
Naturgass	126	132	193	254	336

Hovedtall i driftsregnskapet. Nettotall i mill. kr

	1979	1980	1981	1982
Varer og tjenester	6 253	17 424	26 530	20 800
Renter, utbytte og stønader	-11 531	-11 976	-13 369	-15 560
Driftsregnskap	-5 278	5 448	13 161	5 300

Ved inngangen til 1982 utgjorde Norges nettogjeld til utlandet 87,6 milliarder kroner, eller om lag 24 prosent av bruttonasjonalproduktet. Tar en overskuddet på driftsregnskapet som anslag for netto nedbetaling av gjeld og korrigerer for omvurderinger av reserver og lånegjeld som følge av valutakursendringer i løpet av året, ser det ut til at Norges nettogjeld trolig var noe større ved utgangen av 1982 enn ved begynnelsen av året. Inklusive omvurderinger, ble den offentlige forvaltnings nettogjeld til utlandet redusert med 4,8 milliarder kroner til 20,6 milliarder kroner ved utgangen av 1982.

Norges eksportmarkeder for bearbeidde varer har i årene 1979—1982 hatt moderat vekst ifølge OECD-tall.

Beregninger for 1979—1981 viser en reduksjon i markedsandelen for norsk konkurranseutsatt industri (utenom skip-, oljeplattform-, råolje- og gassproduksjon) på om lag 8 prosent. Foreløpige beregninger for 1982 tyder på en ny nedgang på 3 prosent. Beregningene bygger på eksporttall fra handelsstatistikken og OECD's tall for vekst i andre lands import.

Markedsandelen for norsk importkonkurrerende industri ble ifølge nasjonalregnskapstall redusert med 4 prosent i perioden 1979—1981. Foreløpige beregninger for 1982 tyder på en nedgang siste år på 4 prosent.

Perspektiver

Den økonomiske krisen i OECD-området må i betydelig grad tilskrives valget av økonomisk politikk i toneangivende land og mangelen på koordinering og samarbeid om tiltak som kan bringe landene ut av krisen. I de store OECD-landene er det i flere år blitt ført en politikk hvor hovedelementene har vært tilstramning på etterspørselssiden, dels ved tiltak for å redusere underskuddene på offentlige budsjetter, dels ved kontroll med veksten i pengemengden. Politikken har hatt som mål å gjenreise veksten i økonomien ved redusert inflasjon og markedsstyrt omstrukturering av tilbudssiden. Resultatet hittil har imidlertid blitt nedgang i produksjon og sysselsetting.

I utstrakt grad har landene konkurrert om å forbedre sin konkurranseposisjon ved etterspørselsbegrensende politikk, inntektspolitiske inngrep og devaluering, uten å ta tilstrekkelig hensyn til den økonomiske avhengighet som rår mellom OECD-landene. Resultatet har derfor blitt lavere produksjons- og sysselsettingsnivå for landene totalt og en kraftig vekst i arbeidsløsheten. Selv om en i OECD regner med en viss konjunkturoppgang i løpet av 1983, er det ventet at ledigheten vil fortsette å vokse, og at tallet på arbeidsløse trolig vil passere 34 millioner i løpet av året. For flere land har den økte ledigheten ført til sviktende skatteinntekter og økte utgifter til ledighetsbidrag og arbeidsmarkedstiltak i et slikt omfang at underskuddene på offentlige budsjetter — tross tilstramning på andre områder — har økt drastisk. De finansielle utgiftene til renter og avdrag på den offentlige sektors gjeld legger dermed ekstra skranker på den økonomiske politikken.

Mulighetene for å oppnå målet om full sysselsetting er større i Norge enn i mange land, på grunn av den handlefrihet som oljeinntektene gir oss. Selv med en viss realprisnedgang på olje og gass vil inntektene av petroleumsvirksomheten være av helt sentral betydning for norsk økonomi. Den store andel av overskuddet i oljevirksomheten som går direkte til staten, innebærer også at den statsfinansielle handlefrihet er stor. Praktisk talt alle de utenlandslån staten tok opp i siste halvdel av 1970-årene, vil være tilbakebetalt i løpet av 1983, slik at gjeldsproblemet og den rentebelastningen dette medfører for statsbudsjettet i stor grad vil falle bort i løpet av året. Hensynet til balansen i utenriksøkonomien og statsbudsjettet vil derfor ikke i samme grad som i mange andre land begrense våre muligheter for å oppnå full sysselsetting.

I de nærmeste årene vil imidlertid oljeinntektene ikke bli større enn at det vil være nødvendig å opprettholde en konkurranseutsatt sektor om lag på dagens nivå. Hensynet til den tradisjonelle konkurranseutsatte virksomheten tilsier at pris- og kostnadsveksten i Norge — som de siste to årene har ligget betydelig over OECD-gjennomsnittet — nå bør reduseres. Dette forutsetter lavere vekst i priser,

fortjenestemarginer og lønninger i skjermede bedrifter. Innpassningen av oljeinntektene i norsk økonomi forrykket i noen grad det tradisjonelle bildet hvor de konkurranseutsatte næringene var lønnsledende. De økte inntektene ble tatt i bruk ved at en større del av landets ressurser ble anvendt for å tilfredsstille innenlandsk etterspørsel. Et resultat av dette ser ut til å ha vært en tendens til at pris- og lønnsveksten i enkelte skjermede næringer utvikler seg uavhengig av lønnsomheten i konkurranseutsatt sektor. I 1982 økte driftsresultatet og til dels lønningene i mange skjermede bedrifter sterkere enn i norsk økonomi totalt, og spesielt sett i forhold til industrien.

Lavere kostnadsvekst og dermed større lønnsomhet i den konkurranseutsatte industrien vil neppe være tilstrekkelig til å skape en tilfredsstillende produksjonsvekst i konkurranseutsatt sektor på lengre sikt. En stor del av norsk industrieksport har tradisjonelt bestått av råvarer og lite bearbejdede produkter, der det ikke er utsikter til særlig ekspansjon i årene som kommer. Heller ikke vil det bli lett å gjenerobre markeder som er tapt hjemme. Derfor kan problemene for den konkurranseutsatte sektor bare løses gjennom omstillinger. En lavere kostnadsvekst og økt lønnsomhet i bedriftene gir muligheter for, men vil ikke nødvendigvis føre til omstillinger; blant annet fordi et lavere kostnadsnivå kan bidra til å opprettholde virksomhet som ikke vil kunne være konkurransedyktig på lengre sikt.

Beregninger viser at samlet kapitalavkastning i norsk industri de siste 15 årene har holdt seg bedre oppe enn gjennomsnittet for konkurrentland. Samtidig har norsk industri tradisjonelt hatt en høyere investeringsrate. Dette burde ha gitt større muligheter for omstillinger i Norge enn i konkurrentlandene. Når disse mulighetene ikke er blitt bedre utnyttet, må en trolig søke svaret i nærings- og bedriftsstrukturen. Innenfor den relativt store råvare- og halvfabrikatindustrien er mulighetene for bedriftsinterne omstillinger til nye produkter mindre enn for verkstedsindustrien, som er relativt liten i Norge sammenliknet med de fleste OECD-land, og består av mindre bedrifter.

På flere andre områder skulle imidlertid mulighetene for omstillinger være til stede. Den jevne inntektsfordelingen og det høye utdanningsnivået i Norge burde gi store muligheter for å konkurrere internasjonalt innen kunnskapsbaserte varer og tjenester. Men industriutvikling basert på ny teknologi og nye produkter krever stor satsing på forskning, produktutvikling og markedsføring. I et land

med små bedrifter uten et stort hjemmemarked å støtte seg til, kan slik satsing virke uoverkommelig for den enkelte bedrift. I denne sammenheng representerer oljevirkosomheten i Nordsjøen en enestående sjanse for norsk teknologisk basert industri og ingeniørvirkosomhet, gjennom de muligheter den åpner for en teknologisk nyutvikling som etter hvert kan gi grunnlag for eksportrettet virksomhet.

En styrking av konkurranseutsatt sektor er i første rekke nødvendig for å sikre en ønsket balanse i utenriksøkonomien. Målet om full sysselsetting stiller derimot krav til den politikk som føres overfor den skjermede sektor. Både på kort og lang sikt kan full sysselsetting bare oppnås ved en betydelig vekst i skjermede i hovedsak tjenesteytende — sektorer. I hele etterkrigstiden har sysselsettingen i vareproduserende næringer vært i tilbakegang. Tjenesteytende sektorer har i denne perioden absorbert både denne tilbakegangen og hele nettoveksten i arbeidsstyrken. I årene framover vil det fortsatt komme store kull av nye arbeidssøkere inn på arbeidsmarkedet. Selv uten økt yrkesdeltaking blant kvinner vil arbeidsstyrken gjennomsnittlig øke med 15 000 pr. år i perioden fram til 1987. Etter som en ikke kan regne med at disse vil kunne bli sysselsatt i konkurranseutsatte næringer, må veksten i de skjermede næringer øke sterkere enn i de siste årene hvis ikke arbeidsløsheten skal fortsette å øke.

Tiltak mot arbeidsløsheten kan medføre en noe svekket betalingsbalanse og visse effektivitetstap som følge av reduserte omstillinger. Disse ulemper må vurderes opp mot de betydelige sosiale problemer som er knyttet til høy arbeidsløshet og det produksjonstap som følger av at arbeidskraftressursene i samfunnet ikke utnyttes fullt ut. Det er heller ikke slik at en kortvarig økning i arbeidsledigheten nødvendigvis vil føre til økte omstillinger og sterkere vekst på lengre sikt. Erfaringer fra andre land kan tyde på at når ledigheten først har nådd et høyt nivå kan det være vanskelig å få den ned igjen.

I hvilken grad veksten i skjermede næringer bør komme innen offentlig eller privat virksomhet, i form av økt konsum eller investering, vil i hovedsak være et spørsmål om politisk prioritering. Utfordringen i norsk økonomisk politikk framover vil uansett være å stimulere den innenlandske etterspørselen rettet mot de skjermede næringene på samme tid som pris- og kostnadspresset fra disse næringene må dempes. I tillegg må en få til en omstilling til mer vekstkraftig konkurranseutsatt virksomhet. Disse oppgavene stiller betydelige krav både til det offentlige og til partene i arbeidslivet.

Økonomisk-politisk kalender 1982

Januar

1. Pris- og avansestoppen som ble innført 3. august 1981, blir avløst av en begrenset meldepliktordning for prisøkninger. Meldeplikten gjelder bare pris- og avanseøkninger på veiledende salgspriser.

12. Produktivitetskampanjen for statsansatte begynner.

Februar

1. Staten legger ut spareobligasjonen Verdipar '82, til en samlet verdi av én milliard kroner.

9. Statoil setter ned prisen på Staffjordolje med om lag \$ 1,50 pr. fat til om lag \$ 35,50.

19. Regjeringen foreslår å bygge et ilmenittsmelteverk i Tyssedal i stedet for å modernisere aluminiumsverket. Til igangsetting av utbyggingsprosjektet foreslås det å bevilge 100 millioner kroner.

22. Danmark devaluerer med 3 prosent.

26. Forhandlingene mellom Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund og Mekaniske Verksteders Landsforening tar til. Metallarbeiderforbundet krever en økonomisk ramme for

lønnsøkningen fra 1981 til 1982 på 13 prosent og at «taket» på lønnsglidningen erstattes med fri lokal forhandlingsrett. Mekaniske Verksteders Landsforening krever opprettholdelse av konkurranseevnen overfor utlandet og tilbyr en økonomisk ramme på 6,5 prosent. MVL vil også opprettholde «taket» på lønnsglidningen.

Mars

4. Statoil setter ned prisen på Staffjordolje med om lag \$ 4 til \$ 31,50 pr. fat.

23. Det kommer til brudd i tariff-forhandlingene mellom Mekaniske Verksteders Landsforening og Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, og partene blir innkalt til Riksmeklingsmannen.

26. Regjeringen går inn for å bevilge 150 mill. kr til dekning av A/S Norsk Jernverks kapitalbehov for 1982.

April

2. Norsk garantiinstitutt for skip og borefartøyer A/S innfrir garantier knyttet til Nortank-flåten på i alt 161 mill. kr.

Diskontojusteringer i utvalgte land i 1982. Rentesatser etter justeringer

Utvalgte land	Siste justering før 1982	Jan.	Feb.	Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.
Storbritannia	20/ 8-81 — ¹												
Frankrike	31/ 8-77 — 9 ½												
Italia	23/ 3-81 — 19								18				
Vest-Tyskland	2/ 5-80 — 7 ½								7		6		5
USA	3/12-81 — 12							11,5	11		9,5	9	8,5
Japan	10/12-81 — 5 ½								10,5				
Sverige	15/10-81 — 11			10					10				
Danmark	27/10-80 — 11											10	
Sveits	2/ 9-81 — 6			5,5					5				4,5

Kilde: Norges Bank.

¹ Minimum lending rate suspendert.

14. De delene av forsikringsselskapene Storebrand-Idun og Norden som omfatter skadeforsikring, foreslås slått sammen. Det arbeides videre med planer for sammenslåing av de delene som omfatter livsforsikring.

19. Riksmeklingsmannen legger fram et meklingsforslag i oppgjøret mellom Mekaniske Verksteders Landsforening og Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund. Det anbefales av partene og inneholder følgende hovedpunkter:

- Den generelle rammen er et timelønnstillegg på 2 kroner fra 1. april 1982. Dette gir en lønnsøkning på 7 prosent fra 1981 til 1982 når en ser bort fra lønnsglidninger gjennom 1982.
- Avtaleforslaget inneholder ikke noe tak på lønnsglidningen, men det er tatt med en bestemmelse om at lokale lønnsforhandlinger skal begrenses til én gang i året. Det skal være den enkelte bedrifts økonomi som danner grunnlaget for de lokale lønnsforhandlingene.

Denne avtalen ble i høy grad retningsgivende for det videre lønnsoppgjøret.

21. Norsk Transportarbeiderforbund går til streik samtidig som det varsles lockout for medlemmene i Norsk Rutebilararbeiderforbund.

22. Norsk garantiinstitutt for skip og borefartøyer A/S innfrir garantier knyttet til Knut Knudsen OAS — Haugesund, på i alt 263 mill. kr.

26. Riksmeklingsmannen legger fram meklingsforslag for hotell- og restaurantnæringen. Det anbefales av partene og inneholder disse hovedpunkter:

- Et generelt timetillegg på 2 kroner fra 1. april.
- Fra 1. oktober gis et lavlønnsstillegg på kr 1,40. Dette forventes å bringe timelønnen opp i 85 prosent av gjennomsnittlig timelønn i industrien.

Denne avtalen ble retningsgivende for det videre lønnsoppgjør i de typiske lavlønnsområder.

Mai

5. Transportarbeiderforbundet avblåser den pågående streiken fordi regjeringen har gjort det klart at den vil foreslå bruk av tvungen voldgift (se 14. mai).

7. Regjeringen legger i Stortingsmelding nr. 86 (1981—82) fram det reviderte nasjonalbudsjettet for 1982 og endringer i langtidsprogrammet for 1982—1985. I det reviderte nasjonalbudsjettet blir prognosene for utviklingen fra 1981 til 1982 til dels betydelig endret i forhold til det nasjonalbudsjettet som ble lagt fram høsten 1981. I stedet for den ventede vekst på 0,5 prosent i disponibel realinntekt for Norge, ventes nå en nedgang på 2,5 prosent. Den viktigste årsaken til revisjonen er fallet i oljeprisene fra høsten 1981 til våren 1982. Videre regner en med at den forventede konjunkturoppgangen i Vest-Europa både forsinkes noe og blir mer moderat enn tidligere antatt. Anslaget for veksten i den tradisjonelle vareeksporten justeres derfor ned fra 4 prosent til 1,5 prosent. For bruttonasjonalproduktet legger man nå til grunn en nedgang på 1,4 prosent fra 1981 til 1982 mot den tidligere anslåtte nedgang på 0,1 prosent.

Også i delen om langtidsprogrammet for 1982—1985 foretar regjeringen en betydelig nedjustering av anslagene for utviklingen i makroøkonomiske hovedstørrelser. Svikten i ventet utvikling både for produksjon og inntekter skriver seg særlig fra:

- reduserte inntektsanslag fra petroleumsvirksomheten
- de dårligere internasjonale konjunkturer
- en sterkere kostnadsvekst i Norge enn hos våre viktigste handelspartnere.

For å møte disse problemene legger regjeringen opp til en økonomisk politikk etter følgende retningslinjer:

- lette i person- og bedriftsbeskatningen
- en stram finanspolitikk

Primærreservekrav for banker i 1982

(Primærreserve i prosent av beregningsgrunnlaget)

	Sør-norske ¹ forretningsbanker	Sør-norske ¹ sparebanker
f.o.m. 16. november 1981	10	10
f.o.m. 1. mai 1982	8	8
f.o.m. 1. juli 1982	12	8,5
f.o.m. 1. november 1982	8	6
f.o.m. 1. januar 1983	7	7

Kilde: Norges Bank.

¹ Nord-norske banker er ikke pålagt spesielle krav til primærreserver i henhold til kredittloven av 25. juni 1965, §§ 4—6.

- en kredittpolitikk som bidrar til høye investeringer med god avkastning i det private næringsliv
- en pris- og inntektspolitikk basert på økt konkurranse og mer kostnadsriktige priser
- arbeidsmarkedspolitiske tiltak for å bedre produktivitet og mobilitet
- økt vekt på tiltak for å bedre tilbudssiden i økonomien.

13. Inntektsoppgjøret for jordbruket innledes. Jordbrukets representanter legger fram et krav for avtaleperioden 1. juli 1982—30. juni 1983 som beregnes til en økning av totalrammen på 2 500 mill. kr.

14. Stortinget vedtar lov om tvungen voldgift i transportkonflikten.

18. Stortinget bevilger 52 mill. kr til dekning av statens andel av kapitaløkningen ved Tofte Cellulosefabrikk A/S & Co.

21. Statens tilbud i jordbruksoppgjøret har en økonomisk ramme på 1 050 mill. kr (se også 13. mai).

29. Det oppnås enighet mellom staten og jordbrukets organisasjoner om inntektsrammen for jordbruksoppgjøret:

- En inntektsramme på 1 500 mill. kr for avtaleperioden 1. juli 1982—30. juni 1983.
- Kompensasjon for økte kraftførpriser på i alt 147,5 mill. kr.

Om lag 58 prosent av økningen i totalrammen forutsettes dekket gjennom økte priser og resten ved økte bevilgninger over statsbudsjettet. Jordbrukets organisasjoner kom senere ikke fram til enighet om fordeling av totalrammen seg imellom. Fordelingen ble derfor avgjort av Stortinget.

Juni

1. Staten legger ut en ny beholdning av spareobligasjonen Verdispar '82, denne gang til en verdi av 1 150 mill. kr.

1. Statoil setter opp prisen på Statfjordolje fra om lag \$ 31,50 til om lag \$ 34,00, og prisen på Ekofiskolje settes opp med om lag \$ 2,75 til \$ 34,00 pr. fat.

11. Lov om sparing i aksjefond for personlige skattytere vedtas med virkning fra 1. januar 1982. Hovedinnholdet er:

- Fradrag fås bare for innskudd i aksjefond.

— Plasseringene skal fortrinnsvis skje i norske aksjer og verdipapirer.

— Ordningen er selvstendig i forhold til annen sparing med skattefradrag.

— Maksimalt fradrag i skatt er 40 prosent av kr 2 000 i skattekasse 1.

— Bindingstiden er 5 år og en behøver ikke skyte inn samme beløp hvert år.

14. Det blir foretatt justeringer av valutakursene i EMS. Vest-tyske mark og nederlandske gylden revalueres med 4,25 prosent. Franske franc devalueres med 5,25 prosent og italienske lire med 2,75 prosent.

17. Medlemmer av Norges Ingeniørorganisasjon — NITO, Norske Sivilingeniørers Forening og Norske Arkitekters Landsforening går til streik i kommunene og fylkeskommunene.

22. Staten og de statsansattes organisasjoner kommer fram til et anbefalt forslag:

— Et generelt lønnstillegg på 8,3 prosent fra 1. mai 1982.

— Det skal gjennomføres nye forhandlinger for annet avtaleår.

30. Handel og Kontor i Norge og Handelens Arbeidsgiverforening blir enige om ny tariffavtale. Det gis et generelt lønnstillegg på kr 625,00 pr. måned. Dette tilsvarer en lønnsøkning på om lag 10,1 prosent. Enighet oppnås også mellom Handel og Kontor i Norge og N.A.F.

Juli

1. Takstplikten oppheves for aksjeiligheter og boliger i frittstående borettslag.

22. Rikslønnsnemnda avsier kjennelse i transportarbeiderkonflikten:

— Det gis generelle lønnstillegg på kr 2,00 pr. time.

— Normallønnsatser for laste- og lossearbeidere og langtransportarbeidere økes med kr 2,50 pr. time.

August

2. Vektgrunnlaget for den norske valutakurven endres. Dollarens andel reduseres fra 25 til 11 prosent. Overgang til den nye valutakurven innebærer en de facto devaluering på om lag 3 prosent.

3. Vinmonopolets Arbeiderforening tar ut sine Oslo-medlemmer i streik. Lønnskravet er på 17,2 prosent, og foreningen krever overgang til samme arbeidstid som for funksjonærene.

September

1. Et nytt takstsystem innføres for boliger tilknyttet boligkooperasjonen. Taksten skal nå i sterkere grad følge utviklingen i byggeprisene. Det nye systemet innebærer en gjennomsnittlig takstøkning på om lag 100 prosent.

3. Regjeringen vurderer den økonomiske situasjonen «verden befinner seg i» til å være «den kanskje alvorligste økonomiske krise siden krigen». Med bakgrunn i denne situasjonen og svekkelsen i den norske konkurransevnen foreslår regjeringen følgende tiltak for å begrense arbeidsledigheten høsten og vinteren 1982—83:

- Nytte ytterligere 171 mill. kr til arbeidsmarkedstiltak i 1982.
- Framskynde utløsningen av 4. kvartalskvoten for visse typer lån i Husbanken, Kommunalbanken, Industribanken og Håndverks- og småindustrifondet.
- Oppheve regelen som ble innført for 1982 om at ledige stillinger i staten skal stå ubesatt i fire måneder.
- Heve rentesubsidiesatsen ved innenlandsleveringer av skip med 1 prosentenh.

6. Den norske kronen devalueres med 3 prosent.

10. Norsk garantiinstitutt for skip og borefartøyer A/S innfrir garantier på 110 mill. kr knyttet til rederiet Sigurd Herlofson & Co A/S. Ved utgangen av 1982 var totale utbetalinger gjennom året kommet opp i 635 mill. kr. Samlede utbetalinger i alt var da om lag 1 750 mill. kr. Garantiansvaret var ved årsskiftet om lag 240 mill. kr.

Oktober

6. Finske mark devalueres med 4 prosent.

6. Regjeringens forslag til statsbudsjett for 1983 viser en samlet utgiftsside (ekskl. utlån) på 156,2 milliarder kroner. Dette representerer en økning på 12,1 prosent i forhold til de vedtatte bevilgningene for 1982. Inntektene for

1983 anslås til 165,7 milliarder kroner, eller en økning på 11,9 prosent. Overskudd før lånetransaksjoner anslås derved til 9,5 milliarder kroner mot 7,6 milliarder kroner året før. De beregnede oljeinntekter til staten i form av skatter og avgifter er 28,1 milliarder kroner, eller om lag det samme som i 1982. Overskudd før lånetransaksjoner korrigert for oljeskatter blir således anslått til +18,6 milliarder kroner mot +19,3 milliarder kroner året før.

Regjeringen foreslår opphevelse av det særskilte fradraget i skatt som ble innført i 1982. Videre foreslås en justering av progresjonsgrensene med vel 10 prosent for inntekter opp til 95 000 i klasse 1 og 120 000 i klasse 2. Grensene heves mindre for høyere inntekter. De marginale skattesatsene i den ordinære inntektsskatt til staten reduseres med 2 prosentpoeng. Medlemspremien til folketrygden holdes uforandret lik 5,7 prosent av lønnsinntekt og 10,6 prosent av næringsinntekt. Det blir også innført et særskilt inntektsfradrag for inntektstakere i Finnmark og Nord-Troms. Fradraget settes til 2 000 kroner i skatteklasser 1 og 4 000 kroner i skatteklasser 2. Barnetrygden økes med 14,5 prosent som et veiet gjennomsnitt og særfradraget for eldre og uføre justeres slik at minstepensjonistene ikke blir beskattet.

Inntektstapet som følge av disse tiltakene i den direkte personbeskatning blir anslått til 4 360 mill. kr på de offentlige budsjetter i 1983. Nye regler for bedriftsbeskatningen fører til et inntektstap på i alt 620 mill. kr slik at inntektstapet i alt blir på 4 980 mill. kr. Dette motvirkes bare delvis av 997 mill. kr i økte særavgifter.

6. Nasjonalbudsjettet for 1983 legges fram samtidig med statsbudsjettet. I nasjonalbudsjettet regner regjeringen med en oppgang i volumet av bruttonasjonalproduktet på 0,8 prosent fra 1982 til 1983. For samlet produksjon utenom sjøfart og oljevirksomhet venter regjeringen en økning på 1,6 prosent. Vekstraten fra 1981 til 1982 var på 0,6 prosent. Det private konsum er i nasjonalbudsjettet anslått til å øke med 1,5 prosent fra 1982 til 1983. Det samme gjelder bruttoinvesteringene i fast realkapital. For eksportvolumet av varer og tjenester regner regjeringen med en oppgang på 2,3 prosent fra 1982 til 1983, mens samlet importvolum ventes å øke med 5 prosent.

8. Den svenske kronen devalueres med 16 prosent.

10. Finske mark devalueres på nytt, denne gang med 6 prosent.

13. Operatøransattes Forbund går til streik på de faste installasjonene i Nordsjøen, trass i at regjeringen varsler at den vil foreslå tvungen lønnsnemnd.

18. Streiken i Nordsjøen avblåses etter at Stortinget har vedtatt lov om tvungen lønnsnemnd.

18. Som tillegg til statsbudsjettet godkjennes i statsråd en rekke tiltak med sikte på å redusere skadevirkningene av devalueringene i Sverige og Finland. Tiltakene gjelder blant annet:

- Enkelte ikke-aktiverbare driftsmidler fritas for investeringsavgift.
- Arbeidsgiveravgiften reduseres med 1 prosent fra 1. januar 1983 i avgiftssonene 2, 3 og 4.
- Elektrisitetsavgiften reduseres midlertidig for enkelte bransjer.
- Timeverksstøtten til enkelte arbeidsintensive bransjer økes med 1 krone fram til utgangen av 1983. Ordningen utvides til å omfatte trevareindustri.

Totalt innebærer tiltakene lettelser for næringslivet på om lag 1 130 mill. kr samlet for 1982 og 1983.

22. Regjeringen vedtar å innfri en kontragaranti på 105 mill. kr knyttet til Sydvarangers engasjement i Nord-Deutsche Ferrowerke GmbH. i Emden. Samlede utbetalinger for staten og A/S Sydvaranger er med dette kommet opp i om lag 350 mill. kr.

November

8. Kursen på amerikanske dollar stiger til kr 7,33 på Oslo Børs, en økning på mer enn 26 prosent siden begynnelsen av året.

11. Regjeringen legger fram forslag til endringer i bostøtteordningen. Den viktigste endringen går ut på å basere bostøtteberegningene på et mer bruttopreget inntektsbegrep enn tidligere.

11. Regjeringen går inn for en kapitaltilførsel til Årdal og Sunndal Verk A/S på 650 mill. kr. Beløpet foreslås tilført i form av aksjekapital.

19. Til innfrielse av garantiansvar for lån opptatt av Tofte Cellulosefabrikk A/S & Co foreslår regjeringen bevilget i alt 723,5 mill. kr.

Desember

3. Regjeringen vedtar salderingsproposisjonen. I forhold til det opprinnelige statsbudsjettet (se 6. oktober) går statens inntekter ned med 1,2 milliarder kroner til 164,4 milliarder. Av dette er 0,6 milliarder reduserte oljeskatter. Utgiftene øker med 1,5 milliarder til 157,7 milliarder kroner. I alt øker derfor underskuddet før lånetransaksjoner korrigert for oljeskatter med 2,1 milliarder kroner.

9. Streiken på Vinmonopolet er slutt. Avtaleresultatet avviker ikke vesentlig fra andre avtaler inngått tidligere på året.

14. Stortinget må ensidig fastsette totalrammen for fiskeriavtalen 1983, etter at Norges Fiskarlag og staten for første gang ikke er nådd fram til enighet ved forhandlinger. Totalrammen for fiskeriavtalen er på 1,1 milliarder kroner. En uke seinere blir Fiskarlaget og staten enige om fordelingen av midlene.

17. Distriktsskatteloven endres med virkning fra og med inntektsåret 1982. Midler avsatt etter distriktsskatteloven skal etter de nye reglene plasseres på konto i Norges Bank.

Nasjonalregnskap.

	1978	1979	1980	1981*	1982*
A. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Mill. kr					
Privat konsum	110 670	120 104	135 241	155 519	177 402
Varer	74 276	81 247	92 227	105 242	117 938
Tjenester ¹	36 394	38 857	43 014	50 277	59 464
Offentlig konsum	43 543	46 585	53 478	62 633	70 205
Statlig konsum	17 468	18 553	21 253	25 694	28 462
Sivilt	11 113	11 769	13 235	15 467	17 198
Militært	6 355	6 784	8 018	10 227	11 264
Kommunalt konsum	26 075	28 032	32 225	36 939	41 743
Bruttoinvestering	60 764	65 726	78 902	83 869	95 815
Bruttoinvestering i fast kapital	67 705	66 186	70 798	90 351	89 124
Investering i oljevirksomhet	9 610	6 968	6 576	17 129	13 365
Bygninger	24 564	25 462	28 017	30 744	32 779
Anlegg	10 071	10 149	11 106	11 847	11 722
Skip og båter	3 712	4 080	2 565	5 488	5 653
Annet transportmateriell	4 340	4 630	4 794	5 592	6 260
Maskiner, redskap, inventar ellers ..	15 408	14 897	17 740	19 551	19 345
Lagerendring	-6 941	-460	8 104	-6 482	6 691
Av dette					
Oljeplattformer under arbeid	-2 170	4 000	4 487	-4 104	4 272
Innenlandsk bruk av varer og tjenester .	214 977	232 415	267 621	302 021	343 422
Eksport	87 221	105 407	134 795	156 246	165 200
- Import	89 119	99 154	117 371	129 716	144 400
Bruttonasjonalprodukt	213 079	238 668	285 045	328 551	364 222
Kapitalslit	34 598	36 878	41 358	46 950	51 783
Investering i oljevirksomhet	4 249	4 971	6 248	8 393	9 959
Bygninger	6 733	7 228	8 233	9 220	10 361
Anlegg	1 960	2 115	2 386	2 655	2 989
Skip og båter	7 219	7 047	7 374	8 113	8 673
Annet transportmateriell	5 554	5 985	6 073	6 348	6 365
Maskiner, redskap, inventar ellers ..	8 883	9 532	11 044	12 221	13 436
Nettonasjonalprodukt	178 481	201 790	243 687	281 601	312 439

B. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Prosentvis fordeling

Privat konsum	52,0	50,3	47,4	47,3	48,7
Varer	34,9	34,0	32,3	32,0	32,4
Tjenester ¹	17,1	16,3	15,1	15,3	16,3
Offentlig konsum	20,4	19,6	18,8	19,1	19,3
Statlig konsum	8,2	7,8	7,5	7,8	7,8
Sivilt	5,2	4,9	4,7	4,7	4,7
Militært	3,0	2,9	2,8	3,1	3,1
Kommunalt konsum	12,2	11,8	11,3	11,3	11,5
Bruttoinvestering	28,5	27,5	27,7	25,5	26,3
Bruttoinvestering i fast kapital	31,8	27,7	24,8	27,5	24,5
Investering i oljevirksomhet	4,5	2,9	2,3	5,2	3,7
Bygninger	11,5	10,7	9,8	9,4	9,0
Anlegg	4,7	4,2	3,9	3,6	3,2
Skip og båter	1,8	1,7	0,9	1,7	1,6
Annet transportmateriell	2,1	1,9	1,7	1,7	1,7
Maskiner, redskap, inventar ellers ..	7,2	6,3	6,2	5,9	5,3
Lagerendring	-3,3	0,2	2,9	2,0	1,8
Av dette					
Oljeplattformer under arbeid	-1,0	1,7	1,6	1,2	1,2
Innenlandsk bruk av varer og tjenester .	100,9	97,4	93,9	91,9	94,3
Eksport	40,9	44,2	47,3	47,6	45,4
- Import	41,8	41,6	41,2	39,5	39,7
Bruttonasjonalprodukt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kapitalslit	16,2	15,5	14,5	14,3	14,2
Investering i oljevirksomhet	2,0	2,1	2,2	2,6	2,7
Bygninger	3,2	3,0	2,9	2,8	2,8
Anlegg	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8
Skip og båter	3,4	3,0	2,6	2,5	2,4
Annet transportmateriell	2,6	2,5	2,1	1,9	1,8
Maskiner, redskap, inventar ellers ..	4,1	4,0	3,9	3,7	3,7
Nettonasjonalprodukt	83,8	84,5	85,5	85,7	85,8

¹ Medregnet nordmenns konsum i utlandet minus utlendingers konsum i Norge.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1978	1979	1980	1981*	1982*
C. Bruttonasjonalprodukt etter næring. Mill. kr					
Jordbruk	7 566	7 534	8 066	9 097	9 333
Skogbruk	1 720	1 856	2 082	2 666	2 458
Fiske og fangst	2 106	2 322	2 491	3 143	3 486
Olje- og gassutvinning	12 787	20 800	41 061	50 336	55 670
Bergverksdrift	1 027	1 070	1 117	1 219	1 236
Industri	38 313	43 542	44 487	48 878	53 514
Kraft- og vannforsyning	7 618	8 805	9 684	11 811	14 006
Bygge- og anleggsvirksomhet	15 992	16 057	17 691	19 518	21 227
Oljeboring	1 273	1 268	1 574	3 448	3 793
Varehandel	28 490	29 214	35 841	40 774	44 851
Hotell- og restaurantdrift	3 003	3 216	3 626	4 258	5 128
Sjøtransport	9 773	10 929	13 166	14 560	13 165
Annen samferdsel (medr. rørtransport) ..	13 404	14 549	16 399	19 298	22 945
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	6 657	7 656	8 996	11 339	15 266
Forretningsmessig tjenesteyting	5 141	6 921	7 827	9 208	10 318
Eiendomsdrift	10 310	11 275	12 711	14 904	16 999
Offentlig, sosial og personlig tjenesteyting	42 649	45 487	51 392	58 913	66 808
Korreksjonsposter ¹	5 250	6 167	6 834	5 181	4 019
Alle næringer	213 079	238 668	285 045	328 551	364 222
Fordelt på					
Bedrifter	181 066	204 555	246 144	283 585	313 081
Stats- og trygdeforvaltning	11 200	11 735	13 083	15 099	17 242
Kommuneforvaltning	20 813	22 378	25 818	29 867	33 899
Fordelt på ²					
Skjermede næringer	154 670	165 262	188 308	216 455	246 816
Utekonkurrerende næringer	14 808	20 572	20 367	20 151	18 073
Hjemmekonkurrerende næringer	28 592	29 153	31 586	35 628	37 246
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass, oljeboring	15 009	23 681	44 784	56 317	62 087

D. Privat konsum. Mill. kr

Matvarer	23 115	24 280	27 284	31 681	36 778
Drikkevarer og tobakk	7 363	8 184	8 916	9 980	10 238
Klær og skotøy	9 752	10 501	11 934	13 090	14 071
Bolig, lys og brensel	16 544	18 493	21 271	24 861	28 790
Møbler og husholdningsartikler	10 069	10 721	11 878	13 483	14 809
Helsepleie	4 906	5 249	5 676	6 269	7 385
Transport, post- og teletjenester	15 091	17 353	20 220	23 059	26 860
Fritidssysler og utdanning	9 612	10 361	11 626	13 292	14 445
Annet konsum	10 668	11 478	12 968	15 080	17 260
Spesifisert konsum	107 120	116 620	131 773	150 795	170 636
+ Nordmenns konsum i utlandet	6 761	6 985	7 413	9 411	11 508
- Utlendingers konsum i Norge	3 211	3 501	3 945	4 687	4 742
Privat konsum	110 670	120 104	135 241	155 519	177 402

¹ Avgifter på import, refusjon av merverdiavgift på nyinvesteringer, investeringsavgift, korreksjon frie banktjenester. ² Utekonkurrerende næringer: Malm- og kullgruver, bergverksdrift ellers, utenriks sjøfart og utekonkurrerende industrigrupper (treforedling, kjemiske råvarer, raffinering av jordolje, produksjon, valsing og støping av metaller). Hjemmekonkurrerende næringer: Skogbruk, fiske og fangst og hjemmekonkurrerende industri (produksjon av tekstilvarer, klær, lær og lærvarer, skotøy, trevarer, møbler og innredninger av tre, kjemisk-tekniske produkter, jordolje- og kullprodukter, gummiprodukter og plastvarer, keramikk, glass og glassvarer, metallvarer, maskiner, elektriske apparater og materiell, bygging av fartøyer, produksjon av andre transportmidler, annen industriproduksjon). Skjermede næringer omfatter resten av næringsgruppene, men ikke utvinning og rørtransport av råolje og naturgass, oljeboring.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1978	1979	1980	1981*	1982*
E. Bruttoinvestering i fast kapital etter næring. Mill. kr					
Jordbruk	3 689	3 717	4 812	5 242	5 481
Skogbruk	310	317	326	357	364
Fiske og fangst	1 218	848	657	915	779
Olje- og gassutvinning	8 184	6 594	6 360	17 286	12 402
Bergverksdrift ellers	347	370	473	649	490
Industri	8 343	7 331	9 031	10 896	9 995
Kraft- og vannforsyning	6 013	6 321	7 000	7 833	7 611
Bygge- og anleggsvirksomhet	1 492	1 432	1 562	1 669	1 840
Oljeboring	913	196	26	87	393
Varehandel, hotell- og restaurantdrift, for- retningsbygg	4 903	5 064	5 453	5 983	7 212
Hjelpevirksomhet for landtransport, veier Olje- og gasstransport med rør	3 384	3 229	3 435	3 575	3 620
Sjøtransport	659	254	154	58	625
Annen samferdsel (unnt. rørtransport) ..	3 125	3 827	2 456	5 263	5 565
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsik- ring	4 498	5 152	5 384	5 725	6 391
Boliger	760	1 061	1 299	1 287	1 416
Offentlig, sosial og personlig tjenesteyting	11 734	12 506	13 484	14 597	15 940
Bruttoinvestering i fast kapital	8 133	7 967	8 886	9 103	9 000
Private bedrifter	67 705	66 186	70 798	90 351	89 124
Offentlige bedrifter	42 167	41 318	43 824	58 445	58 047
Stats- og trygdeforvaltning	14 801	14 525	15 520	20 297	19 662
Kommuneforvaltning	3 462	3 146	3 668	3 849	3 815
	7 275	7 197	7 786	7 760	7 600

F. Faktorinntekt etter næring. Mill. kr

Nettonasjonalprodukt	178 481	201 790	243 687	281 601	312 439
— Indirekte skatter ¹	37 946	41 106	49 024	55 484	60 263
+ Subsidiar ¹	16 446	16 743	19 960	21 768	23 310
Faktorinntekt	156 981	177 427	214 623	247 885	275 486
Jordbruk	7 283	7 273	7 972	8 722	9 207
Skogbruk	1 410	1 535	1 716	2 279	2 058
Fiske og fangst	1 043	1 162	1 404	2 042	2 206
Olje- og gassutvinning	8 458	15 346	32 007	37 893	41 218
Bergverksdrift	767	809	836	1 175	1 188
Industri	35 309	41 484	42 978	45 813	49 556
Kraft- og vannforsyning	3 975	4 020	4 181	5 775	7 216
Bygge- og anleggsvirksomhet	12 804	12 659	13 923	15 488	17 192
Oljeboring	672	667	830	2 754	3 006
Varehandel	18 256	18 336	23 101	26 927	30 810
Hotell- og restaurantdrift	2 490	2 682	3 049	3 586	4 307
Sjøtransport	3 235	4 708	6 747	7 151	5 296
Annen samferdsel (medr. rørtransport) ..	8 386	9 192	10 464	12 794	15 675
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsik- ring	7 217	8 164	10 015	12 326	16 193
Forretningsmessig tjenesteyting	4 278	5 665	6 380	7 684	8 597
Eiendomsdrift	6 731	7 407	8 321	9 962	11 457
Offentlig, sosial og personlig tjenesteyting	40 825	43 596	49 423	56 863	64 712
Korreksjonsposter ²	— 6 158	— 7 278	— 8 724	— 11 349	— 14 408
Alle næringer	156 981	177 427	214 623	247 885	275 486
Fordelt på					
Bedrifter	126 836	145 340	178 049	205 499	227 240
Stats- og trygdeforvaltning	10 704	11 204	12 474	14 423	16 462
Kommuneforvaltning	19 441	20 883	24 100	27 963	31 784
Fordelt på ²					
Skjermede næringer	115 660	121 134	138 455	160 367	185 543
Utekonkurrerende næringer	7 681	13 932	13 814	12 768	9 909
Hjemmekonkurrerende næringer	24 202	25 416	28 152	32 410	34 133
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass, oljeboring	9 438	16 945	34 202	42 340	45 901

¹ Se note 2, tabell L. ² Se noter til tabell C.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1978	1979	1980	1981*	1982*
G. Lønnskostnader etter næring. Mill. kr					
Jordbruk	307	319	345	372	393
Skogbruk	486	537	643	747	698
Fiske og fangst	168	203	248	296	340
Olje- og gassutvinning	668	885	1 413	1 830	2 407
Bergverksdrift	722	735	812	878	912
Industri	30 601	31 302	34 161	37 581	40 662
Kraft- og vannforsyning	1 667	1 725	1 938	2 249	2 383
Bygge- og anleggsvirksomhet	11 103	11 350	12 739	13 534	15 144
Oljeboring	281	388	529	751	946
Varehandel	16 346	16 702	18 799	21 124	23 840
Hotell- og restaurantdrift	2 136	2 229	2 543	2 963	3 317
Sjøtransport	6 550	6 638	7 333	8 496	8 954
Annen samferdsel (medr. rørtransport) ..	9 553	10 113	11 348	12 769	14 143
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	3 984	4 156	4 873	5 788	6 782
Forretningsmessig tjenesteyting	2 848	3 170	3 584	4 440	5 028
Eiendomsdrift	138	155	169	199	226
Offentlig, sosial og personlig tjenesteyting	36 406	38 786	43 943	50 555	57 279
Alle næringer	123 964	129 393	145 420	164 572	183 454
Fordelt på					
Bedrifter	93 819	97 306	108 846	122 186	135 208
Stats- og trygdeforvaltning	10 704	11 204	12 474	14 423	16 462
Kommuneforvaltning	19 441	20 883	24 100	27 963	31 784
Fordelt på ¹					
Skjermede næringer	93 151	97 664	110 244	125 139	140 768
Utekonkurrerende næringer	10 228	10 563	11 724	13 240	13 836
Hjemmekonkurrerende næringer	19 636	19 893	21 510	23 612	25 497
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass, oljeboring	949	1 273	1 942	2 581	3 353

H. Driftsresultat (inntekt av kapital og av eget arbeid) etter næring. Mill. kr²

Jordbruk	6 976	6 954	7 627	8 350	8 814
Skogbruk	924	998	1 073	1 532	1 360
Fiske og fangst	875	959	1 156	1 746	1 866
Olje- og gassutvinning	7 790	14 461	30 594	36 063	38 811
Bergverksdrift	45	74	24	297	276
Industri	4 708	10 182	8 817	8 232	8 894
Kraft- og vannforsyning	2 308	2 295	2 243	3 526	4 833
Bygge- og anleggsvirksomhet	1 701	1 309	1 184	1 954	2 048
Oljeboring	391	279	301	2 003	2 060
Varehandel	1 910	1 634	4 302	5 803	6 970
Hotell- og restaurantdrift	354	453	506	623	990
Sjøtransport	— 3 315	— 1 930	— 586	— 1 345	— 3 658
Annen samferdsel (medr. rørtransport) ..	— 1 167	— 921	— 884	25	1 532
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	3 233	4 008	5 142	6 538	9 411
Forretningsmessig tjenesteyting	1 430	2 495	2 796	3 244	3 569
Eiendomsdrift	6 593	7 252	8 152	9 763	11 231
Offentlig, sosial og personlig tjenesteyting	4 419	4 810	5 480	6 308	7 433
Korreksjonsposter ³	— 6 158	— 7 278	— 8 724	— 11 349	— 14 408
Alle næringer	33 017	48 034	69 203	83 313	92 032
Fordelt på					
Bedrifter	33 017	48 034	69 203	83 313	92 032
Stats- og trygdeforvaltning	—	—	—	—	—
Kommuneforvaltning	—	—	—	—	—
Fordelt på ¹					
Skjermede næringer	22 509	23 470	28 211	35 228	44 775
Utekonkurrerende næringer	— 2 547	3 369	2 090	— 472	— 3 927
Hjemmekonkurrerende næringer	4 566	5 523	6 642	8 798	8 636
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass, oljeboring	8 489	15 672	32 260	39 759	42 548

¹ Se note 2, tabell C. ² Tallene for 1982 er svært usikre, spesielt gjelder dette for industri, varehandel, bygge- og anleggsvirksomhet og enkelte tjenesteytende næringer. ³ Korreksjon frie banktjenester.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1978	1979	1980	1981*	1982*
I. Økning i nasjonalformuen. Mill. kr					
Privat sparing (kapitaltilvekst)	4 926	9 106	12 853	19 501	17 255
Offentlig sparing (kapitaltilvekst) ¹	10 235	14 464	30 139	30 579	32 077
Økning i nasjonalformuen	15 161	23 570	42 992	50 080	49 332
Innenlandsk nettoinvestering	26 166	28 848	37 544	36 919	44 032
Netto nedgang (+) eller økning (-) i Norges nettogjeld til utlandet ²	-11 005	- 5 278	5 448	13 161	5 300

J. Faktorinntekt etter inntektstype. Mill. kr

Privat inntekt av arbeid og kapital	149 486	166 464	202 459	231 969	255 706
Lønnskostnader	123 964	129 393	145 420	164 572	183 454
Lønn ³	105 925	110 582	124 185	140 300	156 375
Arbeidsgiveravgift til folketrygden mv. ⁴	18 039	18 811	21 235	24 272	27 079
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk mv. og fiske mv.	7 775	7 751	8 427	9 882	9 935
Inntekt av boliger	2 182	2 390	2 660	3 133	3 616
Personlige renteinntekter (netto)	3 569	4 523	5 541	6 686	7 351
Annen privat inntekt av arbeid og kapital ⁵	11 996	22 407	40 411	47 696	51 350
Offentlig nettoinntekt av kapital	313	1 637	2 644	5 327	7 705
Renter, aksjeutbytte og inntektsført overskudd av statlige foretak ⁶	204	— 417	— 1 216	134	1 353
Skatt på statlige foretak	84	203	563	610	630
Sparing (kapitaltilvekst) i statlige foretak	25	104	160	129	150
Sparing (kapitaltilvekst) i offentlig eide banker ⁷	1 747	3 137	4 454	5 572
Utlendingers nettoinntekt av kapitalplasseringer i Norge	7 182	9 326	9 520	10 589	12 075
Faktorinntekt	156 981	177 427	214 623	247 885	275 486

K. Faktorinntekt etter inntektstype. Prosentvis fordeling

Privat inntekt av arbeid og kapital	95,2	93,8	94,3	93,6	92,8
Lønn ³	67,4	62,3	57,9	56,6	56,8
Arbeidsgiveravgift til folketrygden mv. ⁴	11,5	10,6	9,9	9,8	9,8
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk mv. og fiske mv.	5,0	4,4	3,9	4,0	3,6
Inntekt av boliger	1,4	1,3	1,2	1,3	1,3
Personlige renteinntekter (netto)	2,3	2,6	2,6	2,7	2,7
Annen privat inntekt av arbeid og kapital ⁵	7,6	12,6	18,8	19,2	18,6
Offentlig nettoinntekt av kapital	0,3	0,9	1,2	2,1	2,8
Utlendingers nettoinntekt av kapitalplasseringer i Norge	4,5	5,3	4,5	4,3	4,4
Faktorinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

¹ Sparing (kapitaltilvekst) i offentlig forvaltning og offentlige foretak. Fra og med 1979 medregnet sparing (kapitaltilvekst) i offentlig eide banker. ² Her satt lik overskudd på driftsregnskapet overfor utlandet. ³ Kontant og in natura, medregnet sosiale ytelser. ⁴ Medregnet netto tilskudd fra lavlønnfondet. ⁵ Til og med 1978 medregnet sparing (kapitaltilvekst) i offentlig eide banker. ⁶ Medregnet driftsresultat i kommuneforetak. ⁷ Til og med 1978 medregnet i «Annen privat inntekt av arbeid og kapital».

Nasjonalregnskap (forts.).

	1978	1979	1980	1981*	1982*
L. Offentlig forvaltnings ¹ inntekter og utgifter ² . Mill. kr					
<i>Inntekter</i>					
Formuesinntekt	7 219	8 514	9 966	12 664	15 132
Direkte skatter og trygdepremier	65 657	74 115	95 484	104 900	115 729
Indirekte skatter medregnet kompensert merverdiavgift på matvarer	37 946	41 106	49 024	55 484	60 263
Indirekte skatter fratrukket kompensert merverdiavgift på matvarer	36 850	39 754	47 582	54 813	59 458
Kompensert merverdiavgift på matvarer	1 096	1 352	1 442	671	805
Andre overføringer fra private konsumenter ³	66	98	149	173	250
Stønader fra utlandet	-	-	-	-	-
Inntekter i alt	110 888	123 833	154 623	173 221	191 374
<i>Av dette</i>					
Skatter og avgifter på olje- og gassutvinning	6 057	9 923	23 488	26 401	29 696
<i>Utgifter</i>					
Renteutgifter	7 015	8 931	11 182	12 530	13 779
Stønader til private konsumenter	31 916	37 023	40 975	47 677	54 498
Subsidier medregnet kompensert merverdiavgift på matvarer	16 446	16 743	19 960	21 768	23 310
Subsidier fratrukket kompensert merverdiavgift på matvarer	15 350	15 391	18 518	21 097	22 505
Kompensert merverdiavgift på matvarer	1 096	1 352	1 442	671	805
Stønader til utlandet	1 758	1 938	2 186	2 617	3 227
Offentlig konsum	43 543	46 585	53 478	62 633	70 205
Sparing (kapitaltilvekst)	10 210	12 613	26 842	25 996	26 355
Utgifter i alt	110 888	123 833	154 623	173 221	191 374

M. Private inntekter og utgifter. Mill. kr

<i>Inntekter</i>					
Privat inntekt av arbeid og kapital ⁴	149 486	166 464	202 459	231 969	255 706
Stønader fra det offentlige ⁵	31 916	37 023	40 975	47 677	54 498
Stønader fra utlandet	553	594	756	1 016	1 175
Inntekter i alt	181 955	204 081	244 190	280 662	311 379
<i>Utgifter</i>					
Direkte skatter og trygdepremier ⁶	65 573	73 912	94 921	104 290	115 099
Andre overføringer til det offentlige ³	66	98	149	173	250
Stønader til utlandet	720	861	1 026	1 179	1 373
Privat konsum	110 670	120 104	135 241	155 519	177 402
Privat sparing (kapitaltilvekst) ⁷	4 926	9 106	12 853	19 501	17 255
Utgifter i alt	181 955	204 081	244 190	280 662	311 379

N. Disponibel inntekt for Norge. Mill. kr

Nettonasjonalprodukt	178 481	201 790	243 687	281 601	312 439
— Stønader til utlandet, netto	1 925	2 205	2 456	2 780	3 425
— Utlendingers inntekt av kapital	7 182	9 326	9 520	10 589	12 075
Disponibel inntekt for Norge	169 374	190 259	231 711	268 232	296 939
Privat disponibel inntekt	115 596	129 210	148 094	175 020	194 657
Offentlig disponibel inntekt ⁸	53 778	61 049	83 617	93 212	102 282

¹ Medregnet kommuneforetak. ² I denne tabell og ellers i nasjonalregnskapet er skatter, avgifter, subsidier og stønader i prinsippet registrert med de i året påløpne (i motsetning til innbetalte) beløp. Tallene for offentlige inntekter og utgifter i nasjonalregnskapet avviker derfor fra tallene i de offentlige regnskaper. ³ Bøter, inndragninger mv. betalt av private konsumenter. ⁴ For spesifikasjon, se tabell J. ⁵ Medregnet ytelser fra sosiale trygder. ⁶ Unntatt skatter fra offentlige foretak. ⁷ Til og med 1978 inkluderer posten sparing (kapitaltilvekst) i offentlig eide banker. ⁸ Medregnet sparing (kapitaltilvekst) i statlige foretak og offentlig eide banker.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1978	1979	1980	1981*	1982*
O. Utenriksregnskap. Mill. kr					
<i>Varer og tjenester</i>					
<i>Eksport</i>					
Varer	57 863	70 007	92 863	106 962	114 850
Råolje og naturgass	13 598	21 993	41 399	48 087	53 200
Skip, nybygde	2 004	1 467	1 402	668	1 600
Skip, eldre	3 535	3 418	2 425	3 406	4 900
Oljeplattformer, nybygde	4 697	—	—	—	750
Oljeplattformer, eldre	110	507	—	698	700
Direkte eksport ved oljevirksomhet ¹ ..	359	940	443	1 706	575
Andre varer	33 560	41 682	47 194	52 397	53 125
Tjenester	29 358	35 400	41 932	49 284	50 350
Brutto frakter ved skipsfart	18 205	22 255	26 980	30 795	29 600
Brutto inntekter ved oljeboring	960	927	765	1 753	2 000
Direkte eksport ved annen oljevirksomhet	—	277	300	362	400
Eksport av rørtjenester	1 241	1 972	2 485	3 052	3 125
Reisetrafikk ²	3 018	3 228	3 716	4 411	4 400
Andre tjenester	5 934	6 741	7 686	8 911	10 825
I alt	87 221	105 407	134 795	156 246	165 200
<i>Import</i>					
Varer	61 979	70 433	84 543	90 511	100 650
Skip, nybygde	3 235	2 910	1 108	3 806	6 100
Skip, eldre	117	533	326	735	150
Oljeplattformer, nybygde	457	—	—	335	1 650
Oljeplattformer, eldre	—	145	—	—	—
Direkte import ved oljevirksomhet ..	1 713	1 017	828	742	1 000
Andre varer	56 457	65 828	82 281	84 893	91 750
Tjenester	27 140	28 721	32 828	39 205	43 750
Brutto utgifter ved skipsfart ³	9 960	12 769	16 265	18 790	18 900
Brutto utgifter ved oljeboring	284	331	267	280	450
Direkte import ved annen oljevirksomhet	3 117	2 175	1 622	2 559	3 250
Reisetrafikk ²	5 661	6 042	6 486	8 290	10 400
Andre tjenester	8 118	7 404	8 188	9 286	10 750
I alt	89 119	99 154	117 371	129 716	144 400
Eksportoverskudd	— 1 898	6 253	17 424	26 530	20 800

¹ Korreksjonspost for delte olje- og gassfelt. ² Medregnet grensehandel. ³ Medregnet ombygginger og ekstraordinære reparasjoner.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1978	1979	1980	1981*	1982*
O. Utenriksregnskap (forts.). Mill. kr					
<i>Renter og stønader</i>					
Fra utlandet					
Renter	1 980	2 794	4 572	7 880	9 600
Aksjeutbytte mv.	473	543	749	860	1 025
Stønader	553	594	756	1 016	1 175
I alt	3 006	3 931	6 077	9 756	11 800
Til utlandet					
Renter	7 205	9 784	11 981	15 837	17 100
Aksjeutbytte mv.	2 430	2 879	2 860	3 492	5 600
Stønader	2 478	2 799	3 212	3 796	4 600
I alt	12 113	15 462	18 053	23 125	27 300
Rente- og stønadsoverskudd	— 9 107	— 11 531	— 11 976	— 13 369	— 15 500
Overskudd på driftsregnskapet	— 11 005	— 5 278	5 448	13 161	5 300
Netto endring i reserver og lånegjeld ikke forårsaket av transaksjoner	— 4 606	— 213	2 704	— 6 171	..
Nedgang i Norges nettogjeld til utlandet	— 15 611	— 5 491	8 152	6 990	..
<i>Kapitalregnskap</i>					
Netto inngang, langsiktige kapitaltransaksjoner	16 842	11 535	— 4 094	— 4 413	..
Netto inngang, kjente kortsiktige kapitaltransaksjoner	— 8 694	— 9 502	— 6 078	— 9 516	..
Netto inngang, andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil	2 857	3 044	4 525	562	..
Netto kapitaltransaksjoner i alt	11 005	5 077	— 5 647	— 13 367	..
Netto endringer i fordringer og gjeld forårsaket av valutakursendringer mv. ...	4 606	414	— 2 505	6 377	..
Oppgang i Norges nettogjeld til utlandet .	15 611	5 491	— 8 152	— 6 990	..

P. Sysselsetting etter næring. 1 000 utførte årsverk

Jordbruk	109	109	106	103	100
Skogbruk	9	9	10	10	9
Fiske og fangst	21	22	22	23	23
Olje- og gassutvinning	4	4	5	7	7
Bergverksdrift	8	8	9	8	8
Industri	382	376	373	367	356
Kraft- og vannforsyning	17	18	18	18	17
Bygge- og anleggsvirksomhet	145	141	145	139	139
Oljeboring	2	3	3	4	5
Varehandel	225	224	228	230	230
Hotell- og restaurantdrift	35	36	36	36	36
Sjøtransport	55	54	56	57	57
Annen samferdsel (medr. rørtransport) ..	112	115	118	119	119
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	37	37	38	40	40
Forretningsmessig tjenesteyting	40	43	44	46	46
Eiendomsdrift	4	5	5	5	5
Offentlig, sosial og personlig tjenesteyting	470	482	498	510	516
Alle næringer	1 675	1 686	1 714	1 722	1 713
Fordelt på					
Bedrifter	1 326	1 328	1 339	1 336	1 320
Stats- og trygdeforvaltning	129	130	134	138	140
Kommuneforvaltning	220	228	241	248	253
Fordelt på ¹					
Skjermede næringer	1 315	1 330	1 357	1 366	1 368
Utekonkurrerende næringer	92	92	95	93	90
Hjemmekonkurrerende næringer	262	257	254	252	243
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass, oljeboring	6	7	8	11	12
Årsverk utført av lønnstakere	1 444	1 455	1 484	1 496	1 491
Årsverk utført av selvstendige	231	231	230	226	222

¹ Se note 2, tabell C.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1978	1979	1980	1981*	1982*
Q. Bruttonasjonalprodukt etter næring. I 1975-priser. Mill. kr					
Jordbruk	5 458	5 379	5 590	5 691	5 886
Skogbruk	1 484	1 615	1 676	1 892	1 732
Fiske og fangst	1 413	1 615	1 519	1 954	2 019
Olje- og gassutvinning	10 745	13 104	16 423	16 050	16 193
Bergverksdrift	1 027	1 070	979	981	928
Industri	31 430	32 099	32 397	32 220	31 372
Kraft- og vannforsyning	5 377	5 890	5 611	6 141	6 184
Bygge- og anleggsvirksomhet	12 805	12 810	13 041	13 362	13 446
Oljeboring	1 200	1 084	1 001	1 290	1 350
Varehandel	22 071	22 924	23 282	23 814	23 993
Hotell- og restaurantdrift	1 947	2 015	1 898	1 703	1 708
Sjøtransport	10 766	10 313	10 506	10 098	8 911
Annen samferdsel (medr. rørtransport) ..	10 612	11 850	12 508	12 493	12 434
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsik- ring	4 928	4 831	4 837	4 977	5 524
Forretningsmessig tjenesteyting	3 798	4 439	4 506	4 638	4 631
Eiendomsdrift	8 411	8 852	9 481	9 822	10 131
Offentlig, sosial og personlig tjenesteyting	33 308	34 753	35 972	36 781	37 008
Korreksjonsposter ¹	5 206	6 056	7 317	5 163	5 546
Alle næringer	171 986	180 699	188 544	189 070	188 996
Fordelt på					
Bedrifter	146 867	154 490	161 098	160 661	160 047
Stats- og trygdeforvaltning	8 805	9 036	9 330	9 685	9 808
Kommuneforvaltning	16 314	17 173	18 116	18 724	19 141
Fordelt på ¹					
Skjermede næringer	120 696	126 121	129 785	130 643	132 879
Utekonkurrerende næringer	16 464	16 819	16 500	16 156	14 475
Hjemmekonkurrerende næringer	22 011	22 150	22 989	23 338	22 748
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass, oljeboring	12 815	15 609	19 270	18 933	18 894

R. Privat konsum. I 1975-priser. Mill. kr

Matvarer	18 441	18 669	19 291	19 293	19 663
Drikkevarer og tobakk	5 589	6 142	6 456	5 661	5 019
Klær og skotøy	7 528	7 688	7 968	7 833	7 833
Bolig, lys og brensel	12 779	13 353	13 709	14 137	14 572
Møbler og husholdningsartikler	8 148	8 242	8 192	8 179	8 199
Helsepleie	3 851	3 983	3 705	3 614	3 615
Transport, post- og teletjenester	11 533	12 485	12 997	13 326	14 144
Fritidssysler og utdanning	7 954	8 342	8 705	9 255	9 037
Annet konsum	8 123	8 357	8 504	8 623	8 699
Spesifisert konsum	83 946	87 261	89 527	89 921	90 781
+ Nordmenns konsum i utlandet	5 155	4 723	4 596	5 526	6 188
— Utlendingers konsum i Norge	2 495	2 595	2 635	2 757	2 502
Privat konsum	86 606	89 389	91 488	92 690	94 467

¹ Se noter til tabell C.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1978	1979	1980	1981*	1982*
S. Bruttoinvestering i fast kapital etter næring. I 1975-priser. Mill. kr					
Jordbruk	2 736	2 688	3 133	3 176	3 152
Skogbruk	239	236	222	225	213
Fiske og fangst	1 104	637	436	583	478
Olje- og gassutvinning	6 383	4 822	3 935	8 829	5 668
Bergverksdrift	275	291	340	449	321
Industri	6 635	5 858	6 573	7 573	6 559
Kraft- og vannforsyning	4 846	4 816	4 909	5 168	4 646
Bygge- og anleggsvirksomhet	1 102	1 023	1 009	1 046	1 095
Oljeboring	612	19	15	— 56	195
Varehandel, hotell, restaurantdrift, forretningsbygg	3 739	3 732	3 876	3 960	4 509
Hjelpevirksomhet for landtransport, veier	2 734	2 467	2 407	2 323	2 166
Olje- og gasstransport med rør	522	193	102	36	358
Sjøtransport	765	1 865	1 266	2 662	2 191
Annen samferdsel (unnt. røtransport) ..	3 515	3 859	3 805	3 823	4 019
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	611	831	941	862	878
Boliger	9 336	9 557	9 339	9 304	9 373
Offentlig, sosial og personlig tjenesteyting	6 317	6 018	6 207	5 895	5 452
Bruttoinvestering i fast kapital	51 471	48 912	48 515	55 858	51 273
Private bedrifter	31 242	29 990	29 709	35 629	32 903
Offentlige bedrifter	11 786	11 105	10 856	12 761	11 569
Stats- og trygdeforvaltning	2 797	2 424	2 595	2 527	2 319
Kommuneforvaltning	5 646	5 393	5 355	4 941	4 482

T. Nasjonalprodukt etter anvendelse. I 1975-priser. Mill. kr

Privat konsum	86 606	89 389	91 488	92 690	94 467
Varer	58 270	60 513	62 321	62 150	62 733
Tjenester ¹	28 336	28 876	29 167	30 540	31 734
Offentlig konsum	34 068	35 277	36 951	38 863	39 231
Statlig konsum	13 679	14 050	14 667	15 967	16 003
Sivilt	8 725	8 917	9 192	9 697	9 689
Militært	4 954	5 133	5 475	6 270	6 314
Kommunalt konsum	20 389	21 227	22 284	22 896	23 228
Bruttoinvestering	46 053	48 263	53 011	51 656	55 049
Bruttoinvestering i fast kapital	51 471	48 912	48 515	55 858	51 273
Investering i oljevirksomhet	7 408	4 982	4 075	8 721	6 188
Bygninger	19 574	19 647	19 722	20 113	19 706
Anlegg	8 213	7 845	7 876	7 814	7 092
Skip og båter	1 273	2 013	1 296	2 765	2 222
Annet transportmateriell	3 062	3 045	3 212	3 507	3 786
Maskiner, redskap, inventar ellers ..	11 941	11 380	12 334	12 938	12 279
Lagerendring	— 5 418	— 649	4 496	— 4 202	3 776
Av dette					
Oljeplattformer under arbeid	— 1 333	2 543	2 766	— 2 282	2 144
Innenlandsk bruk av varer og tjenester .	166 727	172 929	181 450	183 209	188 747
Eksport	77 718	79 724	81 392	81 546	80 176
— Import	72 459	71 954	74 298	75 685	79 927
Bruttonasjonalprodukt	171 986	180 699	188 544	189 070	188 996
Kapitalslit	26 806	27 691	28 625	29 691	30 486
Investering i oljevirksomhet	3 281	3 627	3 909	4 430	4 819
Bygninger	5 382	5 608	5 834	6 079	6 332
Anlegg	1 597	1 659	1 721	1 788	1 847
Skip og båter	5 738	5 588	5 465	5 328	5 175
Annet transportmateriell	3 923	3 944	4 028	3 981	3 820
Maskiner, redskap, inventar ellers ..	6 885	7 265	7 668	8 085	8 493
Nettonasjonalprodukt	145 180	153 008	159 919	159 379	158 510

¹ Medregnet nordmenns konsum i utlandet minus utlendingers konsum i Norge.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1978	1979	1980	1981*	1982*
U. Nasjonalprodukt etter anvendelse. I 1975-priser. Vekstrater					
Privat konsum	— 1,6	3,2	2,3	1,3	1,9
Varer	— 3,7	3,8	3,0	— 0,3	0,9
Tjenester ¹	3,0	1,9	1,0	4,7	3,9
Offentlig konsum	5,3	3,5	4,7	5,2	0,9
Statlig konsum	2,9	2,7	4,4	8,9	0,2
Sivilt	2,3	2,2	3,1	5,5	— 0,1
Militært	4,0	3,6	6,7	14,5	0,7
Kommunalt konsum	7,1	4,1	5,0	2,7	1,5
Bruttoinvestering	— 18,1	4,8	9,8	— 2,6	6,6
Bruttoinvestering i fast kapital	— 11,2	— 5,0	— 0,8	15,1	— 8,2
Investering i oljevirksomhet	— 34,3	— 32,7	— 18,2	114,0	— 29,0
Bygninger	8,8	0,4	0,4	2,0	— 2,0
Anlegg	8,8	— 4,5	0,4	— 0,8	— 9,2
Skip og båter	— 71,2	58,1	— 35,6	113,3	— 19,6
Annet transportmateriell	— 20,3	— 0,6	5,5	9,2	8,0
Maskiner, redskap, inventar ellers ..	— 7,4	— 4,7	8,4	4,9	— 5,1
Lagerendring
Av dette
Oljeplattformer under arbeid
Innenlandsk bruk av varer og tjenester ..	— 5,6	3,7	4,9	1,0	3,0
Eksport	8,4	2,6	2,1	0,2	— 1,7
— Import	— 13,5	— 0,7	3,3	1,9	5,6
Bruttonasjonalprodukt	4,5	5,1	4,3	0,3	0,0
Kapitalslit	4,2	3,3	3,4	3,7	2,7
Investering i oljevirksomhet	10,3	10,5	7,8	13,3	8,8
Bygninger	4,4	4,2	4,0	4,2	4,2
Anlegg	3,9	3,9	3,7	3,9	3,3
Skip og båter	— 3,6	— 2,6	— 2,2	— 2,5	— 2,9
Annet transportmateriell	7,1	0,5	2,1	— 1,2	— 4,0
Maskiner, redskap, inventar ellers ..	6,7	5,5	5,5	5,4	5,0
Nettonasjonalprodukt	4,6	5,4	4,5	— 0,3	— 0,5

V. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Prosentvis prisendring fra foregående år

Privat konsum	8,3	5,1	10,0	13,5	11,9
Varer	8,1	5,3	10,2	14,4	11,0
Tjenester ¹	8,6	4,8	9,6	11,6	13,9
Offentlig konsum	7,0	3,3	9,5	11,4	11,0
Statlig konsum	6,9	3,4	9,8	11,0	10,6
Sivilt	7,1	3,6	9,1	10,8	11,3
Militært	6,5	3,0	10,7	11,4	9,4
Kommunalt konsum	7,1	3,3	9,5	11,5	11,4
Bruttoinvestering	6,8	3,2	9,3	9,1	7,2
Bruttoinvestering i fast kapital	7,3	2,9	7,8	10,9	7,4
Investering i oljevirksomhet	8,2	7,8	15,4	21,7	10,0
Bygninger	4,2	3,3	9,3	7,6	8,8
Anlegg	5,2	5,5	9,0	7,5	9,0
Skip og båter	73,7	— 30,5	— 2,4	0,3	28,2
Annet transportmateriell	17,4	7,3	— 1,8	6,8	3,6
Maskiner, redskap, inventar ellers ..	10,7	1,4	9,9	5,1	4,2
Lagerendring
Av dette
Oljeplattformer under arbeid
Innenlandsk bruk av varer og tjenester ..	7,4	4,2	9,7	11,8	10,3
Eksport	5,5	17,8	25,3	15,7	7,5
— Import	6,5	12,0	14,7	8,5	5,4
Bruttonasjonalprodukt	6,4	6,6	14,5	14,9	10,9
Kapitalslit	6,9	3,2	8,5	9,4	7,5
Investering i oljevirksomhet	8,8	5,8	16,6	18,6	9,1
Bygninger	4,0	3,0	9,5	7,5	7,8
Anlegg	5,7	3,9	8,7	7,1	9,0
Skip og båter	0,1	0,2	7,0	12,9	10,0
Annet transportmateriell	14,0	7,1	— 0,6	5,8	4,5
Maskiner, redskap, inventar ellers ..	11,0	1,7	9,8	5,0	4,6
Nettonasjonalprodukt	6,3	7,3	15,5	15,9	11,5

¹ Medregnet nordmenns konsum i utlandet minus utlendingers konsum i Norge.

Publikasjoner sendt ut fra Statistisk Sentralbyrå siden 1. januar 1982

Publications issued by the Central Bureau of Statistics since 1 January 1982

I serien Norges offisielle statistikk (NOS):

Rekke B

Trykt 1982

- Nr. 248 Økonomisk utsyn over året 1981 *Economic Survey* Sidetall 164 Pris kr 25,00 ISBN 82-537-1647-8 ISSN 0078-1924
- 249 Folke- og boligtellning 1980 Hefte I Boligstatistikk *Population and Housing Census 1980 Volume I Housing Statistics* Sidetall 138 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1608-7
- 250 Lønnsstatistikk for ansatte i forsikringsvirksomhet 1. september 1981 *Wage Statistics for Employees in Insurance Activity* Sidetall 31 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1706-7
- 251 Rutefart på kysten 1979 Godstransport og passasjertransport *Regular Coastal Trade Goods and Passenger Transport* Sidetall 158 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1707-5
- 252 *Commodity List for External Trade Statistics 1982* Sidetall 126 ISBN 82-537-1708-3
- 253 Lønnsstatistikk for ansatte i bankvirksomhet 1. september 1981 *Wage Statistics for Bank Employees* Sidetall 42 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1711-3
- 254 Lønnsstatistikk for ansatte i forretningsmessig tjenesteyting og i interesseorganisasjoner 1. september 1981 *Wage Statistics for Employees in Business Services and in Business, Professional and Labour Associations* Sidetall 59 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1712-1
- 255 Trygdestatistikk Uføre 1977 *National Insurance Disabled* Sidetall 224 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1714-8
- 256 Regnskapsstatistikk 1980 Bergverksdrift og industri *Statistics of Accounts Mining and Manufacturing* Sidetall 165 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1723-7
- 257 Regnskapsstatistikk 1980 Engroshandel *Statistics of Accounts Wholesale Trade* Sidetall 109 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1724-5
- 258 Landbruksteljing 1979 Hefte I Eigedomstilhøve — arealressursar *Census of Agriculture and Forestry 1979 Volume I Type of Ownership — Area Resources* Sidetall 290 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1725-3
- 259 Byggearealstatistikk 1980 *Building Statistics* Sidetall 91 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1726-1 ISSN 0550-7162
- 260 Lønnsstatistikk for arbeidere i bergverksdrift og industri 3. kvartal 1981 *Wage Statistics for Workers in Mining and Manufacturing* Sidetall 32 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1728-8 ISSN 0550-0435
- 261 Stortingsvalget 1981 I *Storting Elections I* Sidetall 156 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1729-6
- 262 Arkitektvirksomhet og byggeteknisk konsulentvirksomhet 1980 *Architectural and other Technical Services Connected with Construction* Sidetall 38 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1731-8
- 263 Folketalet i kommunane 1980—1982 *Population Statistics for Municipalities* Sidetall 48 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1733-4
- 264 Sosialstatistikk 1980 *Social Statistics* Sidetall 88 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1734-2 ISSN 0333-2055
- 265 Lønnsstatistikk for ansatte i jordbruk, gartnerier og hagebruk September 1981 *Wage Statistics for Workers and Salaried Employees in Agriculture and Horticulture* Sidetall 36 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1736-9
- 266 Elektrisitetsstatistikk 1980 *Electricity Statistics* Sidetall 102 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1737-7
- 267 Inntektsstatistikk 1979 *Income Statistics* Sidetall 190 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1738-5
- 268 Bilverkstader mv. 1980 *Car Repair Shops etc.* Sidetall 34 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1739-3
- 269 Lønnsstatistikk for ansatte i varehandel 1. september 1981 *Wage Statistics for Employees in Wholesale and Retail Trade* Sidetall 123 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1740-7
- 270 Lønnsstatistikk for sjøfolk på skip i innenriks rutefart November 1981 *Wage Statistics for Seamen on Ships in Scheduled Coasting Trade* Sidetall 26 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1741-5
- 271 Bygge- og anleggsstatistikk 1980 *Construction Statistics* Sidetall 76 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1742-3 ISSN 0550-029X
- 272 Helseinstitusjoner 1980 *Health Institutions* Sidetall 149 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1743-1
- 273 Industristatistikk 1980 *Industrial Statistics* Sidetall 221 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1746-6 ISSN 0078-1886
- 274 Landbruksteljing 1979 Hefte II Yrkestilhøve — Alder — Fagutdanning *Census of Agriculture and Forestry 1979 Volume II Occupation — Age — Vocational Training* Sidetall 112 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1747-4
- 275 Formuesstatistikk 1979 *Property Statistics* Sidetall 108 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1749-0
- 276 Lønnsstatistikk for ansatte i hotell- og restaurantdrift April og oktober 1981 *Wage Statistics for Employees in Hotels and Restaurants* Sidetall 45 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1750-4
- 277 Helsestatistikk 1980 *Health Statistics* Sidetall 129 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1751-2 ISSN 0332-7906
- 278 Skogavvirkning til salg og industriell produksjon 1979-80 *Roundwood Cut for Sale and Industrial Production* Sidetall 53 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1752-0
- 279 Sjøulykkesstatistikk 1981 *Marine Casualties* Sidetall 58 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1753-9 ISSN 0332-8007
- 280 Varehandelsstatistikk 1980 *Wholesale and Retail Trade Statistics* Sidetall 161 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1754-7 ISSN 0078-1959
- 281 Strukturall for kommunenes økonomi 1980 *Structural Data from the Municipal Accounts* Sidetall 124 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1755-5 ISSN 0333-3809

Rekke B

Trykt 1982 (forts.)

- Nr. 282 Fiskeristatistikk 1980 *Fishery Statistics* Sidetall 159 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1762-8
- 283 Varenomenklatur Tillegg til industristatistikk 1981 *Commodity Nomenclature Supplement to Industrial Statistics* Sidetall 212 ISBN 82-537-1763-6
- 284 Lønns- og sysselsettingsstatistikk for ansatte i skoleverket 1. oktober 1981 *Wage and Employment Statistics for Employees in Publicly Maintained Schools* Sidetall 57 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1766-0
- 285 Tjenesteyting 1980 Forretningsmessig tjenesteyting, utleie av maskiner og utstyr, renovasjon og reingjøring, vaskeri- og renserivirkosomhet *Business Services, Machinery and Equipment Rental and Leasing, Sanitary and Similar Services, Laundries, Laundry Services and Cleaning and Dyeing Plants* Sidetall 57 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1767-9
- 286 Folketallet i kommunene 1951—1980 I Østlandet *Population in Municipalities I* Sidetall 206 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1768-7
- 287 Folketallet i kommunene 1951—1980 II Sørlandet og Vestlandet *Population in Municipalities II* Sidetall 240 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1769-5
- 288 Folketallet i kommunene 1951—1980 III Trøndelag og Nord-Norge *Population in Municipalities III* Sidetall 213 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1770-9
- 289 Rutebilstatistikk 1980 *Scheduled Road Transport* Sidetall 68 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1771-7 ISSN 0550-0524
- 290 Landbruksteljing 1979 Hefte III Investeringar — Maskinar — Bygningar *Census of Agriculture and Forestry 1979 Volume III Investments — Machines — Buildings* Sidetall 200 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1773-3
- 291 Lønns- og sysselsettingsstatistikk for statens embets- og tjenestemenn 1. oktober 1981 *Wage and Employment Statistics for Central Government Employees* Sidetall 96 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1776-8 ISSN 0550-8622
- 292 Utdanningsstatistikk Videregående skoler 1. oktober 1980 *Educational Statistics Upper Secondary Schools* Sidetall 150 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1778-4 ISSN 0332-8031
- 293 Folkemengden etter alder og ekteskapelig status 31. desember 1981 *Population by Age and Marital Status* Sidetall 162 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1779-2 ISSN 0554-7170
- 294 Lavinntektsgrupper 1979 *Low Income Groups* Sidetall 95 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1780-6
- 295 Utdanningsstatistikk Grunnskolar 1. oktober 1981 *Educational Statistics Basic Schools* Sidetall 88 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1781-4 ISSN 0332-804X
- 296 Landbruksteljing 1979 Hefte IV Jordbruk *Census of Agriculture and Forestry 1979 Volume IV Agriculture — Area Utilization* Sidetall 206 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1783-0
- 297 Stortingsvalget 1981 II *Storting Elections II* Sidetall 91 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1785-7
- 298 Statistisk årbok 1982 *Statistical Yearbook of Norway* Sidetall 518 Pris kr 25,00 ISBN 82-537-1787-3 ISSN 0377-8908
- 300 Jordbruksstatistikk 1980 *Agricultural Statistics* Sidetall 118 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1788-1 ISSN 0078-1894
- 301 Veterinærstatistikk 1980 *Veterinary Statistics* Sidetall 84 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1790-3 ISSN 0303-6561
- 302 Arbeidsmarkedstatistikk 1981 *Labour Market Statistics* Sidetall 203 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1791-1 ISSN 0078-1878
- 303 Kredittmarkedstatistikk Lån, obligasjoner, aksjer mv. 1981 *Credit Market Statistics Loans, Bonds, Shares etc.* Sidetall 93 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1793-8 ISSN 0333-3744
- 304 Bygge- og anleggsstatistikk 1980 Revidert utgave *Construction Statistics Revised Edition* Sidetall 74 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1794-6 ISSN 0550-029X
- 305 Utenrikshandel 1981 I *External Trade I* Sidetall 348 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1795-4 ISSN 0078-1940
- 306 Lønnsstatistikk 1981 *Wage Statistics* Sidetall 105 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1796-2 ISSN 0078-1916
- 307 Utdanningsstatistikk Vaksenoppløring 1980/81 *Educational Statistics Adult Education* Sidetall 93 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1797-0 ISSN 0332-8058
- 308 Flyttestatistikk 1981 *Migration Statistics* Sidetall 88 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1798-9 ISSN 0550-8592
- 309 Folkemengdens bevegelse 1981 *Vital Statistics and Migration Statistics* Sidetall 79 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1799-7 ISSN 0377-8797
- 310 Lønnsstatistikk for kommunale arbeidstakere pr. 1. oktober 1981 *Wage Statistics for Local Government Employees* Sidetall 90 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1800-4
- 311 Energistatistikk 1981 *Energy Statistics* Sidetall 86 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1801-2 ISSN 0333-371X
- 312 Sivilrettsstatistikk 1981 *Civil Judicial Statistics* Sidetall 42 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1802-0 ISSN 0550-0532
- 313 Nasjonalregnskap 1970—1981 *National Accounts* Sidetall 233 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1806-3
- 314 Kulturstatistikk 1982 *Cultural Statistics* Sidetall 178 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1807-1
- 315 Jaktstatistikk 1981 *Hunting Statistics* Sidetall 60 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1810-1 ISSN 0550-0400
- 316 Oljevirkosomheten 1981 *The Oil Activities* Sidetall 77 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1812-8 ISSN 0333-2101
- 317 Framskrivning av folkemengden 1982—2025 Regionale tall *Population Projections Regional Figures* Sidetall 198 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1813-6 ISSN 0332-8015
- 318 Utenrikshandel 1981 II *External Trade II* Sidetall 336 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1816-0 ISSN 0078-1940
- 319 Skogavvirkning til salg og industriell produksjon 1980—81 *Roundwood Cut for Sale and Industrial Production* Sidetall 52 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1817-9
- 320 Levekårsundersøkelsen 1980 *Survey of Level of Living* Sidetall 206 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1819-5
- 321 Lønnsstatistikk for sjøfolk på skip i utenriksfart Mars 1982 *Wage Statistics for Seamen on Ships in Ocean Transport* Sidetall 28 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1821-7
- 322 Alkohol og andre rusmidler 1981 *Alcohol and Drugs* Sidetall 46 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1827-6 ISSN 0332-7965
- 323 Lønninger og inntekter 1980 *Wages, Salaries and Income* Sidetall 97 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1828-4
- 324 Reiselivsstatistikk 1981 *Statistics on Travel* Sidetall 130 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1829-2 ISSN 0333-208X

Rekke B**Trykt 1982 (forts.)**

- Nr. 325 Lakse- og sjøaurefiske 1981 *Salmon and Sea Trout Fisheries* Sidetall 97 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1830-6 ISSN 0550-0419
- 326 Samferdselsstatistikk 1981 *Transport and Communication Statistics* Sidetall 275 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1831-4 ISSN 0468-8147
- 327 Kredittmarkedstatistikk Fordringer og gjeld overfor utlandet 1980 og 1981 *Credit Market Statistics Foreign Assets and Liabilities* Sidetall 92 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1832-2 ISSN 0333-3736
- 328 Landbruksteljing 1979 Hefte V Husdyr *Census of Agriculture and Forestry 1979 Volume V Livestock* Sidetall 140 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1834-9
- 329 Helsepersonellstatistikk 1981 *Statistics on Health Personnel* Sidetall 140 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1835-7
- 330 Godstransport på kysten 1980 Leie- og egentransport med skip 25—3 000 br. tonn *Coastwise Transport of Goods for Hire or Reward and on Own Account by Vessels 25—3 000 Gross Tons* Sidetall 146 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1836-5
- 331 Arkitektvirksomhet og byggeteknisk konsulentvirksomhet 1981 *Architectural and other Technical Services Connected with Construction* Sidetall 38 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1841-1
- 332 Veitrafikkulykker 1981 *Road Traffic Accidents* Sidetall 184 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1843-8 ISSN 0468-8189
- 333 Arealbruksstatistikk for tettsteder *Land-Use Statistics for Urban Settlements* Sidetall 158 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1844-6
- 334 Regional dødelighet 1976—1980 *Regional Mortality* Sidetall 100 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1845-4
- 335 Byggearealstatistikk 1981 *Building Statistics* Sidetall 91 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1846-2 ISSN 0550-7162
- 336 Kredittmarkedstatistikk Private og offentlige banker 1981 *Credit Market Statistics Private and Public Banks* Sidetall 302 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1847-0
- 337 Kredittmarkedstatistikk Private kredittforetak og finansieringsselskaper 1981 *Credit Market Statistics Private Credit Enterprises and Private Financial Companies* Sidetall 106 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1848-9 ISSN 0333-3752
- 338 Statistisk varefortegnelse for utenrikshandelen 1983 Tillegg til Utenrikshandel, hefte I Sidetall 140 ISBN 82-537-1849-7
- 339 Skattestatistikk Inntektsåret 1980 *Tax Statistics Income Year 1980* Sidetall 205 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1851-9
- 340 Dødsårsaker 1981 Hovedtabeller *Causes of Death Main Tables* Sidetall 99 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1853-5 ISSN 0550-032X

Rekke B**Trykt 1983**

- Nr. 341 Økonomisk utsyn over året 1982 *Economic Survey* Sidetall 172 Pris kr 30,00 ISBN 82-537-1879-9 ISSN 0078-1924

I serien Statistiske analyser (SA) ISSN 0333-0621

- Nr. 45 Sosialt utsyn 1980 *Social Survey* Sidetall 284 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1201-4
- 46 Ressursregnskap *Resource Accounts* Sidetall 198 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1513-7
- 47 Private husholdningers forbruk i 1970-årene *Consumption of Private Households in the 1970s* Sidetall 86 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1757-1
- 48 Boligforhold og boutgifter *Housing Conditions and Housing Expenditures* Sidetall 87 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1777-6

I serien Samfunnsøkonomiske studier (SØS) ISSN 0085-4344

- Nr. 47 Fruktbarhetsutvikling og fruktbarhetsteorier Norge i et internasjonalt perspektiv *Trends and Theories in Fertility Norway in an International Context* Sidetall 120 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1236-7
- 48 Framskrivning av arbeidsstyrken 1979—2000 *Labour Force Projections* Sidetall 109 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1556-0
- 49 Fruktbarhet blant norske kvinner Resultater fra Fruktbarhetsundersøkelsen 1977 *Fertility among Norwegian Women Results from the Fertility Survey* Sidetall 349 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1621-4
- 50 Flyttemønstre Norge 1971—1974 *Patterns of Migration Norway 1971—1974* Sidetall 238 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1709-1
- 51 Utdanning og sosial bakgrunn *Education and Social Background* Sidetall 210 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1759-8
- 52 Econometrics of Incomplete Cross-Section/Time-Series Data: Consumer Demand in Norwegian Households 1975—1977 *Økonometrisk analyse av ufullstendige tverrsnittstidsserie data: Konsumeterspørselen i norske husholdninger* Sidetall 307 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1782-2

I serien Artikler fra Statistisk Sentralbyrå (ART) ISSN 0085-431X

- Nr. 126 The Consumption Function and the Life Cycle Hypothesis: An Analyses of Norwegian Household Data *Konsumfunksjonen og livsinntekthypotesen: En analyse av norske husholdningsdata* Sidetall 22 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1248-0
- 127 Estimating Economic Relations from Incomplete Cross-Section/Time-Series Data *Estimering av økonomiske relasjoner på grunnlag av ufullstendige tverrsnittstidsseriedata* Sidetall 21 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1593-5
- 128 Macroeconomic Models for Medium and Long-Term Planning *Makroøkonomiske modeller for planlegging på mellomlang og lang sikt* Sidetall 35 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1603-6
- 129 Jobb, barn og likestilling Om kvinners tilpasning til arbeid og familie *Work, Children and Equality On the Adaption of Women to Work and Family* Sidetall 24 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1617-6
- 130 Trends in Demographic Structure in Norway 1960—2000 *Endringer i befolkningsstrukturen i Norge 1960—2000* Sidetall 56 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1620-6
- 131 A Review of Models and Data in the Norwegian System of Economic Planning *En oversikt over modeller og data i norsk økonomisk planlegging* Sidetall 32 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1631-1
- 133 Using the Oil and Gas Revenues: The Norwegian Case *Virknninger av bruk av olje- og gassinntekter i Norge* Sidetall 19 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1652-4
- 134 Norwegian Fertility Survey 1977 A Summary of Findings *Fruktbarhetsundersøkelsen 1977 Et sammen- drag av resultatene* Sidetall 22 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1710-5
- 135 Fødselstallene i Norge 1950—1975 Endringsfaktorer *Births in Norway 1950—1975 Components of Change* Sidetall 81 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1716-4
- 136 MODEX — En modell for verdenshandelen og norsk eksport av bearbejdede industrivarer *A Model of World Trade and the Norwegian Export of Manufactured Goods* Sidetall 35 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1717-2
- 137 Three Decades of the Conference of European Statisticians: Past Achievements and Perspectives for the Future *Den europeiske sjefsstatistikerkonferanse gjennom tre ti-år: Mål som vart nådd og perspektiv for framtida* Sidetall 22 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1823-3

I serien Rapporter fra Statistisk Sentralbyrå (RAPP) ISSN 0332-8422

Trykt 1982

- Nr. 82/1 Praktiske eksempler på måling av latente variable: Sammenhengen mellom subjektive og objektive indikatorer på arbeidsforhold Sidetall 57 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1649-4
- 82/2 Inngåelse og oppløsning av ekteskap etter alder og varighet *Formation and Dissolution of Marriage by Age and Duration* Sidetall 77 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1650-8
- 82/3 En revidert versjon av skattemodellen LOTTE Sidetall 63 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1648-6
- 82/4 Arbeidsmiljø 1980 Noen hovedresultater Sidetall 79 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1715-6
- 82/5 Naturressurser 1981 Sidetall 29 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1651-6
- 82/6 Nettoflytting og arbeidsmarked i fylkene En foreløpig analyse av sammenhengen Sidetall 68 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1718-0
- 82/7 Arealbruk i norske byer og tettsteder Sidetall 183 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1720-2
- 82/8 Attitudes to Norwegian Development Assistance 1980 Sidetall 68 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1719-9
- 82/9 Om måling av ulikskap Sidetall 73 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1721-0
- 82/10 Levekårsundersøkelsen 1980 Dokumentasjon Del II Sidetall 88 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1722-9
- 82/11 Forbruk av fast brensel i husholdninger 1960—1980 Sidetall 41 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1735-0
- 82/12 Strukturundersøkelse for bygg og anlegg Industribygg Sidetall 58 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1732-6
- 82/13 Statistikkbrakerundersøkelsen 1980—81 Resultater fra en postundersøkelse om bruk og vurdering av offisiell statistikk Sidetall 91 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1748-2
- 82/14 Nasjonalregnskap 1975—1976 Inntekts- og kapitalkonti System og beregningsmetoder Sidetall 84 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1745-8
- 82/15 Oppfølging av Flyttemotivundersøkelsen 1972 En studie av tilbakeflytting Sidetall 93 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1784-9
- 82/16 Det norske nasjonalregnskapet Dokumentasjonsnotat nr. 12 Beregning av investering, realkapital og kapitalslit Sidetall 50 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1756-3
- 82/17 Ressursregnskap for fisk Sidetall 52 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1765-2
- 82/18 Behov for tilsynsordninger for barn 7—12 år Sidetall 32 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1772-5
- 82/19 Skatter og overføringer til private Historisk oversikt over satser mv. Årene 1969—1982 Sidetall 78 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1786-5
- 82/20 70-års feriereiser Sidetall 38 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1805-5
- 82/21 Friperioder og ferieturer Omfang og fordeling over året Sidetall 36 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1804-7
- 82/22 Siktet for forbrytelser — Hva skjer videre En undersøkelse av siktede i januar og februar 1973 *Charged for Crimes — What Happens during the Procedure A survey on Persons Charged for Crimes in January and February 1973* Sidetall 40 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1820-9
- 82/23 Bilhald og bilutgifter Sidetall 51 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1803-9
- 82/24 Metoder for framskrivning av fiskeflåtens kostnader Sidetall 57 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1818-7
- 82/25 Kvantifisering av konjunkturbarometerinformasjon Sidetall 67 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1809-8
- 82/26 Energireserver Sidetall 40 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1814-4
- 82/27 Aktuelle skattetal 1982 *Current Tax Data* Sidetall 47 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1822-5
- 82/28 Statistisk Sentralbyrå Perspektiv for 1980-årene *Central Bureau of Statistics Perspectives for the 1980s* Sidetall 40 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1826-8
- 82/29 Engrosprisstatistikk Engrosprisindeks Produsentprisindeks Sidetall 120 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1833-0

I serien Rapporter fra Statistisk Sentralbyrå (RAPP) ISSN 0332-8422 (forts.)

- Nr. 82/30 Referansearkiv for naturressurs- og forurensningsdata: Arealoppgaver i sentralforvaltningen Sidetall 132
Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1838-1
- 82/31 MODIS IV Detaljerte virkningstabeller for 1981 Sidetall 271 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1840-3
- 82/33 Undersøkelse om kopiering i skoleverket 1981/82 Sidetall 58 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1855-1
- 82/35 Planregnskap for Østfold 1981—1992 Hovedresultater Sidetall 50 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1850-0

Trykt 1983

- Nr. 83/1 Naturressurser 1982 Foreløpige nøkkeltall fra ressursregnskapene for energi, mineraler, skog, fisk og areal Sidetall 62 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1837-3

Standarder for norsk statistikk (SNS)

Standards for Norwegian Statistics (SNS)

I denne serien vil Byrået samle alle statistiske standarder etter hvert som de blir revidert. Til nå foreligger:
Nr. 1 *Kontoplanen i nasjonalregnskapet*. Andre standarder som gjelder, er trykt i serien Statistisk Sentralbyrås Håndbøker (SSH):

- Nr. 9 Standard for næringsgruppering
- 13 Standard for handelsområder
- 24 Standard for gruppering av sykdommer — skader — dødsårsaker i offentlig norsk statistikk
- 28 Standard for utdanningsgruppering i offentlig norsk statistikk
- 35 Standard for kommuneklassifisering
- 38 Internasjonal standard for varegruppering i statistikken over utenrikshandelen (SITC-Rev. 2)

Andre publikasjoner i serien SSH:

- Nr. 30 Lov, forskrifter og overenskomst om folkeregistrering
- 36 Produksjonsindeks for bergverksdrift, industri og kraftforsyning

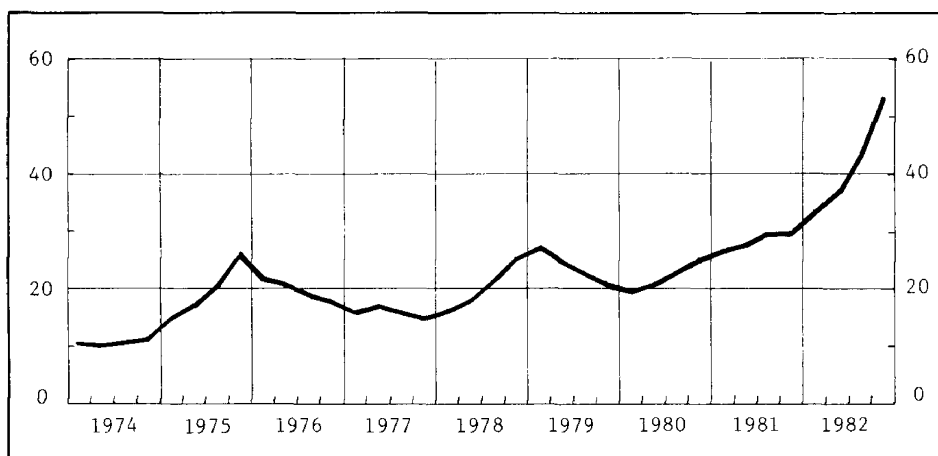
S L U T T O R D

for Økonomisk Utsyn over året 1982 fra Statistisk Sentralbyrå, vedlagt utvalgte Nasjonalregnskapstabeller.

ARBEIDSLEDIGHETEN

I løpet av de tre siste årene har arbeidsledigheten økt sterkt her i landet. Igjennomsnitt for 1982 var det ved arbeidskontorene registrert vel 41 000 arbeidsløse personer. Særlig sterk har økningen vært gjennom 1982, i desember varden sesongkorrigerede ledigheten 58 000 personer. Ifølge Statistisk Sentralbyrås kvartalsvise arbeidskraftsundersøkelse var det gjennomsnittlig 52 000 arbeidssøkere uten arbeidsinntekt i 1982. Dette utgjør 2,6 prosent av arbeidsstyrken.

Figur 1. Arbeidsløse registrert av Arbeidsdirektoratet
Sesongkorrigerede tall i tusen. 1974-82.

Den registrerte ledigheten viser store variasjoner fra fylke til fylke. Mens det i Oslo, Akershus og Vestfold var registrert om lag én prosent arbeidsløse i gjennomsnitt for 1982, var ledigheten i andre fylker på Østlandet og i Agderfylkene om lag tre prosent. I de fire nordligste fylkene var ledighetsprosenten om lag fire, høyest tall hadde Nord-Trøndelag med 4,3 prosent. Det har i de senere år ikke vært noen tendens til økt geografisk variasjon i arbeidsledigheten mellom Nord- og Sør-Norge. Den innbyrdes forskjellen mellom fylker på Sør- og Østlandet har imidlertid blitt større, særlig har ledigheten tiltatt i Østfold og Agderfylkene.

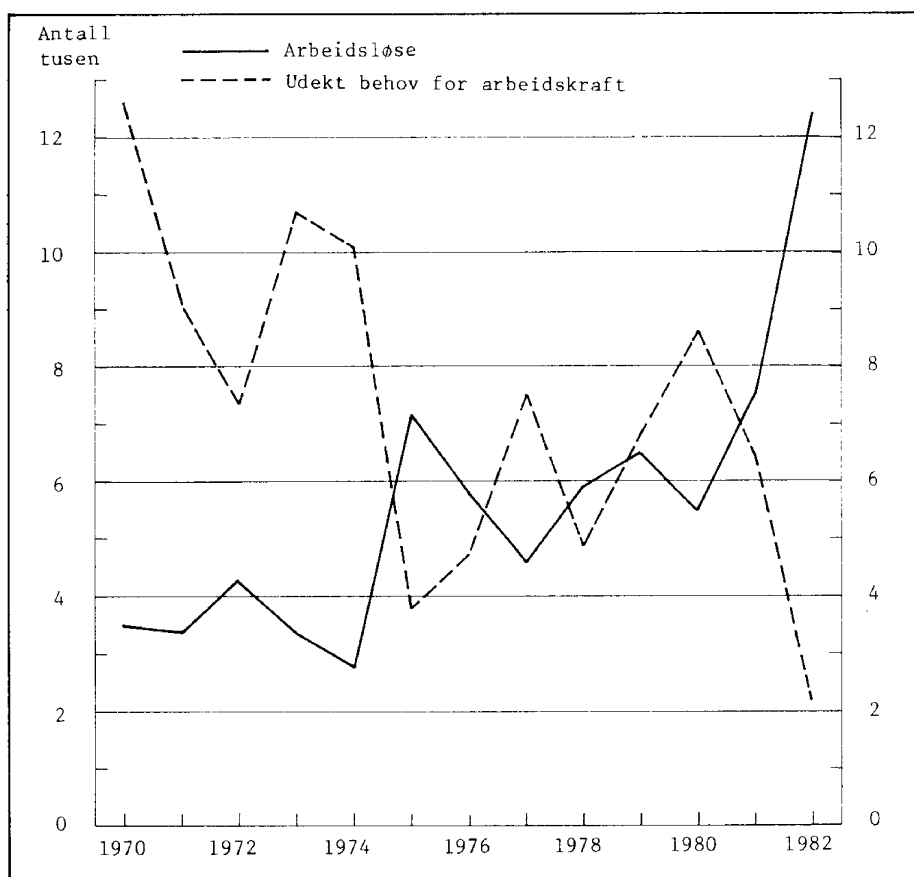
Arbeidsløsheten økte mindre blant kvinner enn blant menn i 1982, et forhold som ikke er uvanlig i en konjunkturedgang. Av kvinnene i arbeidsstyrken var 3,0 prosent arbeidssøkere uten arbeidsinntekt mot 2,8 prosent foregående år. De tilsvarende tall for menn var 2,3 prosent i 1982 og 1,5 prosent året før. En liknende utvikling mot mindre forskjell i arbeidsløshet mellom kvinner og menn fant også sted ved konjunkturedgangen fra 1974 til 1975. Dette henger sammen med at kvinner er ansatt i næringer og har yrker som berøres forholdsvis lite av konjunkturbevegelsene.

Arbeidsledigheten har særlig rammet ungdom. Hele 13 prosent av arbeidsstyrken i aldersgruppen 16 til 19 år var arbeidssøkere uten arbeidsinntekt, mot knapt 9 prosent året før. En må tilbake til 1975 for å finne en tilsvarende arbeidsledighet blant ungdom. For aldersgruppen 20-24 år var ledigheten over 5 prosent, mens den var knapt 2 prosent i aldersgruppen 24-49 år, og under én prosent i aldersgruppen 50-74 år. Forskjellene i arbeidsledighet mellom ulike aldersgrupper har vist seg å være ganske stabile. Også varigheten av arbeidsledigheten varierer til dels betydelig med alder, men den gjennomsnittlige varigheten for hver aldersgruppe har endret seg lite de siste årene.

Verken de geografiske, aldersmessige eller kjønnsmessige forskjellene i arbeidsløshetsprosentene har økt de siste årene. Beregninger som er foretatt tyder heller ikke på at den økte arbeidsledigheten skyldes endringer i arbeidsstyrkens sammensetning fordelt på kjønn og alder. Snarere er det en motsatt tendens til stede. Vurdert i sammenheng tyder alle disse indikatorene på at økningen i ledigheten neppe skyldes økende grad av mistilpasning p.g.a. stivheter og strukturelle forhold på arbeidsmarkedet, men at arbeidsmarkedet nå kjennetegnes av betydelig større tilbud enn etterspørsel.

Arbeidsdirektoratet foretar hvert år en undersøkelse for å tallfeste "udekt behov" for arbeidskraft i industri og bygge- og anleggsvirksomhet. I figur 2 er industribedriftenes udekte behov for arbeidskraft tegnet inn sammen med tallet på arbeidsløse industriarbeidere.

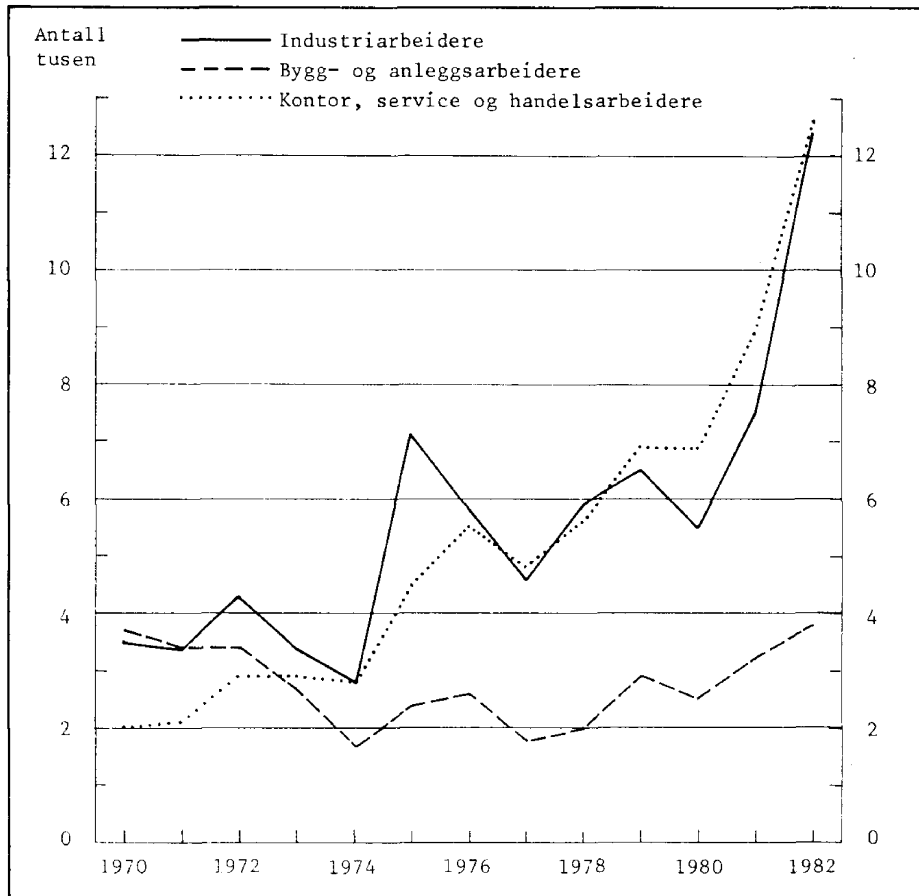
Figur 2. Antall arbeidsløse industriarbeidere og udekt behov for arbeidskraft i industrien. 1970-82.

Det framgår at industribedriftenes udekte behov for arbeidskraft i 1982 var klart lavere enn i noe tidligere år, og at det var et betydelig gap mellom antall industriarbeidere som tilbød arbeid og etterspørselen etter arbeidskraft. For bygg- og anleggsarbeidere har utviklingen de siste årene vært noenlunde den samme som for industriarbeidere. En markert avslapping på arbeidsmarkedet i 1982 bekreftes av tall fra Byråets konjunkturbarometerundersøkelser, som viser at bedrifter som ikke får utnyttet sin produksjonskapasitet p.g.a. mangel på arbeidskraft var svært lavt i 1982, sammenliknet med tidligere år.

Et bemerkelsesverdig trekk ved arbeidsmarkedet i de siste årene er at tallet på registrerte arbeidsløse med bakgrunn i administrasjon, kontor, handel eller serviceyrker har økt kraftig, særlig etter 1980 (se figur 3). I noen grad henger dette sammen med at antall funksjonærer i industrien har endret seg lite etter 1977, mens antallet økte sterkt årene før. Den vesentligste årsaken er imidlertid at ledigheten innenfor skjermede næringer har økt. Aktivitetsnivået i disse næringene er i særlig grad avhengig av den økonomiske politikk som føres innenlands.

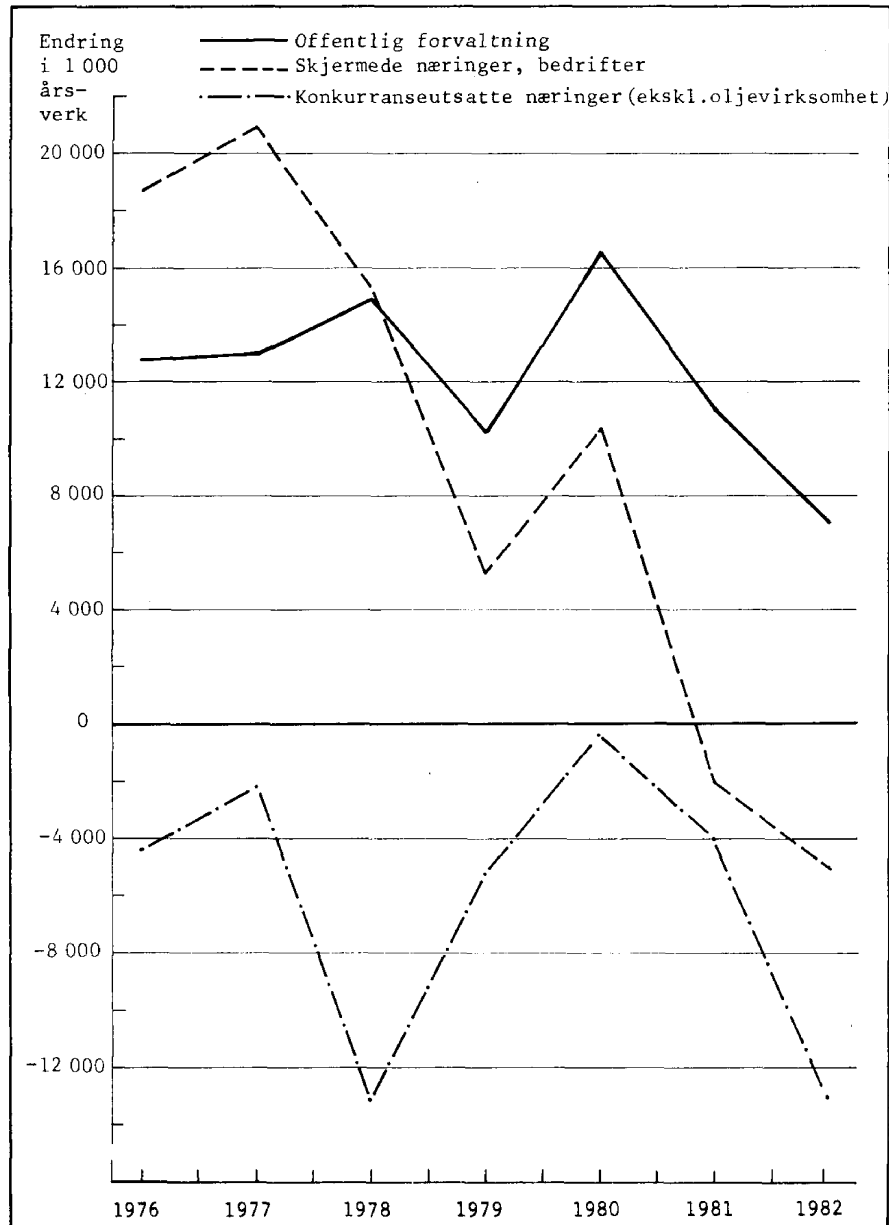
Figur 3. Antall registrert arbeidsløse etter yrke. 1970-82.

Den etter norske forhold betydelige arbeidsledigheten vi har fått synes altså å ha sin forklaring delvis i konjunkturelle forhold og delvis i den etterspørselsdempende økonomiske politikken som har vært ført av hensyn til den innenlandske pris- og kostnadsutviklingen. Det økonomiske tilbakeslaget i OECD-området siden 1980 har resultert i betydelige problemer for konkurranseutsatte næringer. Antall årsverk utført i disse næringene har fra 1980 til 1982 blitt redusert med 16 000. I skjermede næringer økte antall årsverk i perioden med bare 11 000. Det har i betydelig grad sammenheng med at den økonomiske politikken har gitt svake stimulanser til innenlands etterspørsel. Dette har medført at de skjermede - i hovedsak tjenesteytende - næringer har fått en klart svakere produksjonsutvikling enn på 1970-tallet. Gjennom siste halvdel av 1970-årene ble veksten i den samlede arbeidsstokk og reduksjonen i sysselsetting i konkurranseutsatte næringer absorbert av veksten i skjermede næringer.

Av figur 4 framgår at denne trenden nå er brutt. Mens sysselsettingen i de konkurranseutsatte næringene som før svinger betydelig fra år til år, samtidig som antall årsverk går nedover, skjer det fra 1980 en kraftig reduksjon i veksten i sysselsettingen i skjermede næringer. Spesielt bemerkelsesverdige er nedgangen i antall årsverk utført i skjermede næringer utenom offentlig forvaltning. Også veksten i offentlig forvaltning reduseres imidlertid betydelig etter 1980. Regnet i antall årsverk er nesten 80 prosent sysselsatt i skjermede næringer.

Figur 4. Årlig endring i antall årsverk. 1976-82

KONJUNKTURBILDET

Ved inngangen til 1982 regnet OECD med en moderat internasjonal konjunkturoppgang i løpet av året og en vekst i bruttonasjonalproduktet for OECD-landene totalt på 1,5 prosent fra året før. Foreløpige tall viser at landene i Vest-Europa hadde en gjennomsnittlig vekst i bruttonasjonalproduktet på mindre enn 0,5 prosent mens USA hadde en nedgang på knapt 2 prosent. Samtidig økte arbeidsløsheten i OECD-området sterkt. I annet halvår 1982 var det i OECD-landene nær 32 millioner arbeidsløse. I de europeiske OECD-landene var tallet på arbeidsløse omtrent 17 millioner, eller vel 10 prosent av arbeidsstyrken. Prisstigningen for OECD-området under ett ble etter foreløpige tall på 7,5 prosent, omtrent som ventet ved begynnelsen av året og klart lavere enn prisstigningen i 1981 på 10,6 prosent. Den lavere prisstignings-takten kan i stor grad tilskrives redusert lønnsvekst, men lavere råvarepriser har også gitt et viktig bidrag. Som følge av redusert eksportvekst til land utenfor OECD-området ble OECD-landenes underskudd på betalingsbalansen overfor resten av verden forverret fra 1981 til 1982. De ikke-oljeproduiserende utviklingslandene er blitt hardt rammet av fallet i råvareprisene, stagnerende aktivitetsnivå i industri-landene og økt rentenivå, noe som har svekket deres muligheter for både å håndtere stor utenlandsgjeld og å finansiere sin importtterspørsel.

Det er i ettertid klart at en ved utarbeidningen av tidligere prognoser har overvurdert mulighetene for å få til et internasjonalt oppsving basert på uendret økonomisk politikk. Dette skyldes både at en i for liten grad har tatt hensyn til de internasjonale ringvirkninger av at toneangivende land samtidig fører en restriktiv politikk for å dempe inflasjonen, og at en har lagt til grunn for optimistiske anslag for importetterspørselen fra land utenfor OECD-området.

Også norsk økonomi viste i 1982 i stor grad de samme svakhetstrekkene som andre OECD-land. Bruttonasjonalproduktet var omtrent uendret fra året før, antall arbeidsløse steg kraftig og overskuddet på driftsbalansen overfor utlandet ble redusert. Samtidig steg prisene fortsatt sterkt. Konjunktursvikten i norsk økonomi ble stadig mer markert i løpet av året og gav seg uttrykk både i et økende antall arbeidsløse, avtakende industriproduksjon, økende lagerbeholdninger, nedgang i tallet på igangsatte bygg og redusert detaljomsetningsvolum. Konjunkturforløpet i vårt eget land var sterkt påvirket av den svake markedsutviklingen ute og av økt priskonkurranse for den konkurranseutsatte delen av norsk næringsliv, men også den innenlandske politikken - som tok sikte på dempe etterspørselen av hensyn til pris- og kostnadsstigningen - bidro til å redusere aktivitetsnivået og dermed forsterke nedgangen. Et stabiliserende element i konjunkturforløpet i 1982 var investeringsetterspørselen fra oljevirksomheten, som klart motvirket effektene av redusert investeringsetterspørsel fra øvrige private og offentlige sektorer.

En svak oppgang i den tradisjonelle vareeksporten - som tilsynelatende passerte en konjunkturbunn i 1. kvartal 1981 - stanset opp mot slutten av året, og slo deretter over i nedgang gjennom 1982. Den norske eksportvareproduksjonen reagerte raskt på omslaget nedover i vareeksporten, men ikke kraftig nok til å hindre at lagrene av norskproduserte varer for eksport vokste sterkt gjennom 1982. I 3. kvartal lå de på høyde med det unormalt høye nivået i "motkonjunkturpolitikk-perioden" 1975-1977. Til forskjell fra den gang foregikk lageroppbyggingen i 1982 uten at bedriftene fikk støtte til lagerhold og til et vesentlig høyere rentenivå, og bedriftene fant det etterhvert nødvendig å skjære ned produksjonen ytterligere. I annet halvår nådde tallet på driftsinnskrenkninger (oppsigelser, permisjoner og innskrenket arbeidstid) et betydelig nivå, og fra 2. til 4. kvartal ble eksportvareproduksjonen (sesongkorrigert) redusert med 8,3 prosent. For de norske eksportbedriftene var situasjonen også preget av at de utenlandske kundene satt med store lagre av innsatsvarer, noe som presset prisene og svekket lønnsomheten. Valutakursjusteringene høsten 1982 innebar en depresiering av norske kroner med omtrent 4 prosent. Virkningene for norsk næringsliv av valutakursjusteringene er imidlertid svært forskjellig fra bransje til bransje, avhengig av produkttype og konkurrentland. De svenske og finske devalueringer rammet i stor grad næringer som fra før av hadde problemer, særlig treforedling og trevareindustri. Virkningene ble umiddelbart forsøkt kompensert av støttetiltak, bl.a. i form av redusert elektrisitetsavgift og økt timeverkstilskudd.

Da oppgangen i eksport og eksportvareproduksjonen ble avbrutt mot slutten av 1981 var kapasitetsutnyttelsen i norsk industri fortsatt lav, etter i hovedsak å ha vært i nedgang siden den siste konjunkturtoppen vinteren 1980. Lønnsomhetsutviklingen ved utgangen av 1981 motiverte heller ikke til økte investeringer. Dessuten var industriinvesteringene i 1980, 1981 og utover i 1982 sterkt påvirket av fullføringen av enkelte større investeringsprosjekter innen treforedling og aluminiumsindustri. Industriinvesteringene passerte dermed en konjunkturtopp i 4. kvartal 1981 og falt deretter sterkt gjennom 1982. Den underliggende tendensen i ordreindeksen for verkstedprodukter (utenom transportmidler og oljeplattformer mv.) for hjemmemarkedet, som i noen grad kan tas som en indikator på den konjunkturbestemte innenlandske investeringsetterspørselen, har vært i nedgang helt siden slutten av 1980. Kapasitetsutnyttelsen i norsk industri i annet halvår 1982 var i følge Statistisk Sentralbyrås konjunkturbarometer på det laveste nivå siden barometeret ble etablert i 1973.

Den offentlige sektors investeringsetterspørsel gikk betydelig ned i 1982 og forsterket således virkningene av nedgangen i industriinvesteringene. De to siste årene er investeringene i offentlig sektor redusert med nær 15 prosent, regnet i volum.

Samlet gikk investeringsvolumet utenom oljevirksomhet ned med 4,4 prosent fra 1981 til 1982. Samtidig økte importen av investeringsvarer.

Når nedgangen i industriens investeringsvareproduksjon i 1982 likevel ikke ble sterkere enn 2,7 prosent regnet fra året før, må dette tilskrives den sterke veksten i investeringsetterspørselen fra

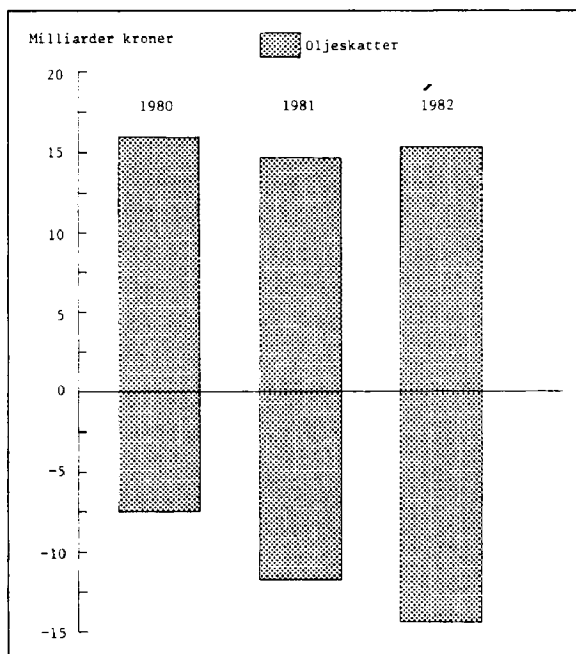
oljevirkksomheten, inklusive oljeplattformer under arbeid. Investeringsundersøkelsen fra oljevirkksomheten viste i alt en volumøkning på 1,9 milliarder kroner, regnet i 1975-priser. Til sammenligning var nedgangen i industriinvesteringene på vel 1 milliard kroner og nedgangen i investeringene i stat og kommune nær 0,7 milliarder kroner. Boliginvesteringene var omtrent uendret fra 1981 til 1982. Også i de øvrige sektorene sett under ett var det liten endring i investeringsvolumet.

1982 ble altså preget av et samtidig fall i eksportvare- og investeringsvareproduksjonen. Virkningene på total industriproduksjon ble forsterket ved at også konsumvareproduksjonen sviktet. Særlig sterk var nedgangen mot slutten av året. Selv om en del av nedgangen kan forklares ved reduserte markedsandeler, særlig for møbler, tekstil- og bekledningsprodukter, må den også ses i sammenheng med at den totale konsumvareundersøkelsen utviklet seg svakt gjennom 1982 ifølge sesongkorrigerte tall for detaljomsetningsvolumet. En kunne ha ventet at lønnsoppgjøret våren 1982 ville slå ut i økt varekonsum utover sommeren, men det ser ikke ut til å ha vært tilfelle. Særlig var utviklingen i detaljomsetningsvolumet svak fra 3. til 4. kvartal, noe som kan ha hatt sammenheng med streiken ved Vinmonopolet og en sterk vekst i grensehandelen. For året som helhet var det en sterk vekst i tjenestekonsumet - særlig av feriereiser til utlandet - samtidig som prisene på varegrupper med lav priselastisitet (matvarer, tobakk, helespleie) økte spesielt sterkt. Vekstimpulsene fra det offentlige konsumet var klart svakere i 1982 enn i året før. Riktig nok var det fortsatt en viss vekst i den offentlige sektors etterspørsel etter arbeidskraft, men kjøp av varer og tjenester til konsumformål gikk ned, regnet i volum.

DEN ØKONOMISKE POLITIKKEN

I Nasjonalbudsjettet for 1982 ble det lagt vekt på å dempe etterspørselsveksten både gjennom finans- og kredittpolitikken. Regjeringsskiftet høsten 1981 førte ikke til vesentlige endringer i dette opplegget. Det ble imidlertid foretatt endringer på inntekts- og utgiftssiden i Statsbudsjettet ved at det ble gitt visse lettelser i personskattene og ved at de offentlige utgifter ble redusert. Siktemålet var at tiltakene på lengre sikt skulle bidra til lavere pris og kostnadsstigning og bedring i næringslivets konkurransevne. I penge- og kredittpolitikken var målet å gjennomføre en stram regulering slik at den samlede kreditttilførsel vokste mindre enn nasjonalproduktet, men slik at næringslivet samtidig ble sikret tilstrekkelig tilgang av kreditt til investeringer. Av de tiltak som skulle bidra til å trekke innkjøpekraft fra husholdningene, kan nevnes salg av inflasjonssikre Verdi-Spar-obligasjoner med garantert realrente og en betydelig økning av beløpene for sparing med skattefradrag.

Figur 5. Overskudd før lånetransaksjoner inklusive og eksklusive oljeskatter for stats- og trygdeforvaltningen. Mld. kr.

Virkninger av den økonomiske politikken kan leses ut av målstørrelser som sysselsetting, priser, inntekter mv. Disse størrelser er omtalt andre steder i Sluttordet. Ved vurdering av hvordan finans- og kredittpolitikken virker på aktiviteten i økonomien, har det de siste årene vært lagt stor vekt på finanspolitiske hovedstørrelser som overskudd før lånetransaksjoner, statens utgifter til kjøp av varer og tjenester og likviditetstilførselen til publikum. I 1982 utgjorde overskudd før lånetransaksjoner for stats- og trygdeforvaltningen (medregnet skatteoppkreverkonti) 15,3 milliarder kroner. Dette tilsvarer 4,2 prosent av bruttonasjonalproduktet, mot 4,5 prosent i 1981 og 5,6 prosent i 1980. Ved vurdering av budsjettoverskuddet på det innenlandske etterspørselsnivå holdes ofte oljeskattene utenom fordi en økning i beskatning av utenlandske oljeselskaper normalt bare får små virkninger for etterspørselsnivået i Norge. Oljeskattene innebærer imidlertid at staten kan redusere sine gjeldsforpliktelser og dermed renteutgiftene på statsbudsjettet. Følgelig vil det offentliges budsjettbalanse eksklusive oljeskatter likevel bli påvirket av utviklingen i oljeinntektene. Når en holder både oljeskatter, renteutgifter til utlandet og overføringer til utlandet utenom budsjettbalansen, var det et underskudd før lånetransaksjoner på 9,6 milliarder kroner. Dette tilsvarer 3,3 prosent av bruttonasjonalproduktet eksklusiv sjøfart og oljevirkksomhet, mot 2,7 prosent i 1981 og 1,4 prosent i 1980. Når en skal vurdere virkningene av budsjettbalansen på det innenlandske etterspørselsnivå, må en også ta hensyn til at de realiserte budsjett-tallene påvirkes av aktivitetsnivået i økonomien.

Svekkelsen i budsjettbalansen i 1982 utenom oljeskatter skyldtes bl.a. at overføringene vokste sterkere enn skatteinntektene. Andelen av bruttonasjonalproduktet utenom oljevirkksomhet og sjøtransport som gikk til statlig konsum og investeringer utgjorde 10,8 prosent, en svak nedgang i forhold til 1981.

Finanspolitikken har betydning for etterspørselen også gjennom den virkning den har for likviditetstilførselen til publikum. Foruten det offentliges budsjettpolitikk vil bankenes kredittilførsel og utviklingen i utenriksøkonomien påvirke publikums likviditet. Publikums beholdning av kontanter, innskudd i private og offentlige banker (unntatt sparing med skattefradrag) og ubenyttede kassakreditter og byggelån økte i 1982 etter foreløpige anslag med bare 9 prosent mot 11,6 prosent i 1981. Bidraget til likviditetsveksten var lavere enn året før både fra forretnings- og sparebankene og ved statens lånetransaksjoner.

Det finanspolitiske opplegget innebar en justering av skattesatser og fradrag for å motvirke en reell skatteskjerpelse. Ordningen for sparing med skattefradrag ble betydelig utvidet, og i tillegg ble det innført skattefradrag for sparing i aksjefond. De direkte skatter for personer viste en vekst på 10,9 prosent mot 7,7 prosent i 1981.

Med virkning for inntektsåret 1982 ble det gjennomført endringer i den direkte beskatning av næringsdrivende og selskaper. Satsen for formueskatt ble redusert med 0,1 presentenhet til 0,6 prosent. Det ble innført adgang til avsetning til konsolideringsfond. I tillegg ble det gjennomført en tilstramming av ordningen med avsetting etter distriktsskatteloven ved at sikkerhet for skatter som hovedregel skal stilles i form av bundet bankinnskudd. Et viktig revisjon av bedriftsbeskatningen ble gjennomført fra inntektsåret 1982 ved overgang til avskrivninger etter saldometoden.

I forbindelse med de svenske og finske devalueringene høsten 1982, ble fritaket for investeringsavgift utvidet fra 1. november til å omfatte ikke-aktiverbare investeringer. Fra og med 4. kvartal 1982 ble også elektrisitetsavgiften for enkelte bransjer redusert. For andre indirekte skatter var det bare mindre endringer i satsene i 1982. De viktigste endringene gjaldt sukkeravgiften og tobakks- og alkoholavgiftene. Subsidiene på fisk falt bort, og det var reduksjon i subsidiene på mel. Ordningen med timeverkstøtte til enkelte industrigrener ble utvidet fra og med 4. kvartal 1982. Samlet økte de indirekte skattene fratrukket subsidier med 9,2 prosent mot 14,4 prosent året før, når avgift for oljeutvinning mv. holdes utenom. Trygdeutbetalinger og andre stønader vokste med 14,5 prosent.

Statens påløpte skatter og avgifter på oljevirkksomhet var i 1982 29,7 milliarder kroner, mot 26,4 milliarder kroner i 1981 og 23,5 milliarder kroner i 1980.

Det penge- og kredittpolitiske opplegget innebar en relativ stram regulering. For å begrense utlånene fra de private bankene ble sparebankene fra mars underlagt direkte utlånsregulering. Overfor forretningsbankene ble det ført en stram likviditetspolitikk som medførte at mange banker tok opp betingede lån i Norges Bank. Slike lån innebærer at bankene blir underlagt direkte utlånsregulering. Ved utgangen av 1982 var banker som sto for 60 prosent av forretningsbankenes utlånsramme underlagt disse restriksjoner. Kredittinstitusjonenes garantier for lån i det uregulerte markedet vokste kraftig i 1982 i likhet med året før. Garanterte lån på dette markedet vokste med hele 2,7 milliarder kroner de siste 12 månedene fram til utgangen av 3. kvartal. Til sammenligning kan nevnes at de veiledende tall for utlånsøkning fra forretnings- og sparebankene i 1982 ble 11 milliarder etter flere justeringer i løpet av året.

De private bankenes og livsforsikringssekskapenes utlånsrenter styres ved renteerklæringer fra Finansdepartementet. Rentenivået på bankenes utlån på mellomlang og lang sikt ble i juni justert opp med 0,5 prosentenheter til 12,5 prosent. Samtidig ble livsforsikringssekskapenes utlånsrenter økt med 0,5 prosentenheter til 11,0 prosent. Denne rentesatsen ble ytterligere justert opp til 12,0 prosent ved fremleggelse av nasjonalbudsjettet for 1983.

Den totale innvilgningsramme for statsbankene var i 1982 12,4 milliarder kroner, vel 1 milliard kroner mer enn i 1981. I de tre første kvartalene steg utlånene med 5,3 milliarder eller 5,6 prosent, mens veksten i samme tidsrom i fjor var i underkant av 7 prosent.

For å sikre gjennomføringen av statens låneprogram ble renten på statsboligasjoner satt opp med en prosentenheter i januar 1982 til henholdsvis 12,5 og 13 prosent på 5 og 10 års statslån. I 1982 var det en sterk reduksjon i bedriftenes låneopptak på obligasjonsmarkedet. Kredittforetakenes låneopptak var fortsatt regulert. Rentenivået på det private obligasjonsmarkedet steg med om lag en prosentenheter i løpet av året.

Valutakursen for norske kroner er basert på en kurvindeks som er fastsatt ut fra et veid gjennomsnitt av kursene for utenlandske valutaer sett i forhold til deres gjennomsnittlige middelkurs for august 1978. Norges Bank kjøper og selger valuta for å holde kroneverdien innenfor rimelige svingningsmarginer i forhold til basisverdien for kurvindeksen. Med virkning fra 2. august 1982 ble vektene i indeksen endret. Mens vektene tidligere var basert på andelen av den bilaterale samhandel mellom Norge og andre land, skal de nå i prinsippet også ta hensyn til konkurranseforhold på tredjelandsmarkeder. Endringen innebar at dollarens vekt i kursindeksen ble redusert fra 25 til 11 prosent, mens vekten for valutaene i det europeiske valutasystem EMS ble satt opp fra 46 til 58,7 prosent. Det nye vektgrunnlaget ga en indeks som lå 3 prosent over den gamle, og da kurssystemet for øvrig ikke ble endret, førte dette til en tilsvarende nedskrivning av norske kroner.

For å bedre norsk næringslivs konkurransevne ble kronen ytterligere nedskrevet med 3 prosent fra 6. september. I tillegg sank den norske krone med 2,7 prosent i forhold til andre lands valutaer som følge av at Sverige og Finland devaluerte med henholdsvis 16 og 10 prosent høsten 1982, idet svenske kroner og finske mark inngår i vektgrunnlaget for kurvindeksen. Fra slutten av juli til midten av oktober steg verdien av norske kroner i alt med henholdsvis 5,6 og 1,4 prosent i forhold til svenske kroner og finske mark. I forhold til andre europeiske valutaer og amerikanske dollar gikk verdien av norske kroner ned med henholdsvis 11 og 14 prosent.

For deler av norsk næringsliv betydde kursendringene en bedret konkurranse situasjon, men bedrifter som konkurrerer med svenske og finske bedrifter, fikk forverret sin konkurransevne. Dette gjaldt særlig treforedling og trevareindustri. Det ble satt i gang en rekke tiltak for å motvirke de negative effektene av den svenske og finske devalueringen, delvis med virkning fra 4. kvartal 1982.

PRODUKSJON OG ETTERSPÒRSEL

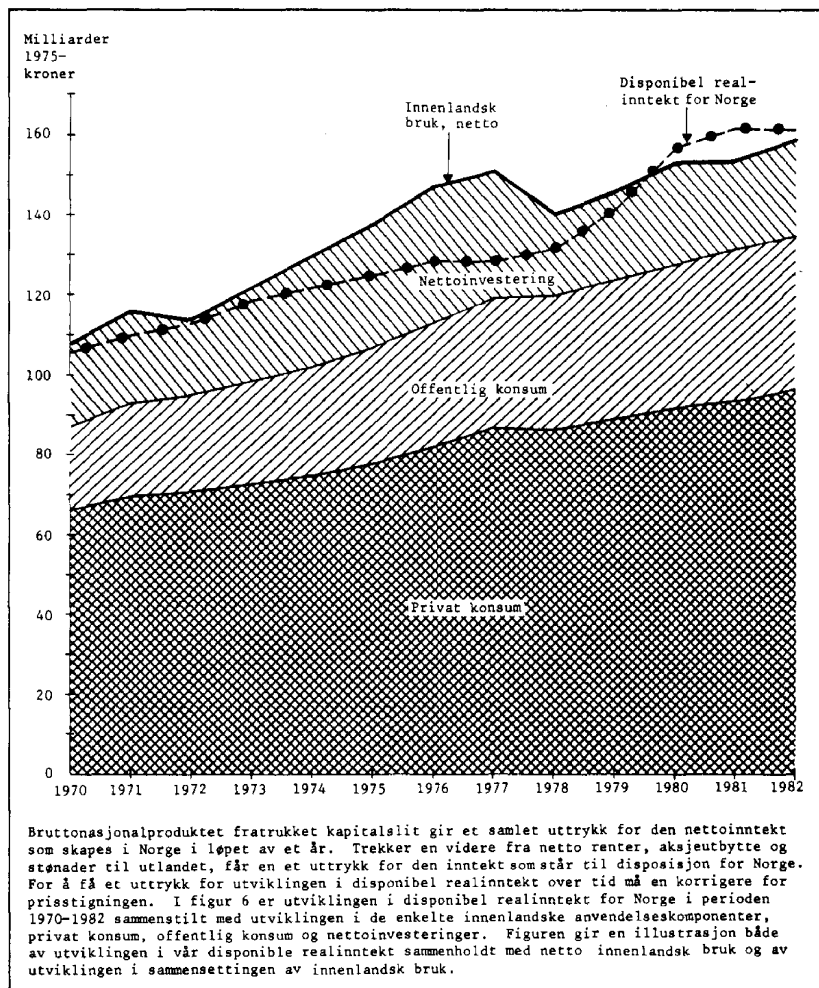
Bruttonasjonalproduktet var i 1982 omlag uendret fra 1981, målt i 1975-priser. Det er første gang siden 1958 at bruttonasjonalproduktet i Norge ikke har økt fra et år til det neste. Siden veksten fra 1980 til 1981 også var svært beskjeden (0,3 prosent), innebærer utviklingen de siste to årene et markert brudd med den jamne veksten i bruttonasjonalproduktet på 4-5 prosent pr. år vi hadde på 1970-tallet.

Antall årsverk utført i norsk økonomi ble redusert ved 0,5 prosent i 1982. Reduksjonen motsvares av en like stor økning fra 1980 til 1981 slik at sysselsettingen målt i årsverk har endret seg lite den siste toårsperioden sett under ett. Det har likevel vært en viss vekst i antall sysselsatte. Til sammenligning økte sysselsettingen målt i årsverk med 1,4 prosent i gjennomsnitt pr. år fra 1975 til 1980.

Etter at olje- og gassproduksjonen i en rekke år har bidratt til å trekke veksten i bruttonasjonalproduktet oppover, har produksjonen vært omtrent uendret de to siste årene. Produksjonen av olje og gass var i 1982 48,9 mill. tonn olje-ekvivalenter. Bruttoproduktet i oljevirksomhet (utvinning, boring og rørtransport) gikk i volum ned med 0,2 prosent i 1982, mens det året før var en nedgang på 1,7 prosent. Regnet som andel av bruttonasjonalproduktet i løpende verdi utgjorde oljevirksomheten i 1982 17 prosent, om lag det samme som året før.

Produksjonsutviklingen viser også i 1982 store ulikheter fra næring til næring. I industrien ble bruttoprodukt og sysselsetting redusert med henholdsvis 2,6 og 3,0 prosent, som er en sterkere nedgang enn det som er registrert de siste årene. I jordbruk og fiske økte bruttoproduktet med om lag 3,5 prosent. Bruttoproduktet i skogbruket ble redusert med hele 8,5 prosent, etter en svært sterk økning fra 1980 til 1981. Bruttoproduktet i bygge- og anleggsvirksomhet økte i 1982 med 0,6 prosent og i kraft- og vannforsyning med 0,7 prosent. Utviklingen i utenriks sjøfart viste fortsatt nedgang, idet bruttoproduktet i 1982 lå hele 13,8 prosent lavere enn i 1981. I bank- og forsikringsvirksomhet økte bruttoproduktet med vel 11 prosent, mens det i annen tjenesteyting utenom offentlig forvaltning ikke var vekst i bruttoproduktet. Bruttoproduktet i offentlig forvaltning økte med 1,9 prosent.

Figur 6. Disponibel realinntekt for Norge og innenlandsk bruk til privat konsum, offentlig konsum og nettoinvesteringer. 1970-1982

Mønsteret i fordelingen av bruttonasjonalproduktet på hovedkomponenter har de siste årene vist nye trekk. I underkant av 49 prosent av bruttonasjonalproduktet gikk i fjor til privat konsum. Dette er en stigning fra foregående år, men andelen var fortsatt lavere enn i noe år på 1970-tallet. Andelen som gikk til offentlig konsum i 1982 var 19 prosent, om lag uendret fra året før. Investeringsandelen steg med nær 1 prosentpoeng til 26 prosent fra 1981 til 1982, men andelen ligger fortsatt markert under nivået fra 1970-årene. Eksportoverskuddet målt som andel av bruttonasjonalproduktet var i 1982 i underkant av 6 prosent, andelen var dermed noe lavere enn i 1981 etter at den hadde steget de nærmest foregående årene.

Det private konsumet hadde i 1982 en volumvekst på 1,9 prosent, noe sterkere enn året før (1,3 prosent). En betydelig del av veksten falt på nordmenns konsum i utlandet, som økte med hele 12,0 prosent i 1982. Av de spesifiserte konsumpostene var det i 1982 en sterk reduksjon i konsumet av drikkevarer og tobakk og en sterk vekst i konsumet av transport, post og teletjenester.

Det offentlige konsumet steg med 0,9 prosent i 1982, for underpostene var veksten -0,1 prosent på statlig sivilt konsum, 0,7 prosent på statlig militært konsum og 1,5 prosent på kommunalt konsum. Offentlig sivilt konsum viser klart lavere vekst enn tidligere, mens den lave registrerte veksten i militært konsum har sammenheng med forskjell i føringsmåte for militært materiell mellom nasjonalregnskapet og statsregnskapet.

Bruttoinvesteringene i fast realkapital utenom oljevirksomhet var 4,4 prosent lavere i 1982 enn året før målt i 1975-priser. I industrien var det i 1982 en reduksjon i investeringene på 13,4 prosent, mens det året før var en omtrent like stor økning. I 1982 var det en betydelig investeringsvekst i næringsgruppen varehandel, hotell- og restaurantdrift og forretningsbygg (13,9 prosent), mens det var en sterk reduksjon i investeringene innenfor gruppen offentlig, sosial og personlig tjenesteyting (7,5 prosent). Utviklingen innenfor den siste gruppen påvirkes sterkt av reduksjonen i investeringene i kommuneforvaltningen i de siste årene. Boliginvesteringene hadde en svak vekst fra 1981 til 1982 (0,7 prosent).

Bruttorealinvesteringene i oljevirksomhet ble redusert i volum med nær 30 prosent fra 1981 til 1982. Siden bygging av nye oljeplattformer registreres som lagerinvesteringer så lenge byggingen pågår, er det imidlertid nødvendig å se utviklingen av realinvesteringene i oljevirksomheten i sammenheng med utviklingen av lagerinvesteringene. Det var i 1982 en lagerøkning som følge av økt beholdning av oljeplattformer under arbeid på 4,3 milliarder kroner i løpende priser, mens det i 1981 var en tilsvarende lagerreduksjon på 4,1 milliarder kroner. Lagerbeholdninger utenom oljeplattformer under arbeid økte med 2,4 milliarder kroner i løpende priser i 1982.

Eksportverdien av varer og tjenester økte fra 1981 til 1982 med 5,7 prosent. Målt i 1975-priser var det imidlertid en nedgang på 1,7 prosent. Verdien av råolje- og naturgasseksporten økte med 10,6 prosent, mens volumet sank med 0,4 prosent. Verdien av vareeksporten utenom skip, oljeplattformer, råolje og naturgass ble redusert med 0,7 prosent; volumnedgangen var på 3,4 prosent. Verdien av den samlede tjenesteeksporten økte med 2,2 prosent; volumet ble imidlertid redusert med hele 7,3 prosent.

Importen av varer og tjenester steg i 1982 med 11,3 prosent regnet i verdi, i volum var økningen 5,6 prosent. Importprisøkningen var også i fjor noe svakere enn eksportprisøkningen, men forskjellen var betydelig mindre enn de nærmest foregående årene. Verdien av vareimporten økte med 11,2 prosent; holdes import av skip og oljeplattformer utenfor, var verdiøkningen 8,3 prosent, mens det var en volumøkning på 4,9 prosent. Tjenesteimporten økte med 11,6 prosent i verdi, volumøkningen er beregnet til 2,0 prosent.

Byrået har utført beregninger for å kartlegge faktorene bak produksjonsutviklingen fra 1981 til 1982. Beregningene viser at veksten i privat konsum isolert sett trakk bruttonasjonalproduktet opp med vel 0,2 prosentpoeng, mens utviklingen i offentlig konsum førte til en vekst på noe under 0,2 prosentpoeng. Reduserte investeringer i fast realkapital, og spesielt innenfor oljevirksomhet, trakk produksjonsveksten betydelig ned i 1982. Dette ble imidlertid mer enn oppveid av veksten i lagerinvesteringer, slik at bruttoinvesteringer totalt førte til en vekst i bruttonasjonalproduktet på vel 0,3 prosentpoeng. Den moderate volumnedgangen i eksport av råolje og naturgass i 1982 trakk veksten i bruttonasjonalproduktet ned med vel 0,1 prosentpoeng, mens den betydelige reduksjonen i eksporten av skipsfartstjenester trakk produksjonsveksten ned med 0,4 prosentpoeng. Den øvrige eksporten ga en svakt positiv vekstimpuls og førte isolert sett til en vekst i bruttonasjonalproduktet på 0,2 prosentpoeng. Reduserte markedsandeler for importkonkurrerende industri bidro til en reduksjon i den innenlandske produksjonsveksten på om lag 0,5 prosentpoeng i 1982.

PRISER OG LØNNINGER

Konsumprisindeksen steg med 11,3 prosent fra 1981 til 1982. Fra 1980 til 1981 var prisstigningen 13,6 prosent. Veksten i konsumprisindeksen er således dempet fra 1981 til 1982, men er fremdeles høy sammenliknet med den gjennomsnittlige veksten på 8,4 prosent for 1970-årene.

Et samlet uttrykk for prisstigningen i Norge har en i nasjonalregnskapets prisindeks for varer og tjenester levert til innenlandsk sluttanvendelse. Denne steg med 10,3 prosent fra 1981 til 1982. Prisindeksen for privat konsum gikk opp med 11,9 prosent, og prisindeksen for offentlig konsum steg med 11,0. Prisindeksen for bruttoinvesteringer i fast kapital steg med 7,4 prosent.

Prisstigningen i 1982 må for en stor del forklares ut fra innenlandske forhold. Bedriftenes lønnskostnader pr. utførte årsverk økte forholdsvis sterkt, med 11,7 prosent. Lønnsveksten var særlig sterk i en del tjenesteytende sektorer. Økte avgifter og reduserte subsidier bidro også til prisøkning. Også offentlig fastsatte priser har bidratt til prisstigningen, men prisimpulsene fra jordbruksprisene var svakere enn i 1981. Foreløpige nasjonalregnskapstall tyder dessuten på at fortjenestemarginene også i 1982 har økt i en del tjenesteytende næringer, særlig i bankvirksomhet, hotell- og restaurantdrift og i kraft- og vannforsyning.

Handelsstatistikkens prisindekser for import- og eksportvarer viste svakere prisvekst for disse varegruppene i 1982 enn i de to foregående år. I gjennomsnitt for de tre første kvartaler av 1982 var prisindeksen for eksportvarer 5,7 prosent høyere enn tilsvarende periode året før. Årene 1980 og 1981 steg denne indeksen h.h.v. 30,3 prosent og 15,5 prosent. Den reduserte veksten i eksportprisene skyldtes for en stor del at prisen på råolje regnet i norske kroner var omtrent uendret fra foregående år. Importprisene har vist enda svakere vekst, gjennomsnittsindeksen for de tre første kvartaler lå 2,9 prosent over samme periode foregående år. Det var imidlertid stor variasjon i importutviklingen for de ulike varegruppene.

Konsumprisindeksens delindekser for de ulike konsumgrupper viser at gruppen drikkevarer og tobakk hadde den sterkeste prisstigningen, med 17,3 prosent. Gruppene matvarer og helsepleie hadde også sterkere prisvekst enn gjennomsnittet (13,9 og 13,2 prosent), noe som bl.a. kan forklares med omlegging av subsidiepolitikken og økte egenandeler. Konsumgruppene klær og skotøy, møbler og husholdningsartikler, reiser og transport, hadde alle en prisstigning i underkant av 10 prosent.

I 1982 var det tariffoppgjør for de fleste lønnstakergrupper. Innen LO/NAF - området ble oppgjøret foretatt forbundsvist, men med visse felles retningslinjer. Oppgjøret resulterte i et generelt tillegg på kr 2.- pr. time, noe varierende spesielle tillegg fra forbund til forbund, og ytterligere tillegg pr. 1. oktober 1982 for lavlønnsfag. Det er anslått at dette oppgjøret medførte en lønnsvekst på ca. 4,5 prosent fra 1981 til 1982. Oppgjøret i stat og kommune ga en lønnsvekst på h.h.v. 5,6 og 5,9 på årsbasis fra 1981 til 1982.

Lønnsglidningen fra 1. kvartal 1981 til 1. kvartal 1982 er beregnet til 5,8 prosent. Foreløpige og usikre beregninger tyder på noe sterkere lønnsglidning i 2. og 3. kvartal. Den foreløpige lønnsindeksen for industriarbeidere viser at gjennomsnittlig timefortjeneste for menn og kvinner lå h.h.v. 9,2 og 10,3 prosent høyere i de tre første kvartalene 1982 enn i samme periode året før.

På grunn av lengre ferie og økt fravær i 1982 sammenlignet med 1981, har antall utførte årsverk gått ned i forhold til antall betalte årsverk. Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall økte lønn pr. utført lønnstakersårsverk med 11,8 prosent fra 1981 til 1982. Økningen i lønn pr. betalt årsverk anslås til omkring 11 prosent, altså lavere enn konsumprisindeksen. Reallønn pr. lønnstakersårsverk har sunket hvert år siden 1977.

INNETEKTER OG INNETEKSTFORDELING

I Nasjonalregnskapet beregnes for hver næring en faktorinntekt, som etter fradrag av lønns-kostnader gir driftsresultat som residual. Usikkerheten er stor, særlig for driftsresultatet og fordelingen av dette på næringer. De foreløpige tall for de siste år viser erfaringsmessig betydelige feilmarginer. Det er grunn til å understreke at driftsresultatet ikke gir uttrykk for lønnsomhet i bedriftsøkonomisk forstand, spesielt tas det ikke hensyn til utviklingen i direkte skatter eller rentekostnader.

De foreløpige nasjonalregnskapstallene viser at den samlede nominelle faktorinntekten økte med vel 11 prosent fra 1981 til 1982, mot vel 15 prosent året før. Faktorinntekten deflatert med prisindeksen for innenlandsk bruk av varer og tjenester (inklusive lagerendring, eksklusive kapitalslit) var omtrent uendret fra 1981 til 1982 mot en vekst på nær 3 prosent fra 1980 til 1981. Totaltallene dekker over betydelige forskjeller mellom de enkelte næringsgrupper. Oljevirkksomheten har i flere år stått for en vesentlig del av økningen i samlet faktorinntekt. Fra 1981 til 1982 økte imidlertid faktorinntekten i oljevirkksomheten noe svakere enn gjennomsnittet for alle næringer. I industrien var den nominelle økningen vel 8 prosent fra 1981 til 1982. Dette er noe mer enn i de to foregående år, men fortsatt lavere enn prisstigningen. Inntektsøkningen var spesielt sterk i enkelte tjenesteytende næringer. For tjenesteytende næringer under ett er økningen beregnet til vel 14 prosent.

Samlet driftsresultat økte med vel 10 prosent fra 1981 til 1982 mot vel 20 prosent året før. Driftsresultatet i oljevirkksomhet har vist en eksepsjonell vekst fra 2,4 milliarder kroner i 1975 til 42,5 milliarder kroner i 1982. Fra 1981 til 1982 er veksten beregnet til vel 7 prosent. Oljevirkso-mhetens andel av samlet driftsresultat var 46 prosent. Holdes oljevirkso-mheten utenfor, økte samlet driftsresultat med nærmere 14 prosent fra 1981 til 1982. Dette er 4 prosentpoeng mindre enn året før og den laveste veksten siden 1977. Økningen i driftsresultatet siste år synes å ha vært spesielt sterk i enkelte tjenesteytende næringer, særlig i bank- og finansieringsvirksomhet og hotell- og restaurantdrift. Også for kraft- og vannforsyning var økningen betydelig. For sjøtransport viser de foreløpige beregningene en markert forverring fra 1981 til 1982 på samme måte som året før. Det negative driftsresultatet var i 1982 nede på samme nivå som i årene 1976-1978 målt i løpende kroner. Både i jordbruk og fiske og fangst økte driftsresultatet noe mindre enn gjennomsnittet, mens driftsresultatet i skogbruk viste en reduksjon i nominelle kroner etter en sterk økning året før.

For industrien samlet er det beregnet en økning i driftsresultatet på 8 prosent fra 1981 til 1982, mot en nedgang på i underkant av 7 prosent året før. Holdes oljeraffineriene utenfor, hvor tallene av beregningstekniske årsaker er spesielt usikre, var veksten fra 1981 til 1982 vel 3 prosent, mot under 2 prosent året før. De foreløpige nasjonalregnskapstallene tyder på store forskjeller i utviklingen mellom de ulike deler av industrien.

I konkurranseutsatt industri har konjunkturmessige eller strukturelle problemer ført til svak prisutvikling og til dels redusert produksjon. Utekonkurrerende industri fikk redusert driftsresultat for tredje år på rad. Samlet driftsresultat for utekonkurrerende industri (ekskl. oljeraffinerier) ble negativt i 1982 etter topp på 2,7 milliarder i 1979. Tallet for 1982 er lavere enn for bunnåret 1977. De foreløpige tallene tyder på at resultatet ble spesielt dårlig for produksjon av ikke-jernholdige metaller og treforedling. For hjemmekonkurrerende industri totalt ble driftsresultatet i 1982 om lag som året før i løpende kroner. Deler av metallvareproduksjonen og produksjon av kjemisk-tekniske produkter ser ut til å ha fått økt driftsresultatet, mens resultatet ble dårligere enn året før i produksjon av tekstilvarer og klær, lær og lærvarer.

For skjermet industri viser beregningene en meget sterk økning i driftsresultatet fra vel 2 milliarder kroner i 1981 til nærmere 4 milliarder kroner i 1982. Også året før var økningen markert. En vesentlig del av økningen siste år falt på deler av næringsmiddelproduksjonen - hvor landbruksamvirket utgjør en viktig gruppe - og må ses på bakgrunn av en moderat prisøkning på innsatsvarer.

Lønnskostnadenes andel av faktorinntekten var samlet for alle næringer utenom offentlig forvaltning om lag 59 prosent både i 1981 og 1982. Fallet i lønnskostnadsandelen fra 1977, da lønnskostnadene utgjorde hele 77 prosent av faktorinntekten, har dermed stoppet opp. Andelen er nå brakt ned på nivået fra tidlig i 1960-årene som er betydelig under nivået i 1970-årene. Denne sterke nedgangen skyldes i hovedsak oljevirkso-mheten. Ser en bort fra oljevirkso-mheten var lønnskostnadsandelen om lag

73 prosent både i 1981 og 1982 mot 80 prosent i 1977. Også for industrien samlet var endringene i lønns-kostnadsandelen fra året før ubetydelig i 1982. Imidlertid endret fordelingen mellom lønn og driftsresultat seg betydelig innen de enkelte deler av industrien. I skjermet industri falt lønnskostnadsandelen fra 80 prosent i 1981 til 71 prosent i 1982. Dette er om lag 10 prosentpoeng lavere enn nivået fra 1970-årene. For utekonkurrerende industri førte svak utvikling i driftsresultatet til en markert økt lønnsandel for andre år på rad. Beregninger for årene 1972-1980 viser at det hvert av årene var betydelige variasjoner i lønnsandelene mellom bedrifter innen alle bransjer.

Disponibel inntekt for Norge (nettonasjonalproduktet fratrukket netto renter, aksjeutbytte og stønader til utlandet) steg med nærmere 29 milliarder kroner fra 1981 til 1982. Den reelle økningen (etter deflatering med prisindeksen for netto innenlandsk bruk av varer og tjenester) var nær null. Veksten i Norges disponible realinntekt var 3,2 prosent fra 1980 til 1981 og henholdsvis 10,7 og 7,6 prosent de to foregående år. Den sterke veksten fra 1978 til 1980 skyldes for en stor del en bedring av Norges bytteforhold overfor utlandet.

Den private disponible inntekt (det vil si husholdningers og private selskapers inntekt av arbeid og kapital, tillagt stønader fra det offentlige og utlandet, og fratrukket skatter, trygdeavgifter og stønader til utlandet) økte med 19,6 milliarder kroner, eller vel 11 prosent, fra 1981 til 1982. Påløpte skatter og trygdeavgifter økte omtrent i takt med bruttoinntektene, slik at skattenes andel av inntektene holdt seg uendret. Stønadene økte med vel 14 prosent.

På det nåværende tidspunkt er fordelingen av privat disponibel inntekt i 1982 på selskaper og grupper av husholdninger meget usikker, men anslag for husholdninger under ett viser økning i disponibel inntekt på nærmere 15 prosent fra 1981 til 1982. Deflatert med nasjonalregnskapets indeks for privat konsum, innebærer det at disponibel realinntekt økte med nesten 3 prosent. Anslagene innebærer en nedgang i selskapenes inntekt i deflaterte kroner. Dette har sammenheng med det svake driftsresultatet i 1982 i de utekonkurrerende næringer.

Anslag for de ulike grupper av husholdninger viser svakest vekst for lønnstakergruppen, med snaut 1 prosent økning i disponibel realinntekt det siste året. At veksten ble positiv, skyldes i første rekke reell vekst i stønadene. For gruppen ikke-yrkesaktive (hovedsakelig pensjonister) var veksten klart høyere, 1,8 prosent. Denne økningen må i stor grad tilskrives vekst i antall stønadsmottakere og i andelen av pensjonister med tilleggspensjon. Etttersom økningen i disponibel realinntekt både for lønnstakergruppen og gruppen ikke-yrkesaktive var svakere enn for husholdninger under ett, peker de usikre beregningene i retning av en betydelig vekst i realinntektene for gruppen personlig næringsdrivende.

Endringer i skattereglene, blant annet forsørgerfradraget i skatt og barnetrygd, bidro til at realinntektsutviklingen i 1982 var ugunstigere for enslige og barnløse ektepar enn for husholdninger med barn under 17 år, og ugunstigere for skattytere med høy enn med lav inntekt.

UTENRIKSØKONOMI, MARKEDSANDELER

Driftsregnskapet overfor utlandet viste et betydelig mindre overskudd i 1982 enn i 1981. Etter foreløpige oppgaver var overskuddet 5,3 milliarder kroner, mot 13,2 milliarder kroner året før. Svekkelsen av driftsregnskapet skyldtes både større underskudd på den tradisjonelle varebalansen, svekket tjenestebalanse og økt underskudd på rente- og stønadsbalansen.

Nettoeksporten av råolje og naturgass steg i volum med 2,8 prosent, mens prisen gikk opp med 12,6 prosent. Det ble således en økning i netto eksportverdi på 15,7 prosent. Netto eksportverdien av skip og oljeplattformer viste en svak oppgang. Regnet utenom råolje og naturgass, skip og oljeplattformer og direkte eksport ved oljevirkosomhet, steg verdien av vareeksporten med bare 0,7 milliarder kroner, mens verdien av den tilsvarende vareimporten økte med hele 8,4 milliarder kroner. Overskuddet på tjenestebalansen ble redusert med 3,5 milliarder kroner, bl.a. som følge av lavere fraktinntekter for skipsfarten og en sterk økning i nordmenns reisetrafikk til utlandet.

Underskuddet på rente- og stønadsbalansen økte med 2,1 milliarder kroner, hovedsakelig som følge av en tilsvarende økning i aksjeutbyttet mv. til utlandet.

Bytteforholdet for varer og tjenester bedret seg med 2,0 prosent i 1982, mot en bedring på 6,7 prosent i 1981. Bedringen i bytteforholdet skyldes i hovedsak en prisøkning på naturgass på 32,1 prosent. Prisen på råolje var omtrent uendret i forhold til året før.

Nasjonalregnskapets prisindekser for eksport av råolje og naturgass (1975 = 100)

	1978	1979	1980	1981	1982
Råolje	114	170	267	328	327
Naturgass	126	132	193	254	336

For varer utenom råolje, naturgass, skip og oljeplattformer steg eksportprisene med 2,8 prosent i 1982, og bytteforholdet for disse varene forverret seg med 1,6 prosent mot en bedring 3,1 prosent året før.

Ved inngangen til 1982 utgjorde Norges nettogjeld til utlandet 87,6 milliarder kroner eller om lag 24 prosent av bruttonasjonalproduktet. Tar en overskuddet på driftsregnskapet som anslag for netto nedbetaling av gjeld og korrigerer for omvurderinger av reserver og lånegjeld som følge av valutakursendringer i løpet av året, ser det ut til at Norges nettogjeld trolig var noe større ved utgangen av 1982 enn ved begynnelsen av året. Inklusive omvurderinger, ble den offentlige forvaltnings nettogjeld til utlandet redusert med 4,8 milliarder kroner til 20,6 milliarder kroner ved utgangen av 1982.

Hovedtall i driftsregnskapet. Nettotall i mill.kr

	1979	1980	1981	1982
Varer og tjenester	6 253	17 424	26 530	20 800
Renter, utbytte og stønader	-11 531	-11 976	-13 369	-15 560
Driftsregnskap	-5 278	5 448	13 161	5 300

Norges eksportmarkeder for bearbeidde varer har i årene 1979-82 hatt moderat vekst ifølge OECD-tall.

Beregninger for 1979-81 viser en reduksjon i markedsandelene for norsk konkurranseutsatt industri (utenom skip-, oljeplattform-, råolje- og gassproduksjon) om lag 8 prosent. Foreløpige beregninger for 1982 tyder på en ny nedgang på 3 prosent. Beregningene bygger på eksporttall fra handelsstatistikken og OECD's tall for vekst i andre lands import.

Markedsandelen for norsk importkonkurrerende industri ble ifølge nasjonalregnskapstall redusert med 4 prosent i perioden 1979-81. Foreløpige beregninger for 1982 tyder på en nedgang siste år på 4 prosent.

PERSPEKTIVER

Den økonomiske krisen i OECD-området må i betydelig grad tilskrives valget av økonomisk politikk i toneangivende land og mangelen på koordinering og samarbeid om tiltak som kan bringe landene ut av krisen. I de store OECD-landene er det i flere år blitt ført en politikk hvor hovedelementene har vært tilstramning på etterspørselssiden, dels ved tiltak for å redusere underskuddene på offentlige budsjetter, dels ved kontroll med veksten i pengemengden. Politikken har hatt som mål å gjenreise veksten i økonomien ved redusert inflasjon og markedsstyrt omstrukturering av tilbudssiden. Resultatet hittil har imidlertid blitt nedgang i produksjon og sysselsetting.

I utstrakt grad har landene konkurrert om å forbedre sin konkurranseposisjon ved etterspørselsbegrensningepolitikk, inntektspolitiske inngrep og devaluering, uten å ta tilstrekkelig hensyn til den økonomiske avhengighet som råer mellom OECD-landene. Resultatet har derfor blitt lavere produksjons- og sysselsettingsnivå for landene totalt og en kraftig vekst i arbeidsløsheten. Selv om en i OECD regner med en viss konjunkturoppgang i løpet av 1983, er det ventet at ledigheten vil fortsette å vokse, og at tallet på arbeidsløse trolig vil passere 34 millioner i løpet av året. For flere land har den økte ledigheten ført til sviktende skatteinntekter og økte utgifter til ledighetsbidrag og arbeidsmarkeds-tiltak i et slik omfang at underskuddene på offentlige budsjetter - tross tilstrømming på andre områder - har økt drastisk. De finansielle utgiftene til renter og avdrag på den offentlige sektors gjeld legger dermed ekstra skranker på den økonomiske politikken.

Mulighetene for å oppnå målet om full sysselsetting er større i Norge enn i mange land, på grunn av den handlefrihet som oljeinntektene gir oss. Selv med en viss realprisnedgang på olje og gass vil inntektene av petroleumsvirksomheten være av helt sentral betydning for norsk økonomi. Den store andel av overskuddet i oljevirksomheten som går direkte til staten, innebærer også at den statsfinansielle handlefrihet er stor. Praktisk talt alle de utenlandslån staten tok opp i siste halvdel av 1970-årene vil være tilbakebetalt i løpet av 1983, slik at gjeldsproblemet og den rentebelastningen dette medfører for statsbudsjettet i stor grad vil falle bort i løpet av året. Hensynet til balansen i utenriksøkonomien og statsbudsjettet vil derfor ikke i samme grad som i mange andre land begrense våre muligheter for å oppnå full sysselsetting.

I de nærmeste årene vil imidlertid oljeinntektene ikke bli større enn at det vil være nødvendig å opprettholde en konkurranseutsatt sektor om lag på dagens nivå. Hensynet til den tradisjonelle konkurranseutsattevirksomheten tilsier at pris- og kostnadsveksten i Norge - som de siste to årene har ligget betydelig over OECD-gjennomsnittet - nå bør reduseres. Dette forutsetter lavere vekst i priser, fortjenestemarginer og lønninger i skjermede bedrifter. Innpassningen av oljeinntektene i norsk økonomi forrykket i noen grad det tradisjonelle bildet hvor de konkurranseutsatte næringene var lønnsledende. De økte inntektene ble tatt i bruk ved at en større del av landets ressurser ble anvendt for å tilfredsstille innenlandsk etterspørsel. Et resultat av dette ser ut til å ha vært en tendens til at pris- og lønnsveksten i enkelte skjermede næringer utvikler seg uavhengig av lønnsomheten i konkurranseutsatt sektor. I 1982 økte driftsresultatet og til dels lønningene i mange skjermede bedrifter sterkere enn i norsk økonomi totalt, og spesielt sett i forhold til industrien.

Lavere kostnadsvekst og dermed større lønnsomhet i den konkurranseutsatte industrien vil neppe være tilstrekkelig til å skape en tilfredsstillende produksjonsvekst i konkurranseutsatt sektor på lengre sikt. En stor del av norsk industrieksport har tradisjonelt bestått av råvarer og lite bearbejdede produkter, der det ikke er utsikter til særlig ekspansjon i årene som kommer. Heller ikke vil det bli lett å gjenerobre markeder som er tapt hjemme. Derfor kan problemene for den konkurranseutsatte sektor bare løses gjennom omstillinger. En lavere kostnadsvekst og økt lønnsomhet i bedriftene gir muligheter for, men vil ikke nødvendigvis føre til omstillinger; blant annet fordi et lavere kostnadsnivå kan bidra til å opprettholde virksomhet som ikke vil kunne være konkurransedyktig på lengre sikt.

Beregninger viser at samlet kapitalavkastning i norsk industri de siste 15 årene har holdt seg bedre oppe enn gjennomsnittet for konkurrentland. Samtidig har norsk industri tradisjonelt hatt en høyere investeringsrate. Dette burde ha gitt større muligheter for omstillinger i Norge enn i konkurrentlandene. Når disse mulighetene ikke er blitt bedre utnyttet, må en trolig søke svaret i nærings- og bedriftsstrukturen. Innenfor den relativt store råvare- og halvfabrikatindustrien er mulighetene for bedriftsinterne omstillinger til nye produkter mindre enn for verkstedindustrien, som er relativt liten i Norge sammenliknet med de fleste OECD-land, og består av mindre bedrifter.

På flere andre områder skulle imidlertid mulighetene for omstillinger være tilstede. Den jevne inntektsfordelingen og det høye utdanningsnivået i Norge burde gi store muligheter for å konkurrere internasjonalt innen kunnskapsbaserte varer og tjenester. Men industriutvikling basert på ny teknologi og nye produkter krever stor satsing på forskning, produktutvikling og markedsføring. I et land med små bedrifter uten et stort hjemmemarked å støtte seg til, kan slik satsing virke uoverkommelig for den enkelte bedrift. I denne sammenheng representerer oljevirksomheten i Nordsjøen en enestående sjanse for norsk teknologisk basert industri og ingeniørvirksomhet, gjennom de muligheter den åpner for en tekno-

logisk nyutvikling som etterhvert kan gi grunnlag for eksportrettet virksomhet.

En styrking av konkurranseutsatt sektor er i første rekke nødvendig for å sikre en ønsket balanse i utenriksøkonomien. Målet om full sysselsetting stiller derimot krav til den politikk som føres overfor den skjermede sektor. Både på kort og lang sikt kan full sysselsetting bare oppnås ved en betydelig vekst i skjermede - i hovedsak tjenesteytende - sektorer. I hele etterkrigstiden har sysselsettingen i vareproduserende næringer vært i tilbakegang. Tjenesteytende sektorer har i denne perioden absorbert både denne tilbakegangen og hele nettoveksten i arbeidsstyrken. I årene framover vil det fortsatt komme store kull av nye arbeidssøkere inn på arbeidsmarkedet. Selv uten økt yrkesdeltaking blant kvinner vil arbeidsstyrken gjennomsnittlig øke med 15 000 pr. år i perioden fram til 1987. Ettersom en ikke kan regne med at disse vil kunne bli sysselsatt i konkurranseutsatte næringer, må veksten i de skjermede næringer øke sterkere enn i de siste årene hvis ikke arbeidsløsheten skal fortsette å øke.

Tiltak mot arbeidsløsheten kan medføre en noe svekket betalingsbalanse og visse effektivitetstap som følge av reduserte omstillinger. Disse ulemper må vurderes opp mot de betydelige sosiale problemer som er knyttet til høy arbeidsløshet og det produksjonstap som følger av at arbeidskraftressursene i samfunnet ikke utnyttes fullt ut. Det er heller ikke slik at en kortvarig økning i arbeidsledigheten nødvendigvis vil føre til økte omstillinger og sterkere vekst på lengre sikt. Erfaringer fra andre land kan tyde på at når ledigheten først har nådd et høyt nivå kan det være vanskelig å få den ned igjen.

I hvilken grad veksten i skjermede næringer bør komme innen offentlig eller privat virksomhet, i form av økt konsum eller investering, vil i hovedsak være et spørsmål om politisk prioritering. Utfordringen i norsk økonomisk politikk framover vil uansett være å stimulere den innenlandske etterspørselen rettet mot de skjermede næringene på samme tid som pris- og kostnadspresset fra disse næringene må dempes. I tillegg må en få til en omstilling til mer vekstkraftig konkurranseutsatt virksomhet. Disse oppgavene stiller betydelige krav både til det offentlige og til partene i arbeidslivet.

Nasjonalregnskap

	1978	1979	1980	1981*	1982*
<u>Nasjonalprodukt etter anvendelse. Mill.kr</u>					
Privat konsum	110 670	120 104	135 241	155 519	177 402
Varer1)	74 276	81 247	92 227	105 242	117 938
Tjenester	36 394	38 857	43 014	50 277	59 464
Offentlig konsum	43 543	46 585	53 478	62 633	70 205
Statlig konsum	17 468	18 553	21 253	25 694	28 462
Sivilt	11 113	11 769	13 235	15 467	17 198
Militært	6 355	6 784	8 018	10 227	11 264
Kommunalt konsum	26 075	28 032	32 225	36 939	41 743
Bruttoinvestering	60 764	65 726	78 902	83 869	95 815
Bruttoinvestering i fast kapital	67 705	66 186	70 798	90 351	89 124
Investering i oljevirksomhet	9 610	6 968	6 576	17 129	13 365
Bygninger	24 564	25 462	28 017	30 744	32 779
Anlegg	10 071	10 149	11 106	11 847	11 722
Skip og båter	3 712	4 080	2 565	5 488	5 653
Annet transportmateriell	4 340	4 630	4 794	5 592	6 260
Maskiner, redskap, inventar ellers	15 408	14 897	17 740	19 551	19 345
Lagerendring	-6 941	-460	8 104	-6 482	6 691
Av dette					
Oljeplattformer under arbeid	-2 170	4 000	4 487	-4 104	4 272
Innenlandsk bruk av varer og tjenester	214 977	232 415	267 621	302 021	343 422
Eksport	87 221	105 407	134 795	156 246	165 200
- Import	89 119	99 154	117 371	129 716	144 400
Bruttonasjonalprodukt	213 079	238 668	285 045	328 551	364 222
Kapitalslit	34 598	36 878	41 358	46 950	51 783
Investering i oljevirksomhet	4 249	4 971	6 248	8 393	9 959
Bygninger	6 733	7 228	8 233	9 220	10 361
Anlegg	1 960	2 115	2 386	2 655	2 989
Skip og båter	7 219	7 047	7 374	8 113	8 673
Annet transportmateriell	5 554	5 985	6 073	6 348	6 365
Maskiner, redskap, inventar ellers	8 883	9 532	11 044	12 221	13 436
Nettonasjonalprodukt	178 481	201 790	243 687	281 601	312 439

Nasjonalprodukt etter anvendelse. I 1975-priser. Vekstrater

Privat konsum	-1,6	3,2	2,3	1,3	1,9
Varer1)	-3,7	3,8	3,0	-0,3	0,9
Tjenester	3,0	1,9	1,0	4,7	3,9
Offentlig konsum	5,3	3,5	4,7	5,2	0,9
Statlig konsum	2,9	2,7	4,4	8,9	0,2
Sivilt	2,3	2,2	3,1	5,5	-0,1
Militært	4,0	3,6	6,7	14,5	0,7
Kommunalt konsum	7,1	4,1	5,0	2,7	1,5
Bruttoinvestering	-18,1	4,8	9,8	-2,6	6,6
Bruttoinvestering i fast kapital	-11,2	-5,0	-0,8	15,1	-8,2
Investering i oljevirksomhet	-34,3	-32,7	-18,2	114,0	-29,0
Bygninger	8,8	0,4	0,4	2,0	-2,0
Anlegg	8,8	-4,5	0,4	-0,8	-9,2
Skip og båter	-71,2	58,1	-35,6	113,3	-19,6
Annet transportmateriell	-20,3	-0,6	5,5	9,2	8,0
Maskiner, redskap, inventar ellers	-7,4	-4,7	8,4	4,9	-5,1
Lagerendring
Av dette					
Oljeplattformer under arbeid
Innenlandsk bruk av varer og tjenester	-5,6	3,7	4,9	1,0	3,0
Eksport	8,4	2,6	2,1	0,2	-1,7
- Import	-13,5	-0,7	3,3	1,9	5,6
Bruttonasjonalprodukt	4,5	5,1	4,3	0,3	0,0
Kapitalslit	4,2	3,3	3,4	3,7	2,7
Investering i oljevirksomhet	10,3	10,5	7,8	13,3	8,8
Bygninger	4,4	4,2	4,0	4,2	4,2
Anlegg	3,9	3,9	3,7	3,9	3,3
Skip og båter	-3,6	-2,6	-2,2	-2,5	-2,9
Annet transportmateriell	7,1	0,5	2,1	-1,2	-4,0
Maskiner, redskap, inventar ellers	6,7	5,5	5,5	5,4	5,0
Nettonasjonalprodukt	4,6	5,4	4,5	-0,3	-0,5

1) Medregnet nordmenns konsum i utlandet minus utlendingers konsum i Norge.

	1978	1979	1980	1981*	1982*
	Lønnskostnader etter næring. Mill.kr				
Jordbruk	307	319	345	372	393
Skogbruk	486	537	643	747	698
Fiske og fangst	168	203	248	296	340
Olje- og gassutvinning	668	885	1 413	1 830	2 407
Bergverksdrift	722	735	812	878	912
Industri	30 601	31 302	34 161	37 581	40 662
Kraft- og vannforsyning	1 667	1 725	1 938	2 249	2 383
Bygge- og anleggsvirksomhet	11 103	11 350	12 739	13 534	15 144
Oljeboring	281	388	529	751	946
Varehandel	16 346	16 702	18 799	21 124	23 840
Hotell- og restaurantdrift	2 136	2 229	2 543	2 963	3 317
Sjøtransport	6 550	6 638	7 333	8 496	8 954
Annen samferdsel (medr. rørtransport)	9 553	10 113	11 348	12 769	14 143
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	3 984	4 156	4 873	5 788	6 782
Forretningsmessig tjenesteyting	2 848	3 170	3 584	4 440	5 028
Eiendomsdrift	138	155	169	199	226
Offentlig, sosial og personlig tjenesteyting	36 406	38 786	43 943	50 555	57 279
Alle næringer	123 964	129 393	145 420	164 572	183 454
Fordelt på					
Bedrifter	93 819	97 306	108 846	122 186	135 208
Stats- og trygdeforvaltning	10 704	11 204	12 474	14 423	16 462
Kommuneforvaltning	19 441	20 883	24 100	27 963	31 784
Fordelt på ¹⁾					
Skjermede næringer	93 151	97 664	110 244	125 139	140 768
Utekonkurrerende næringer	10 228	10 563	11 724	13 240	13 836
Hjemmekonkurrerende næringer	19 636	19 893	21 510	23 612	25 497
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass, oljeboring	949	1 273	1 942	2 581	3 353
Driftsresultat (inntekt av kapital og aveget arbeid) etter næring. Mill.kr ²⁾					
Jordbruk	6 976	6 954	7 627	8 350	8 814
Skogbruk	924	998	1 073	1 532	1 360
Fiske og fangst	875	959	1 156	1 746	1 866
Olje- og gassutvinning	7 790	14 461	30 594	36 063	38 811
Bergverksdrift	45	74	24	297	276
Industri	4 708	10 182	8 817	8 232	8 894
Kraft- og vannforsyning	2 308	2 295	2 243	3 526	4 833
Bygge- og anleggsvirksomhet	1 701	1 309	1 184	1 954	2 048
Oljeboring	391	279	301	2 003	2 060
Varehandel	1 910	1 634	4 302	5 803	6 970
Hotell- og restaurantdrift	354	453	506	623	990
Sjøtransport	-3 315	-1 930	-586	-1 345	-3 658
Annen samferdsel (medr. rørtransport)	-1 167	-921	-884	25	1 532
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	3 233	4 008	5 142	6 538	9 411
Forretningsmessig tjenesteyting	1 430	2 495	2 796	3 244	3 569
Eiendomsdrift	6 593	7 252	8 152	9 763	11 231
Offentlig, sosial og personlig tjenesteyting	4 419	4 810	5 480	6 308	7 433
Korreksjonsposter ³⁾	-6 158	-7 278	-8 724	-11 349	-14 408
Alle næringer	33 017	48 034	69 203	83 313	92 032
Fordelt på					
Bedrifter	33 017	48 034	69 203	83 313	92 032
Stats- og trygdeforvaltning	-	-	-	-	-
Kommuneforvaltning	-	-	-	-	-
Fordelt på ¹⁾					
SKjermede næringer	22 509	23 470	28 211	35 228	44 775
Utekonkurrerende næringer	-2 547	3 369	2 090	-472	-3 927
Hjemmekonkurrerende næringer	4 566	5 523	6 642	8 798	8 636
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass, oljeboring	8 489	15 672	32 260	39 759	42 548

1) Utekonkurrerende næringer: Malm- og kullgruver, bergverksdrift ellers, utenriks sjøfart og utekonkurrerende industrigrupper (treforedling, kjemiske råvarer, raffinering av jordolje, produksjon valseing og støping av metaller). Hjemmekonkurrerende næringer: Skogbruk, fiske og fangst og hjemmekonkurrerende industri (produksjon av tekstilvarer, klær, lær og lærvarer, skotøy, trevarer, møbler og innredninger av tre, kjemisk-tekniske produkter, jordolje- og kullprodukter, gummiprodukter og plastvarer, keramikk, glass og glassvarer, metallvarer, maskiner, elektriske apparater og materiell, bygging av fartøyer, produksjon av andre transportmidler, annen industriproduksjon). Skjermede næringer omfatter resten av næringsgruppene, men ikke utvinning og rørtransport av råolje og naturgass, oljeboring.

2) Tallene for 1982 er svært usikre, spesielt gjelder dette for industri, varehandel, bygge- og anleggsvirksomhet og enkelte tjenesteytende næringer.

3) Korreksjon frie banktjenester.

Nasjonalregnskap (forts.)

	1978	1979	1980	1981*	1982*
<u>Utenriksregnskap. Mill.kr</u>					
VARER OG TJENESTER					
Eksport					
Varer	57 863	70 007	92 863	106 962	114 850
Råolje og naturgass	13 598	21 993	41 399	48 087	53 200
Skip, nybygde	2 004	1 467	1 402	668	1 600
Skip, eldre	3 535	3 418	2 425	3 406	4 900
Oljeplattformer, nybygde	4 697	-	-	-	750
Oljeplattformer, eldre	110	507	-	698	700
Direkte eksport ved oljevirksomhet ¹⁾	359	940	443	1 706	575
Andre varer	33 560	41 682	47 194	52 397	53 125
Tjenester	29 358	35 400	41 932	49 284	50 350
Brutto frakter ved skipsfart	18 205	22 255	26 980	30 795	29 600
Brutto inntekter ved oljeboring	960	927	765	1 753	2 000
Direkte eksport ved annen oljevirksomhet	-	277	300	362	400
Eksport av røgtjenester	1 241	1 972	2 485	3 052	3 125
Reisetrafikk ²⁾	3 018	3 228	3 716	4 411	4 400
Andre tjenester	5 934	6 741	7 686	8 911	10 825
I alt	87 221	105 407	134 795	156 246	165 200
Import					
Varer	61 979	70 433	84 543	90 511	100 650
Skip, nybygde	3 235	2 910	1 108	3 806	6 100
Skip, eldre	117	533	326	735	150
Oljeplattformer, nybygde	457	-	-	335	1 650
Oljeplattformer, eldre	-	145	-	-	-
Direkte import ved oljevirksomhet	1 713	1 017	828	742	1 000
Andre varer	56 457	65 828	82 281	84 893	91 750
Tjenester	27 140	28 721	32 828	39 205	43 750
Brutto utgifter ved skipsfart ³⁾	9 960	12 769	16 265	18 790	18 900
Brutto utgifter ved oljeboring	284	331	267	280	450
Direkte import ved annen oljevirksomhet	3 117	2 175	1 622	2 559	3 250
Reisetrafikk ²⁾	5 661	6 042	6 486	8 290	10 400
Andre tjenester	8 118	7 404	8 188	9 286	10 750
I alt	89 119	99 154	117 371	129 716	144 400
Eksportoverskudd	-1 898	6 253	17 424	26 530	20 800
RENTER OG STØNADER					
Fra utlandet					
Renter	1 980	2 794	4 572	7 880	9 600
Aksjeutbytte mv.	473	543	749	860	1 025
Stønader	553	594	756	1 016	1 175
I alt	3 006	3 931	6 077	9 756	11 800
Til utlandet					
Renter	7 205	9 784	11 981	15 837	17 100
Aksjeutbytte mv.	2 430	2 879	2 860	3 492	5 600
Stønader	2 478	2 799	3 212	3 796	4 600
I alt	12 113	15 462	18 053	23 125	27 300
Rente- og stønadsoverskudd	-9 107	-11 531	-11 976	-13 369	-15 500
Overskudd på driftsregnskapet	-11 005	-5 278	5 448	13 161	5 300

1) Korreksjonspost for delte olje- og gassfelt.

2) Medregnet grensehandel.

3) Medregnet ombygginger og ekstraordinære reparasjoner.

Pris kr 30,00.

Publikasjonen utgis i kommisjon hos H. Aschehoug & Co.
og Universitetsforlaget, Oslo, og er til salgs hos alle bokhandlere.

ISBN 82-537-1879-9
ISSN 0078-1924

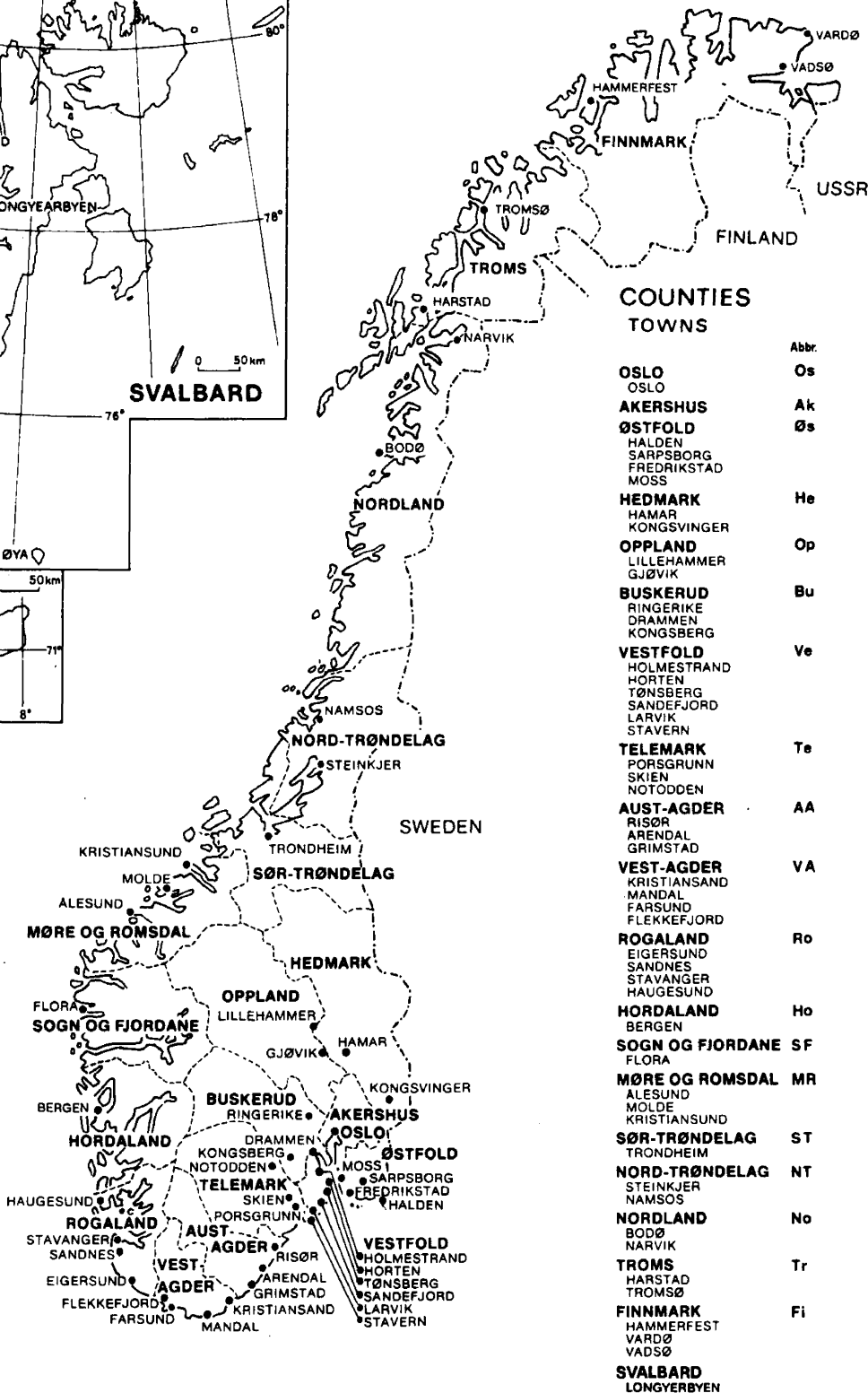
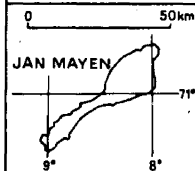
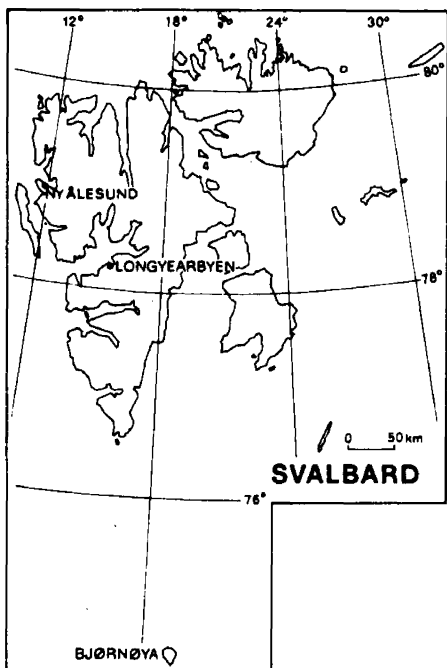
ECONOMIC SURVEY OF NORWAY 1982

A SUMMARY

**Translation of the concluding chapter : Sluttord
in Økonomisk utsyn over året 1982**

**STATISTISK SENTRALBYRÅ
Central Bureau of Statistics of Norway**

NORWAY

COUNTIES TOWNS

	Abbr.
OSLO	Os
AKERSHUS	Ak
ØSTFOLD	Øs
HALDEN	
SARPSBORG	
FREDRIKSTAD	
MOSS	
HEDMARK	He
HAMAR	
KONGSVINGER	
OPPLAND	Op
LILLEHAMMER	
GJØVIK	
BUSKERUD	Bu
RINGERIKE	
DRAMMEN	
KONGSBERG	
VESTFOLD	Ve
HOLMESTRAND	
HORTEN	
TØNSBERG	
SANDEFJORD	
LARVIK	
STAVERN	
TELEMARK	Te
PORSGRUNN	
SKIEN	
NOTODDEN	
AUST-AGDER	AA
RISØR	
ARENDAL	
GRIMSTAD	
VEST-AGDER	VA
KRISTIANSAND	
MANDAL	
FARSUND	
FLEKKEFJORD	
ROGALAND	Ro
EIGERSUND	
SANDNES	
STAVANGER	
HAUGESUND	
HORDALAND	Ho
BERGEN	
SOGN OG FJORDANE	SF
FLORA	
MØRE OG ROMSDAL	MR
ALESUND	
MOLDE	
KRISTIANSUND	
SØR-TRØNDELAG	ST
TRONDHEIM	
NORD-TRØNDELAG	NT
STEINKJER	
NAMSOS	
NORDLAND	No
BODØ	
NARVIK	
TROMS	Tr
HARSTAD	
TROMSØ	
FINNMARK	Fi
HAMMERFEST	
VARDØ	
VADSØ	
SVALBARD	
LONGYERBYEN	

0 50 100 km

UNEMPLOYMENT

Unemployment has risen sharply in Norway during the last three years. The number of people registered as unemployed with the Public Employment Agencies averaged some 41,000 in 1982. The increase has been particularly strong through 1982, and in December seasonally-adjusted unemployment was 58,000. According to the Central Bureau of Statistics' labour market survey, there were on average 52,000 job-seekers without income from work. This represents 2.6 per cent of the labour force.

Registered unemployment shows sizeable variations from one county to another. While in Oslo, Akershus and Vestfold registered unemployment averaged 1 per cent in 1982, unemployment in other counties in the Eastern part of the country and in the Agder counties was about 3 per cent. In the four northernmost counties the unemployment rate was about 4; North Trøndelag had the highest figure with 4.3 per cent. In recent years there has not been any tendency towards greater geographical variation in unemployment between North and South Norway. The difference between counties in South and East Norway, however, has increased; in particular unemployment in Østfold and the Agder counties has been rising.

Unemployment increased less among women than among men in 1982, a situation that is not uncommon during a recession. Of the women in the labour force, 3.0 per cent were job-seekers without income from employment compared with 2.8 per cent the preceding year. The corresponding figure for men was 2.3 per cent in 1982 and 1.5 per cent the preceding year. A similar trend involving smaller unemployment differentials between women and men also took place during the economic contraction from 1974 to 1975. This is related to the fact that women are employed in industries and have occupations that are influenced very little by cyclical movements.

Unemployment has particularly affected youths. As much as 13 per cent of the labour force in the age group 16-19 years

were job-seekers without income from work in 1982, compared with about 9 per cent a year earlier. Youth unemployment has not been this high since 1975. For the age group 20-24 years, unemployment was more than 5 per cent, while it was about 2 per cent in the age group 24-29 and less than one per cent in the age group 50-74. The disparities in unemployment between different age groups has turned out to be rather stable. The duration of unemployment also varies in part considerably with age, but the average duration for each age group has changed very little during the last few years.

The differences in unemployment rates by geographical region, age or sex have not increased in recent years. Nor do calculations indicate that the higher unemployment is due to changes in the age and sex composition of the labour force. If anything, the opposite tendency is present. Assessed on an overall basis these indicators suggest that the increase in unemployment is most likely not due to an increasing degree of mismatches as a result of rigidities and structural conditions on the labour market, but rather that the labour market is now characterized by a considerably greater supply than demand.

Each year the Directorate of Labour carries out a survey to quantify the "unsatisfied requirement" for labour in manufacturing and construction. The surveys indicate that manufacturing companies' unsatisfied requirement for labour in 1982 was appreciably lower than in any earlier year and that there was a substantial gap between the number of industrial workers offering their services and the demand for manpower. The development for building and construction workers has in recent years been approximately the same as for industrial workers. A considerably greater slack on the labour market in 1982 is confirmed by figures from the Central Bureau of Statistics' business cycle barometer surveys which show that the number of companies unable to utilize their productive capacity due to a shortage of labour was extremely low in 1982 compared with earlier years.

A noteworthy feature of the labour market in recent years is that the number of registered unemployed with a background in administration, commercial or service occupations has risen considerably, particularly after 1980. To some extent this is related to the relatively stable number of salaried employees in manufacturing industry since 1977, while the number increased sharply the preceding years. The most important reason, however, is that unemployment in sheltered industries has risen. The level of activity in these industries is particularly dependent on the economic policy pursued domestically.

The explanation for the - by Norwegian standards - sizeable unemployment now being registered thus seems to be found partly in cyclical conditions and partly in the demand-limiting economic policy that has been conducted based on considerations for domestic price and cost performance. The recession in the OECD area since 1980 has resulted in substantial problems for industries exposed to competition. The number of man-years worked in these industries has been reduced by 16,000 from 1980 to 1982. The number of man-years in sheltered industries increased in the period by only 11,000. This is related to a large extent to the economic policy pursued, which has generated a weak impetus to domestic demand. This has entailed that the sheltered - in the main service - industries have recorded a noticeably weaker production trend than in the 1970s. Through the last half of the 1970s the growth in the total workforce and reduction in employment in industries exposed to competition was absorbed by the growth in sheltered industries.

This trend has now been broken. While unemployment in the exposed industries, as previously, fluctuates considerably from one year to the next, at the same time as the number of man-years is declining, a substantial reduction has been taking place in the growth in employment in sheltered sectors since 1980. Particularly noteworthy is the decline in the number of man-years in sheltered industries excluding the public sector. The growth in the public sector, however, has also been curbed considerably after 1980. Measured by number of man-years, the sheltered industries account for almost 80 per cent of employment.

THE ECONOMIC SITUATION

At the beginning of 1982 the OECD envisaged a moderate international economic upturn in the course of the year and a 1.5 per cent growth in the gross domestic product for the OECD area as a whole. Preliminary figures show that the countries in Western Europe had an average GDP growth of less than 0.5 per cent, while the US recorded a decline of about 2 per cent. At the same time, unemployment increased sharply in the OECD area. In the second half of 1982 nearly 32 million people were unemployed in the OECD countries. In the European OECD countries unemployment totalled about 17 million, or some 10 per cent of the labour force. According to preliminary figures, the rise in prices for the OECD area taken as a whole was 7.5 per cent, approximately as expected at the beginning of the year and appreciably lower than the 10.6 per cent rise in prices in 1981. The lower rate of price increase may to a large extent be attributed to a slower growth in wages, but lower raw material prices have also made an important contribution. As a result of a decline in the export growth to countries outside the OECD area, the OECD countries' balance-of-payments deficit vis-a-vis the rest of the world deteriorated from 1981 to 1982. The non-oil developing countries have been very adversely affected by the fall in raw material prices, stagnating level of activity in the industrialized countries and the higher interest rate level, factors that have weakened their possibilities for both coping with their sizeable foreign debt and financing their import demand.

It is now clear that when preparing earlier forecasts the possibilities for bringing about an international upturn based on unchanged economic policies have been overestimated. It appears that insufficient account has been taken of the international spillover effects resulting from the restrictive policy pursued by major countries to curb inflation and that overly optimistic estimates have been used as a basis for the import demand from countries outside the OECD area.

The Norwegian economy to a large extent also exhibited the same signs of weakness as other OECD countries in 1982. Gross domestic product was approximately unchanged from the preceding year, unemployment rose sharply and the current account surplus was reduced. At the same time, prices continued to show a steep rise. The fall-off in activity in the Norwegian economy became increasingly more pronounced during the year and was reflected in an increasing number of unemployed, falling manufacturing production, a rise in stocks, a decline in the number of building starts and a lower volume of retail sales. Cyclical movements in Norway were heavily influenced by the weak market trend abroad and by increased price competition for the import- and export-competing sectors of Norwegian industry and trade, but domestic policy as well - which aimed at curbing demand based on price and cost rise considerations - contributed to reducing the level of activity and thus amplifying the decline. One stabilizing element in the economic situation in 1982 was the investment demand from oil activities which clearly counteracted the effects of reduced investment demand from other private and public sectors.

A weak revival in traditional merchandise exports - which apparently passed a cyclical trough in the first quarter of 1981 - came to a halt towards the end of the year and then shifted to a decline through 1982. Norway's production of export goods responded quickly to the downward turn in merchandise exports, but not strongly enough to prevent stocks of Norwegian-produced goods for export from rising sharply through 1982. In the third quarter they reached the abnormally high level recorded during the period of "counter-cyclical-policy" 1975-1977. Unlike that time, the companies received no support in order to finance stock accumulation in 1982 and the accumulation took place at a substantially higher interest rate level, and the companies gradually found it necessary to reduce output further. In the second half of the year the number of company cutbacks (dismissals, layoffs and reduced working hours) reached a considerable level, and from the second to the fourth quarter

the production of export goods (seasonally-adjusted) was reduced by 8.3 per cent. The situation for Norwegian export companies was also influenced by the sizeable stocks of intermediate goods held by foreign customers, a factor that squeezed prices and reduced profitability. The exchange rate adjustments in the autumn of 1982 entailed a depreciation of the Norwegian krone by about 4 per cent. The effects of the exchange rate adjustments for Norwegian industry, however, varied substantially from one branch to another, depending on type of product and competing country. The Swedish and Finnish devaluations largely affected industries that were already experiencing problems, particularly pulp and paper and wood products. Attempts were immediately made to compensate for the effects through support measures, including a lower electricity tax and higher man-hour grants.

When the upturn in exports and the production of export goods was halted towards the end of 1981, capacity utilization in Norwegian manufacturing industry was still low, after having been declining on the whole since the last cyclical peak in the winter of 1980. Nor did the profitability situation at the end of 1981 encourage higher investments. Moreover, manufacturing investments in 1980, 1981 and 1982 were highly influenced by the completion of some major investment projects in the wood-processing sector and the aluminium industry. Manufacturing investments thus passed a cyclical peak in the fourth quarter of 1981 and then dropped sharply through 1982. The underlying trend in the order index for engineering products (excluding transport equipment and oil platforms, etc.) for the domestic market, which to some extent can be taken as an indicator of cyclically-determined domestic investment demand, has been declining since the end of 1980. According to the Central Bureau of Statistics' business cycle barometer, the capacity utilization in Norwegian manufacturing industry was at the lowest level since the barometer was established in 1973.

The public sector's investment demand declined consider-

ably in 1982 and thus magnified the effects of the reduction in manufacturing investment. In the last two years investments in the public sector have been reduced by nearly 15 per cent in volume terms.

All total, the volume of investments excluding oil activities fell by 4.4 per cent from 1981 to 1982. At the same time, imports of investment goods increased.

The strong growth in investment demand from oil activities, including oil platforms in progress, explain why the decline in manufacturing industry's production of investment goods was not greater than 2.7 per cent from 1981 to 1982. All total, investment demand from oil activities showed a volume growth of Nkr 1,900 million at 1975 prices. By way of comparison, the decline in manufacturing investments was some Nkr 1,000 million and the decline in investments in the central and local government sector was nearly Nkr 700 million. Housing investments remained approximately unchanged from 1981 to 1982. The investment volume in other sectors combined also showed little change.

1982 was thus a year marked by a concurrent decline in the production of export goods and investment goods. The effects on total manufacturing output were heightened by the fall-off in the production of consumer goods. The decline was particularly strong towards the end of the year. Even though part of the reduction can be explained by reduced market shares, particularly for furniture, textiles and clothing, it must also be seen in conjunction with the sluggish trend in the total demand for consumer goods through 1982, according to seasonally-adjusted figures for the volume of retail sales. The wage settlement in the spring of 1982 might have been expected to boost consumer spending through the summer, but this does not appear to have been the case. In particular the development in the volume of retail sales was weak from the third to the fourth quarter, a development that may have been related to the strike in the State Wine Monopoly and a strong growth in border trade. For the year as a whole there was a sharp growth in the consumption of services, especially

holiday travel abroad - at the same time prices for commodity groups with a low price elasticity (food, tobacco, medical care) increased very sharply. The impetus to growth from public consumption was noticeably weaker in 1982 than in the preceding year. True, there was still a certain growth in the public sector's demand for labour, but expenditure on goods and services for consumption purposes declined in volume terms.

ECONOMIC POLICY

In the National Budget for 1982 importance was attached to curbing the growth in demand through both fiscal and credit policy. The change in Government in the autumn of 1981 did not result in major changes in this programme. Adjustments were made, however, on both the revenue and expenditure side of the central government budget, with a tax relief for personal taxpayers and a reduction in public sector expenditure. The aim was that the measures in the longer run should contribute to a lower rise in prices and costs and an improvement in industry's competitiveness. The goal of monetary and credit policy was to implement a tight regulation so that the total supply of credit expanded at a slower rate than the domestic product, but in such a manner that industry at the same time was ensured a sufficient supply of credit for investments. Among the measures that were to contribute to withdrawing purchasing power from the household sector may be mentioned the sale of index-linked government savings bonds with a guaranteed real interest rate and a considerable increase in the amounts for savings allowing tax deductions.

The effects of the economic policy may be observed from such indicators as employment, prices, income, etc. These indicators are discussed elsewhere in this survey. When assessing the overall effects of fiscal and credit policy on the activity in the economy, considerable emphasis has been placed on such fiscal policy indicators as the surplus before loan transactions, central government expenditure on goods

and services and the supply of liquidity to the public. In 1982, the surplus before loan transactions for the central government and social security sector (including tax collectors' accounts) amounted to Nkr 15,300 million. This corresponds to 4.2 per cent of the gross domestic product, compared with 4.5 per cent in 1981 and 5.6 per cent in 1980. When evaluating the effect of the budget surplus on the level of domestic demand, oil taxes are often excluded because an increase in the taxation of foreign oil companies will normally only have small effects on the level of demand in Norway. The oil taxes entail, however, that the central government can reduce its debt obligations and thus reduce interest expenditure over the central government budget. Consequently, the public sector's budget balance, excluding oil taxes, will still be influenced by the development in oil revenue. When oil taxes, interest expenditure abroad and transfers abroad are excluded from the budget balance, there was a deficit before loan transactions of Nkr 9,600 million in 1982. This corresponds to 3.3 per cent of GDP, excluding shipping and oil activities, compared with 2.7 per cent in 1981 and 1.4 per cent in 1980. When assessing the effects of the budget balance on the level of domestic demand, it must also be taken into account that the budget figures achieved are affected by the level of activity in the economy.

The weakening of the budget balance in 1982, excluding oil taxes, was due in part to the fact that transfers grew at a faster rate than tax revenue. The share of GDP, excluding oil activities and shipping, that went to central government consumption and investment amounted to 10.8 per cent, a weak decline in relation to 1981.

Fiscal policy also influences demand through the effect it has on the supply of liquidity to the public. In addition to the government's budget policy, the credit supply from the banks and the development in the external economy will influence the public's liquidity. The public's holdings of

cash, deposits in private and public banks (excluding savings schemes allowing tax deductions) and unutilized overdrafts and building loans increased, according to preliminary estimates, by only 9 per cent in 1982 against 11.6 per cent in 1981. The contribution to the growth in liquidity was less than in the preceding year both for commercial and savings banks and the central government's loan transactions.

The fiscal policy programme entailed an adjustment of tax rates and deductions to counteract an increase in real taxes. The savings scheme allowing tax deductions was expanded considerably, and in addition a tax deduction for savings in mutual funds was introduced. Direct taxes for personal taxpayers showed a growth of 10.9 per cent compared with 7.7 per cent in 1981.

Changes were made in the direct taxation of unincorporated enterprises and companies with effect for the income year 1982. The rate for the capital tax was reduced by 0.1 percentage points to 0.6 per cent. A rule permitting allocations to a consolidation fund was introduced. In addition, the scheme involving allocations under the District Development Taxation Act was made more restrictive by stipulating that the security for taxes shall as a main rule be provided in the form of blocked bank deposits. An important revision of company taxation was implemented as from the income year 1982 with a transition to depreciation based on the balance method.

In connection with the Swedish and Finnish devaluations in the autumn of 1982, the exemption for the investment tax was expanded as from 1 November to include investments that cannot be capitalized. The electricity tax was also reduced for some branches as from the fourth quarter of 1982. Only minor changes were made in the rates for other indirect taxes in 1982. The most important adjustments related to the sugar tax and excise duties on tobacco and spirits. The subsidies on fish were discontinued, and there was a reduction in flour subsidies. The scheme involving man-hour support for certain branches of manufacturing was expanded as from the fourth

quarter of 1982. Altogether, indirect taxes less subsidies increased by 9.2 per cent compared with 14.4 per cent the preceding year, when royalties from oil production, etc. are excluded. Social security payments and other transfers rose by 14.5 per cent.

The central government's accrued taxes and royalties from oil activities amounted to Nkr 29,700 million in 1982 compared with Nkr 26,400 million in 1981 and Nkr 23,500 million in 1980.

The monetary and credit policy programme involved a relatively tight regulation. In order to limit lending from the private banks the savings banks were subject to direct lending regulations as from March. A tight liquidity policy was conducted towards the commercial banks, causing many banks to raise conditional loans in the Bank of Norway. Such loans entail that the banks are subject to direct lending regulations. At the end of 1982 banks accounting for 60 per cent of the commercial banks' lending target were subject to such restrictions. The guarantees provided by the credit institutions for loans in the unregulated market expanded sharply in 1982 as was the case one year earlier. Guaranteed loans on this market increased by as much as Nkr 2,700 million in the last 12 months to the end of the third quarter. By way of comparison it may be mentioned that the guideline figure for the increase in lending from the commercial and savings banks in 1982 was Nkr 11,000 million following several adjustments in the course of the year.

The lending rates of the private banks and the life insurance companies are governed by interest rate declarations from the Ministry of Finance. The interest rate level on the banks' medium- and long-term loans was revised upwards in June by 0.5 percentage points to 12.5 per cent. At the same time, the lending rates of the life insurance companies were increased by 0.5 percentage points to 11.0 per cent. This interest rate was raised further to 12.0 per cent in connection with the presentation of the National Budget for 1983.

The total lending quotas of the State banks amounted to Nkr 12,400 million in 1982, some Nkr 1,000 million more than

in 1981. In the first three quarters lending rose by Nkr 5,300 million, or 5.6 per cent, while the growth in the same period in 1981 was slightly less than 7 per cent.

In order to assure the implementation of the central government's borrowing programme the interest rate on government bonds was raised by one percentage point in January 1982 to 12.5 per cent and 13 per cent, respectively on 5 and 10 year government loans. In 1982 there was a sharp reduction in loans floated by companies on the bond market. Loans raised by credit enterprises continued to be regulated. The interest rate level on the private bond market rose by about one percentage point during the year.

The exchange rate for the Norwegian krone is based on a basket index established on the basis of a weighted average of the rates for foreign currencies in relation to their average medium rates for August 1978. The Bank of Norway buys and sells currency to keep the value of the krone within reasonable swing margins in relation to the base value for the basket index. With effect from 2 August the weights in the index were changed. While the weights were previously based on the share of bilateral trade between Norway and other countries, they shall now in principle also take into account competitive conditions in third-country markets. The change entailed that the weight of the US dollar in the currency index was reduced from 25 to 11 per cent, while the weight for the currencies included in the European Monetary System (EMS) was raised from 46 to 58.7 per cent. The adjustments resulted in an index which was 3 per cent higher than the one based on the old weights, and since the exchange rate system otherwise remained the same, this led to an equivalent depreciation of the Norwegian krone.

In order to improve the competitive position of Norwegian industry, the krone was devalued further by 3 per cent on 6 September. In addition, the Norwegian krone fell by 2.7 per cent against other countries' currencies as a result of the devaluations by Sweden (16 per cent) and Finland (10 per cent) in the autumn of 1982, inasmuch as the Swedish krona

and Finnish markka are included in the weights for the basket index. From the end of July to mid-October the value of the Norwegian krone rose by 5.6 and 1.4 per cent, respectively, against the Swedish krona and Finnish markka. The value of the Norwegian krone fell by 11 and 14 per cent, respectively, in relation to other European currencies and the US dollar.

For parts of Norwegian industry and trade the exchange rate changes involved an improved competitive situation, but enterprises competing with Swedish and Finnish companies experienced a deterioration in competitiveness. This applied particularly to pulp and paper and wood products. A number of measures were introduced to counteract the negative effects of the Swedish and Finnish devaluations, partly with effect from the fourth quarter of 1982.

PRODUCTION AND DEMAND

The gross domestic product in 1982 was approximately unchanged from 1981 measured in 1975 prices. This is the first time since 1958 that Norway's GDP has not advanced from one year to the next. Since the growth from 1980 to 1981 was also extremely modest (0.3 per cent), the development in the last two years represents a pronounced break with the steady annual GDP growth of 4-5 per cent recorded during the 1970s.

The number of man-years performed in the Norwegian economy was reduced by 0.5 per cent in 1982. The reduction corresponds to the same growth from 1980 to 1981, entailing that employment measured in man-years has shown little change over the last two-year period as a whole. There has nonetheless been a certain growth in the number of employees. By comparison, employment in man-years increased by an average 1.4 per cent annually from 1975 to 1980.

After oil and gas production for a number of years has contributed to boosting the growth in GDP, the production has remained approximately unchanged the last two years. Oil and gas production in 1982 amounted to 48.9 million tons oil equivalents. The gross product in oil activities (production,

drilling and pipeline transport) fell in volume terms by 0.2 per cent in 1982, while there was a decline of 1.7 per cent the preceding year. Measured as a share of the gross domestic product at current prices, oil activities accounted for 17 per cent in 1982, about the same as in the preceding year.

The production trend continued to show considerable variations from one industry to another in 1982. In manufacturing industry, gross product and employment were reduced by 2.6 and 3.0 per cent, respectively, which is a stronger decline than that registered in recent years. In agriculture and fishing, the gross product increased by about 3.5 per cent. The gross product in forestry was reduced by as much as 8.5 per cent, following a vigorous growth from 1980 to 1981. The gross product in the construction sector expanded in 1982 by 0.6 per cent and in the power and water supply sector by 0.7 per cent. The development in the ocean transport sector continued to show a decline, with the gross product in 1982 falling by as much as 13.8 per cent from 1981 to 1982. The gross product in the banking and insurance sector increased by some 11 per cent, while in other services, excluding general government, there was no growth in gross product. The gross product in the general government sector rose by 1.9 per cent.

The pattern of the distribution of the gross domestic product by main components has exhibited new features the last few years. Slightly less than 49 per cent of GDP went to private consumption in 1982. This is a rise from the preceding year, but the share was still lower than in any year in the 1970s. The share that went to public consumption in 1982 was 19 per cent, about the same as in the preceding year. The share for capital formation rose by nearly 1 percentage point, to 26 per cent, from 1981 to 1982, but the share is still substantially lower than the level prevailing in the 1970s. The export surplus measured as a share of GDP was almost 6 per cent in 1982; the share was thus somewhat lower than in 1981 after having risen in the preceding years.

Private consumption increased in volume by 1.9 per cent in 1982, a somewhat stronger growth than in the preceding year (1.3 per cent). A sizeable share of the growth related to Norwegians' consumption abroad, which expanded by as much as 12.0 per cent in 1982. In 1982 there was a strong decline in the consumption of beverages and tobacco and a sharp growth in the consumption of transport and communication services.

Public consumption rose by 0.9 per cent in 1982; for the sub-items the growth was -0.1 per cent for central government civilian consumption, 0.7 per cent for central government military consumption and 1.5 per cent for local government consumption. Public civilian consumption shows an appreciably lower growth than earlier, while the low growth registered in military consumption is related to the difference in recording procedures for military equipment between the national accounts and the government accounts.

Gross fixed capital formation, excluding oil activities, was 4.4 per cent lower in 1982 than in the preceding year, measured in 1975 prices. Manufacturing investments fell by 13.4 per cent in 1982, while there was a growth of about the same magnitude one year earlier. In 1982 there was a substantial growth in investments in the group comprising wholesale and retail trade, hotels and restaurants and commercial buildings (13.9 per cent), while public, social and personal services registered a strong decline in investments (7.5 per cent). The development within the latter group is heavily influenced by the decline in investments in the local government sector in recent years. Housing investments showed a weak growth from 1981 to 1982 (0.7 per cent).

Gross fixed capital formation in the oil sector was reduced by nearly 30 per cent in volume terms from 1981 to 1982. However, since the construction of new oil platforms is registered as investments in stocks during the building period, it is necessary to examine the development of fixed investments in oil activities in connection with movements in stocks. In 1982 there was an increase of Nkr 4,300 million at current prices in stocks of oil platforms in progress, while in 1981 there was a

corresponding reduction in stocks of Nkr 4,100 million. Stocks, excluding oil platforms, rose by Nkr 2,400 million at current prices in 1982.

Exports of goods and services increased in value by 5.7 per cent from 1981 to 1982. Measured in 1975 prices, however, there was a decline of 1.7 per cent. Exports of crude oil and natural gas increased in value by 10.6 per cent, while volume fell by 0.4 per cent. The value of merchandise exports, excluding ships, oil platforms, crude oil and natural gas, was reduced by 0.7 per cent; the decline in volume was 3.4 per cent. The value of total exports of services increased by 2.2 per cent, but in volume terms there was a decline of as much as 7.3 per cent.

Imports of goods and services rose in value by 11.3 per cent in 1982, while the increase in volume was 5.6 per cent. The increase in import prices last year was again somewhat weaker than the rise in export prices but the difference was considerably less than in the preceding years. The value of merchandise imports expanded by 11.2 per cent; if imports of ships and oil platforms are excluded, the increase in value was 8.3 per cent while there was a growth in volume of 4.9 per cent. Imports of services rose by 11.6 per cent in value, and the increase in volume is estimated at 2.0 per cent.

The Central Bureau of Statistics has made calculations to identify the factors underlying the development in production from 1981 to 1982. The calculations show that the growth in private consumption, viewed in isolation, boosted the gross domestic product by some 0.2 percentage points, while the development in public consumption resulted in a growth of somewhat less than 0.2 percentage points. A decline in fixed capital formation, particularly within the oil sector, reduced the output growth considerably in 1982. This was more than compensated, however, by the growth in stocks so that gross capital formation all total resulted in a growth of some 0.3 percentage points in GDP. The moderate fall in the volume of exports of crude oil and natural gas has in

1982 reduced GDP growth by some 0.1 percentage points, while the sizeable reduction in exports of shipping services made a negative contribution of 0.4 percentage points. Other exports provided a slightly positive impetus to growth and, viewed in isolation, led to a growth of 0.2 percentage points in the gross domestic product. Reduced market shares for import-competing manufacturing industry contributed to a reduction of about 0.5 percentage points in the growth in GDP in 1982.

PRICES AND WAGES

The consumer price index rose by 11.3 per cent from 1981 to 1982. The rise in prices from 1980 to 1981 was 13.6 per cent. The increase in the consumer price index was thus slowed somewhat from 1981 to 1981 but is still high compared with the average rise of 8.4 per cent recorded in the 1970s.

The national accounts price index for goods and services for domestic use provides an overall indication of the rise in prices in Norway. This rose by 10.3 per cent from 1981 to 1982. The price index for private consumption increased by 11.9 per cent, and the price index for public consumption rose by 11.0 per cent. The price index for gross fixed capital formation increased by 7.4 per cent.

The rise in prices in 1982 must largely be explained on the basis of domestic factors. The companies' total wage bill per man-year increased relatively sharply, by 11.7 per cent. The growth in wages was particularly strong in some service sectors. Higher indirect taxes and reduced subsidies also contributed to the price increase. Government-regulated prices have also contributed to the rise in prices, while the inflationary impetus from agricultural prices was weaker than in 1981. Preliminary national accounts figures indicate moreover that profit margins have continued to increase in 1982 in some service industries, particularly in banking activities, hotels and restaurants and the power and water

supply sector.

Price indices in the Trade Statistics for import and export goods showed a weaker rise in prices in 1982 than in the preceding two years. The price index for export goods for the first three quarters was on average 5.7 per cent higher than in the same period one year earlier. This index rose by 30.3 per cent in 1980 and 15.5 per cent in 1981. The lower growth in export prices was largely due to price developments for crude oil in Norwegian kroner, which remained approximately unchanged from the preceding year. Import prices have shown an even weaker growth; the average index for the first three quarters was 2.9 per cent higher than in the same period in the preceding year. There were, however, considerable variations in the price performance for the different commodity groups.

The sub-indices of the consumer price index for the various commodity groups show that the group beverages and tobacco recorded the steepest rise in prices, with 17.3 per cent. The groups food and medical care also registered a stronger rise in prices than the average (13.9 and 13.2 per cent), a development that can partly be attributed to the change in subsidy policy and higher personal fees for medical care. The commodity groups clothing and footwear, furniture and household equipment and transport all recorded a rise in prices of slightly less than 10 per cent.

There was a revision in collective bargaining agreements for most employee groups in 1982. Within the groups covered by the Norwegian Federation of Trade Unions (LO) and the Norwegian Employers' Confederation (N.A.F.), the settlement was carried out on a union-by-union basis, but with certain joint guidelines. The settlement resulted in a general pay increase of Nkr 2 per hour, somewhat varying special supplements from one union to another, and an additional increase as from 1 October for low-paid groups. It is estimated that this settlement resulted in a growth of about 4.5 per cent in wages from 1981 to 1982. The settlement in the central and local government sector resulted in a growth in wages of 5.6 and

5.9 per cent, respectively, on an annual basis from 1981 to 1982.

Wage drift from the first quarter of 1981 to the first quarter of 1982 is estimated at 5.8 per cent. Preliminary and uncertain calculations indicate a somewhat stronger wage drift in the second and third quarters. The preliminary wage index for industrial workers shows that average hourly earnings for men and women were 9.2 and 10.3 per cent, respectively, higher in the first three quarters of 1982 than in the same period one year earlier.

Due to longer holidays and increased absenteeism in 1982 compared with 1981, the number of man-years performed has declined in relation to the number of paid man-years. According to preliminary national accounts figures, the compensation of employees per employee man-year worked increased by 11.8 per cent from 1981 to 1982. The increase in compensation of employees per paid man-year is estimated at about 11 per cent, i.e. lower than the consumer price index. Real wages per employee man-year have declined every year since 1977.

INCOMES AND THE DISTRIBUTION OF INCOME

In the national accounts a factor income is computed for each industry which, after deducting wage costs, gives an operating surplus as a residual. There is considerable uncertainty with regard to these calculations, particularly for the operating surplus and the distribution of this by industry. Experience shows that there are sizeable margins of error for the preliminary figures for the last few years. There is reason to emphasize that the operating surplus does not give an indication of profitability in a business sense; in particular, account is not taken of the development in direct taxes or interest expenses.

The preliminary national accounts figures show that total nominal factor income advanced by some 11 per cent from 1981 to 1982, compared with some 15 per cent the preceding year. Factor income, deflated by the price index for the domestic

use of goods and services (including changes in stocks, excluding depreciation) remained approximately unchanged from 1981 to 1982 compared with a growth of nearly 3 per cent from 1980 to 1981. The total figures conceal considerable variations from one industry group to another. Oil activities have for several years accounted for a substantial share of the increase in total factor income. From 1981 to 1982, however, the factor income in the oil sector increased somewhat less than the average for all industries. In manufacturing industry, the nominal growth was some 8 per cent from 1981 to 1982. This is somewhat higher than in the preceding two years but still less than the rise in prices. The increase in income was particularly strong in some service industries. The rise for service industries taken as a whole is estimated at some 14 per cent.

The total operating surplus expanded by some 10 per cent from 1981 to 1982 compared with some 20 per cent the preceding year. The operating surplus in the oil sector has shown an exceptional growth, from Nkr 2,400 million in 1975 to Nkr 42,500 in 1982. The growth from 1981 to 1982 is estimated at some 7 per cent. The oil sector's share of the total operating surplus was 46 per cent. If oil activities are excluded, the total operating surplus increased by nearly 14 per cent from 1981 to 1982. This is 4 percentage points less than in the preceding year and the lowest growth registered since 1977. The increase in the operating surplus last year seems to have been particularly strong in some service industries, especially in banking and financing activities and hotels and restaurants. The increase for the power and water supply sector was also substantial. For the water transport sector, preliminary calculations show a pronounced deterioration from 1981 to 1982 in the same manner as in the preceding year. The negative operating surplus in 1982 was down to the same level as in the years 1976-1978 at current prices. The operating surplus in both agriculture and fishing grew somewhat less than the average, while the operating surplus in forestry showed a reduction in nominal prices following a strong growth the preceding year.

The operating surplus for manufacturing industry combined is estimated to have increased by 8 per cent from 1981 to 1982

compared with a decline of about 7 per cent the preceding year. If the oil refineries - where the figures for technical reasons are particularly uncertain - are excluded, the growth from 1981 to 1982 was some 3 per cent against less than 2 per cent the preceding year. The preliminary national accounts figures indicate sizeable variations from one branch of manufacturing to another.

Cyclical or structural problems in import- and export-competing manufacturing industry have resulted in a weak price trend and in part a decline in output. The operating surplus of export-competing manufacturing industry was reduced for the third consecutive year. The total operating surplus for export-competing manufacturing industry (excluding oil refineries) was negative in 1982 following a peak of Nkr 2,700 million in 1979. The figure for 1982 is lower than for the trough year 1977. The preliminary figures suggest that the result was particularly unfavourable for the production of non-ferrous metals and paper and pulp. The operating surplus for import-competing manufacturing industry combined was about the same in 1982 as in the preceding year at current prices. Parts of the production of metal products and manufacture of some chemical products seem to have registered an increase in their operating surplus, but the result was less favourable than in the preceding year in the manufacture of textile goods and clothing, leather and leather goods.

The calculations show a very strong increase in the operating surplus for sheltered manufacturing industry, from some Nkr 2,000 million in 1981 to nearly Nkr 4,000 million in 1982. The growth was also pronounced in the preceding year. A significant part of the growth last year related to parts of food manufacturing - where the agricultural cooperative constitutes an important group - and must be viewed on the basis of a moderate increase in the price of intermediate goods.

Wage costs as a share of factor income in all industries combined (excluding the public sector) amounted to about 59

per cent in both 1981 and 1982. The decline in the share for wage costs from 1977, when wage costs accounted for as much as 77 per cent of factor income, has thereby come to a halt. The share has now been reduced to the level prevailing in the early 1960s which is considerably lower than the level in the 1970s. This strong decline is primarily due to oil activities. If oil activities are disregarded, the share for wage costs was about 73 per cent in both 1981 and 1982 compared with 80 per cent in 1977. For manufacturing industry combined as well, the changes in the share for wage costs from the preceding year were negligible in 1982. However, the distribution between wages and the operating surplus showed a substantial change within certain sectors of manufacturing. In sheltered manufacturing industry the share for wage costs fell from 80 per cent in 1981 to 71 per cent in 1982. This is about 10 percentage points lower than the level in the 1970s. For export-competing manufacturing industry, the weak trend in the operating surplus resulted in a markedly higher wage share for the second consecutive year. Calculations for the years 1972-1980 show that in each of these years there were considerable variations in the share for wages between companies in all branches.

Disposable income for Norway (net domestic product less net interest, share dividends and transfers abroad) rose by nearly Nkr 29,000 million from 1981 to 1982. The increase in real terms (deflated by the price index for the domestic use of goods and services) was close to zero. The growth in Norway's real disposable income was 3.2 per cent from 1980 to 1981 and 10.7 and 7.6 per cent, respectively, in the preceding two years. The strong growth from 1978 to 1980 is largely due to an improvement in Norway's terms of trade.

Private disposable income (i.e. the income of households and private companies from labour and capital, plus transfers from the public sector and abroad, and minus direct taxes, social security premiums and transfers abroad) increased by Nkr 19,600 million, or some 11 per cent, from 1981 to 1982. Accrued taxes and social security premiums rose at about the

same rate as gross income so that taxes as a share of income remained approximately unchanged. Transfers increased by some 14 per cent.

At this time the distribution of private disposable income in 1982 between companies and groups of households is very uncertain, but estimates for households combined show an increase in disposable income of nearly 15 per cent from 1981 to 1982. Deflated by the national accounts index for private consumption, this entails that real disposable income increased by almost 3 per cent. The estimates point to a decline in the income of companies in deflated prices. This is related to the weak operating surplus in export-competing industries in 1982.

Estimates for the different groups of households show the weakest growth for the employee group, with a rise of about 1 per cent in real disposable income last year. The fact that the growth was positive may primarily be ascribed to the real growth in transfers. For the category economically inactive groups (primarily pensioners) the growth was clearly higher, 1.8 per cent. This increase must largely be attributed to the growth in the number of transfer recipients and in the share of pensioners receiving supplementary pensions. Inasmuch as the increase in the real disposable income for both the employee group and the economically inactive group was weaker than for households combined, the uncertain calculations indicate a substantial growth in the real income for the category personal business enterprises.

Changes in tax rules, including increases in family allowances and the deduction for dependents, entailed that the development in real disposable income in 1982 was less favourable for single people and married couples without children than for households with children under the age of 17, and less favourable for taxpayers with a high income than those with a low income.

THE BALANCE OF PAYMENTS, MARKET SHARES

The current account of the balance of payments showed a considerably smaller surplus in 1982 than in 1981. According to preliminary figures, the surplus amounted to Nkr 5,300 million compared with Nkr 13,200 million the preceding year. The deterioration in the current account was due to a higher deficit on the balance of trade in "traditional" goods, a weakening of the balance of services and a higher deficit on the balance of interest and unilateral transfers.

Net exports of crude oil and natural gas rose in volume by 2.8 per cent, while the price went up by 12.6 per cent. There was thus an increase of 15.7 per cent in the net export value. The net export value of ships and oil platforms showed a weak rise. If crude oil and natural gas, ships and oil platforms and direct exports connected to oil activities are excluded, the value of merchandise exports rose by only Nkr 700 million, while the value of corresponding merchandise imports increased by as much as Nkr 8,400 million. The surplus on the balance of services was reduced by Nkr 3,500 million, partly as a result of lower freight earnings in the shipping sector and a sharp growth in Norwegians' travel abroad.

The deficit on the balance of interest and unilateral transfers increased by Nkr 2,100 million, primarily as a result of an equivalent growth in share dividends abroad.

The terms of trade for goods and services improved by 2.0 per cent in 1982 compared with an improvement of 6.7 per cent in 1981. The improvement in the terms of trade is primarily due to an increase of 32.1 per cent in the price for natural gas. The price of crude oil remained approximately unchanged in relation to 1981.

National accounts price indices for exports of crude oil and natural gas (1975=100)

	1978	1979	1980	1981	1982
Crude oil	114	170	267	328	327
Natural gas	126	132	193	254	336

The export prices for goods, excluding crude oil, natural gas, ships and oil platforms, rose by 2.8 per cent in 1982, and the terms of trade for these goods deteriorated by 1.6 per cent compared with an improvement of 3.1 per cent one year earlier.

At the beginning of 1982 Norway's net foreign debt amounted to Nkr 87,600 million, or about 24 per cent of the gross domestic product. If the surplus on current account is used as an estimate for net repayments of debt and adjustments are made for revaluations of reserves and loan liabilities as a result of exchange rate changes in the course of the year, it appears that Norway's net debt was probably somewhat higher at the end of 1982 than at the beginning of the year. Including revaluations, the public sector's net foreign debt was reduced by Nkr 4,800 million, to Nkr 20,600 million, at the end of 1982.

Main figures in the current account. Net figures in mill. Nkr.

	1979	1980	1981	1982
Goods and services	6 253	17 424	26 530	20 800
Interest, dividends and transfers	-11 531	-11 976	-13 369	-15 560
Current account	-5 278	5 448	13 161	5 300

Norway's export markets for processed goods have experienced a moderate growth in the years 1979-1982 according to OECD figures.

Calculations for 1979-1981 show a reduction in market shares for Norwegian manufacturing industry exposed to competition (excluding production of ships, oil platforms, crude oil and natural gas) of about 8 per cent. Preliminary calculations for 1982 indicate a further decline of 3 per cent. The calculations are based on export figures from trade statistics and the OECD's figures for the growth in other countries' imports.

The market share for Norwegian import-competing manufacturing industry was reduced, according to national accounts figures, by 4 per cent in the period 1979-1981. Preliminary calculations

for 1982 indicate a decline of 4 per cent last year.

PROSPECTS

The economic crisis in the OECD area must to a large extent be ascribed to the choice of economic policy in major countries and the lack of coordination and cooperation on measures that can bring the countries out of the crisis. For several years the large OECD countries have pursued a policy in which the main elements have been a tightening of demand, partly through measures aimed at reducing public budget deficits, partly through a control of the growth in the money supply. The goal of the policy has been to restore the growth in the economy through a reduction in inflation and a market-determined restructuring of the supply side. The result thus far, however, has been a decline in production and employment.

The countries have to a great extent competed in improving their competitive position through a demand-limiting policy, incomes policy intervention and devaluations, without taking sufficient account of the economic dependence that exists between the OECD countries. The result has therefore been a lower level of output and employment for the countries as a whole and a sharp growth in unemployment. Even though the OECD projects a certain economic upturn in the course of 1982, unemployment is expected to continue to rise and will probably pass 34 million during the year. For a number of countries the higher unemployment has resulted in falling tax revenues and higher expenditure for unemployment benefits and labour market measures of such a magnitude that deficits on public budgets - in spite of a tightening in other areas - have increased drastically. The financial outlays for interest and repayments of the public sector's debts thereby place additional constraints on economic policy.

The possibilities for achieving the goal of full employment are greater in Norway than in many countries due to the freedom of manoeuvre generated by oil revenue. Even with a certain decline in the real price of oil and gas, the revenue from petroleum activities will be of very central importance

to the Norwegian economy. The large share of the surplus in the oil sector which is channeled directly to the central government also entails that the fiscal maneuverability of the central government is considerable. Virtually all the foreign loans raised by the central government in the last half of the 1970s will be repaid in the course of 1983 so that the debt problem and the interest burden this represents for the government budget will largely disappear during the year. The consideration for the balance in the external economy and the central government budget will therefore not to the same extent as in many other countries limit our possibilities for achieving full employment.

During the next few years, however, the oil revenue will not be so great as to eliminate the need to maintain a sector exposed to competition at approximately the current level. The consideration for the traditional exposed sectors implies that the growth in prices and costs in Norway - which in the last two years has been substantially higher than the OECD average - should now be reduced. This presupposes a lower growth in prices, profit margins and wages in sheltered enterprises. The incorporation of oil revenue in the Norwegian economy disturbed to some extent the traditional picture where industries exposed to competition were wage leaders. The higher revenue was absorbed by using a larger share of the country's resources to satisfy domestic demand. One result of this seems to have been a tendency for price and wage increases in some sheltered industries to develop independently of profitability in the exposed sector. In 1982, the operating surplus and in part wages in many sheltered companies have risen at a faster rate than in the Norwegian economy as a whole, and particularly viewed in relation to manufacturing industry.

A lower rise in costs and thus greater profitability in manufacturing industry exposed to competition will most likely not be sufficient to create a satisfactory output growth in the exposed sector in the longer run. A large part of Norway's exports of industrial goods has traditionally consisted of

raw materials and relatively unprocessed products where there are no prospects for any sizeable expansion in the years ahead. Nor will it be easy to recapture markets that have been lost at home. The problems for the exposed sector can therefore only be solved through structural changes. A lower growth in costs and higher profitability in the enterprises will provide possibilities for, but will not necessarily lead to adjustments, among other things because a lower cost level can contribute to maintaining activities that will not be competitive in the longer run.

Calculations show that the total rate of return on capital in Norwegian manufacturing industry in the last 15 years has declined less than the average for competing countries. At the same time, Norwegian industry has traditionally had a higher rate of investment. This should have provided greater possibilities for adjustments in Norway than in competing countries. The explanation as to why these possibilities have not been better exploited must probably be sought in the structure of industry and companies. Within the relatively large sector comprising raw materials and semi-manufactures the possibilities for internal company shifts to new products are less than for the engineering industry, which is relatively small in Norway compared with most OECD countries, and consists of smaller companies.

There should be possibilities for adjustments, however, in several other fields. The equal distribution of income and high level of education in Norway should provide considerable possibilities for competing internationally in high-technology goods and services. But industrial development based on new technology and new products requires substantial efforts in the fields of research, product development and marketing. In a country with small companies without a large domestic market as a basis, such investments may seem insurmountable for the individual company. In this connection oil activities in the North Sea represent a unique opportunity for Norwegian technology-based industry and engineering activities, through the possibilities this generates for new technological advances that may gradually provide a basis for export-oriented activities.

A strengthening of the exposed sector is primarily necessary to ensure a desired balance in the external economy. The goal of full employment, on the other hand, places demands on the policy pursued towards the sheltered sector. Both in the short and long run full employment can only be achieved through a considerable growth in sheltered - particularly service - sectors. Throughout the entire postwar period employment in goods-producing industries has been declining. Service sectors during this period have absorbed this decline and the entire net growth in the labour force. In the years ahead there will continue to be a high number of new job-seekers on the labour market. Even without higher participation rates for women, the labour force will increase by an average 15,000 annually in the years up to 1987. Inasmuch as it will probably not be possible to employ these people in industries exposed to competition, the growth in sheltered industries must be higher than has been the case in the last few years if we are to avoid a further increase in unemployment.

Measures to combat unemployment may result in a somewhat weaker balance of payments position and some loss of efficiency as a result of reduced adjustments. These drawbacks must be assessed against the considerable social problems related to high unemployment and the loss in production which emerges when the manpower resources in the society are not fully utilized. Nor is it the case that a temporary increase in unemployment will necessarily lead to greater adjustments and a stronger growth in the longer run. Experience from other countries may indicate that when unemployment has first reached a high level, it can be difficult to reduce it again.

To what extent the growth in sheltered industries should take place within public or private activities, in the form of higher consumption or investment, will generally be a question of political priorities. The challenge in Norway's economic policy in the period ahead will in any event be to stimulate domestic demand focused on the sheltered industries, at the same time that the price and cost pressures from these industries must be curbed. In addition, we must bring about a shift to import- and export-competing activities that have a greater growth potential. These tasks place considerable demands on both the authorities and the organizations on the labour market.

NORWAY'S NORTH SEA
CONTINENTAL SHELF
WITH THE OIL AND GAS FIELDS

